

■ HELSINGIN YLIOPISTO

■ Ruralia-instituutti

Sakari Mykrä
Tuija Liukkonen
Jukka Bisi
Sami Kurki

Kansalaisten karhukannat

Julkaisu 6

Kansalaisten karhukannat

Sakari Mykrä
Tuija Liukkonen
Jukka Bisi
Sami Kurki

Seinäjoki
2006

Julkaisija: Helsingin yliopisto
Ruralia-instituutti
Kampusranta 9
60320 SEINÄJOKI
Puh. 06 4213 300
Fax. 06 4213 301

Kannen kuva: Ari-Pekka Palmu

ISBN 952-10-2568-9 (painettu julkaisu)
952-10-2569-7 (pdf)

ISSN 1796-0649 (painettu julkaisu)
1796-0657 (pdf)

Painopaikka: Oy Fram Ab, Vaasa

Alkusanat

Jos olisivat karhun ja suomalaisten ikiaikaisen rinnakkainelön vaiheet aikojen saatossa tallentuneet kirjaksi, niin tavattoman paksu olisi jo se opus. Alkupuolen sivut alkaisivat kyllä olla aika tavalla rispaantuneita, eikä vanhimmista kai tahtoisi saada ollenkaan selvää. Vain kalvakan aavistuksen ne ehkä kykenisivät enää kertomaan siitä, mitä karhu muinoin pohjoisen metsästäjäkansoille merkitsi. Ja siltikin hahmottuisi kuva jostain tavattoman monimuotoisesta, jossa yhteen kiedottiin maat, vedet ja metsät, tähtitaivas ja henkimaailma, ihmissuvun synty ja manalle menneet esivanhemmat, elämä ja kuolema, tuli ja rauta.

Hyvän tovin saisi kirjaa lehteillä ennen kuin sivujen kertoma vähä vähältä muuttuisi nyky-suomalaiselle tutummaksi ja kuva alkaisi pikkuhiljaa seljetä. Jossain vaiheessa ihminen asettui täälläkin aloilleen ja tarttui kuokkaan. Rajoja ensin vedeltiin ja alettiin sitten siirrellä. Ja lakejakin siinä, totta kai, kirjoiteltiin. Riistan huvetessa raamittiin jo kohta myös eränkäynti arvokkain, kuninkaallisin sanankääntein. Leveäotsa kontio sai haitantekijän leiman. Vaan sopihan se sille – parinsadan muun nimen kanssa.

Uusia aikoja tuli, ja uusia ajatuksia. Mutta säilyi kirjan lehdillä pitkään myös jotain vanhaa. Nykyaikoja jo enteilleessä edellisessä luvussa painui vielä tuon tuosta rautainen keihäs miehen päälle karsivan karhun rintaan. Tasapäisiä saattoivat olla ottelut. Useimmin vaipui kyllä karhu, mutta joskus mieskin.

Karhun epäonneksi oli luonto laatinut ihmiselle ylivertaisen kyvyn kepulikonsteihin. Yhä harvempi karhu sai vainoojansa karistettua kantapäiltään, kun jo matkan päästä lähettelivät nämä uuden ajan perässähihtäjät kiukkuisia terveisiään karhun turkkiin. Painimaan ei enää päässyt. Eikä ollut muutenkaan noissa otteluissa juuri tasaväkisydestä tietoa.

Karhut siitä hupenivat – vaan huolestui sentään ihminenkin, ja koki sen myötä jokusen uuden lehden taas tarpeelliseksi kirjoittaa. Nyt sinne alkoikin syntyä jotain kokonaan uudenlaista. Mutta sellaista kumminkin, millä oli taas merkillinen side sinne aivan alkulehdille. Yhtäkkiä seiso i yhdellä sivulla sekin että ”kansalliseläin”. Kovin on häilyvä tämä suomalainen.

Ennen loi itse aika kirjaan sisältöä. Nyttemmin ajan henki. Yhä taajemmin piti alkaa kirjaan sivuja rustata. Sadan viime vuoden aikana on karhua koskevia lainkohtia setvitty kai jo kolmisenkymmentä kertaa. Toista oli ennen, kun riitti, että niitä katsastettiin vuosisadan tai kahden välein. Nyt hiljan taas kääntyi uusi lehti, mutta kirjoitustyö tuntuu olevan auttamattomasti kesken. On valtioliittoa ja yhdenmukaista lainsäädäntöä. Ja jokusen

miljoonan suomalaisen sijaan kuulemma kolmesataa miljoonaa syvästi huolestunutta. Toivotaan, että saadaan aikaiseksi selvää tekstiä.

Kirjoitetaan sinne, että pitää vaalia ja säädellä - mutta tolkku täytyy säilyttää.

Ja kirjoitetaan sekin, että pitää kuunnella, mitä ihmisillä on sanottavaa.

* * * * *

Vuoden 2005 alussa maa- ja metsätalousministeriö myönsi rahoituksen ja antoi toimeksiannon Helsingin yliopiston silloiselle Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskukselle, nykyiselle Ruralia-instituutille, Suomen karhukannan hoitosuunnitelmaluonnoksen laatimiseksi. Luonnos luovutettiin ministeriölle 28.2.2006.

Tässä tutkimuksessa kuvataan karhun hoitosuunnitelman perustaksi niin koko maasta kuin karhukannan ydinalueilta kerätty, noin tuhannen ihmisen näkemyksiin ja kannanottoihin perustuva aineisto. Ääneen on päästetty juuri ne ihmiset, joilla karhu on osa arkea ja joiden elämään ratkaisut karhukannan hoidossa vaikuttavat. Heille lankeaa suurin kiitos.

Aineiston keräämisessä ja käytännön järjestelyissä arvokasta apuaan tarjosivat riistanhoitopiirit. Hoitosuunnitelmahankkeen ohjausryhmän työskentelyn kautta ovat tutkimuksen suunnittelussa ja toteutuksessa avustaneet merkittävästi niin maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Metsästäjien keskusjärjestö kuin myös Metsähallitus. Mari Pohja-Mykrä auttoi aineiston keruussa, tallennuksessa ja analysoinnissa. Timo Vuorisalo antoi hyödyllisiä kommentteja käsikirjoitukseen. Jari Eloranta ja Jaana Huhtala vastasivat raportin ulkoasusta ja viimeistelystä.

Seinäjoella tammikuussa 2006

Tekijät

Sisällys

Tiivistelmä	9
Abstract	11
1 Karhuna Suomessa	13
1.1 Menneisyys	13
1.1.1 Karhusta on ollut moneksi	13
1.1.2 Menneen ajan karhunpyyntimenetelmät	14
1.1.3 Karhulainsäädännön historia	15
1.1.4 Kannanmuutokset viime vuosisatoina	16
1.2 Nykyisyys	20
1.2.1 Kannanmuutokset ja saalis viime vuosina	20
1.2.2 Karhujen siirtoistutukset	24
1.2.3 Karhuvahingot	24
2 Karhuun liittyvät sitoumukset ja lainsäädäntö	27
2.1 Kansainväliset sopimukset ja säädökset	27
2.1.1 Bernin sopimus	27
2.1.2 Biodiversiteettisopimus	27
2.1.3 CITES-sopimus	28
2.1.4 Euroopan unionin luontodirektiivi	28
2.2 Suomen lainsäädäntö ja nykyinen karhunpyynti	30
3 Karhukannan suotuisa suojelun taso – elinkykyisyys ja uhanalaisuus	33
4 Suomalaisen suhtautuminen karhuun	37
4.1 Aiemmat tutkimukset	37
4.2 ‘Kansalaisten karhukannat’ – tutkimusta kannanhoidon tueksi	38
5 Aineisto ja menetelmät	40
5.1 Kysely maakunnallisille sidosryhmille	40
5.2 Kysely kansallisille sidosryhmille	43
5.3 Maakunnalliset sidosryhmäneuvottelut	44
5.4 Avoimet yleisötilaisuudet	45
5.5 Kansallinen sidosryhmäneuvottelu	46
5.6 Asiantuntijahaastattelut	46

6 Tulokset	49
6.1 Maakunnallinen taso	49
6.1.1 Karhuun liittyvät myönteiset ja kielteiset ominaisuudet	49
6.1.2 Karhukannan suuruuteen liittyvät kannanotot	54
6.1.3 Ihmisen ja karhun yhteiseloön liittyvät kannanotot	58
6.1.4 Karhukannan hoitoon liittyvät ristiriidat	61
6.1.5 Karhukannan säätelyn keinot	62
6.1.6 Häiriökäyttäytyminen – määritelmä ja ratkaisut	64
6.2 Tiheän karhukannan riistanhoitopiirit	65
6.2.1 Etelä-Savo	66
6.2.2 Kainuu	69
6.2.3 Keski-Suomi	73
6.2.4 Kymi	77
6.2.5 Pohjois-Karjala	81
6.2.6 Pohjois-Savo	83
6.3 Harvan karhukannan riistanhoitopiirit	87
6.3.1 Etelä-Häme	87
6.3.2 Lappi	88
6.3.3 Oulu	92
6.3.4 Pohjanmaa	95
6.3.5 Pohjois-Häme	98
6.3.6 Ruotsinkielinen Pohjanmaa	100
6.3.7 Satakunta	105
6.3.8 Varsinais-Suomi	107
6.3.9 Uusimaa	109
6.4 Kansallinen taso	113
6.4.1 Kirjalliset vastaukset	113
6.4.2 Kansallinen sidosryhmäneuvottelu	121
7 Pohdinta	124
7.1 Keskeiset tulokset	125
7.1.1 Karhu nähdään eri tavoin	125
7.1.2 Karhu pelottaa	127
7.1.3 Karhu on riistaa	130
7.1.4 Karhu tekee tuhoja	131
7.1.5 Karhu on hyvä tuntee	132
7.1.6 Karhu halutaan pitää	134
Lähteet	135
Liite 1. Alueellisille sidosryhmille lähetetty karhun hoitosuunnitelman sidosryhmäkyselylomake	141
Liite 2. Kansallisille sidosryhmille lähetetty karhun hoitosuunnitelman sidosryhmäkyselylomake	145

Kuvat

Kuva 1.	Suomessa vuosittain tapetut karhut ajalla 1848–1942	18
Kuva 2.	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen antama karhun vähimmäiskanta-arvio ajalla 1976–2004	20
Kuva 3.	Suurpetojen kannanhoitoalueet ja Karhun kannantiheyden alueellinen vaihtelu vuosien 2002–2004.....	22
Kuva 4.	Karhuun liitettyjen myönteisten ominaisuuksien keskinäinen tärkeys tiheään ja harvan karhukannan alueilla.....	50
Kuva 5.	Karhuun liitettyjen kielteisten ominaisuuksien keskinäinen tärkeys tiheään ja harvan karhukannan alueilla.....	53
Kuva 6.	Oman maakunnan karhukannan suuruudesta esitettyjen mielipiteiden jakauma tiheään ja harvan kannan alueilla	57
Kuva 7.	Karhun ja ihmisen yhteiselon edellytysten keskinäinen merkitys kaikista vastauksista määritettynä	60
Kuva 8.	Etelä-Savon sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	67
Kuva 9.	Kainuun sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	70
Kuva 10.	Keski-Suomen sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	74
Kuva 11.	Kymen sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	77
Kuva 12.	Pohjois-Karjalan sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	81
Kuva 13.	Pohjois-Savon sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	83
Kuva 14.	Etelä-Hämeen sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	87
Kuva 15.	Lapin sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	89
Kuva 16.	Oulun sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	93
Kuva 17.	Pohjanmaan sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	96
Kuva 18.	Pohjois-Hämeen sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	99
Kuva 19.	Ruotsinkielisen Pohjanmaan sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	101
Kuva 20.	Satakunnan sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	105
Kuva 21.	Varsinais-Suomen sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	107
Kuva 22.	Uudenmaan sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.....	110

Taulukot

Taulukko 1.	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen arvioima karhun vähimmäisyksilömäärä kannanhoitoalueittain 2000-luvulla	22
Taulukko 2.	Karhupyyntiluvat ja niiden käyttö ajalla 1999–2004	23
Taulukko 3.	Maa ja metsätalousministeriölle ilmoitetut karhun tappamat porot vuosina 2000–2003	25
Taulukko 4.	Karhuvahinkojen korvaukset (€) poronhoitoalueen ulkopuolella vuosina 2000–2004	26
Taulukko 5.	Maakunnallisista sidosryhmistä muodostuvat sidosryhmätahot sekä ... vastausten määrä sidosryhmätahoittain koko maassa	42
Taulukko 6.	Haastateltujen karhuasiantuntijoiden asema ja lukumäärä	47
Taulukko 7.	Karhuun liittyvien myönteisten näkökulmien keskinäinen tärkeys sidosryhmätahoittain tarkasteltuna, sekä aineiston tasoitettu keskiarvo	52
Taulukko 8.	Karhuun liittyvien kielteisten näkökulmien keskinäinen tärkeys sidosryhmätahoittain tarkasteltuna, sekä aineiston tasoitettu keskiarvo	55
Taulukko 9.	Oman maakunnan karhukannan suuruudesta esitettyjen mielihäpeiden jakauma sidosryhmätahoittain sekä aineiston tasoitettu keskiarvo	57
Taulukko 10.	Ihmisen ja karhun yhteiselon edellytykset sidosryhmätahoittain	59
Taulukko 11.	Karhukannan säätelyn keinot sidosryhmätahoittain tarkasteltuna	63

Kansalaisten karhukannat

Tiivistelmä

Ihmisen ja karhun suhde on aina ollut varsin monitahoinen, ja sen juuret ulottuvat ajassa huomattavan kauas taaksepäin. Ennen kaikkea pohjoisten kansojen keskuudessa karhua on arvostettu, ja karhumyytit ja karhuperinteet ovatkin kautta koko pohjoisen pallonpuoliskon huomattavasti kirjoitettua historiaa vanhempia. Suurena petoeläimenä karhua ei arvostuksesta huolimatta kuitenkaan aina katsottu hyvällä, ja Suomessakin se noteerattiin lainsäädännössä keskiajalta lähtien ennen kaikkea vahingolliseksi. Haittaeläimen leima säilyi karhulla pitkään 1900-luvulle asti.

Tämä vaikutti maan karhukantaan. Karhu hävitettiin varsin vähiin jo 1800-luvun lopulla, ja pyyntiä alettiin säädellä vasta kannan huvettua huomattavan pieneksi. Karhun arvostus ei kuitenkaan koskaan kadonnut, ja lainsäädännöllisten ohjauskeinojen sekä suunnitelmallisen kannanhoidon myötä Suomen karhukanta on tätä nykyä jälleen elinkykyinen. Mystiikka, uskonnolliset elementit sekä perinteet ovat ihmisen ja karhun suhteessa menettäneet jalansijaansa, mutta muuten rinnakkainolon elementit liittyvät niin kiinteästi ihmisenä ja karhuna olemisen perusasioihin, ettei keskinäinen suhde ole juurikaan yksinkertaistunut.

Yhteiskunta ehti vuosisadan verran muovautua nykyiseen hahmoonsa likimain karhutomana, ja nyt viimeaikainen karhukannan kasvu ja karhun levittäytyminen uudelleen koko maahan on kärjistänyt tilannetta, aiheuttanut ristiriitoja ja tuonut esiin eri tahojen erilaisia kannanhoitotavoitteita. Karhun kannanhoitoa linjattaessa tulee keskustella ennen kaikkea niiden kansalaisten kanssa, joita karhun läsnäolo eniten koskettaa.

Vuoden 2005 aikana tekeillä olleen karhukannan hoitosuunnitelman perustaksi toteutettiin tämä tutkimushanke, jossa kerättiin kirjallisin kyselyin, haastatteluin ja avoimin kuulemistilaisuuksin niin keskeisten sidosryhmien kuin yksittäisten kansalaistenkin tavoitteita, odotuksia ja toiveita karhukannan hoitoa koskien. Kirjalliset kyselyt kohdistettiin maakunnallisella ja kansallisella tasolla karhukannan hoidon osalta keskeisille luonnonvarojen suojeluun ja käyttöön liittyville sidosryhmille. Haastattelujen kohteena olivat yksittäiset asiantuntijat, ja yleisökuulemiset oli suunnattu kaikelle kansalle. Tutkimuksessa kerättiin noin tuhannen ihmisen näkemyksiin ja kannanottoihin perustuva aineisto.

Ääneen on pyritty päästämään juuri ne ihmiset ja sidostahot, joilla karhu on osa arkea ja joiden elämään ratkaisut karhukannan hoidossa vaikuttavat. Tämän vuoksi suuntasimme aineistonkeruun painotetusti tiheään karhukannan alueen väestöön, mutta osa aineistosta kattaa koko maan. Tavoitteiksi asetimme selvittää, minkälaisia karhua koskevia kannanottoja – ”karhukantoja” – kansalaiset esittävät, kuinka sidosryhmien kannanhoitotavoitteet ja -odotukset eroavat ja miten niitä perustellaan. Erityisesti halusimme selvittää, mihin täsmällisiin käytännön kysymyksiin kannanhoidossa ongelmiksi koetut seikat kulminoituvat.

Kansalaisten täsmälliset kannanotot keskittyvät karhun aiheuttamiin pelkoihin ja ongelmiin, mutta karhun arvostus osana Suomen luontoa näkyy sekin hyvin selvästi kaikkien vastaajatahojen suhtautumisessa. Ongelmiksi koetaan nimenomaan karhun aiheuttamat

poro-, mehiläis- ja kotieläinvahingot. Ratkaisevaksi ongelmien suhteen nähdään toimiva vahinkojen korvausjärjestelmä, riittävä panostus vahinkojen ennalta ehkäisyyn sekä karhujen ihmisarkuuden säilyminen. Pelkoa vastaajissa aikaansaa ennen kaikkea karhun taholta koettu uhka ihmisten hengelle ja terveydelle. Usein tämä liittyy karhujen hakeutumiseen asutuksen tuntumaan. Pelkojen hallintaan päteviksi keinoiksi koetaan asiallisen karhutiedotuksen toteuttaminen sekä karhujen ihmisarkuuden ylläpito.

Pääsääntöisesti asiantuntijat sekä sidosryhmätahot halusivat pitää karhun vastedeskin metsästyksellisin keinoin toteutetun pyynnin kohteena, koska ainoastaan sillä katsottiin taattavan tärkeäksi koettu ihmisarkuuden säilyminen. Yleisesti ottaen vastaajat tarkoittivat pyynnillä nykymuotoista pyyntilupiin perustuvaa metsästystä, mutta luonnonsuojelujärjestöjä edustaneista maakunnallisista vastaajista valtaosa ehdotti vain häiriötä tuottavien yksilöiden pyyntiä. Karhukannan nykyinen koko katsottiin valtaosassa aineistoa sopivaksi. Vaatimuksia karhujen määrän harventamiseksi kantautui oikeastaan vain tiheimmän kannan alueelta sekä maa- ja metsätalouselinkeinojen edustajien parista. Kannan kasvua toivoivat ympäristöviranomaiset sekä useat luonnonsuojelujärjestöjä edustaneet tahot. Kannanseuranta ja tutkimus ovat karhukannan hoidon kulmakiviä, ja niitä halutaan ylläpitää ja kehittää.

Suuri osa kriittisistä kannanotoista liittyy vahvaan tunteeseen päätävävallan luisumisesta kokonaan pois paikalliselta väestöltä kansalliselle tasolle ja edelleen koko maan ulkopuolelle Euroopan unionin virkakoneistoon. Sekä maa- ja metsätalousministeriöön että maakuntatasolla toimiviin riistanhoitopiireihin kohdistuu melkoisia odotuksia, kun päättävävaltaa kannanhoidossa ja pyyntilupapolitiikassa halutaan kiivaasti alemmille tasoille ja samalla likemmäs niitä ihmisiä, jotka arkeaan karhun kanssa jakavat. Ministeriön osa on sikäli konstikas, että sen ratkaisuja karhupolitiikassa arvostellaan sekä ruohonjuuritason tasolta että maan rajojen ulkopuolelta ja myös kansallisesti useamman eri sidosryhmän leiristä. Toisaalta toteutetun politiikan voi hyvällä syyllä todeta onnistuneen, koska sen seurauksena kanta on kehittynyt elinkykyiseksi ja on levittäytymässä.

Täydellisen harmonian saavuttaminen karhukannan hoidossa eri toimijoiden kesken ei ole mahdollista, mutta yhteisymmärrys keskeisissä ratkaisuissa tulisi kuitenkin löytyä. Sen etsiminen vaatii kaikilta tahoilta valmiutta joustaa omien kannanhoidollisten tavoitteidensa ja odotustensa suhteen.

Avainsanoja: karhu, kannanhoito, suhtautuminen, asenteet, lajisuojelu, metsästys, suurpedot, Suomi.

Bear Management and Public Attitudes in Finland

Abstract

The complex relation between humans and the brown bear has ancient roots in the Northern hemisphere. Old bear mythologies and bear traditions show that northern peoples have esteemed the species highly. However, being a large carnivore, the bear has also evoked negative feelings. The bear was defined as pest in Finnish legislation in the middle ages, and that status persisted until the late 1900s.

This has affected the Finnish bear population. Since the species was persecuted, the population decreased dramatically by the end of the 19th century. The population remained low but survived presumably due to migration from Russia. Various regulations on bear hunting were established from the 1960s on, and the Finnish population is now viable again. Mystical and religious elements in the relationship between man and bear have virtually disappeared, but the relationship remains complex.

As it evolved during the 20th century, Finnish society did not need to take bears into account, so that the recent population increase and expansion towards the west and south has provoked controversy over population management goals between various interest groups. It is appropriate to talk particularly with those people most affected by the presence of the species in defining management objectives.

The preparation of a management plan for the Finnish brown bear population started at the beginning of 2005. This included research during which management objectives and the expectations of relevant interest groups were canvassed and examined using systematic questionnaires. In addition to the questionnaires, the data was also compiled at expert interviews and public hearings. The data consists of the views and attitudes of approximately a thousand people.

We collected the data throughout the country, but the collection was concentrated on the areas with dense bear populations. Our aim was to identify all the issues that are considered relevant to bear management, especially how the management objectives of various interest groups differ, and how these objectives are justified.

Peoples' comments concentrate on problems and fears caused by bears as well as the age-old respect for the bear evident among all interest groups. A functional compensation mechanism and efficient damage prevention systems seem to be crucial to peoples' tolerance of bear damage. People are greatly concerned about the decreasing shyness of individual bears and their habituation to human settlement. Maintaining shyness by hunting or disturbance as well as distributing objective and unbiased information are considered to be the best methods of controlling and allaying peoples' fears. Despite commentaries concentrating on negative aspects, an obvious outcome is that none of the interest groups want to eradicate the bear from our fauna, all groups emphasizing that population viability should be ensured.

Because of the increased boldness of individual bears, the interest groups and experts stressed that although the species is protected, some form of hunting should remain. Some groups also stress the necessity of population regulation in the easternmost parts

of the country. Basically, interest groups support the current hunting based on individual licences, but some conservationists would allow only the removal of animals that repeatedly cause severe damage.

Most people were satisfied with the current population size. Some livestock breeders as well as some who reside in the vicinity of the eastern border with the densest bear population demand culling. Conservation authorities and NGOs in most cases called for a population increase. Population censuses and research are the cornerstones of reasonable management, and people were usually eager to allocate resources to those activities.

Most of the critical comments implied that Finnish people are afraid that they are losing their regional and national control over carnivore population management. People have high expectations that the Ministry of Agriculture and Forestry and the regional game management districts are able to bring the decision-making closer to the grass-roots level. The Ministry is currently solely responsible for management, its role being rather tricky as its decisions are being criticized from above as well as below. The European Commission is questioning the ecological sustainability of national management decisions, and various interest groups demand culling in the name of social and economic sustainability. Particularly in ecological terms, the policy seems so far to have been successful. The conservation status of the Finnish brown bear seems favourable as the population is viable and its range is expanding.

It is utopian to assume that there be some kind of harmony in bear management among the various parties. A consensus, however, requires that all must compromise regarding management objectives and the expectations in various quarters.

Key words: Brown bear, population management, attitudes, species conservation, hunting, large carnivores, Finland.

1 Karhuna Suomessa

1.1 Menneisyys

1.1.1 Karhusta on ollut moneksi

Karhulla on aina ollut erityinen merkitys pohjoisten kansojen elämässä ja perinteessä. Pohjoista yötaivaan lakea kiertää koskaan horisonttiin laskematta *Ursa Major*, Ison Karhun tähtikuvi, ja sen osana kaikille tuttu seitsentähtinen Otava; sananmukaisesti siis 'Karhu' sekin. Kreikaksi karhu on arctos, ja antiikin kirjoituksissa sana 'arctis' käsitti pohjoiset alueet sekä siellä, Ison Karhun alla, elävät kansat. Karhuperinteen arvellaan syntyneen jo Keski-Euroopan muinaiskulttuurien keskuudessa, ja levittäytyneen elävänä kulttuuriperintönä elintilaansa laajentaneen ihmisen myötä kaikkialle, missä karhuja ylipäätään tavataan. Chauvet'n luolasta Ranskan Ardèchestä löytyi vuonna 1994 luolakarhun kallo näyttävästi kiven päälle asetettuna. Luolan kalliomaalaukset on ajoitettu tehdyiksi peräti 30 000 vuotta sitten, ja karhun kalloa lienee viimeksi liikuteltu noihin samoihin aikoihin (Chauvet ym. 1996).

Metsästäjäkansojen muinaisuskontojen perustana olleesta karhunpalvonnasta ja erilaisista karhumytologioista on löytöjä Euroopan ja Fennoskandian lisäksi tietenkin Siperiasta, mutta myös koko muusta Aasiasta Kaukoitää ja Intiaa myöten. Huomattavan rikasta karhuperinne on Japanin ja Pohjois-Amerikan alkuperäiskansoilla (Järvinen 2000, ks. myös www.karhuseura.net). Ja vaikka Etelä-Amerikassa tavattavan silmälasikarhun ja varsinaisten karhujen kehitys on eriytynyt jo 10–14 miljoonaa vuotta sitten, on tämä Andien asukki käynyt sekini hyvin karhusta pohjoisesta käsin levittäytyneelle ihmiselle, sillä vastaavat karhutraditiot löytyvät myös Latinalaisen Amerikan kansojen historiasta. Kattavan kirjallisen katsauksen karhun moninaisesta roolista Otavan alla elävien kansojen menneessä ja nykyajan elämänmenossa antavat esimerkiksi Järvinen (2000) ja Pentikäinen (2005).

Vankka näyttö karhunpalvonnan ikaikaisuudesta ja tärkeydestä varhaisille kulttuureille on paitsi sen todisteiden löytyminen niinkin laajalta, niin etenkin se, että siihen liittyvät riitit ovat toistuneet kaikkialla maailmassa samankaltaisina karhulajista tai kansakunnan myöhemmästä historiasta huolimatta. Muun muassa karhunpeijaisjuhla on yleisarkkinen rituaali (Järvinen 2000). Oivallinen osoitus rinnakkainolon pitkästä historiasta ja karhun merkityksestä pohjoisille metsästäjäkansoille on myös karhunpyyntiin käytettyjen noin puolentoistakymmenen alkukantaisen pystykorvarodun sirkumpolaarinen jatkumo. Suomalaisen karhuperinteen juuret ulottuvat heti jääkauden jälkeen vallinneeseen erä-kulttuuriin (Suomusjärven kulttuuri, 7000–4000 e.a.a.)

Paitsi myyttinen metsänihminen, jumalanpoika, ihmisen kantaisä ja eittämättä arvostetuin saalis pohjoisessa pyyntikulttuurissa eläneelle ihmiselle, on karhu myöhemmin aikoina ja kulttuurin muuttuessa ollut myös vaiva ja vastus. Paikalleen asettunut, viljelyä ja karjanpitoa harjoittanut ihminen kohtasi tämän toisenlaisen karhun.

Suurpetojen tekemiä kotieläinvahinkoja on Suomessakin tilastoitu jo puolitoistasataa vuotta. Tosin pitkään aikaan ei vahinkoja eritelty petolajeittain. Suurimman osan arvellaan langenneen runsaana esiintyneen suden kontolle, mutta karhun tavat, koko ja tuolloinen levinneisyys huomioiden sen voi olettaa olleen tihutöiden tekijänä heti suden jälkeen seuraavaksi pahin. Esimerkkinä suurpetojen roolista menneen ajan suomalaisten arjessa voidaan ottaa nelivuotiskausi 1877–1880 juuri ennen kiivaimman petovainon alkamista. Tuona aikana suurpedot tappoivat vuodessa keskimäärin 10050 lammasta, 1750 nautaa, 3550 poroa ja 1100 yksilöä muuta karjaa (Suomen viralliset tilastot 1876–1880). Tosin on syytä mainita, että taudit tappoivat karjaa vielä petojakin enemmän, ja kaikkiaan petovahingot 1700- ja 1800-luvuilla kohdistuivat vuosittain reilusti alle yhteen prosenttiin naudoista ja hevosista. Lampaiden osalta menetykset näyttävät olleen 1–2 % (Pulliainen & Rautiainen 1999). Nyky-meno on joka tapauksessa lukumääräisesti aika lailla toista; tuoreimmat petovahinkotilastot kertovat parista tuhannesta porosta ja ainoastaan reilusta sadasta kotieläimestä.

1.1.2 Menneen ajan karhunpyyntimenetelmät

Ihmissuvun maailmanmenestyksen ammoisena perustana on ollut kyky kehittää toinen toistaan tehokkaampia pyyntimenetelmiä. Metsästyshistoriikkeihin tutustuessa huomaa etenkin petoeläimiä vastaan käydyin hävitystaistelun lietsoneen tuon kaltaista kekseliäisyyttä, sillä vahinkoeläinten pään menoksi ajan saatossa käytettyjen menetelmien joukko on aivan erityisen lukuisa. Tämä pätee karhuunkin. Tosin sen suuri koko ja ”yhdeksän miehen voimat” ovat kyllä rajanneet käyttökelpoisten keinojen valikoimaa.

Yleisin vanhoina aikoina käytössä ollut metsästystapa on ollut karhun kiertäminen (Bonsdorff 1782, Yläne 1945). Tämä tarkoittaa siis karhun talvipesän sijainnin tarkkaa tai likimaista selvittämistä talvilevölle asettuvan yksilön jälkiä ja kulkemisia seuraillen. Keskitalvella alueelle on menty koirien kanssa. Niiden avulla pesä on etsitty, hätistetty karhu liikkeelle ja surmattu se. Usein kiertäjä myi kierroksensa paikkakunnan tai kaukaisempienkin seutujen varakkaille herrasmetsästäjille. Alun perin tappotyö tehtiin keihäin ja kirvein, ja asetelma pesällä saattoi pyyntimiehen ja saaliiksi kaavaillun kontion välillä olla hyvinkin tasaväkinen. Suustaladattavat piilukkoaseet olivat 1700- ja 1800-luvun pyytäjälle tervetullut lisä, mutta käsityökalutkin olivat edelleen matkassa ja vieläpä usein myös näytelmän ratkaisevassa osassa piikiven pudottua hankeen tai sankkiruudin jäätyä syyttymättä. Rohkeiden koirien merkitys oli korvaamaton, sillä niiden työskentelyn turvin alkeellisemminkin välineillä varustautunut metsämies pysyi pyynnin tiimellyksessä tilanteen tasalla.

Viime vuosisadan alussa karhun pesäpyynnin suosio kasvoi, kun alati kasvava joukko pyytömiehiä mieli tulla luetuksi karhunkaatajien kunniakkaaseen kastiin. Sotien aikana kierroksesta saatettiin maksaa nykyrahaksi muutettuna jopa seitsemäntuhatta euroa. Asetekniikan kehittyessä ja pesille tarpovien joukkojen kasvaessa pyynnistä tuli metsästäjille verraten vaaratonta puuhaa. Vastaavasti karhun mahdollisuudet selvittää vainoojistaan hupe-nivat aika lailla; yleensä karhu surmattiin yhteislaukauksella heti sen noustua pesästä.

Karhunpyynnin urheilullisia arvoja ja ylevyyttä korostaneet halveksivat muotiin tullutta suurten miesjoukkojen harjoittamaa pesän suulle lahtaamista ja suuntasivat harrastuneisuutensa tulisiin karhunhiihtoihin vapuntienoon keväthangilla. Siinä koirat etsivät kevätkelien pesästään nostaman karhun aamuyön ja aamun tunteina. Pyytömies seurasi haukkua ja ajoi hiihtäen karhua kunnes auringon pehmittämä hanki alkoi päivällä pettää painavan kontion alla. Jos pyyntionni oli myötä ja lumi kantoi vielä sopivasti suksimiestä, hän saavutti karhun ja pääsi sen ampumaan.

Vahinkoa tuottavien karhuyksilöiden pyynti on ollut toista. Talvinen pesäpyynti ja keväthanget vetivät pyytöverisiä eränkävijöitä itäisen ja pohjoisen Suomen erämaihin, mutta rahvaanmiehet jahtasivat kesästä syksyyn karjan tappajia tai kaurahalmetta tallovia karhuja kotikonnuillaan arkisten askareidensa lomassa. Karhun tappaman lehmän tai hevosen raadon tuntumaan tai metsäpellon reunaan rakennettiin puuhun lava, jolla vahtien mielittiin saada päiviltä juuri tietty pahoille tavoille äitynyt kontio. Myös viritettyjä keihäitä ja ampuma-aseita sekä naruansoja, rautoja, myrkyä ja karhunloukkuja haaskoilla käytettiin (Bonsdorff 1782, Peltonen 1997).

1.1.3 Karhulainsäädännön historia

”Karhun, sudhen ia ketun mahta iocainen caikis paikois wapadhesti tappa.” Keskiajan Ruotsi-Suomessa riista oli pääsääntöisesti kruunun omaisuutta, mutta Maunu Eerikinpojan vuonna 1347 ja Kuningas Kristofferin vuonna 1442 antamat maanlait toteavat kuitenkin, yllä olevan tapaan (suomennos vuodelta 1584), kaikkien kansalaisten saavan rangaistuksesta tappaa karhun, suden ja ketun missä tahansa tavattaessa. Huolimatta myyttisestä merkityksestään esi-isillemme karhu sai kyseenalaisen kunnian olla ensimmäinen lainsäädännössämme vahinkoeläimeksi luokiteltu laji. Sellaisena se sitten säilyikin lähes vuosituhaten vaihteeseen (Mykrä ym. 2005). Maanlakien ajoista 1970-luvulle meillä oli säädetty kaikkiaan kymmenen nisäkäsriistan metsästystä koskevaa laajempaa lakia. Kaikissa niissä karhu luokiteltiin vahinkoeläimeksi.

Maanlakeja seuranneessa vuoden 1647 kuninkaallisessa metsästysasetuksessa vahinkoeläimille säädettiin meillä ensi kerran tapporaha. Palkkio maksettiin tuolloin kaupungin tai kihlakunnan varoista ja sen sai paitsi karhusta myös sudesta. Karhun tappaminen oli niin saaliin arvon kuin palkkionkin osalta tuottoisampaa, sillä aikuisesta karhusta tapporahaa oli määrätty maksettavaksi neljä taaleria. Suden tapporaha oli puolet tästä. Molempien lajien pennusta maksettiin yksi taaleri. Karhun tapporaha säilyi laissa katkotta aina vuoteen 1923 saakka, jolloin tehdyn metsästyslain muutoksen yhteydessä palkkio jäi lakiin kirjaamatta. Suomen karhukanta oli huvennut huolestuttavasti jo 1800-luvun loppupuolen kiivaan petovainon myötä, ja vuoden 1923 lainmuutosta oli edeltänyt metsästäjien alkujaan käynnistämä (Finska Jagtörening 1900) vilkas keskustelu karhun rauhoituksen tarpeellisuudesta, jossa huomiota herättävimmän aloitteen teki tohtori Alexander Luther, sittemmin Tvärminnen eläintieteellisen aseman pitkäaikainen johtaja, Societas pro Fauna et Flora Fennican kokouksessa 2.12.1911. Metsästyslehdet suhtautuivat ehdotukseen

varsin suopeasti (Hintzé 1912, Palmgren 1912, 1915). Vastaavaa keskustelua käytiin metsästäjien ja luonnonsuojelijoiden aloitteesta myös Ruotsissa ja Norjassa (Anon. 1916, 1918, Kalliola 1942), ja Ruotsissa karhu rauhoitettiin osassa maata 1920-luvulla (Munsterhjelm 1929). Suomen karhua ei rauhoitettu, ja tapporahan maksuakin jatkettiin jo vuonna 1935. Lopullisesti karhun tapporaha kuitenkin poistettiin laista vuonna 1953, jolloin sitä oli maksettu kaikkiaan 292 vuotta. Ainoastaan suden tapporahakausi on meillä ollut tuota pidempi (Pohja-Mykrä ym. 2005).

Lainsäätäjän halua karhukannan hävittämiseen tai ainakin taattuun kurissa pysymiseen kuvaa sallittujen pyyntikeinojen lukuisuuden ja merkittävän tapporahan lisäksi sekä, että muusta metsästyksestä poiketen karhunpyynti oli vielä vuoteen 1977 saakka sallittua kenelle hyvänsä myös toisen maalla. Pyyntitavat sentään olivat lainmuutosten myötä vähittäin muuttuneet ajan saatossa. Vuoden 1868 Keisarillinen metsästysasetus oli turvallisuussyihin vedoten lausunut, että ”pyydyksenä älköön käytettäkö wireisin pantua keihästä tahi ampumakivääriä eli pyssyä” mutta muuten karhunpyyntikeinoja karsittiin vasta viime vuosisadan lopulla. Myrkkujen käyttö ei karhunpyynnissä ole koskaan ollut erityisen yleistä ja kokonaan historiaan se jäi vuoden 1934 metsästyslakiuudistuksen myötä, kun käyttö sallittiin enää vain suden, ahman ja ketun pyynnissä. Karhun loukkupyynnin voi tulkita päättyneen vuoden 1962 metsästyslain tultua voimaan, mutta elävänä pyynnistä Nyholm (1990) toteaa, että se kiellettiin asetuksella vuonna 1978. Vuonna 1964 karhu sai talviaikaisen rauhoitusajan lokakuun puolivälistä toukokuun 10. päivään, ja tämä lainmuutos siirsi pesäpyynnin vihdoon historiaan. Kesäaikaisen lainsuojan karhu sai vuonna 1977. Haaskalta ampuminen kiellettiin vuonna 1978 ja rautapyynti lainmuutoksella vuonna 1983. Pennullinen naaras rauhoitettiin 1981, mutta vuotta nuoremman karhunpennun rauhoitus astui voimaan vasta 1985. Pellolta ampuminen ja ravintohoukuttimen käyttö kiellettiin 1988. Vuoteen 1993 asti ei karhua metsästäväältä myöskään vaadittu edes riistanhoitomaksun suorittamista. Tuoreimmassa metsästyslain kokonaisuudistuksessa karhun asema muuttui muutenkin huomattavasti. Tätä käsittelemme tarkemmin tuonnempana.

1.1.4 Kannanmuutokset viime vuosisatoina

Kaikkien suurpetolajiemme pitkän aikavälin kannanmuutokset ovat noudattaneet suurin piirtein samanlaista kaavaa. Pyynti ei oletettavasti juurikaan säädellyt kantoja ennen 1800-lukua, mutta sen jälkimmäisellä puoliskolla kannat romahtivat kiivaan vainon tuloksena ja pysyivät alhaalla satakunta vuotta aina 1900-luvun loppuvuosikymmeneihin.

Edellä jo mainitsimme, kuinka kansaa oli patistettu petojen vainoon keskiaikaisista maanlaeista lähtien. Niissä ei otettu kantaa karhun yleisyyteen, mutta velvoitettiin kansalaiset osallistumaan kruunun jahtivoutien johtamiin petopyynteihin. Ensimmäinen kannanotto karhun kannankehityksestä löytyy vuoden 1664 metsästysasetuksesta. Sen viidennestätoista pykälässä sanotaan karhujen ja susien olevan ”wahingollisimmat Metzän-eläwät täsä Waldacunnasa, jotca aina enämän ja enämän caswawat ja lisändywät” (suomennos vuo-

delta 1754). Samansisältöinen toteamus oli esitetty jo vuoden 1647 kääntämättä jääneessä laissa; siinä samassa, jossa pedoille säädettiin ensi kerran tapporaha. Kruunulla vaikutti olevan paitsi käsitys kannan kasvusta myös usko siihen, että tappopalkkioilla ja yleisellä hengennostatuksella ongelmalliseen vahinkoeläintilanteeseen voitaisiin vaikuttaa.

Kuitenkin vielä 1800-luvun puolivälin tietämille ja ylikin ihmiset elivät koko lailla täydellisesti ympäristössään tapahtuvien muutosten ehdoilla. Myös pedot koettiin pitkään hallitsemattomana luonnonvoimana, jonka esiintymiseen ja runsauteen ihmisellä ei ollut juurikaan mahdollisuutta vaikuttaa (Teperi 1977). Ihmisen luontosuhde alkoi 1800-luvun loppupuolella kuitenkin muuttua (Franklin 1999). Usko omiin mahdollisuuksiin vaikuttaa luonnonkiertoon vahvistui, ja onni alettiin yhä enemmän ottaa omiin käsiin.

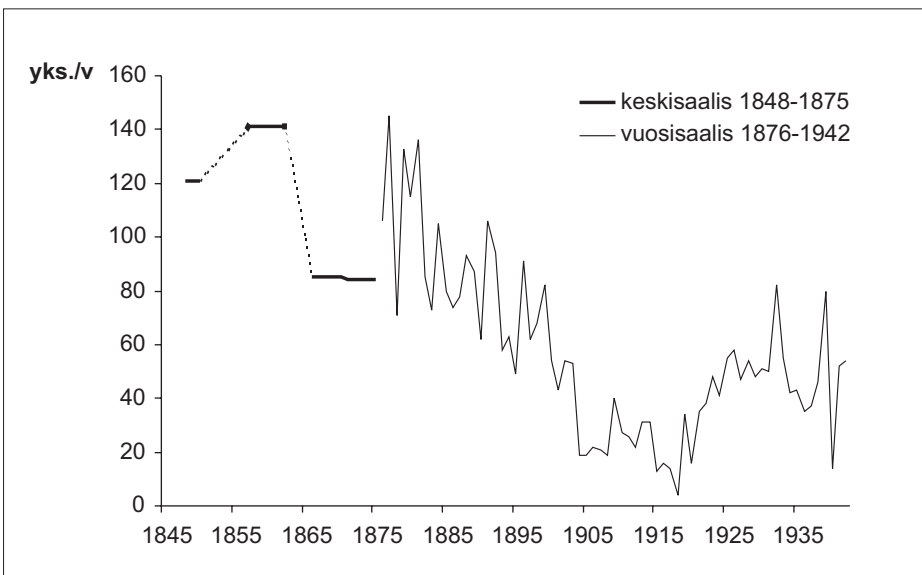
Swenson ym. (1995) arvioivat Ruotsin karhukannan suuruudeksi 1800-luvun puolivälissä 1650 yksilöä ja Norjan kannan peräti 3100 karhun suuruiseksi. Suhteuttamalla karhun tunnettu kestävän verotuksen prosentti (10 %) kaatomäärien kehitykseen on arvioitavissa, että Suomessa oli 1800-luvun puolenvälin aikoihin 1400–1500 karhua (Ilpo Kojola, kirj. ilm. 2005). Yleinen karhun täytyy olla ollutkin, koskapa Suomen metsästyshistorian kuvaukset tietävät kertoa saalista hyvin riittäneen 1700- ja 1800-luvun suurmetsästäjille. Pelkästään kymmenkunnan nimekkäimmän, Martti Kitusen, Berndt Höökin, Erkki Heinäkankaan, Ignoi Vornasen, Karhu-Pekan, K. S. Hallbergin, Heinjoen Juottosten, Tuomas Lempisen ja Tuomas Noron, yhteen laskettu elämänikäinen karhusaalis ylittää liki yhdeksäänsataan.

Luonnontiedon karttuessa lajikohtainen lainsäädäntö täsmentyi ja alueelliset eläinkannat alettiin paremmin käsittää hallittavissa olevina kokonaisuuksina. Vuoden 1868 metsästyslaissa säädettiin maamme ensimmäiset lajirauhoitukset. Seuraavassa laissa vuodelta 1898 rauhoitettuja lajeja oli jo 77 ja vahinkoeläinten lista oli kaikkien aikojen pisin käsittäen karhun lisäksi kaikkiaan 45 muuta lajia (Mykrä ym. 2005). Ajanjakso 1800-luvun puolivälistä ensimmäisen luonnonsuojelulain säätämiseen vuonna 1923 oli meillä kaikkein kiihvimman vahinkoeläinvainon aikaa. Jahtimenestyksen vahvoina taustatekijöinä olivat lisäksi 1860-luvulla alkanut metsästysseurojen toiminnan järjestäytyminen, tiedonkulun tehostuminen sekä asetekniikan nopea kehittyminen.

Muutamia hajatietoja lukuun ottamatta tilastotietoa karhusaaliista ei ennen 1860-lukua ole saatavilla. Tapettujen suurpetojen yksilömäärien keskitetty tallennus alkoi Suomessa vuonna 1866 (Suomen tilastolliset vuosikirjat 1866–1942). Vuoteen 1875 asti saatavilla on yksilömääriä viisivuotiskausittain, mutta siitä eteenpäin tilastot kertovat jo vuotuisen karhusaaliin. Tilastoinnin alusta maan karhusaalis laski tasaisesti sotavuoteen 1918, jolloin eräksi saatiin ainoastaan 4 yksilöä, mutta nousi taas itsenäisyyden ajan alkuvuosikymmeninä puolensadan karhun tietämille (kuva 1). Kannan hupeneminen 1800-luvun lopulla eteni yhtä jalkaa suden hävittämisen kanssa. Rintamailta karhu oli tosin hävitetty jo hiukan ennen sutta. Melan (1882) julkaiseman *Suomen luurankoiset* -teoksen mukaan karhua tavattiin enää harvinaisena Satakunnassa, Varsinais-Suomessa, Etelä-Hämeessä ja Uudellamaalla, kun susi oli mainituissa maakunnissa tuolloin vielä yleinen. Seuraava

katsaus Suomen faunaan tehtiin 1900-luvun puolella (Mela & Kivirikko 1909), ja siinä todettiin karhuja löytyvän enää maan itäisistä osista mutta suden esiintyvän vielä mainituissa läntisissä maakunnissakin, erittäin harvinaisena tosin. Kolme vuosikymmentä myöhemmin kummankin lajin levinneisyyden sanottiin rajoittuvan pohjoisille ja itäisille rajaseuduille (Kivirikko 1940), joskin karhun kohdalla oli vuoden 1920 jälkeen kaatomäärissä havaittavissa hienoista nousua, johon

”syynä lienee osaksi asutuksen laajentuminen karhun entisille rauhallisille eräseuduille, mutta ennen kaikkea karhujen runsaus ja lisääntyminen rajan takana, jossa aseiden käyttö on ankarasti kielletty. Sieltäpäin niitä siis on maahamme edelleenkin odotettavissa, sillä rajanylittämistä ei voi karhuilta kieltää” (Kivirikko 1940).

Kuva 1. Suomessa vuosittain tapetut karhut ajalla 1848–1942. Vuosilta 1848–1875 on saatavilla vain keskiarvoja aina muutamien peräkkäisten vuosien saaliista. Vuosilta 1876–1942 kaatomäärä on saatavilla vuosittain. Tiedot koottu lähteistä: Suomen viralliset tilastot (1876–1880), Suomen tilastolliset vuosikirjat (1881–1942), Siivonen (1950) ja Yläne (1950).

Karhun häviämisen läntisestä ja eteläisestä Suomesta osoittaa osaltaan myös Historiallisen sanomalehtiarkiston aineisto (<http://digi.lib.helsinki.fi/>). Petoeläimiä ja -lintuja, sekä niiden hävittämistä koskevia artikkeleita löytyy arkistoon tallennetuista 1800-luvun sanomalehdistä yhteensä yli 900. Kaksi kolmannesta käsitteli yksinomaan susihavaintoja ja susien hävittämistä, mutta karhujen kulkemisiakin setvittiin sadankahdenkymmenen jutun verran. Kannan jyrkimmän vähenemisen vuosikymmeninä harvenivat myös uutiset eteläisen ja läntisen Suomen karhuhavainnoista sekä karhunpyynnistä. Vielä 1860-luvulla kantautui karhu-uutisia muun muassa Helsingin, Hämeenlinnan, Tampereen, Heinolan ja Porin seuduilta (Anon. 1860a, 1860b, 1861, 1864, 1865a, 1865b), mutta seuraavalla vuosikymmenellä artikkeleissa mainittiin rintamaiden osalta enää Vaasa ja Hämeenlinna (Anon. 1870, 1872) sekä useammassa yhteydessä Porin tienoo (Anon. 1874a, 1874b,

1874c, 1876a, 1876b, 1876c, 1876d). 1880-luvulta löytyy maan tiheämmin asutuilta seuduilta enää yksi maininta Heinolasta (Anon. 1882).

Vaikka kannan hupeneminen 1800-luvun lopulla on eittämätön tosiseikka, niin saalis-tilaston aallonpohja 1900-luvun alussa kuvastanee enemmän maassa vallinneita yhteiskunnallisia oloja. Sortokausien asetakavarikot ja ampumatoiminnan rajoittaminen, venäläistämispolitiikka, maailmansota ja itsenäistymisen ajan myllerrykset täyttivät suomalaisten ajan ja ajatukset, ja pyynti jäi taka-alalle. Sotien on osoitettu vaikuttavan eritoten vahinkoeläinten pyynnin intensiteettiin, kun kykenevin metsästäjäkunta on muissa tehtävissä ja kotirintamalle jääneet keskittyvät syötävän riistan pyyntiin (Pohja-Mykrä & Mykrä 2006, käsikirjoitus). Myös Pulliainen (1983) toteaa kaatotilastoihin nojaten, että karhukanta kävi aallonpohjassa 1910- ja 1960-luvuilla. Järin paljon ei karhuja varmasti tuolloin kymmenluvulla ollut, mutta osaksi notkahdus kuitenkin selittynee mainituilla yhteiskunnallisilla seikoilla.

Vuoden 1942 jälkeen ei valtion virallisissa tilastoissa tapettujen suurpetojen määriä enää ilmoitettu. Kairikkoa (1991) lukuun ottamatta tiedossamme ei ole ajalta 1943–1949 valtakunnan vuosittaisista karhusaaliista kertovia lähteitä, ja hänkin luonnehti kirjassaan 1940-luvun loppupuolen lähinnä sanallisesti. Parina vuonna saaliit ovat ”tavallisia”, joi-
nain vuosina on maininta ”muutamasta”, ja ainoa täsmällinen tieto on metsästysvuoden 1944–1945 kymmenen yksilöä. Ajanjaksolla 1954–1963 kannaksi on arvioitu 400 yksilöä (Pulliainen & Rautiainen 1999).

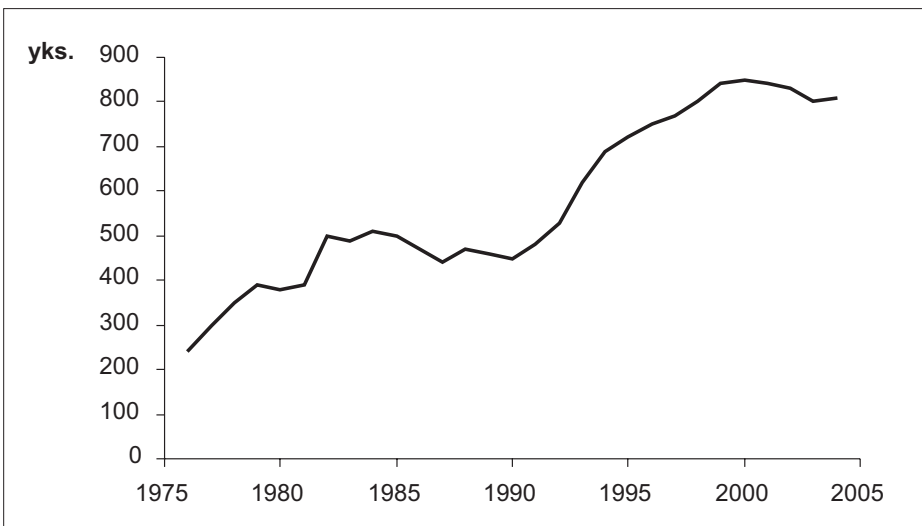
Vuodesta 1962 vuoteen 1975 maassa saatiin saaliiksi yhteensä 691 karhua. Vuosisaalis vaihteli 22 ja 97 yksilön välillä keskiarvon ollessa 49 (Nyholm & Nyholm 1996). Karhukantamme suuruudeksi 1960-luvun alussa on arvioitu noin 300 yksilöä (Pulliainen 1984). Järjestelmällisemmin Suomen karhukannan kehitystä on seurattu 1960-luvun lopulta lähtien, jolloin rajavartiosto alkoi professori Erkki Pulliaisen aloitteesta kerätä aineistoa karhujen tekemistä valtakunnanrajojen ylityksistä (Pulliainen 1974, 1984, Pulliainen & Rautiainen 1999). Kuusikymmenluvulla kanta hupeni, ja vuonna 1968 maan karhukannan arvioitiin rajanylityshavaintojen ja karhusaaliin perusteella olleen enää 150 yksilön suurunen (Pulliainen 1970). Seuraavalla vuosikymmenellä, vuonna 1975 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos aloitti suurpetolajiemme tehostetun kannanseurannan, ja sen perusteella maan karhukannan vähimmäisyksilömäärä oli vuonna 1976 suurin piirtein 200–240 yksilöä. Dosentti Erik S. Nyholmin johdolla perustetun vapaaehtoisista petoyhdyshenkilöistä koostuvan verkoston avulla Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos on kerännyt havaintotietoa vuodesta 1978 lähtien. Verkoston keräämän tiedon myötä arvio kannan koosta kohosi 350 yksilöön vuonna 1979 ja lähes viiteensataan jo vuonna 1982. Osa tästä on muuttovoittoa rajan takaa (Pulliainen 1984), ja osa Suomen oman karhukannan karttumista syntyneiden pentujen myötä. Vähimmäiskanta-arvio säilyi melko lailla tasaisena 1980-luvun alkupuoliskolta vuoteen 1990, josta se lähti rivakkaan kasvuun ylittäen kuudensadan yksilön rajan vuonna 1993 (Nyholm 1990, 1995a, Voutilainen 1996, Kojola & Määttä 2004). Vuosien 1976 ja 1993 välillä ammuttiin 885 karhua, ja vuosisaaliin keskiarvo oli tällöinkin 49 (Nyholm & Nyholm 1996).

1.2 Nykyisyys

1.2.1 Kannanmuutokset ja saalis viime vuosina

Seitsemänkymmenluvulla aloitettua kannanseurantaa on jatkettu näihin päiviin asti. Vuodesta 1978 alkaen arviot suurpetojen lukumääristä ja kannantiheyden muutoksista ovat perustuneet ensisijaisesti vapaaehtoisten petoyhdyshenkilöiden keräämiin havaintoihin. Maan riistanhoitoyhdistyksissä toimii tätä nykyä noin 1600 petoyhdyshenkilöä. Lisäksi havaintoja kirjaavat myös Metsähallituksen kenttähenkilökunta, sekä rajavartijat ja po-roelinkeinon harjoittajat. Arviot petojen lukumääristä perustuvat nykyään ensisijaisesti pentuehavaintoihin, joita analysoidaan paikkatieto-sovelluksin. Mahdollisimman tarkan tuloksen saavuttamiseksi päällekkäishavainnot pyritään karsimaan standardoiduin kriteerein (Kojola 2001, 2002, 2003, Kojola & Määttä 2004).

Karhunmetsästyksen muuttui vuoden 1993 metsästyslakiuudistuksessa voimakkaasti (Pul-liainen & Saario 1993). Karhunpyytäjällä oli uuden lain myötä oltava metsästyskortti ja hänen tuli suorittaa ampumakoe. Itse metsästyksiä alettiin säädellä metsästyslain 8 §:n tarkoittamalla vapaan metsästysoikeuden alueella maa- ja metsätalousministeriön asettamin kestävästä verotuksen kiintiöin ja muualla maassa yksilökohtaisin pyyntiluvuin. Reilussa vuosikymmenessä tuosta lainmuutoksesta näihin päiviin on Riista- ja kalatalouden tutki-muslaitoksen tekemä karhun vähimmäiskanta-arvio noussut kuudesta sadasta yksilöstä yli kahdeksaansataan (kuva 2). Vuonna 2000 kanta-arvio oli korkeimmillaan (850 yksilöä), mutta hupeni siitä puolensataa yksilöä vuoteen 2003 mennessä. Tuoreimmassa, vuoden 2004 arviossa on jälleen hienoista nousua. On hyvä lisäksi muistaa, että kannan vähim-

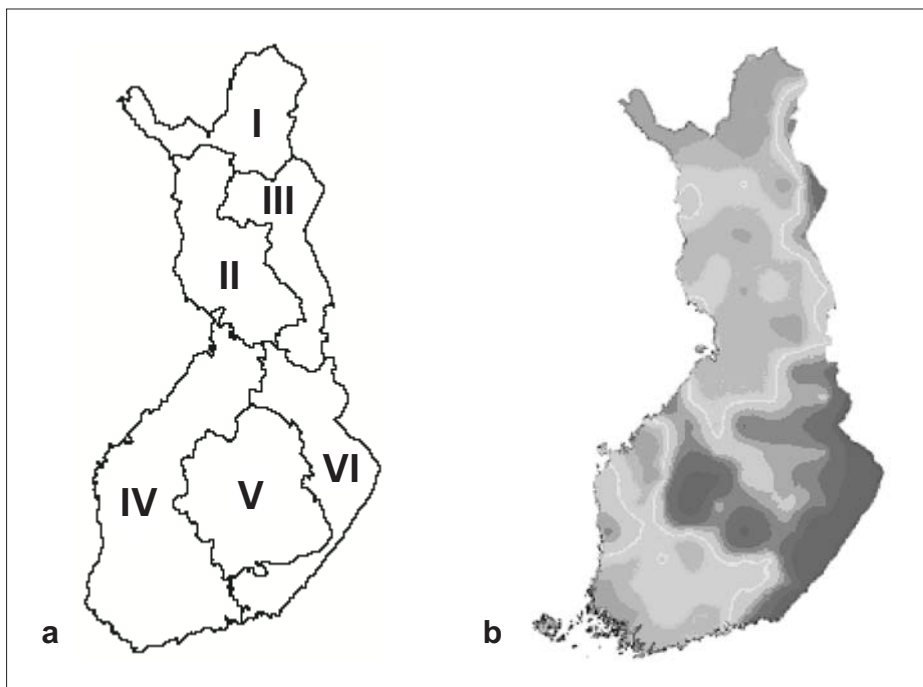
Kuva 2. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen antama karhun vähimmäiskanta-arvio ajalla 1976–2004. Tiedot kerätty lähteistä Voutilainen 1996, Kojola 2001, 2002, 2003, Kojola & Määttä 2004 ja Kojola ym. 2005.

mäisarvio koskee loppuvuoden lukumäärää, jota Itä-Suomessa pienentää syksyllä tapahtuva karhujen siirtyminen Venäjän puolelle talvehtimaan. Kesällä itäisen Suomen karhukanta on varovaisesti arvioiden 30–40 % suurempi kuin loppuvuodesta (Kojola ym. 2005).

Ympäristö- ja luonnonvarainneuvoston suurpetotyöryhmän raportissa (Ympäristö- ja luonnonvarainneuvosto 1996) asetettiin suurpetokantojen kehittämistavoite vuoteen 2010 asti. Suomi jaettiin tuolloin kuuteen suurpetojen kannanhoitoalueeseen (kuva 3a). Tavoitteen mukaan karhukannan oli määrä runsastua läntisessä Suomessa ja Sisä-Suomessa mainittuun vuoteen mennessä 31–60 % ja säilyä loppuilla neljällä alueella muuttumattomana vuoden 1996 tasolla. Länsi-Suomessa tämä merkitsisi jakson lopussa 105–130 yksilön kanta, ja Sisä-Suomen alueella 235–290 karhua. Molemmilla kannanhoitoalueilla tarkastelujakson alku näytti tavoitteen toteutumisen suhteen varsin hyvältä, mutta tilanne on sittemmin kääntynyt päinvastaiseksi (taulukko 1).

Tuorein kannanarvio osoittaa sentään vielä 10 % kannanlisää Sisä-Suomeen koko tarkastelujaksolla 1996–2004, mutta loppuvuosien pudotus nyt 2000-luvulla saattaa olla seurausta liian voimakkaasta pyynnistä. Muutosten karhusaaliin määrässä on Suomessa todettu heijastuvan havaintojen määrään vasta neljän vuoden viiveellä (Ilpo Kojola, kirj. ilm. 2005). Lisäksi jo aikavälillä 1992–2001 oli havaittu pyydettyjen karhujen määrän kasvun ja maastossa tehtyjen karhuhavaintojen vähenemisen tilastollisesti merkitsevä yhteys Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Keski-Suomen, Kymen ja Lapin riistanhoitopiirissä (Kojola ym. 2003). Niistä kolme ensin mainittua kuuluu Sisä-Suomen kannanhoitoalueeseen. Läntisessä Suomessa on tultu alaspäin kaikkiaan 14 % vuoden 1996 tilanteesta ja 2000-luvun puolella pudotus on ollut huikeat 30 %. Karhukanta on siis huvennut myös alueilla, joilla kanta ei ole pyynnillä verotettu. On arvioitu, että Itä-Suomessa voimistunut pyynti on vähentänyt lännempänä kuljeskelevien nuorten urosten lukumääriä (Kojola ym. 2003, Ilpo Kojola, kirj. ilm. 2005).

Myöskään muiden kannanhoitoalueiden osalta tuolloin asetettu tavoite ei ole ainakaan vielä toteutunut toivotulla tavalla. Tilanteen pysyminen vuoden 1996 tasolla sallisi korkeintaan 7,5 % muutoksen. Toistaiseksi tuossa haarukassa on pysynyt ainoastaan Itäisen Suomen kannanhoitoalue, jossa kanta on vuoden 1996 tasosta vähentynyt 5,7 %. Koko maan vähimmäiskanta-arvio on raportin päivistä noussut 30–50 yksilöä, eli nelisen prosenttia (taulukko 1). Vuosien 2002–2004 kannanarvioiden mukaan Suomen karhukannalla on oikeastaan kaksi toisiinsa liittyvää ydinaluetta (kuva 3b). Itärajan pinta on tunnettua karhuseutua, ja sieltä tiheimmän kannan alue ulottuu kaakko–luode-suunnassa yli Sisä-Suomen kannanhoitoalueen.

Kuva 3. a) Suurpetojen kannanhoitoalueet. (I) Pohjoinen poronhoitoalue, (II) Läntinen poronhoitoalue, (III) Itäinen poronhoitoalue, (IV) Läntinen Suomi, (V) Sisä-Suomi ja (VI) Itäinen Suomi. b) Karhun kannantiheyden alueellinen vaihtelu vuosien 2002–2004 kannanarvioaineiston mukaan. Lähde: RKTl, suurpetotutkimus.

Taulukko 1. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen arvioima karhun vähimmäisyksilömäärä kannanhoitoalueittain 2000-luvulla. Tiedot kerätty lähteistä Kojola 2001, 2002, 2003, Kojola & Määttä 2004 ja Kojola ym. 2005.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	muutos (%)		
										-96 → -00	-00 → -04	-96 → -04
Pohj. poronhoitoalue	30	35	40	45	45	50	50	50	50	33,3	11,1	40,0
Länt. poronhoitoalue	50	55	50	55	50	55	60	60	60	0,0	20,0	16,7
It. poronhoitoalue	70	70	80	80	85	85	85	80	80	17,6	-5,9	12,5
Läntinen Suomi	80	80	85	100	100	90	85	75	70	20,0	-30,0	-14,3
Sisä-Suomi	180	190	190	210	220	220	210	200	200	18,2	-9,1	10,0
Itäinen Suomi	370	355	350	355	350	340	340	335	350	-5,7	0,0	-5,7
Koko maa	780	785	795	845	850	840	830	800	810	8,2	-4,7	3,7

Metsästäjien keskusjärjestön viimeaikojen saalistilaston yhteenveto on esitetty taulukossa 2. Tilaston mukaan karhunpyynnin keskimääräinen vuosisaalis on kuuden viime vuoden aikana ollut vähän yli kahdeksankymmentä yksilöä. Lupia on ajalla 1999–2003 ollut toista sataa vuosittain, mutta sittemmin vähimmäiskanta-arvion pudottua on maa- ja metsätalousministeriön asettamia poronhoitoalueen kiintiötä sekä riistanhoitopiirien suurinta sallittua pyyntilupien ylärajaa laskettu noin neljänneksellä. Metsästysvuonna 2001–2002 saalis kipusi sadan yksilön tietämille, mutta on siitä vähentynyt noin seitsemäänkymmeneen. Mainittuna kautena pyyntilupien määrä oli korkein viime aikoina myönnetyistä ja lupia jäi käyttämättä tasaisesti kaikilla karhukannan ydinalueilla kaatoprosentin ollessa 81. Pyyntilupien käyttöaste on useampana muunakin vuonna ollut kahdeksankymmenen prosentin tuntumassa, mutta noissa tapauksissa vajuus vaikuttaa syntyneen eritoten poronhoitoalueen heikommasta metsästystuloksesta. Kahtena viime metsästysvuonna kaatoprosentti on kivunnut selvästi yli yhdeksänkymmenen. Maa- ja metsätalousministeriön poikkeusluvista on tilaston mukaan käytetty ajalla 1999–2005 kaikkiaan 37 %. Näistä luvista noin puolet on myönnetty poronhoitoalueella ja puolet muualle Suomeen. Nykyisellään keskimääräinen vuotuinen karhusaalis näyttäisi vastavan 1860–1880-luvuilla vallinnutta tilannetta. Myös silloin vuosisaaliit olivat 70–100 yksilön luokkaa.

Taulukko 2. Karhupyntiluvat ja niiden käyttö ajalla 1999–2004. Taulukossa on erikseen tarkasteltu riistanhoitopiirien maa- ja metsätalousministeriön antaman suurimman sallitun metsästettävien yksilöiden määrän puitteissa myöntämiä pyyntilupia, poronhoitoalueen lupakiintiötä sekä maa- ja metsätalousministeriön ja poliisin myöntämiä poikkeuslupia. Metsästysvuoden 2005–2006 poikkeuslupamäärät eivät ole vielä tiedossa.

	Riistanhoitopiirien pyyntiluvat	Poronhoitoalueen kiintiö	MMM:n ja poliisin poikkeusluvat	Yht.	Kaadot (ja kaatoprosentti)			
					Pyyntiluvun	Poronhoitoalueen kiintiöstä	Poikkeusluvun	Yht.
1999–2000	76	26	0	102	63 (83 %)	17 (65 %)	0	80
2000–2001	85	33	7	125	71 (84 %)	20 (61 %)	3	94
2001–2002	93	30	1	124	74 (80 %)	26 (87 %)	1	101
2002–2003	75	30	4	109	66 (88 %)	25 (83 %)	0	91
2003–2004	60	31	3	94	53 (88 %)	14 (45 %)	2	68
2004–2005	49	27	4	80	47 (96 %)	25 (93 %)	1	72
2005–2006	50	24		74	46 (92 %)	22 (92 %)		68
yhteensä	488	201	19	634	420 (85 %)	149 (72 %)	7	506
keskim./v	73	30	3	106	62	21	1	84

1.2.2 Karhujen siirtoistutukset

Suurpetojen siirroista on Suomessa käyty ajoittain vilkasta keskustelua, ja kansan keskuudessa kiertävät huhupuheet pitävät voimissaan legendaan suurpetojen jatkuvista siirtoistutuksista sekä tarhakasvattien vapautuksista. Aihe on kirvoittanut kymmeniä kommentteja tämän tutkimuksen aineistona olevassa sidosryhmäkyselyssä, ja siirroista kerrottu on peräty useaan otteeseen totuutta myös tämän hankkeen tutkijoilta yleisötilaisuuksissa. Karhujenkin siirtojen läntiseen ja eteläiseen Suomeen on uskottu ja uskotaan edelleen olevan yleisiä. Epäilyksenalaisten kirjo ulottuu näissä tarinoissa laidasta laitaan; syytöksiä on esitetty niin Ähtärin eläinpuistoa (Stefan Pellas, suull. ilm. 2005) kuin yksittäistä riistanhoidonneuvojaa kohtaan (Reima Laaja, suull. ilm. 2005)

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen sekä maa- ja metsätalousministeriön mukaan Suomessa on virallisten tahojen toimesta siirretty viisi karhua, joista 3 oli uroksia ja 2 naaraita (Nyholm 1995b). Viimeisimmästäkin siirrosta on aikaa yli kaksi vuosikymmentä. Karhut siirrettiin Pohjois-Hämeeseen. Siirtojen tavoitteena oli kantojen palauttaminen Keski- ja Länsi-Suomeen. Viidestä karhusta kolme tiedetään ammutun (Immonen 1998). Siirretyt aikuiset karhut eivät tahdo pysyä niille tarjotulla kohdealueella, mutta nuorilla yksilöillä siirto saattaa onnistua (Erik S. Nyholm, suull. ilm. 2005). Keski-Suomen tiheämmän kannan esiintymä on siirtoistutusten perua, joten siirroista on sikäli ollut kannan levittäytymisessä hyötyä. Kaikki Keski-Suomessa ammutut karhut ovat olleet yhden vuonna 1982 siirretyt naaraan jälkeläisiä (Saarma & Kojola 2005, käsikirjoitus).

Etenkin uroskarhut liikkuvat hyvin pitkiä matkoja, eikä niiden levittäytyminen ole minikäänlainen ongelma. Naaraiden elinpiiri on huomattavasti pienempi, ja niiden liikkumisella ja asettumisella elinpiirilleen lisääntymisiän lähestyessä onkin kannan levittäytymisessä varsin keskeinen merkitys. Tätä nykyä läntiselläkin kannanhoitoalueella tavataan kuitenkin vuosittain useampia karhupentueita (7–10 pentuetta vuonna 2004; Kojola ym. 2005), joten lisääntymisiässä olevia naaraita on asettunut myös läntiseen Suomeen ja kannalla on hyvät edellytykset kasvaa ja levittäytyä luontaisesti.

1.2.3 Karhuvahingot

Karhu aiheuttaa ravinnonhankinnallaan lähinnä poro-, mehiläis-, kotieläin- ja viljelysvahinkoja sekä niihin liittyen erilaisia irtaimistovahinkoja ravintokohteen tuntumaan päästäkseen. Lisäksi karhu on nykyisen luontaisen ravintotilanteen vallitessa ja nykyisenlaisin kannantiheyksin suurpedoistamme käytännössä ainoa, jonka taholta on aiheellista varautua myös henkilövahinkoihin.

Riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta säädetään yleisesti metsästyslain 87 §:ssä. Karhun aiheuttama vahinko korvataan talousarvion rajoissa valtion varoista sen mukaan kuin petoeläinvahinkojen korvaamisesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa

(277/2000) on säädetty. Muille kuin henkilövahingoille on säädetty 250 euron omavastuu. Myös karhun aiheuttamat liikennevahingot ovat korvattavien vahinkojen piirissä, mutta niitä ei tässä käsitellä. Valtio kattaa käytettävien määrärahojen puitteissa vahinkojen ennaltaehkäisyn tarvikekulut.

Korvausjärjestelmää on jo pitkään voimakkaasti kritisoitu, koska omavastuun takia osa vahingoista jää vahingonkärsijän itsensä korvattavaksi. On koettu epäoikeudenmukaiseksi, että kansainvälisen ja kansallisen luonnonsuojelulainsäädännön asettamista velvoitteista juontavat taloudelliset menetykset jäävät vahingon kohteeksi ilman omaa myötävaikutustaan joutuneiden yksittäisten kansalaisten osittain maksettaviksi. Myös myönnettyjen korvausten maksatusaikataulu on koettu liian hitaaksi. Huonoksi koetun korvausjärjestelmän katsotaan vaikuttavan kielteisesti petoasenteisiin.

Vuonna 2004 asetettiin riistaeläinvahinkojen korvausjärjestelmää pohtiva työryhmä, joka on saanut työnsä päätökseen ja on luovuttanut ehdotuksensa maa- ja metsätalousministerille lokakuussa 2005. Metsästyslain 87 § sekä petovahinkoasetus tultaneen lähiaikoina korvaamaan kokonaan uudella lailla, jonka myötä koko korvausjärjestelmää ja vahinkojen ennaltaehkäisyä koskeva säännöstö muuttunee.

Karhun aiheuttamista vahingoista euromääräisesti merkittävimmät kohdistuvat porotalouteen. Poronhoitoalueella karhun osuus kaikista nisäkässuurpetojen aiheuttamista vahingoista on noin neljännes (taulukko 3). Nykyisen lain mukaan korvataan petoeläimen tappaman poron arvo kaksinkertaisena. Tällä huomioidaan yhtäältä raatojen etsimisestä aiheutuvat kustannukset sekä toisaalta se, että kaikkia tapettuja poroja ei ole mahdollista löytää. Suurpetojen aiheuttamat porovahingot nousivat tasaisesti koko 1990-luvun alkupuolen. Vuosina 1997–2000 ne olivat korkeimmillaan, ja ovat sittemmin laskeneet.

Taulukko 3. Maa- ja metsätalousministeriölle ilmoitetut karhun tappamat porot vuosina 2000–2003.

	Karhun tappamat porot	Kaikkien nisäkäspetojen tappamat porot	Karhun osuus vahingoista (%)	Karhun osuus korvauksista
2000	716	2806	25,5	~440 000 €
2001	527	2027	26,0	~330 000 €
2002	304	1615	18,8	~184 000 €
2003	327	1488	22,0	~202 000 €

Poronhoitoalueen ulkopuolella karhuvahingot kohdistuvat pääasiassa mehiläistalouteen. Vuosina 2000–2004 mehiläisvahinkojen osuus korvauksista oli 62 %. Tuoreruhavahinkokorvausten (rehupaalit ja -aumat) osuus oli vajaa 20 % ja lammasvahinkojen 10 %. Loppuihin kymmeneen prosenttiin mahtuvat kaikki muut kotieläinvahingot sekä muut karhun vahingonteot. Toisin kuin poronhoitoalueella, sen ulkopuolella karhu tuottaa

suurpedoista eniten korvattavia vahinkoja; esimerkiksi vuosina 2000–2004 korvatuista suurpetovahingoista karhun osuus on kaikkiaan ollut yli puolet, joinain vuonna jopa kaksi kolmannesta (taulukko 4). Euromääräisesti tarkastellen karhuvahinkojen korvaukset poronhoitoalueen ulkopuolella ovat kuitenkin olleet vain viidenneksen sen aiheuttamien porovahinkojen korvauksista. Taulukossa 4 on esitetty vuosittaisia korvauksia vahinkolajeittain. Mehiläisvahingot ovat vuodesta toiseen selvästi merkittävimmällä sijalla, mutta muissa vahinkolajeissa vuosien välinen vaihtelu voi johtua pelkästään yhdestä isosta vahinkotapauksesta. Näin on esimerkiksi vuoden 2000 paalivahinkojen ja vuoden 2001 muiden vahinkojen laita. Edellisessä yhden ainoan tapauksen kustannukset nousivat liki 6000 euroon, ja jälkimmäisessä kohteena oli mansikkaviljelys ja kustannukset lähes 7000 euroa.

Taulukko 4. Karhuvahinkojen korvaukset (€) poronhoitoalueen ulkopuolella vuosina 2000–2004.

	Mehiläis- vahingot	Tuore- rehu- vahingot	Lammas- vahingot	Muut kotieläin- vahingot	Muut vahingot	Yhteensä €/v	Karhun osuus suurpeto- vahingoista (%)
2000	34226	16490	1514	1270	86	53585	66,7
2001	29955	9870	9299	2948	6815	58887	69,4
2002	31779	5451	5660	1500	750	45140	57,4
2003	27373	8798	4810	6840	0	47821	37,9
2004	43655	9172	5552	4041	400	62820	54,3

2 Karhuun liittyvät sitoumukset ja lainsäädäntö

2.1 Kansainväliset sopimukset ja säädökset

2.1.1 Bernin sopimus

Vuonna 1979 solmittu yleissopimus Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristön suojelusta eli niin kutsuttu Bernin sopimus kohdistuu ensisijaisesti uhanalaisiin lajeihin ja niiden elinympäristöihin. Erityisesti pyritään suojelemaan sellaisia lajeja ja luonnonalueita, jotka edellyttävät usean valtion yhteistyötä. Periaate niin kutsutusta 'suotuisasta suojelutasosta' esitettiin ensi kerran tässä sekä samana vuonna solmituissa muuttavia lajeja koskevassa Bonnin sopimuksessa ja EY:n lintudirektiivissä. Niissä todetaan, että sopimusosapuolten tulee ryhtyä tarvittaviin toimiin luonnonvaraisten kasvi- ja eläinkantojen pitämiseksi tasolla, joka vastaa 'ekologisia, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia'.

Sopimuksen liitteissä lajit jaetaan täysin rauhoitettuihin (II liite) ja suojeltaviin lajeihin (III liite). Karhu kuuluu sopimuksen mukaan täysin rauhoitettuihin lajeihin, joiden osalta sopimus määrää kiellettäväksi mm. tahallisen pyydystämisen ja tappamisen. Yleissopimus antaa kuitenkin sopijaosapuolille mahdollisuuden poiketa sopimukseen kirjatusta määräyksistä esimerkiksi eläimistön suojelemiseksi, karjalle ja muunlaiselle omaisuudelle koituvan vakavan vahingon estämiseksi, sekä jos poikkeukset ovat yleisen terveyden ja turvallisuuden vuoksi tarpeen. Suomi on sopimuksen ratifioidessaan tehnyt varauman, jonka mukaan se ei sovelle sopimusta karhun ja suden osalta. Sopimuksen puiteissa on valmistettu kaikkien suurpetojen Euroopan kantojen hoitosuunnitelmat. Karhun hoitosuunnitelma *Action plan for the conservation of the Brown Bear (Ursus arctos) in Europe* julkaistiin vuonna 2000 (Swenson ym. 2000). Bernin sopimuksen toteuttamista kussakin jäsenvaltiossa seurataan raportein ja osapuolikokouksin.

Yleissopimus tuli Suomessa voimaan 1.4.1986. Suomi on sopimuksen ratifioidessaan tehnyt varauman, jonka mukaan se ei sovelle sopimusta karhun ja suden osalta.

2.1.2 Biodiversiteettisopimus

Biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus allekirjoitettiin YK:n ympäristö- ja kehityskongressissa Rio de Janeirosa 5.6.1992. Biodiversiteettisopimuksen tavoitteena on biologisen monimuotoisuuden suojelu, sen osien kestävä käyttö sekä perintöaineksen käytöstä saadun hyödyn oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako. Kestävä käyttö määritellään sopimuksessa biologisen monimuotoisuuden osien käytöksi siten, että käytön laatu tai määrä ei pitkällä aikavälillä johda biologisen monimuotoisuuden vähenemiseen.

Suomessa sopimus tuli voimaan 25.10.1994. Ratifointia seuranneessa kansallisessa prosessissa ympäristöministeriö asetti vuonna 1996 laajapohjaisen Kansallisen biodiversiteettitoimikunnan, joka on sille asetettujen toimintaohjeiden mukaisesti laatinut ”Suomen biologista monimuotoisuutta koskevan kansallisen toimintaohjelman vuoteen 2005”. Sen lähtökohta poikkeaa perinteisestä luonnonsuojelusta, sillä siinä painotetaan monimuotoisuuden hoitoa ja suojelua yhteiskunnan kaikkien sektoreiden toimissa.

Karhun ja muiden suurpetojen osalta kansallisessa toimintaohjelmassa todetaan, että riistanhoidossa ja metsästyksessä tulee varmistaa näiden lajien suotuisan suojelutason säilyminen niiden luontaisilla levinneisyysalueilla. Ohjelmassa vaaditaan myös elinympäristöjen hoidon huomioimista metsätaloudessa (Kangas ym. 1997).

2.1.3 CITES-sopimus

Uhanalaisilla eliölajeilla käytävää maailmanlaajuista kauppaa säädellään CITES-yleissopimuksella (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora). Sopimus astui voimaan 1.7.1975. Suomi on ollut osapuolena 8.8.1976 lähtien. Sopimukseen on liittynyt tähän mennessä yli 160 valtiota. Euroopan unionin neuvosto uudisti CITES-asetuksen (97/338/EY) vuonna 1997. Asetus on jäsenmaissa suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä.

Sopimuksen lajiliitteeseen I sisältyvien lajien yksilöiden kauppa on kiellettyä. Lajiliitteen II lajien osalta kauppa on sallittua mutta luvanvaraista. EU:n yhteisen soveltamissäännöksen, neuvoston asetuksen, vastaavat liitteet ovat A ja B. Karhu on lueteltu CITES-asetuksen tiukimmin säännellyssä lajiliitteessä A, koska asetuksella toimeenpannaan myös luontodirektiivin liitteissä lueteltuja lajeja koskevat kaupankäynnin rajoitukset. Tämä merkitsee kaupallisten toimintojen kieltoa. Kaupankäynti karhusta valmistetuilla tuotteilla on kuitenkin mahdollista, mutta se edellyttää paitsi riistanhoitopiirin antamaa todistusta siitä, että saalis on saatu laillisin keinoin, myös ympäristökeskuksen myöntämällä todistuksella saatua CITES-lupaa kaupankäyntiin. Tämä oikeuttaa myynnin Euroopan unionin alueelle. Todistuksia on vuosittain myönnetty noin 70:lle saaliiksi saadulle karhulle.

2.1.4 Euroopan unionin luontodirektiivi

Euroopan unionin luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun direktiivin eli nk. luontodirektiivin (92/43/ETY) ensisijaisena tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä ottaen huomioon taloudelliset, sosiaaliset, sivistykselliset ja alueelliset vaatimukset. Euroopan unionin luonnonsuojelu jakautuu lajien suojeluun ja elinympäristöjen suojeluun. Luontodirektiivissä on tämän jaottelun mukaisesti selvästi eroteltu lajisuojelu ja aluesuojelu. Molemmille on erikseen määriteltävä suotuisan suojelutason toteutumisen edellytykset. Karhun osalta keskeistä on tarkastella tilannetta nimenomaan direktiivin lajisuojelua koskevien säädösten mukaan.

Direktiivin määritelmän mukaan lajin ”suojelun taso” katsotaan ”suotuisaksi” kun: 1) kyseisen lajin kannan kehittymistä koskevat tiedot osoittavat, että tämä laji pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelpoisena osana; ja 2) lajin luontainen levinneisyysalue ei pienene eikä ole vaarassa pienenemään ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa; ja 3) lajin kantojen pitkäaikaiseksi säilymiseksi on ja tulee todennäköisesti olemaan riittävän laaja elinympäristö.

Elinympäristöjen suojelun osalta karhu kuuluu luontodirektiivin liitteen II ensisijaisesti suojeltaviin lajeihin. Karhu on siten yhteisön tärkeänä pitämä eläinlaji, jonka suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Natura 2000 -verkostoon tulisi kuulua alueita, joilla varmistetaan karhun elinympäristöjen suotuisan suojelun tason säilyttäminen tai tarvittaessa ennalleen saattaminen karhun luontaisella levinneisyysalueella. Suomen karhupopulaatioon liitteen II vaatimuksia ei kuitenkaan sovelleta, sillä Suomi neuvotteli liittymissopimukseensa tältä osin poikkeaman.

Lajisuojelun osalta maamme karhupopulaatio mainitaan luontodirektiivin IV liitteessä, jossa listataan yhteisön tärkeinä pitämät eläin- ja kasvilajit, jotka edellyttävät tiukkaa suojelua. Luontodirektiivin 12. artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarpeelliset toimenpiteet liitteessä IV mainittuja eläinlajeja koskevan tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi niiden luontaisella levinneisyysalueella ja kieltävä muun muassa näiden lajien yksilöitä koskeva, häirintä, tahallinen pyydystäminen tai tappaminen.

Direktiivin 12. artiklan kiellosta voidaan kuitenkin tietyin perustein poiketa, jollei muuta tyydyttävää ratkaisua ole ja jollei poikkeus haittaa kyseisten lajien kantojen suotuisan suojelun tason säilyttämistä niiden luontaisella levinneisyysalueella. Kiellosta poikkeaminen edellyttää kuitenkin kaikissa tapauksissa ainakin jonkin 16. artiklassa mainitun poikkeusperusteen täyttymistä. Poikkeusperusteita ovat:

- a) luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelemiseksi ja luontotyyppien säilyttämiseksi;
- b) erityisen merkittävien vahinkojen ehkäisemiseksi, jotka koskevat viljelmiä, karjankasvatusta, metsiä, kalataloutta sekä vesistöjä ja muuta omaisuutta;
- c) kansanterveyttä ja yleistä turvallisuutta koskevista tai muista erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä, mukaan lukien sosiaaliset ja taloudelliset syyt, sekä jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle;
- d) näiden lajien tutkimus- ja koulutus-, uudelleensijoittamis- ja uudelleenistuttamistaroituksessa ja näiden tarkoitusten kannalta tarvittavien lisääntymistoimenpiteiden vuoksi, mukaan lukien kasvien keinotekoinen lisääminen;

- e) salliakseen tarkoin valvotuissa oloissa valikoidun ja rajoitetusti tiettyjen liitteessä IV olevien lajien yksilöiden ottamisen ja hallussapidon kansallisten toimivaltaisten viranomaisten määrittelemissä rajoissa.

Luontodirektiivin velvoittamana Suomen on toimittava niin, ettei maan karhukannan suotuisa suojelun taso vaarannu. Vastuu tarvittavista toimenpiteistä kuuluu riista-asioista vastaavalle maa- ja metsätalousministeriölle, joka on velvollinen seuraamaan karhukannan kehitystä ja alueellista levinneisyyttä sekä huolehtimaan aktiivisesti karhukannan hoidosta ja säätelystä. Kansallisesti luontodirektiivi on riistalajien, ja niin ollen myös karhun osalta pantu täytäntöön Suomen metsästyslainsäädännössä, eikä direktiivin asettamista velvoitteista voida kansallisesti poiketa.

2.2 Suomen lainsäädäntö ja nykyinen karhunpyynti

Kansallisessa lainsäädännössämme on karhun kannanhoitoa koskien kolme keskeistä säädöstä. Metsästyslain 5 §:n mukaan karhu on riistaeläin. Metsästysasetuksen 24 §:ssä todetaan luontodirektiivin 12. artiklan määräysten kanssa yhtenevästi, että karhu on aina rauhoitettu. Direktiivin 16. artiklan mukaisista poikkeusperusteista puolestaan säädetään metsästysasetuksen 28 §:ssä, jossa todetaan, että jollei muuta tyydyttävää ratkaisua ole eikä metsästys häiritse suotuisan suojelutason säilyttämistä, voidaan metsästysasetuksen 24 §:ssä säädetystä karhun yleisestä rauhoitusajasta poiketa:

- 1) luonnonvaraisen eläimistön tai kasviston säilyttämiseksi;
- 2) maataloudelle, metsätaloudelle, kalastukselle, eläintenpidolle tai muulle omaisuudelle aiheutuvan erityisen merkittävän vahingon estämiseksi;
- 3) kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai muun erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä, mukaan lukien taloudelliset ja sosiaaliset syyt, sekä jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle; sekä
- 4) tarkoin valvotuissa oloissa valikoiden ja rajoitetusti tiettyjen yksilöiden ottamiseksi.

Täysrauhoituksesta huolimatta karhunmetsästys on siis lain mukaan edellä mainituissa tarkoituksissa edelleen mahdollista. Asetuksen 28 § määrittelee lisäksi metsästysajan sekä karhuemon ja pennun rauhoituksen; karhua voi metsästää ajalla 20.8.–31.10, ja vuotta nuorempi karhunpentu sekä karhunaaras, jota tällainen pentu seuraa, ovat kuitenkin aina rauhoitettuja.

Poronhoitoalueella metsästys on suoritettava kiintiöiden puitteissa metsästysasetuksen 5 §:ssä säädetyllä tavalla. Kyseinen säädös toteaa, että karhun metsästyksessä poronhoi-

toalueella on noudatettava maa- ja metsätalousministeriön määräämiä kiintiöitä, jotka määrätään erikseen itäiselle ja läntiselle poronhoitoalueelle. Näillä alueilla metsästyksessä tapetusta karhusta on ilmoitettava välittömästi Lapin riistanhoitopiiriin, joka määrää kiintiön täytyttyä karhunmetsästyksen alueella lopetettavaksi.

Poronhoitoalueen ulkopuolella karhun metsästykseen on saatava riistanhoitopiiriin myöntämä pyyntilupa. Myönnettävien pyyntilupien määrää rajoittaa maa- ja metsätalousministeriön vuosittain riistanhoitopiireille asettama suurin sallittu pyyntilupien nojalla metsästettävien yksilöiden määrä. Ministeriö mitoitaa yksilömäärän siten, että sillä ei vaaranneta karhun suotuisan suojelutason säilyttämistä eikä liioin kannan kehittämistä tai levittäytymistä alueellisesti tai valtakunnan tasolla. Lisäksi yksilöt voidaan tappa ainoastaan tilanteissa, joissa ehdot pyyntilupien myöntämiselle tapauskohtaisesti harkittuna täytyvät. Lupahakemuksessaan hakijan tulee esittää ne metsästysasetuksen 28 §:n mukaiset syyt, joiden perusteella karhun metsästyks on tarpeen. Riistanhoitopiiri tekee tapauskohtaisen pyyntilupapäätöksen jokaiselle metsästettävälle karhulle erikseen. Tiheän kannan alueilla pyyntiluvan perusteena voi olla kannan harventaminen (28 §, 4. kohta). Muilla seuduilla pyyntiluvat ovat joko vahinko- tai turvallisuusperusteisia (28 §, 2. ja 3. kohta).

Usein osa pyyntiluvista jätetään varalle myöhempää tarvetta silmällä pitäen. Näin pyyntilupapäätöksiä voidaan tehdä vielä metsästyskauden aikanakin, ja lupia saadaan ohjattua metsästyskauden kuluessa mahdollisesti ilmaantuviin vahinkoa tuottaviin tai ongelmallisesti käyttäytyviin yksilöihin. Lupien vähittäisellä myöntämisellä voidaan myös seurata, kuinka luvat kullakin lupa-alueella tulevat käytetyiksi. Pyyntikauden yhteydessä tieto alueellisista kannoista saattaa vielä täsmentyä ja jäljellä olevia lupia voidaan ohjata tarkasti siten, että päästään haluttuun kannanhoitotavoitteeseen.

Asutuksen tuntumassa ja pihoilla toistuvasti vierailleva karhu on aina mahdollinen turvallisuusriski. Riistanhoitopiiri voi metsästyskaudella tavattaville ihmisarkuutensa kadottaneille karhuille myöntää maa- ja metsätalousministeriön asettamissa rajoissa pyyntiluvan mainitulla metsästysasetuksen turvallisuusperusteella. Tyypillisesti nämä tapaukset sattuvat kuitenkin metsästyskauden ulkopuolella, eritoten alkukesällä sekä puutarhamarjojen satoaikaan. Tällöin poikkeuslupahakemus ongelmayksilön pyyntiin voidaan osoittaa kiireellisyydestä riippuen joko maa- ja metsätalousministeriölle tai poliisille.

Ministeriö antaa tarvittaessa poikkeusluvan metsästyslain 41 §:n perusteella. Siinä todetaan maa- ja metsätalousministeriön voivan metsästysoikeuden haltijan suostumuksella myöntää tieteellistä tutkimusta, riistanhoitoa, vahinkojen estämistä, eläintautien ehkäisemistä tai muuta hyväksyttävää tarkoitusta varten luvan kielletyin pyyntivälinein tai -menetelmin tappa tai pyydystää saman lain 5 §:ssä mainittu riistaeläin.

Poliisin päätökset taas puolestaan nojaavat poliisilakiin, jonka 25 §:ssä todetaan poliisilla olevan oikeus ottaa kiinni tai lopettaa ihmisen hengelle tai terveydelle vaaraa aiheuttava

eläin. Sama oikeus käsittää myös huomattavaa vahinkoa omaisuudelle aiheuttavan eläimen kiinnioton tai lopettamisen. On kuitenkin syytä muistaa, että metsästyslainsäädäntö edellyttää myös näissä ongelmallisesti käyttäytyvien yksilöiden tapauksissa ensisijaisesti käyttämään tappamisen sijaan muuta tyydyttävää ratkaisua, mikäli sellainen on olemassa ja sitä on mahdollista ilman turvallisuusriskiä käyttää. Vasta toissijaisesti eläimen saa tappaa. Muu tyydyttävä ratkaisu tarkoittaa käytännössä ongelmayksilön karkottamista tai karhun vahingonteon kohteeksi joutuneen omaisuuden suojaamista. Karkotukset on toistaiseksi tehty asiantuntevin vapaaehtoisvoimin. Vahinkojen eston ja ennaltaehkäisyn vaatima työpanos on sekin talkooluonteista, mutta tarvikekulut kattaa käytettävissä olevien varojen puitteissa maa- ja metsätalousministeriö.

3 Karhukannan suotuisa suojelun taso – elinkykyisyys ja uhanalaisuus

Kansallisen ja unionin lainsäädännön soveltamisen edellytyksenä on pystyä arvioimaan Suomen karhukannan suotuisa suojelun taso. Käsite on Euroopan unionin elinympäristöjen ja lajien suojelun vakiintunutta termistöä, muttei silti suinkaan ongelmaton.

Vaikka 'suotuisa suojelun taso' -käsitteen perusta on aiemmin mainituissa, jo 1970-luvulla tehdyissä, eurooppalaisten valtioiden välisissä luonnonsuojelusopimuksissa, niin vasta 1990-luvulla luontodirektiivin voimaantulon myötä käsitteestä tuli yksi eurooppalaisen suojelulainsäädännön kulmakivistä. Suotuisan suojelutason rooli ja merkitys toki korostui tuolloin, mutta on hyvä muistaa, että käsite omaksuttiin luontodirektiiviin nimenomaan sen tähden, että se oli jo käytössä ja yleisesti hyväksytty – sen ei näin ollen arveltu aiheuttavan vastustusta tai lainsäädännöllisiä ongelmia (Mehtälä 2003). Edelleen ajateltiin, että mahdollisimman yksiselitteisellä ja selkeällä käsitteellä pyrittiin minimoimaan tulkintaerimielisyyksiä. Käsitteen käyttöönotolla luontodirektiivissä ei siten ollut välittömiä ekologisia perusteita, vaikka sen käytön taustalla onkin selkeitä luonnonsuojelullisia tavoitteita.

Suotuisa suojelun taso -käsitteen soveltamisesta ja sisällöstä on edelleen hyvin vähän käytännön kokemuksia, vaikka sitä on käytetty ympäristöhallinnossa jo vuosia. Oikeudellisena käsitteenä suotuisa suojelun taso on määritelty suhteellisen selkeästi, mutta käsitteen ekologista taustaa on sen sijaan tutkittu tuskin lainkaan, ja on jopa epäilty sen soveltuvuutta käytäntöön ylipäätään. Toisin sanoen kansallisen ympäristöhallinnon tulee meilläkin operoida luonnon- ja lajisuojelukysymyksiä ongelmallisella käsitteellä, jolla ei ole selkeästi määritettyä ekologista pohjaa.

On myös selvää, että suojelutason suotuisuuden toteutuminen riippuu aina tarkastelun mittakaavasta. Epäselvää sen sijaan on se, että mikä on juuri oikea mittakaava, ja kuinka tarkasteltava populaatio tulee rajata. Suomea asuttavien karhujenkin osalta löytyy niin luonnontieteellisiä, lajisuojelullisia, sosiaalisia, poliittisia kuin taloudellisiakin perusteita useammalle erilaiselle populaation rajaukselle.

Vaikkakin suotuisan suojelutason käsite on sopimushistoriallisista ja oikeudellisista näkökohdista johtuen Euroopassa hyvin keskeinen, sen käytännön merkitys tulee kuitenkin riippumaan lopulta siitä, kuinka hyvin se voidaan liittää ekologian käsitteistöön ja menetelmiin ja edelleen kunkin yksittäisen lajin kohdalla sen biologisiin ominaispiirteisiin.

Luontodirektiivin mukaisesti lajin suojelutasoa arvioitaessa asetetaan laadullisia oletuksia myös elinympäristölle. Lajien suojelutason tarkastelussa on siten nojaututtava populaatiotason suojeluun, jossa on myös huomioitu lajien elinympäristöt. Suurpetojen, ja eritoten karhun kohdalla tulee myös tässä eteen ongelmia. Olkoonkin, että maa on jaettu kannanhoidon menetelmien ja tavoitteiden osalta toisistaan poikkeaviin kannan-

hoitoalueisiin, niin karhuyksilöiden laaja elinpiiri ja liikkumiskyky huomioiden kannan jako valtakunnan tasoa pienempiin osapopulaatioihin vaikuttaa keinotekoiselta. Karhu on lisäksi elinympäristövaatimuksiltaan varsin joustava, eivätkä karhukannan taannoisen hupenemisen syyt meillä liity millään tavalla elinympäristöjen häviämiseen, pirstoutumiseen tai laadun heikkenemiseen.

Nyky-Suomessa karhu kelpuuttaa vakituiseksi elinympäristökseen käytännössä kaikki ympäristötyypit laajoja viljelysseutuja ja taajempaa ihmisasutusta lukuun ottamatta. Eri metsätyypeistä ja metsän kehitysluokista sille kelpaavat aivan kaikki. Muu ei olisi edes mahdollista, jos verrataan nykyisten talousmetsiemme rakenteellista pienipiirteisyyttä (Mykrä ym. 2000) ja karhuyksilöiden elinpiirin satojen tai tuhansien neliökilometrien mittakaavaa. Lande ym. (2003) toteavat, että Skandinavian niemimaasta (Ruotsi ja Norja) yli 90 % on sopivaa elinympäristöä niin karhulle, sudelle kuin ilveksellekin. Elinympäristöjen häviäminen tai muuttuminen ei uhkaa karhun suotuisaa suojelun tasoa Suomessa.

Elinympäristön ohella toinen suotuisan suojelun tason toteutumisen keskeinen mittari on se, ettei lajin luontainen levinneisyysalue pienene tai ole vaarassa pienentyä. Tosin ”luontaisen levinneisyysalueen” määrittely luonnonprosessien seurauksena alati muuttuvassa maailmassa on jo lähtökohdiltaankin mahdotonta, koska yksiselitteistä verrokkitilaa tai -hetkeä ei ole olemassa. Niinpä meidän pitää karhunkin tapauksessa valita se subjektiivisesti.

Karhun uskotaan asuttaneen Suomen kamaran rinnan ihmisen kanssa 10000 vuotta siten mannerjään vetäytyttyä ja metsäpeitteen edetessä (Linnell ym. 2002). Sen jälkeen lajin ’luontainen’ levinneisyys on todennäköisesti kattanut Suomen koko maa-alueen siihen asti, kunnes se pyynnin seurauksena alkoi supistua eteläisestä Suomesta alkaen 1800-luvun alkuvuosikymmeninä, mutta varmaa tämä ei tietenkään ole. Esimerkiksi ravintotilanteessa on voinut tapahtua luonnonprosessien myötä karhun levinneisyyteen vaikuttaneita muutoksia. Tiedämme kuitenkin varmuudella, että karhu on asuttanut koko Manner-Suomea 1600- ja 1700-luvuilla. Toisaalta tieto siitä, että Helsingin pitäjästä on ammuttu viimeinen karhu vuonna 1826 (Haapanen 1999), on ensimmäinen varman oloinen näyttö lajin tšekäläisen levinneisyysalueen pienenemisestä. Siitä alkanut kehitys supisti levinneisyyden vajaassa vuosisadassa vain itäisimpiin ja pohjoisimpiin kuntiin. Nyt puolestaan, sadan vuoden taas mentyä, olemme jälleen tilanteessa, jossa karhun levinneisyys kattaa käytännössä koko Manner-Suomen. Kuten oli vuotuisen saaliinkin osalta, niin myös levinneisyyden ja yksilömäärän kohdalla nykyinen vastaa suurin piirtein tilannetta 1860-luvulla – kehityssuunta on vain toinen. Ja lisäksi kannan rakenne populaation urosvoittoisena leviämisrintamana (Swenson ym. 1998, Kojola & Laitala 2000) on oletettavasti erilainen kuin mitä se oli tuolloin puolitoista vuosisataa sitten.

Vaikka kanta painottuu itäisen Suomen kannanhoitoalueelle, lisääntyviä yksilöitä esiintyy jo koko maassa (Kojola 2001, 2002, 2003, Kojola & Määttä 2004, Kojola ym. 2005). Levinneisyysalueen pieneneminen ei siten sekään uhkaa karhun suotuisaa suojelun

tasoa, vaan levinneisyyden osalta tilanne on päinvastoin palautunut ennen kiivaimman petoeläinvainon aikakautta vallinneeseen tilaan. Swenson ym. (2000) esittävät kahdella kartalla karhun historiallisen ja nykyisen levinneisyyden Euroopassa. Ainoastaan Suomessa karhun levinneisyys on molemmissa kartoissa käytännössä sama. Näköpiirissä ei meillä myöskään ole mitään, minkä seurauksena levinneisyysalue olisi vaarassa supistua ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa.

Edellä olevan perusteella karhun suojelutason suotuisuuden arvioinnin tulee meillä perustua ennen kaikkea elinkykyisen populaation vähimmäiskoon määrittelyyn. Meikäläisen karhun pienintä elinkykyistä kantaa on pohdittu useammallakin taholla. Tuoreimmassa uhanalaisten lajien tarkastelussa (Rassi ym. 2001) karhu luetaan *silmälläpidettäviin lajeihin*, jonka vähenemisen tärkeimpänä syynä on ollut metsästys. Karhu voisi olla luokiteltu myös *vaarantuneeksi*, mutta karhukantamme saa vahvistusta itärajan takaa. Ympäristöministeriön mukaan karhun uhanalaisuusluokituksen kriteerinä on kannan koko, joka on noin 1000 lisääntyvän yksilön suuruinen. Luokittelussa niin ollen huomioidaan, että Suomen karhukanta on yhteydessä rajantakaiseen populaatioon.

Nisäkäskantojen elinkykyä pohdittaessa esiin nostetaan usein myös nk. geneettisesti tehokas 500 lisääntyvän yksilön minimikanta (esim. Korn 1994). Se on pikemminkin teoreettinen suure, ja esimerkiksi Fritts & Carby (1995, Boitanin 2003 mukaan) esittävät suden osalta, että teoreettiset elinkykyisen populaation mallinnukset eivät auta suojelussa vaan niiden käyttö voi päinvastoin luoda kiistoja kannan säilyttämisspyrkimyksissä. Suomen suurpetokantojen elinkykyisyyden yhteydessä teoreettinen 500 lisääntyvän yksilön minimikanta mainitaan kyllä parissakin lähteessä (Ympäristö ja luonnonvarainneuvosto 1996, Lyytikäinen ym. 2004), mutta suurpetojen todellisten luonnonpopulaatioiden osalta on useita tapauksia, joissa ne ovat selvinneet yksilömäärältään huomattavasti tuota kapeammista pullonkauloista (ks. esim. Soule 1987). Euraasian kannasta eristynyt Ruotsin ja Norjan karhupopulaatio hupeni 1930-luvulla 130 yksilöön, mutta käsitti 1990-luvun puolivälissä Swensonin ym. (1995) mukaan jo ainakin 700 yksilöä. Nykytiedon perusteella tuolloinen otaksuma vaikuttaa vieläpä aika varovaiselta, sillä dna-aineistoon perustuva tuorein arvio yksilömäärästä on 1635–2840 (www.bearproject.info).

Norjan karhukannan osalta Tufto ym. (1999) laskivat, että minimoidakseen karhun aiheuttamat vahingot mutta silti varmistaakseen seuraavan sadan vuoden aikana tapahtuvan sukupuuton todennäköisyyden pysymisen alle kymmenessä prosentissa (IUCN: n raja-arvo uhanalaisuusluokalle *vaarantunut*), Norjassa tulisi olla noin 20 lisääntyvän karhunaaraan kanta. Löhmus (2002) toteaa puolestaan, että muista populaatioista eristyneen karhukannan koko yksilömäärän tulisi olla ainakin 400–500, jotta populaation elinkyky olisi taattu. Luku tosin perustuu tutkimuksiin pohjoisamerikkalaisesta karhusta, josta tšekäläinen karhu poikkeaa merkittävästi muun muassa paremman lisääntymis- ja leviämiskykynsä sekä laajemman ruokavalionsa tähden (Swenson & Sandegren 2000). Meikäläiselle karhulle vastaavalla tavalla laskettu elinkykyisen populaation yksilömäärän raja-arvo olisikin oletettavasti mainittua alempi.

Suomen karhukanta ei kuitenkaan ole eristynyt, vaan osa Euroopan suurinta ja elinalueeltaan yhtenäistä 37500 karhuyksilön populaatiota (Swenson ym. 2000). Tämän kannan levinneisyysalue ulottuu Suomen länsirannikolta Ural-vuoristoon idässä. Ja sivumennen sanoen Ural on tässä vain maantieteellisen Euroopan raja; karhun levinneisyysalue ulottuu yhtenäisenä aina Beringinsalmeen ja Kamtšatkaan asti. Maailman suurimman karhupopulaation läntisimmät yksilöt elelevät Satakunnan ja Pohjanmaan metsissä. Populaatio on elinkykyinen.

Tietenkään Suomi ei voi toimia pelkästään karhunieluna, jonne Venäjän kanta syöttää jatkuvasti uusia tulokkaita. Mahdolliset itärajan takaiset muutokset pitää ottaa kannanhoitoa suunniteltaessa huomioon, jotta tarpeen vaatiessa voimme turvata tšekäläisen kannan elinmahdollisuudet myös suomalaisin voimin. Syytä huoleen ei kuitenkaan nykyisellään liene. Suomeen rajoittuvilla Venäjän hallintoalueilla elää 4000–4500 karhua, joista Karjalan tasavallassa 2500–3000 (Danilov 1998, Danilov 2005). Kannan tiheys on Suomeen rajoittuvilla alueilla Venäjän Karjalassa 20–60 yks./1000 km², ja vain Karjalan kannaksella tiheys on tuota alhaisempi (Danilov 2005). Venäjän Karjalan karhukanta on ollut vakaa ainakin 1970-luvun puolivälistä alkaen (Danilov 1998, 2005), eikä vuosisaalis neljän viime vuosikymmenen tilastoissa ole kertaakaan ylittänyt kahtasataa karhua (Voutilainen 1996). Kaatomäärät nousivat 1900-luvun loppua kohti, mutta karhutuotteiden (lähinnä taljat ja karhunsappi) kysynnän laskun myötä vuosisaaliit ovat sittemmin pienentyneet (Voutilainen 1996). Karhukannasta metsästetään vuosittain 4–5 % (Ilpo Kojola, kirj. ilm. 2005), ja esimerkiksi vuoden 1997 saalis oli vain 20 karhua (Danilov 1998).

4 Suomalaisten suhtautuminen karhuun

4.1 Aiemmat tutkimukset

Suomalaisten suhtautumista suurpetoihin on selvitetty viime vuosina useammassakin kotimaisessa tutkimuksessa. Nimenomaan karhun osalta oleellisimpia ovat Palviaisen (2000), Vikströmin (2000) ja Ratamäen (2001) tutkimukset. Muun muassa Lyytikäinen ym. (2004) kirjoittavat juuri näiden tutkimusten pohjalta suomalaisten suhtautumisesta suurpetoihin. Myös Bisi & Kurki (2005) luovat tuoreimpiin tutkimuksiin laajan, joskin luonnollisesti susipainotteisen katsauksen.

Suurpedoistamme karhu ja susi herättävät eniten keskustelua, ja niihin myös suhtaudutaan voimakkaimmin niin hyvässä kuin pahassa. Vaikuttaa lisäksi siltä, että elinkeinon kohdistuva uhka koetaan suhtautumisessa omaa turvallisuutta tai petopelkoa merkittävämpänä tekijänä; karhua pidetään ihmiselle vaarallisempana, mutta silti sutta siedetään selvästi huonommin, ja suden epäsuosio liitetään nimenomaan sen aiheuttamiin kotieläin- ja koiravahinkoihin (Palviainen 2000, Vikström 2000). Myös Ratamäki (2001) viittaa ristiriitaan suteen ja karhuun suhtautumisessa, kun hän toteaa että pelot eivät selitä suurpetovastaisuutta. On myös syytä muistaa, että karhumytologiat ja -perinteet ovat varsin vanhaa perua. Aikojen saatossa karhuun on liitetty paljon positiivisia piirteitä, jotka edelleen vahvoina välittyvät sukupolvelta toiselle. Suomen luonnonsuojeluliiton aloitteesta vuonna 1985 järjestetyssä äänestyksessä karhu valittiin kansalliseläimeksemme melkoisella ääntenenemmistöllä; karhu sai annetuista liki 23000 äänestä kuusituhatta ja kakkoseksi tullut norppa 3800 ääntä. Susi ei ollut kärkekkämpailussa (Poutanen 1996, Järvinen 2000). Karhuun pelkästään kielteisesti suhtautuvia onkin vähän. Palviaisen (2000) tutkimuksessa suden Pohjois-Karjalasta tai Suomesta kokonaan pois haluavien määrä oli 2,5-kertainen karhuun verrattuna.

Karhuun näytetään Palviaisen (2000) mukaan suhtauduttavan melko yhdenmukaisesti riippumatta siitä, asuuko vastaaja petoalueella vai ei. Myöskään se ei näytä vaikuttavan, onko vastaaja kohdannut karhua luonnossa vaiko ei. Keskeinen tulos sen sijaan oli, että pedot aiheuttavat ihmisissä yleisesti huolestuneisuutta. Ne koettiin vaarallisiksi, ja niiden määriä oltiin valmiita vähentämään. Toisaalta tulosten perusteella suurpetojen määrän vähentäminen ei näyttäisi muuttavan ihmisten kielteisiä käsityksiä pedoista.

Vikströmin (2000) mukaan keskeinen piirre suomalaisten suhtautumisessa on, että maassa tulee olla elinvoimaiset petokannat mutta petoja ei mielellään saa esiintyä omalla kotiseudulla.

Taloustutkimus teki vuonna 2004 Metsästäjien keskusjärjestölle kyselytutkimuksen suomalaisten suhtautumisesta metsästykseseen (Taloustutkimus Oy 2004). Suurpetoja koskevaan väittämään ”kantoja on voitava säädellä” totesi 82 % vastaajista olevansa samaa mieltä, 9 % eri mieltä ja 9 % vastaajista ei osannut sanoa kantaansa.

Ratamäki (2001) nostaa pohjoiskarjalaisiin metsästäjiin kohdistamassaan tutkimuksessa keskeisenä käsitteenä esiin yhteiskunnallisen sietokyvyn. Biologiselta kannalta katsoen suurpetokantamme voisivat olla moninkertaiset, mutta yhteiskunnallinen sietokyky asettaa petokantojen yksilömäärän paljon alemmas. Haastattelututkimukseen annettujen vastausten perusteella voitiin todeta, että yhteiskunnallinen sietokyky on saavutettu tai se on lähellä.

Yllämainittujen suurpetosuhteita ja -asenteita koskevien tutkimusten lisäksi myös Pulliainen on tutkinut Suomalaisten kielteisiä petoasenteita, ja hän selittää ilmiötä historiallisten syiden ohella myös median nykyisellä vaikutuksella. Pulliainen (1984, Pulliainen & Rautiainen 1999) mukaan lähinnä lehdistö on edistänyt ja ylläpitänyt tietynlaisella uutisointityylillään petovastaisuutta. Edelleen hänen mukaansa (Erkki Pulliainen suull. ilm. 2005) tietyt – usein politiikassa vaikuttavat – mielipidejohtajat määrätietoisesti luovat kannanotoillaan petovastaista ilmapiiriä eritoten omalla kotiseudullaan mutta monesti kansakunnassa laajemminkin. Vaikuttaa siltä, että suurpedoista on tullut sijaiskärsijöitä, joihin ihmiset purkavat muualta juontavat turhaumansa.

4.2 'Kansalaisten karhukannat' – tutkimusta kannanhoidon tueksi

Karhun kanssa rinnan elävien ihmisten karhuvastaisuus johtaa pahimmillaan laittomaan pyyntiin. Toisaalta paikallisen väestön osallistuminen kannanhoidon suunnitteluun on omiaan kasvattamaan heidän sietokykyään karhua kohtaan (Swenson ym. 2000).

Seuraavissa luvuissa dokumentoimme Suomen karhukannan hoitosuunnitelmahankkeen yhteydessä karhukannan hoidon osalta keskeisten maakunnallisten ja kansallisten sidostahojen parissa suorittamamme kysely- ja haastatteluaineiston keruun ja analysoinnin sekä kannanhoidon osalta saavuttamamme oleelliset tulokset. Nyt käsillä oleva tutkimus vastaa susihankkeen yhteydessä julkaistua 'Susipuhetta Suomessa' -tutkimusraporttia (Bisi & Kurki 2005).

Tulokset huomioidaan karhukannan hoitosuunnitelmaluonnoksen valmistelun yhteydessä, ja luonnos tulee soveltuvien osin pohjaamaan sidosryhmien esittämiin vaatimuksiin. On kuitenkin selvää, että karhunkin kannanhoidossa on väistämättä ristiriitoja sidosryhmien kesken. Kaikkien tahojen kaikki tavoitteet eivät voi päätyä lopulliseen suunnitelmaan.

Suuntasimme aineistonkeruun painotetusti tiheään karhukannan alueen väestöön, mutta osa aineistosta kattaa koko maan. Tavoitteiksi asetimme selvittää, minkälaisia karhua koskevia kannanottoja – ”karhukantoja” – kansalaiset esittävät, kuinka sidosryhmien kannanhoitotavoitteet eroavat ja miten niitä perustellaan. Erityisesti halusimme selvittää, mihin täsmällisiin käytännön kysymyksiin kannanhoidossa ongelmiksi koetut seikat kulminoituvat.

Tutkimuksen tiivistettyinä tavoitteina on:

- 1) selvittää kansalaisten ja heidän edustamiensa sidostahojen karhukannan hoitoon liittyvät tavoitteet ja vaatimukset sekä niiden perustelut;
- 2) selvittää kannanhoidossa ongelmallisimmiksi koetut seikat ja niiden taustat;
- 3) tarjota aineistoa karhukannan kansallisen hoitosuunnitelman valmisteluun.

Karhun ja suomalaisten ihmisten rinnakkainelön historia, nykyisyys, sekä tuon yhteiselon moninaisten ilmenemisperitteiden kirjo huomioiden minkään vähäpätöisten seikkojen parissa emme karhukannan hoitoa pohtiessamme ja siitä päätöksiä tehdessämme painiskele.

5 Aineisto ja menetelmät

Aineistonkeruu- ja analysointimenetelmät ovat pääosin samoja, joita käytettiin tätä työtä edeltäneessä Suomen susikannan hoitosuunnitelmaluonnoksen laatimisen perustaksi tehdyssä Susipuhetta Suomessa -tutkimusraportissa (Bisi & Kurki 2005). Tuon suoma-laisten susipuheista kertovan raportin laatimisesta sekä sitä seuranneesta susikannan hoitosuunnitelmaluonnoksen valmistelutyöstä käytämme tässä julkaisussa vatedes nimitystä 'susihanke'. Osa nyt käsillä olevan karhuhankkeen kirjallisesta aineistosta kerättiin jo susihankkeen aineistonkeruun yhteydessä vuonna 2004. Tästä on tarkempi selvitys jäljempänä.

Tutkimusaineisto koostuu sekä kirjallisesta kyselyaineistosta, että yleisön kanssa käydyn karhukeskustelun myötä kertyneistä kannanotoista. Toteutimme kyselyn sekä maakunnallisella että kansallisella tasolla. Kirjallisten kyselyiden lisäksi haastattelimme karhua ja sen kannanhoitoa eri tahoilta tarkastelevia asiantuntijoita. Monitasoisen aineistonkeruun tavoitteena oli kerätä karhuun liittyviä näkökulmia mahdollisimman kattavasti eri tahoilta, ja sen myötä pyrkiä analysoimaan ja ymmärtämään karhusta ja sen kannanhoidosta käytävää maakunnallista ja kansallista keskustelua (esim. Eskola & Suoranta 1998).

Aineisto ei siis koostu satunnaisesti valittujen henkilöiden ja organisaatioiden näkökulmista ja mielipiteistä, vaan aineiston kokoamisessa pyrimme nimenomaan valikoidusti kuulemaan niiden tahojen odotukset, vaatimukset ja tavoitteet, joita karhu ja sen kannanhoito Suomessa erityisesti koskevat.

5.1 Kysely maakunnallisille sidosryhmille

Susihankkeen tarpeisiin suoritettiin vuonna 2004 riistanhoitopiireittäin / maakunnittain susikannan hoidon osalta keskeisten luontoon, luonnon käyttöön sekä käytön valvontaan sidoksissa olevien tahojen kesken kysely (Bisi & Kurki 2005). Mainittuja tahoja kutsutaan tästedes 'sidosryhmiksi', ja kyselyä 'sidosryhmäkyselyksi'. Samassa yhteydessä kerättiin vastaava kirjallinen kyselyaineisto karhusta tämän tutkimuksen tarpeisiin, ilveksestä sitä vastaavalla tavalla käsittelevään tutkimukseen (Liukkonen ym. 2006), sekä ahmasta myöhempää tarvetta silmälläpitäen. Kysely (Liite 1) käsitti pääasiallisesti sanallisesti vastattavia kysymyksiä, joissa sidosryhmien edustajat saivat esittää mielipiteitään karhusta, sekä ryhmänsä toiveita ja tavoitteita kannanhoidon keskeisistä seikoista.

Keräsimme aineiston maakunnittain, jotta mahdolliset alueelliset erityispiirteet tulisivat ilmi. Tässä maakuntataso tosin tarkoittaa käytännössä riistanhoitopiirejä, mutta tällä ei ole merkitystä, koska riistanhoitopiirijako noudattelee melko tarkasti Suomen maakuntajakoa. Riistanhoitopiirit postittivat kyselyn vastaajille, ja vastausaikaa annettiin kuukauden verran.

Sidosryhmiksi maakuntatasolla oli jo susihankkeen yhteydessä määritelty kennelpiiri, luonnonsuojelupiiri, maakuntaliitto, maataloustuottajat, maaseutukeskus, Metsähallitus, metsäkeskus, metsänomistajien liitto, metsästäjäliiton piiri, matkailuyrittäjät, Paliskuntain yhdistys, poliisipiirit, rajavartiolaitos, riistanhoitopiiri, TE-keskuksen maaseutuosasto ja ympäristökeskus. Jäljempänä sidosryhmiä luetellessamme pyrimme aina esittämään ne nimen mukaan aakkosjärjestyksessä.

Vastanneiden määrä vaihteli huomattavasti eri alueilla. Aihe koetaan eri lailla tärkeäksi eri puolilla maata, ja se varsin ilmeisesti vaikutti vastausmotivaatioon. Lisäksi alueellisia eroja ilmeni varsin luonnollisista syistä. Vaikka Metsähallitus toimii kaikkien maakuntien alueella, kyselyä vastaanottavaa sopivaa Metsähallituksen edustajaa ei kaikissa maakunnissa ollut tarjolla. Toisaalta taas Paliskuntain yhdistys toimii luonnollisesti vain poronhoitoalueella. Joillekin sidosryhmistä kysely toimitettiin otantana; esimerkiksi kunnista, kaupungeista ja riistanhoitoyhdistyksistä vain osalle lähetettiin kysely. Jossain maakunnissa myös alueellinen 4H-piiri kuului vastaajien joukkoon. Lisäksi kysely toimitettiin myös Joensuun yliopistolle, jolla on edustus Pohjois-Karjalan maakunnallisessa suurpetoneuvottelukunnassa. Sidosryhmien yhdistäminen sidosryhmätahoiksi sekä palautettujen vastausten lukumäärät on esitetty taulukossa 5.

Susihankkeessa Metsähallitus ja TE-keskusten maaseutuosastot oli sijoitettu ryhmään 'muut tahot'. Tässä sisällytimme ne samaan ryhmään maa- ja metsätalouselinkeinojen kanssa. TE-keskusten osalta ratkaisu onkin ilmeinen. Metsähallituksen organisaatiorakenne useine liiketoiminta-alueineen ja julkisine hallintotehtävineen voisi puoltaa sen sijoittamista myös muualle, mutta toisaalta Metsähallituksen koko liikevaihdosta 85 % tulee sen valtionmailla harjoittaman metsätalouden tuotosta. Tämän sekä myös maakunnalliseen kyselyyn antamiensa vastausten osalta Metsähallitus istuukin hyvin muiden maa- ja metsätalouden toimijoiden joukkoon. Vastaajajoukko 'muut tahot' koostuu varsin kirjavasta valikoimasta yksittäisiä eri sidosryhmien edustajia, ja sinne sijoitettuna Metsähallituksen kannanotot olisivat saattaneet kadota ryhmän sisäisen vaihtelun sekaan.

Taulukko 5. Maakunnallisista sidosryhmistä muodostuvat sidosryhmätahot sekä vastausten määrä sidosryhmätahoittain koko maassa.

Sidosryhmätahot	Palautettuja vastauksia
järjestys- ja maanpuolustusviranomaiset poliisipiirit, rajavartiolaitos	18
kunnat ja maakuntaliitot kunnat, kaupungit, maakuntaliitot	31
luonnonsuojelujärjestöt luonnonsuojelupiirit ja vapaaehtoiset luonnonsuojelujärjestöt	14
maa- ja metsätalouselinkeinot maaseutukeskukset, maataloustuottajat, Metsähallitus, metsäkeskukset, metsänomistajien liitot, paliskunnat, TE-keskusten maaseutuosastot	31
lakisääteinen metsästäjäorganisaatio riistanhoitopiirit, riistanhoitoyhdistykset	83
vapaaehtoiset metsästäjäjärjestöt kennelpiirit, metsästäjäliiton piirit	13
ympäristöviranomaiset ympäristökeskukset	4
muut tahot 4H-piirit, luontomatkailuyrittäjät, tiepiirit, yksittäiset erityistahot	9
yhteensä	203

Jotkut sidosryhmistä olivat harkintansa mukaan toimittaneet kyselyn alaspäin omille paikallistason jäsenyhdistyksilleen, joista useat vastasivat kyselyyn itsenäisesti. Nämä paikallistason vastaukset luokittelimme samaan vastaajaryhmään kuin niiden maakunnallinen edustaho.

Sidosryhmiltä saatujen sanallisten vastausten keskeinen viesti tiivistettiin ja taulukoitiin vertailun helpottamiseksi. Vastausaineisto käsiteltiin pääasiassa yhteiskunnallisessa tutkimuksessa käytössä olevin laadullisin menetelmin (Pietilä 1973, Takala 1987, Eskola & Suoranta 1998, Suoranta & Eskola 1992, Bisi & Kurki 2005). Tällöin vastaajatahojen valikointi ennakkoon (vastaajien ei-satunnaisuus) ei aiheuta ongelmia. Lähtökohta pitää vain ottaa huomioon myös johtopäätöksiä tehtäessä. Päämääränähän on tuoda esiin juuri niiden ihmisten ja sidosryhmien näkökulmat, joita karhun läsnäolo ja kannanhoidossa tehtävät linjaukset koskettavat.

Muutamien kysymyksien (karhuun liittyvät positiiviset ja negatiiviset asiat painoarvoineen, karhun ja ihmisen yhteiselön keinot ja kannan säätelyn menetelmät) vastaukset olivat numeerisia, tai ne saattoi koodata numeerisiksi muuttujiksi. Näistä laskettiin yksinkertaisia tilastollisia tunnuslukuja, joita tarkasteltiin maakunnittain / sidosryhmätahoittain. Muutenkin vastaajien suuri määrä aiheutti sen, että sidosryhmätahoja sekä maakunnista yhdistettyjä suurempia aluekokonaisuuksia tarkasteltaessa analysointi ja

tulosten esittäminen on usein pikemminkin sekoitus laadullista ja määrällistä metodia; selvitettyämme vastaajien katsantokantojen kirjon koodasimme sen numeromuotoon ja lisäksi yhdistimme suurista linjoista poikenneet kannanotot 'muu' -luokkaan. Teimme tämän ennen kaikkea tulosten visuaalisen esittämisen tarpeisiin sekä julkaisun pituuden kurissa pitämiseksi. On selvää, että tässä katoaa yksityiskohtaista tietoa, mutta yhtäältä juuri suuren vastaajamäärän, ja toisaalta tarkasteltavan tutkimuskysymyksen – karhukannan hoidon – luonteen tähden tämä ei ymmärtääksemme ole kovin vaarallista. Toisin sanoin sanottuna on siis kyse siitä, että karhukannan hoidossa koko ongelmavyöhyke koostuu kaiken kaikkiaan vain noin puolestakymmenestä sidosryhmien välisestä näkemuserosta, ja niissä ratkaisut tulevat väistämättä olemaan kompromisseja, joissa suurin painoarvo on sidosryhmätahojen yleisillä näkökannoilla. Äärimielipiteillä ei tuossa asetelmassa ole sijaa. Mahdolliset yksittäisten vastausten sisältämät rakentavat ehdotukset ja oivallukset ovat silti tällaisessakin aineistossa arvokkaita, ja mahdollisuuksien mukaan ne otetaan huomioon kannanhoitosuunnitelmaa laadittaessa.

Vastauksia tulkitessamme totesimme vastaajilla ilmenneen lomakkeiden täytössä muutamia kysymyksenasettelusta johtuneita säännönmukaisia ongelmia. Silmiinpistävimmät koskivat lomakkeen kuudetta ja kahdeksatta kysymystä. Kuudennen kysymyksen kohdalla (kannansäätelyn keinot) vastaajille annettiin mahdollisuus valita useampikin vaihtoehto, mutta kysymyksen sanamuoto viittasi valittavana olevan vain yksi vaihtoehto. Vastaajat noudattivat kumpaakin käytäntöä. Ongelma on kierretty soveltamalla tulosten tulkinnassa oletusta, että pyyntilupiin perustuvaa karhun kannansäätelyä kannattava henkilö tai taho hyväksyy aina myös ongelmallisesti käyttäytyvien yksilöiden poiston. Tästä on vielä mainittu tulosten esittelyn yhteydessä. Kahdeksannessa kysymyksessä tiedusteltiin vastaajan näkemystä kehittämistarpeista tutkimuksessa, karhukannan seurannassa, kantaan liittyvässä tiedotuksessa, viranomaisyhteistyössä ja lainsäädännössä. Laaja kysymys koettiin ilmeisesti hankalaksi, koska melkoinen osa jätti vastaamatta siihen kokonaan. Lisäksi huomattava osa vastanneista ei jostain syystä listannut kehittämistarpeita, vaan kuvaili kunkin alakohdan osalta tiedossaan olevaa vallitsevaa käytäntöä.

5.2 Kysely kansallisille sidosryhmille

Myös koko maan tasolla toimiville organisaatioille toimitettiin edellä mainittua maa-kunnallista sidosryhmäkyselyä vastaava kysely (Liite 2), jossa kysymykset muotoiltiin kansallisen tason vastaajille soveltuviksi ja joukkoon lisättiin kaksi uutta kysymystä. Kyselyn vastaanottaneet sidosryhmät olivat samat kuin susihankkeessa, mutta itse kyselyn toteutimme itsenäisesti vuoden 2005 keväällä.

Kansallisen tason sidosryhmiksi määriteltiin Biologian- ja maantieteen opettajien liitto, eläinsuojeluliitto Animalia, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Luonto-Liitto, maa- ja metsätalousministeriön Kala- ja riistaosasto, Maailman luonnonsäätiö / WWF Suomi, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK, Metsähallitus, Metsästäjien keskus-

järjestö, Natur och miljö, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, sisäasiainministeriön poliisiosasto, Suomen Kennelliitto, Suomen kuntaliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen metsästäjä- ja kalastajaliitto, Suomen Metsästäjäliitto, Suomen ympäristökeskus, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC sekä ympäristöministeriö. Myös kansallisen tason sidosryhmiä jäljempänä luetellessamme pyrimme esittämään ne aakkosjärjestyksessä.

Vastausaikaa kyselyyn annettiin parisen kuukautta. Määräajan umpeuduttua vastauksia oli tullut vasta kahdeksan kappaletta, joten lähetimme kyselystä vielä muistutuksen toistaiseksi vastaamattomille tahoille. Muistutus poiki vielä kolme vastausta, ja kaikkiaan vastausprosentti nousi siis hitusen yli viidenkymmenen.

Kyselyyn vastasivat Maailman luonnonsäätiö / WWF Suomi, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK, Metsähallitus, Metsästäjien keskusjärjestö, sisäasiainministeriön poliisiosasto, Suomen Kennelliitto, Suomen kuntaliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen metsästäjä- ja kalastajaliitto, Suomen Metsästäjäliitto ja ympäristöministeriö. Näistä sisäasiainministeriön poliisiosasto vastasi yleisesti poliisin roolista suurpetojen ja metsästyksenvalvonnan suhteen, ja Suomen kuntaliitto katsoi, ettei sillä ole käytettävissään asiantuntemusta kyselyyn vastaamiseen. Varsinaisia kyselyvastauksia oli siten yhdeksän kappaletta, jotka otettiin mukaan tarkasteluun.

Aineisto käsiteltiin alkuvaiheen osalta maakunnallisen kyselyaineiston tapaan. Kansallisen tason sidosryhmistä ei kuitenkaan yhdistetty sidosryhmätahoja, vaan saadut 9 vastausta käsiteltiin yksittäin. Määrä oli myöskin sen verran pieni, ettei tulosten esitettävyyden nimissä ollut tarvetta numeerisiin yleistyksiin. Tarkastelu on pelkästään laadullinen ja olemmekin esittäneet tulokset kokonaan sanallisessa muodossa.

Kansallisille sidosryhmille lähetetty kysely oli paljolti maakunnallisen lomakkeen kaltainen, ja siinäkin eritoten kannansäätelyn keinoja kartoittanut kysymys aiheutti aiemmin mainitun kaltaisia ongelmia. Tulkintaa se ei kuitenkaan vaikeuttanut, vaan vastauksista selvisi hyvin kunkin vastaajan kanta.

5.3 Maakunnalliset sidosryhmäneuvottelut

Teimme maakunnallisen sidosryhmäkyselyn tuloksista alustavan koosteen kesällä 2005. Kaikissa viidessätoista riistanhoitopiirissä kyselyn kohteena olleiden sidosryhmien edustajat kutsuttiin piirin toimesta elokuussa keskustelutilaisuuksiin, joissa esitimme yhteenvedon heidän antamistaan vastauksista keskustelun pohjaksi. Koska työ eteni yhtä jalkaa ilveshankkeen kanssa ja määritellyt sidosryhmät olivat molemmilla samat, kussakin tilaisuudessa käsiteltiin aina molemmat lajit. Etelä-Savon, Kainuun, Kymen, Pohjois-Hämeen, Pohjois-Karjalan, Satakunnan ja Varsinais-Suomen riistanhoitopiirien tilaisuuksissa oli paikalla karhuhankkeen projektipäällikkö Sakari Mykrä. Etelä-Hämeen,

Keski-Suomen, Lapin, Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Ruotsinkielisen Pohjanmaan ja Uudenmaan piirien tilaisuuksissa ilveshankkeen projektipäällikkö Tuija Liukkonen.

Tilaisuuden aluksi karhu- ja ilveshankkeiden projektipäälliköt esittelivät hankkeiden käynnistymisvaiheen, tarkoituksen sekä maakunnallisten tulosten yhteenvedon. Lisäksi riistanhoitopiirin edustaja antoi sidosryhmien edustajille katsauksen maakunnan suurpetotilanteesta. Seuranneessa keskustelussa sidosryhmien kesken puheenjohtajana toimi riistanhoitopiirin edustaja tai hankkeen projektipäällikkö. Tilaisuudet kestivät yleensä 2–3 tuntia.

Tilaisuuksien tarkoituksena oli maakunnallisen vastausyhteenvedon esittelyn ohella saada aikaan vuoropuhelua ja selvittää kannanhoitoon liittyvää tietojen vaihdon tarvetta ja mahdollisuuksia sidosryhmien kesken. Lisäksi odotimme vastausyhteenvedossa ja keskusteluissa myös tulevan säännönmukaisesti ilmi seikkoja, jotka aiheuttavat sidosryhmien välillä ristiriitoja kannanhoidon tavoitteiden ja keinojen suhteen. Kussakin keskustelutilaisuudessa myös tiedotettiin maakunnallisten suurpetoneuvottelukuntien perustamisesta koko maahan.

Teimme keskusteluista ja puheenvuoroista äänitallenteet, jotka purimme jälkikäteen kirjalliseksi tutkimusmateriaaliksi. Materiaalia karhua ja ilvestä koskevista puheenvuoroista tallentui kaikkiaan 15–16 tuntia, ja tekstiksi purettu aineisto käsittää yhdeksänkymmentä sivua. Kirjattuja puheenvuoroja on molempia lajeja koskien kaikkiaan 824. Eniten osallistujia keskusteluttaneet aihepiirit, sekä muita kannanottoja laidasta laitaan on esitelty Tulokset -luvun riistanhoitopiirejä koskevissa yhteenvedoissa.

5.4 Avoimet yleisötilaisuudet

Tiedustelimme kunkin riistanhoitopiirin toimihenkilöiltä jo asiantuntijahaastattelun yhteydessä keväällä 2005 tarvetta yleisölle avoimen karhu- ja ilveskeskustelun järjestämiseen piirissä. Susihankkeen yhteydessä toteutettiin huomattavan laaja yleisökuulemisten kierros (Bisi & Kurki 2005), joka osaltaan oli purkanut paineita tarpeesta järjestää vastaava kierros näiden lajien kannanhoitokysymysten tiimoilla. Etelä-Savon, Kainuun, Keski-Suomen, Kymen, Pohjois-Savon, Ruotsinkielisen Pohjanmaan ja Uudenmaan riistanhoitopiirit katsoivat kyseisen tilaisuuden olevan tarpeen. Kussakin näistä piireistä järjestettiin yksi yleisötilaisuus sidosryhmäneuvottelupäivän iltana. Riistanhoitopiirit hoitivat myös yleisökuulemisten kutsut ja käytännön järjestelyt.

Yleisötilaisuudet hoidettiin samoin voimin kuin maakunnalliset sidosryhmäneuvottelut, ja myös tilaisuuden kulku noudatteli näitä sidosryhmäneuvotteluita. Aluksi karhu- ja ilveshankkeiden projektipäälliköt esittelivät hankkeiden käynnistymisvaiheen, tarkoituksen sekä kyseisen maakunnan sidosryhmävastausten yhteenvedon. Sen jälkeen riistanhoitopiirin edustaja antoi yleisölle katsauksen maakunnan suurpetotilanteesta. Seuranneessa

keskustelussa sidosryhmien kesken puheenjohtajana toimi riistanhoitopiirin edustaja tai hankkeen projektipäällikkö. Myös nämä tilaisuudet kestivät pääsääntöisesti 2–3 tuntia.

Tilaisuudet olivat kaikin puolin rauhallisia, vaikkakin keskustelu pyrki usein alkamaan jo kesken alkupuheiden. Keskustelua ei suuremmin ohjailtu. Ainoastaan sen tyrehtyessä keskustelun vetäjät nostivat esiin uusia puheenaiheita ja näkökulmia.

Teimme äänitallenteet myös yleisötilaisuuksista. Tilaisuuksiin osallistui kaikkiaan 176 ihmistä. Yleisön karhu- ja ilvespuheista kertyi materiaalia toista tuntia tilaisuutta kohti, ja tekstiksi purettu aineisto käsittää nelisenkymmentä sivua. Kirjattuja puheenvuoroja tuli molempia lajeja koskien kaikkiaan 483. Käsittelimme materiaalin sidosryhmäneuvottelujen aineiston tapaan. Esittemme Tulokset-luvun riistanhoitopiirejä koskevissa yhteenvedoissa myös yleisötilaisuuksien annin osalta eniten yleisöä puhuttaneet aihepiirit sekä muut oleelliset karhukannanotot. Kaikkia kannanottoja ei luonnollisesti voi tämänkaltaisessa julkaisussa esitellä, joten pyrimme valitsemaan sellaiset, joista tilaisuudessa käydyn keskustelun yleinen luonne ja mielipiteiden ja katsantokantojen koko kirjo selviäisi parhaalla mahdollisella tavalla.

5.5 Kansallinen sidosryhmäneuvottelu

Järjestimme kansallisen tason sidosryhmäneuvottelun Helsingissä 22. marraskuuta 2005. Kutsun olimme lähettäneet kaikille kahdeksallekymmenelle kansallisen tason sidosryhmäkyselyn vastaanottaneelle taholle. Paikalla oli kuusi henkilöä, jotka edustivat viittä sidosryhmää. Edustettuina olivat Luonto-Liitto, Suomen Kennelliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen Metsästäjäliitto ja ympäristöministeriö.

Tilaisuus kesti kolme tuntia, josta käytimme puolet karhun ja ilveksen hoitosuunnitelma-hankkeiden taustan ja etenemisen esittelyyn, sekä kansallisen sidosryhmäkyselyn vastausten julkistamiseen. Tilaisuuden jälkimmäisellä puoliskolla sidosryhmien edustajat keskustelivat, kommentoivat kyselyn tuloksia ja toivat esiin odotuksiaan ja tavoitteitaan hoitosuunnitelmien laadintaa koskien. Käyty keskustelu tallennettiin pöytäkirjaksi, joka muodostaa osan tutkimusmateriaalista ja raportoidaan Tulokset-osiossa kappaleessa 6.4.2.

5.6 Asiantuntijahaastattelut

Laajan kirjallisen kyselyn lisäksi selvitimme karhuun liittyviä näkökulmia, kannanhoidollisia erityispiirteitä tai jopa ongelmakohtia erikseen maan karhu- ja suurpetoasiantuntijoihin kohdennettujen henkilöhaastattelujen avulla. Henkilöhaastattelujen teon voi perustella kahdella eri syyllä. Yhtäältä katsoimme, että asiantuntijoiden tapaaminen kasvokkain jo työn alkuvaiheessa tutustuttaa meidät aiheeseen aikataulu huomioiden parhaalla mahdol-

lisellä tavalla. Toisaalta kirjallisessa kyselyssä vastausten laajuus on väkisin rajattu, joten intensiivisissä haastattelu-/keskustelutilanteissa asiantuntijoiden kanssa voidaan ihmisen ja karhun välisen suhteen erityiskysymyksiin paneutua paljon syvemmin.

Teimme asiantuntijahaastattelut tämän tutkimuksen aineistonkeruun yhteydessä, mutta ne tehtiin nimenomaan karhun kannanhoitosuunnitelman valmistelun tarpeita silmällä pitäen. Haastattelujen antia käytetään apuna tämän tutkimuksen tulosten pohdinnassa, mutta varsinaisena aineistona asiantuntijoiden sanomat eivät tässä tutkimuksessa ole. Haastattelujen sisältöä ei siis mitenkään systemaattisesti analysoida. Kyseessä on kuitenkin tietyllä metodilla kerätty kokonaisuus, joten katsomme aiheelliseksi kuvailla sitä tässä hiukan tarkemmin.

Alkuun haastateltavien valinnassa päästiin susihankkeessa kertyneen tietämyksen turvin. Lisäksi vahvan karhukannan alueen riistanhoitopiirien päälliköt olivat jo alusta alkaen itseoikeutettuja haastateltavia. Näiltä ensivaiheessa haastateltaviksi valikoituneilta asiantuntijoilta kysyimme sitten jatkoneuvoja asiantuntijajoukkoa kartuttaaksemme. Haastateltaviksi valikoitui kaikkiaan 30 henkilöä (taulukko 6), joilla oli työnsä tai harrastustensa kautta laaja tietämys karhusta sekä useimmiten myös omakohtaista käytännön kokemusta ja erityisosaamista karhuun liittyen. Lisäksi heillä oli luonnollisesti hyvä käsitys karhukannan kasvun ja lajin levittäytymisen aiheuttamasta keskustelusta niin omalla toiminta-alueellaan kuin koko yhteiskunnan tasolla. Taulukosta 1 selviää myös asiantuntijoiden ammatti tai heidän edustamansa sidosryhmä. Jako perustuu kunkin asiantuntijan pääasialliseen asemaan, mutta monet edustavat useampaakin eri etutahoa ja kykenevät siten pohtimaan karhukysymystä eri näkökulmista.

Taulukko 6. Haastateltujen karhuasiantuntijoiden asema ja lukumäärä.

Haastateltavan tausta	Lukumäärä
luonnonsuojelujärjestön edustaja	1
luontokuvaaja	1
luontomatkaileuryrittäjä	2
mehiläishoitaja / karhuvahinkoasiantuntija	1
riistanhoidonneuvoja	1
riistapäällikkö	8
riistanhoitoyhdistyksen toimihenkilö / suurpetoyhdistyksen henkilö / suurpetojen metsästäjä	5
Suomen kennelliiton edustaja / metsästyskoirien rotujärjestön edustaja	6
suurpetotutkija / muu tutkija	4
ympäristöviranomainen	1
yhteensä	30

Samaan aikaan toteutettavassa ilveksen kannanhoidon kysymyksiä vastaavalla tavalla käsittelevässä tutkimuksessa toteutettiin vastaavanlainen asiantuntijahaastattelu. Osa haastateltavista oli samoja, joten heidän osaltaan haastattelutilanne koski kumpaakin lajia. Teimme lähes kaikki haastattelut kasvotusten; ainoastaan kolmen haastateltavan kohdalla jouduimme turvautumaan puhelimeen. Haastattelutilanteen kesto vaihteli puolesta tunnista kolmeen tuntiin, ja kustakin haastattelusta teimme äänitallenteen jälkeinpäin kirjalliseen muotoon purettavaksi.

Karhuhaastattelun rakennetta ja käsiteltäviä asioita emme ennalta rajanneet. Tyypillisesti haastattelu eteni siten, että haastattelijan tekemien muutamien keskeisten karhun ja ihmisen vuorovaikutukseen sekä karhun kannanhoitoon liittyvien keskustelunavausten kautta nousi haastattelun kuluessa tarkemmin käsiteltäväsi jokin tietty haastateltavan hyvin hallitsema erityiskysymys tai muuten hänen sydäntään lähellä oleva erityisteema.

Asiantuntijoiden karhupuhetta tallentui kaikkiaan noin nelisenkymmentä tuntia, ja tekstiksi purettu haastatteluaineisto käsittää puolitoistasataa sivua. Tekstiin pohdiskellen tutustumalla pääsimme ikään kuin asiantuntijoiden opastuksella käsiksi karhun ja ihmisen keskinäisen suhteen eri ilmenemismuotoihin ja lainalaisuuksiin. Lisäksi aineisto tarjosi ensikäden tietoa keskeisimmistä kannanhoidollisista ongelmakohdista. Tällaisina haastatteluaineistosta nousivat esiin muun muassa karhun asema lainsäädännössä, kannanarvioinnin metodiset rajoitukset, karhuvahingot ja vahinkokorvausjärjestelmän puutteet, sidosryhmien välisten ristiriitaisten kannanhoitotavoitteiden yhteensovittaminen, rajantakaisen karhupopulaation merkitys Suomen kannanhoitokysymyksessä, kannansäätelyyn liittyvät moninaiset kysymykset sekä ihmisarkuuden väheneminen ja vahinkoa tuottavat ongelmayksilöt.

6 Tulokset

6.1 Maakunnallinen taso

Maakunnallisen sidosryhmäkyselyn sekä maakunnallisten sidosryhmäneuvottelujen ja yleisökuulemisten tulosten esittelyn tarpeisiin jaoimme maan kahtia. Jakoperusteena on Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kanta-arvion mukainen karhun esiintyminen maan eri osissa. Tiheän karhukannan alueen muodostavat yhdessä Itäisen Suomen sekä Sisä-Suomen kannanhoitoalueet. Loput maasta määrittelimme harvan karhukannan alueeksi, sillä pääsääntöisesti niilläkin alueilla elää lisääntyviä yksilöitä ja kanta on sikäli vakiintunut. Kuvasta 3 kannanjakoperuste selviää helposti; osakuvia vertaamalla voi todeta, että tiheimmän kannan alue kattaa koko lailla täsmällisesti juuri Sisä-Suomen (V) ja Itäisen Suomen (VI) kannanhoitoalueet.

Tiheän kannan alue käsittää Kymen, Pohjois-Karjalan, Kainuun, Pohjois-Savon, Etelä-Savon ja Keski-Suomen riistanhoitopiirit ja *harvan kannan alue* Lapin, Oulun, Pohjanmaan, Ruotsinkielisen Pohjanmaan, Satakunnan, Varsinais-Suomen, Uudenmaan, Etelä-Hämeen ja Pohjois-Hämeen riistanhoitopiirit.

Osan kirjallisista tuloksista esitämme sidosryhmätahoittain (jako taulukossa 5), ja kustakin riistanhoitopiiristä olemme lisäksi koostaneet piirikohtaisen karhukannanottojen yhteenvedon.

Kyselyssä tiedusteltiin alla käsiteltyjen lisäksi myös vastaajien näkemyksiä tiettyihin kannanhoidon osa-alueisiin liittyvistä kehittämistarpeista. Niitä emme maakunnallisen kyselyaineiston osalta käsittele. Ensinnäkin, aitoja kehittämistarpeita tai -ehdotuksia listattiin huomattavan vähän; kysymykseen jätettiin paljolti vastaamatta, tai ainoastaan kuvailtiin eriteltyjen osa-alueiden nykyistä tilaa. Toiseksi, vastauksissa mainituksi tulleet kehittämistarpeet olivat niin keskeisiä, että ne kaikki näkyvät moneen otteeseen muihin kysymyksiin annetuissa vastauksissa.

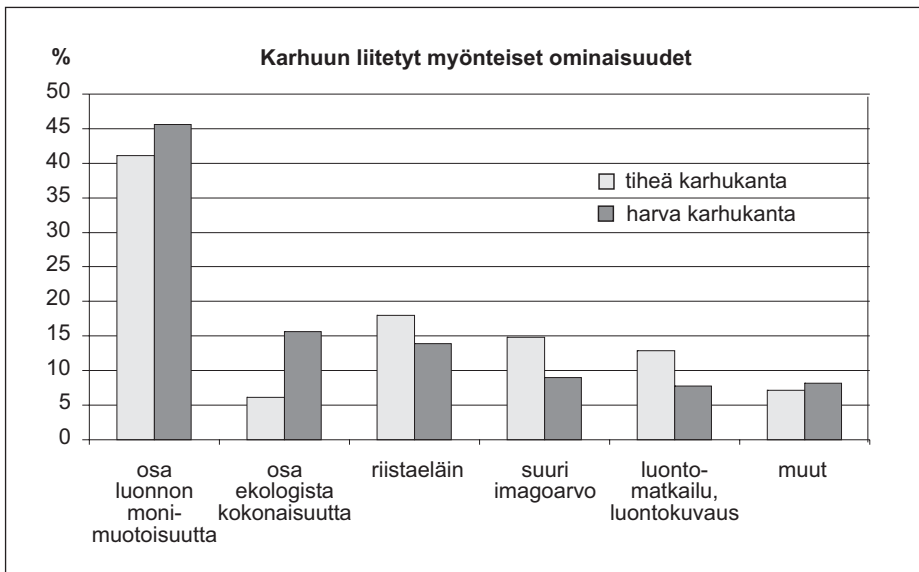
6.1.1 Karhuun liittyvät myönteiset ja kielteiset ominaisuudet

Vastaajat saivat määritellä kukin vapaasti omista lähtökohdistaan kolme tärkeintä myönteistä ja kolme tärkeintä kielteistä karhuun liittyvää seikkaa. Lisäksi he antoivat määrittelemilleen seikoille painoarvot yhdestä viiteen. Painoarvot kuvasivat sitä, kuinka tärkeinä vastaajat itse pitivät esille tuomiaan seikkoja ja kuinka ne suhteutuivat toisiinsa nähden.

Myönteiset näkökohdat

Vaikka aiheita ei oltu mitenkään rajattu, vastaajien määrittelemät myönteiset näkökohdat keskittyivät pääpiirteissään vain viideksi eri ominaisuudeksi: 1) karhu on osa Suomen luonnon monimuotoisuutta; 2) karhulla on Suomen luonnossa tärkeä ekologinen merkitys saalistajana ja heikompien saalisryhmien poistajana; 3) karhulla on merkittävä imago-arvo kansalliseläimenä ja ”metsän kuninkaana”; 4) karhu on erittäin arvostettu riistaeläin; ja 5) karhulla on tärkeä merkitys luontokuvaus- ja luontomatkojen kohteena. Lisäksi muodostui ryhmä 6) ’muut positiiviset seikat’, joka käsitti kaikki yksittäin tai vain harvoin mainitut seikat (esim. karhun läsnäolo tuo oman jännityksensä metsässä samoiluun, karhu on harmiton, karhu aiheuttaa vain vähän vahinkoja, karhu on mielenkiintoinen).

Tarkasteltaessa myönteisiä seikkoja karhukannan esiintymisen perusteella tehdyn aluejaon mukaan aineiston analysoinnissa summattiin molemmilla alueilla kaikkien myönteisten seikkojen painoarvot ja suhteutettiin siihen erikseen kunkin kuuden ominaisuuden saamisen painotusten summat. Näin saatu prosenttiluku kertoo karhuun liitettyjen myönteisten ominaisuuksien keskinäisen tärkeyden alueittain (kuva 4).

Kuva 4. Karhuun liitettyjen myönteisten ominaisuuksien keskinäinen tärkeys tiheän ja harvan karhukannan alueilla. Eri ominaisuuksien tärkeyttä kuvaavan suhdeluvun laskentatapa on selitetty tekstissä.

Karhun merkitys osana suomalaisen luonnon monimuotoisuutta nähtiin sekä tiheän että harvan kannan alueilla selvästi tärkeimpänä myönteisenä ominaisuutena. Muutenkin alueiden väliset erot eri ominaisuuksien tärkeydessä olivat melko pieniä. Merkille pantavaa on, että tiheän karhukannan alueella karhua ei mielellään luokitella osaksi ekologista kokonaisuutta. Käytännössähän karhun ekologinen ’rooli’ tarkoittaa sen taholta tapahtuvaa, lähinnä hirviin kohdistuvaa saalistusta. Itäisissä riistanhoitopiireissä hirvien vasatuotto on raja-alueen karhumailloja hyvinkin kolmanneksen heikompi piirien läntisiin kolkkiin verrattuna, ja ilmiö on havaittavissa kannan vaihtumisalueilla sisempänäkin

maassa (mm. riistapäälliköt J. Kuittinen, E. Kiukas, V. Lappalainen, J. Keränen, suull. ilm. 2005). Vaikuttaa siis siltä, että karhuun saalistajana suhtaudutaan suopeasti siellä, missä saalistus ei näy, eikä vaikuta. Karhun metsästysmahdollisuus, imagoarvo ja merkitys luontomatkailulle näyttävät korostuvan hitusen siellä, missä karhuja on enemmän.

Tarkasteltaessa myönteisiä seikkojen tärkeyttä sidosryhmätahojen välillä aineiston analysoinnissa summattiin sidosryhmätahoittain kaikkien myönteisten seikkojen painoarvot ja suhteutettiin siihen erikseen kunkin kuuden ominaisuuden saamien painotusten summat. Näin saatu prosenttiluku kertoo myönteisten ominaisuuksien keskinäisen tärkeyden kunkin sidosryhmätahon osalta.

Pääsääntöisesti eri sidosryhmätahot näyttävät korostavan samankaltaisia myönteisiä seikkoja, mutta muutamien ominaisuuksien osalta oli erojakin nähtävissä (taulukko 7). Kaikki tahot pitivät karhun tuomaa lisää luonnon monimuotoisuudelle selvästi tärkeimpänä ominaisuutena. Vähiten tärkeäksi sen katsoivat luonnonsuojelujärjestöt, joiden kohdalla myönteisinä esiin nostetut seikat näyttivät jakautuvan muita tahoja taasaisemmin monimuotoisuuden ja ekologisen kokonaisuuden kesken. Mutta vaikka näitä kahta luontoarvoihin pohjaavaa karhuun liitettävää ominaisuutta tarkastellaan yhdessä, sijoittuvat luonnonsuojelujärjestöt hieman yllättäen sidostahojen keskikastiin. Ekologisen kokonaisuuden osalta tässä näkyy käsittääksemme samankaltainen ilmiö kuin aiemmin alueittaisessa tarkastelussa. Nimenomaan metsästäjätahot eivät koe kovinkaan tärkeäksi karhun merkitystä osana ekologista kokonaisuutta. Toisaalta heillä voi olla käsitys, että nykyisillä hirvieläintihyöksillä niiden kannansäätely voidaan hoitaa vain ihmisen toimesta. Vastaavasti metsästäjät taas pitävät tärkeänä mahdollisuutta karhunpyyntiin ja korostavat sitä, että karhun kohdalla kyse on nimenomaan arvokkaimmasta riistaeläimestämme. Karhun imagoarvoa ja merkitystä luontomatkailussa korostavat eritoten luonto- ja ympäristötaho, sekä tässä tarkastelussa 'muihin tahoihin' lukeutuvat matkailuelinkeinon edustajat. Järjestysviranomaisten ja vapaaehtoisten metsästäjäjärjestöjen vastauksissa korostuivat muut myönteiset seikat, joita olivat muun muassa kannan sopiva tiheys, karhun tuoma jännitys metsässä ja karhun harmittomuus.

Sidosryhmätahojen vastaajamäärissä oli eri syistä johtuen huomattavia eroja, ja tästä johtuen vastaajamäärältään runsaslukuisten tahojen näkökanta saattaa painottua liiaksi. Kannan suuruutta koskevista kannanotoista lasketussa tasoitetussa keskiarvossa sidosryhmätahojen vastaajamäärien vaihtelusta aiheutuvat painotukset on poistettu, ja tunnusluku kertoo mielipiteiden keskinäisen suhteen tilanteessa, jossa kussakin sidostahossa olisi sama määrä vastaajia.

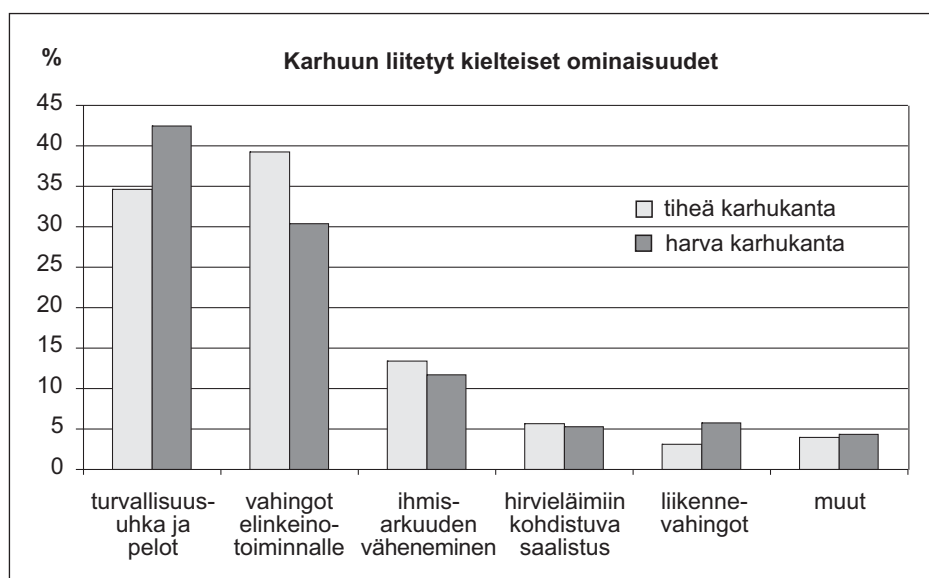
Koko aineistosta laskettu tasoitettu keskiarvo (ks. myös taulukkoteksti) osoittaa, että keskimäärin sidosryhmät pitivät karhun tuomaa lisää Suomen metsäluonnon monimuotoisuudelle erittäin myönteisenä piirteenä. Seuraavana korostuu karhun osa riistaeläimistösämme. Keskiuerto sidosryhmävastaajan mukaan karhu siis sanalla sanoen kuuluu Suomen luontoon. Ei kuitenkaan pelkästään entisajan ”luonnonmuistomerkkinä” – jollaisena sille kaavailtiin rauhoitusta 1900-luvun alussa – vaan boreaalisen havumetsän toiminnallisena osana ja hyödynnettävänä luonnonvarana.

Kielteiset näkökohdat

Vastaajien määrittelemät kielteiset näkökohdat jakautuivat nekin pääsääntöisesti viideksi eri ominaisuudeksi: 1) karhua pelätään, ja se koetaan turvallisuushaksi; 2) karhu aiheuttaa vahinkoja elinkeinotoiminnalle; 3) karhun ihmisarpuuden koetaan vähenevän, kun sitä ei enää järjestelmällisesti metsätetä; 4) karhu koetaan kilpailijaksi riistamailla eritoten hirvieläinten metsästyksessä ja 5) karhu on liikenneturvallisuusriski. Lisäksi muodostimme ryhmän 6) 'muut negatiiviset seikat', joka käsitti kaikki yksittäin tai vain harvoin mainitut seikat (esim. laittomuudet metsästyksessä, pelko virkakoirien turvallisuudesta, karhu aiheuttaa turhaa mediakohua ja kielteistä julkisuutta alueelle).

Tarkasteltaessa kielteisiä seikkoja karhukannan esiintymisen perusteella tehdyn aluejaon mukaan aineiston analysoinnissa summattiin molemmilla alueilla kaikkien kielteisten seikkojen painoarvot ja suhteutettiin siihen erikseen kunkin kuuden ominaisuuden saamien painotusten summat. Näin saatu prosenttiluku kertoo kielteisten ominaisuuksien keskinäisen tärkeyden alueittain (kuva 5).

Kielteisistä ominaisuuksista likipitään yhtä tärkeiksi näyttivät muodostuvan karhun aiheuttama uhka ihmisten turvallisuudelle ja siihen liittyvät pelot sekä karhun aiheuttamat vahingot elinkeinotoiminnalle. Tiheän ja harvan kannan alueiden välillä näkyy kuitenkin ero karhuun totumisessa – sanalla sanoen, arjen vietossa karhun kanssa. Pelot ja turvallisuusuhka tunnustetaan toki tiheän kannan alueella, mutta siellä kuitenkin näytetään harvan kannan aluetta useammin tiedettävän, että pääsääntöisesti karhu kyllä väistää ihmistä. Karhuvahingot koetaankin siellä tärkeämmäksi karhuun liittyväksi kielteiseksi piirteeksi.

Kuva 5. Karhuun liitettyjen kielteisten ominaisuuksien keskinäinen tärkeys tiheän ja harvan karhukannan alueilla. Eri ominaisuuksien tärkeyttä kuvaavan suhdeluvun laskentatapa on selitetty tekstissä.

Harvan kannan alueella asetelma on päinvastoin. Karhua ei tunneta niin läpikotaisin ja arastellaan ehkä sen tähden, ja toisaalta vahingonteot ovat vielä melko harvinaisia. Muiden kielteisten näkökulmien osalta eroja alueiden välillä ei juuri ole.

Jälleen aiempien analysointien tapaan kaikkien kielteisten seikkojen painoarvot laskettiin yhteen sidosryhmätahoittain ja suhteutettiin saatuun summaan erikseen kunkin kuuden ominaisuuden saamien painotusten summat. Näin saatu prosenttiluku kertoo karhuun liitettyjen kielteisten ominaisuuksien keskinäisen tärkeyden kunkin sidosryhmätahon osalta (taulukko 8).

Sidosryhmätahojen välisessä tarkastelussa maa- ja metsätalouselinkeinoja ja ympäristöviranomaisia lukuun ottamatta kaikki tahot pitivät karhun aiheuttamaa turvallisuushkaa ja karhupelkoa tärkeimpänä kielteisenä ominaisuutena. Mainitut kaksi tahoa nostivat kärkeen karhun aiheuttamat vahingot elinkeinotoiminnalle. Karhuvahinkoja pitivät tosin tärkeinä myös kaikki muut tahot. Karhun taholta koettua turvallisuushkaa ja sen aiheuttamia vahinkoja pidettiin selvästikin niin tärkeinä, että muut jäivät aika tavalla niiden varjoon. Seuraavaksi tärkeintä eli karhuhyksilöiden ihmisarkuuden vähenemistä painotettiin kahteen edelliseen karhuun liittyvään kielteiseen ominaisuuteen verrattuna jo selvästi vähemmän. Tämän voisi ajatella menneen toisinkin, sillä karhujen tottumisesta ihmisiin ja toistuvista vierailuista asutuksen pariin oltiin sidosryhmäkyselyn muissa kohdissa erittäin huolestuneita. Toisaalta tämä kielteinen käyttäytymispiirre liittyy läheisesti karhun taholta koettuun uhkaan ja karhupelkoon, joten ihmisarkuuden vähenemisestä huolissaan olevat tahot ovat saattaneet vastatessaan kanavoida huolensa jo noiden ominaisuuksien tärkeyden korostamiseen. Lakisääteinen metsästäjäorganisaatio sekä järjestys- ja maanpuolustusviranomaiset pitivät muita sidosryhmätahoja tärkeämpänä karhun hirvieläimiin kohdistamaa saalistusta, mutta heilläkään se ei mitenkään erityisesti korostunut. Järjestys- ja maanpuolustusviranomaiset sen sijaan kokivat huolta liikenneturvallisuudesta selvästi muita tahoja enemmän.

Myös kielteisten ominaisuuksien osalta koko aineistosta laskettiin tasoitettu keskiarvo (ks. kuvateksti). Se osoittaa, että karhun taholta koettu turvallisuushka sekä karhun aiheuttamat vahingot olivat muihin kielteisiin piirteisiin verrattuna aivan omassa luokassaan. Juuri noihin ominaisuuksiin keskiverto kansalaisen karhusuhteen nurja puoli kietoutuu. Jos karhun kanssa voisi mennä takuuseen siitä, ettei omaisuus, terveys tai peräti henki ole missään olosuhteissa uhattuna, niin karhu ei olisi juuri hirveä kummempi. Vaan olisiko se silloin myöskään enää karhu?

6.1.2 Karhukannan suuruuteen liittyvät kannanotot

Kaavakkeessa oli kaksi erillistä kysymystä, joissa pyysimme vastaajaa luonnehtimaan maakunnan karhutilannetta ja näkemystään sopivasta kannantiheydestä. Jälkimmäiseen toivoimme numerotietoa, mutta annoimme myös mahdollisuuden antaa vastaus nykykantaan suhteutettuna (nykyinen on sopiva, liian suuri tai liian pieni jne.). Yksilömäärät

Taulukko 8. Karhuun liittyvien kielteisten näkökulmien keskinäinen tärkeys sidosryhmätahoittain tarkasteltuna sekä aineiston tasoitettu keskiarvo. Eri näkökulmien tärkeyttä kunkin sidosryhmätahon sisällä kuvaavan suhdeluun laskentatapa on selitetty tekstissä. Tasoitettu keskiarvo sidosryhmätahojen vastaajamäärien vaihtelusta aiheutuvat painotukset on poistettu, ja luku siis kertoo näkökulmien keskimääräisen tärkeyden tilanteessa, jossa kussakin sidostahossa olisi sama määrä vastaajia.

	vastanneet	turvallisuus- uhka ja pelot	vahingot elinkeino- toiminnalle	ihmis- arkuuden vähenneminen	hirvieläimiin kohdistuva saalistus	liikenne- vahingot	muut
järjestys- ja maanpuolustusviranomaiset	18	38,8	20	10,6	5,9	15,3	9,4
kunnat ja maakuntaliitot	29	50,0	37,9	8,6	0,6	2,9	0,0
luonnonsuojelujärjestöt	13	42,6	33,8	13,2	2,9	0,0	7,4
maa- ja metsätalouselinkeinot	29	34,7	46,7	8,0	3,5	1,0	6,0
lakisäätäinen metsästäjäorganisaatio	78	41,1	36,8	10,9	6,8	3,8	0,8
vapaaehtoiset metsästäjäjärjestöt	12	46,7	32,2	6,7	1,1	4,4	8,9
ympäristöviranomaiset	4	41,7	58,3	0,0	0,0	0,0	0,0
muut tahot	8	39,6	18,9	32,1	0,0	0,0	9,4
yhteensä	191						
tasoitettu keskiarvo		41,9	35,6	11,3	2,6	3,4	5,2

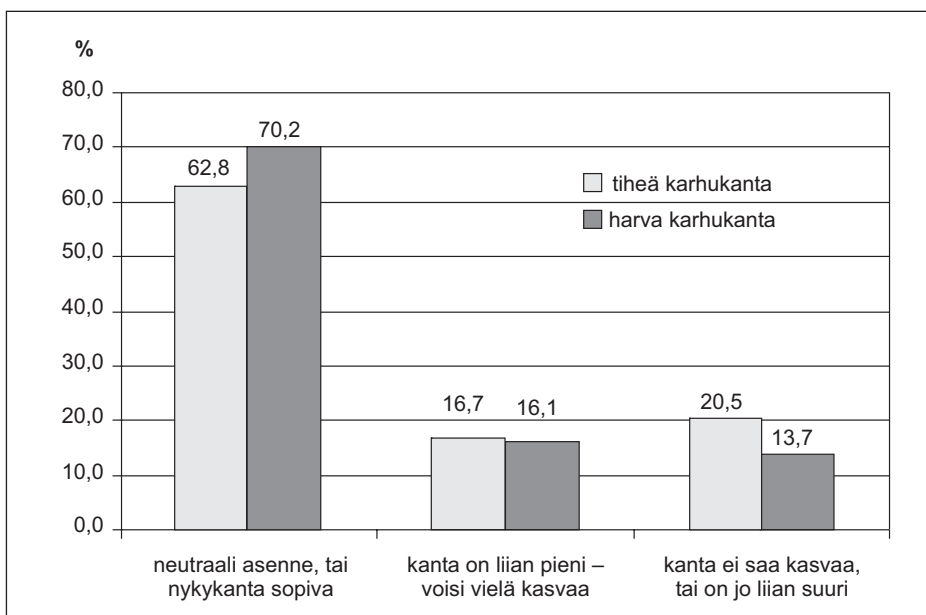
oli ilmeisesti koettu hankaliksi, koskapa huomattava osa vastaajista tarttui tarjottuun mahdollisuuteen antaa sanallinen vastaus. Niinpä noihin kahteen erilliseen kysymykseen annetut vastaukset muistuttivat toisiaan ja menivät paljolti päällekkäin. Tapauksissa, joissa jälkimmäiseen oli kannan sopivaksi katsotusta koosta kuitenkin annettu numerotietoa, pyrimme mahdollisuuksien mukaan suhteuttamaan sen maakunnan nykykantaan, jotta vastauksesta saatiin vertailukelpoinen.

Vedimme kunkin vastaajan osalta nuo vastaukset yhteen, ja kannanotot pystyi sen jälkeen jakamaan suhteellisen helposti kolmeen luokkaan: 1) vastaaja suhtautuu karhuun neutraalisti, eikä hänellä ole erityisiä toiveita kannantiheyden suhteen; 2) vastaajan mielestä maakunnan / riistanhoitopiirin karhukanta on liian harva ja saisi vielä runsastua; ja 3) vastaajan mielestä maakunnan / riistanhoitopiirin karhukanta ei saa enää runsastua tai se on jo nyt liian tiheä.

Alueittaisen vertailun tarpeisiin sekä harvan karhukannan että tiheän karhukannan alueiden kannanottojen lukumäärät muunnettiin yksinkertaisesti prosenttiluvuiksi. Alueet erosivat jonkin verran toisistaan (kuva 6). Harvan karhukannan alueen vastaajista suurempi osuus suhtautui maakuntansa karhutilanteeseen neutraalisti eikä esittänyt erityisiä toiveita kannantiheyden muutoksista suuntaan eikä toiseen. Kummallakin alueella noin kuutisentoista prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että kanta voisi vielä kasvaa mutta viidennes tiheän kannan alueella totesi, ettei karhuja ole syytä olla enää rahtustakaan enempää. Harvan kannan alueella karhujen määrän lisääntymiseen penseästi suhtautuvia oli 13,7 %. Merkille pantavaa on, että tiheän karhukannan alueellakin lähes kaksi kolmannesta vastaajista on sinut kannan suuruuden kanssa.

Erityisesti Itä-Suomessa, mutta myös sisempänä maassa annetuissa vastauksissa puhuttiin huomattavan usein karhukannan epätasaisesta jakautumisesta. Muistutettiin, että tihentyä pitäisi tavalla tai toisella pystyä purkamaan, koska kannan epätasainen esiintyminen koetaan karhutihentymäalueilla asuvien osalta epäoikeudenmukaiseksi. Vastausten perusteella maakuntien karhutihentymät näyttävät löytyvän aina niiden itäisistä kolkista. Tämä kertoo osaltaan siitä, että valtakunnalliset petohavainnot yhteenvetävissä tiheyskartoissa näkyvä vähittäinen kannan harveneminen länteen päin siirryttäessä havaitaan myös ruohonjuuritasolla maakunnissa.

Sidosryhmätahojen välisessä vertailussa oman maakunnan karhukantaa piti sopivana tai muuten suhtautui siihen neutraalisti sidosryhmästä riippuen noin 27–80 % vastaajista (taulukko 9). Ääripäinä tuossa haarukassa olivat luonnonsuojelujärjestöt ja lakisääteinen metsästäjäorganisaatio. Kun taas toisaalta liian suurta kantaa koskevan mielipiteen suhteen luonnonsuojelijat ja molemmat metsästäjätahot olivat hyvin lähellä toisiaan, voidaan tahojen välisen eron katsoa johtuvan siitä, että lähestulkoon kaksi kolmannesta luonnonsuojelujärjestöjä edustaneista vastaajista toivoi karhukannan kasvavan alueellaan. Metsästäjätahoista kannan karttumista toivoi 12–23 % vastaajista. Liian suureksi maakuntansa karhukannan määrittelivät useimmin maa- ja metsätalouselinkeinojen edustajat.

Kuva 6. Oman maakunnan karhukannan suuruudesta esitettyjen mielipiteiden jakauma tiheään ja harvan kannan alueilla. Prosenttiluvut kuvaavat kunkin kolmen kannanoton osuutta alueella annetuista vastauksista.

Taulukko 9. Oman maakunnan karhukannan suuruudesta esitettyjen mielipiteiden jakauma sidosryhmätahoittain sekä aineiston tasoitettu keskiarvo. Tasoitetussa keskiarvossa sidosryhmätahojen vastaajamäärien vaihtelusta aiheutuvat painotukset on poistettu, ja luku siis kertoo mielipiteiden keskinäisen suhteen tilanteessa, jossa kussakin sidostahossa olisi sama määrä vastaajia.

	vastanneet	karhukanta on sopiva / suhtautuminen neutraalia	karhukanta on pieni, voisi kasvaa	karhukanta on liian suuri, ei saa lisätä
järjestys- ja maanpuolustusviranomaiset	18	77,8	5,6	16,7
kunnat ja maakuntaliitot	31	54,8	22,6	22,6
luonnonsuojelujärjestöt	14	28,6	64,3	7,1
maa- ja metsätalouselinkeinot	30	56,7	0,0	43,3
lakisääteinen metsästäjäorganisaatio	83	79,5	12,0	8,4
vapaaehtoiset metsästäjäjärjestöt	13	69,2	23,1	7,7
ympäristöviranomaiset	4	75,0	25,0	0,0
muut tahot	9	66,7	22,2	11,1
yhteensä	202			
tasoitettu keskiarvo		63,5	21,8	14,6

Myös kannan suuruuteen liittyvistä kannanotoista tasoitettiin sidosryhmätahojen välinen vastaajamäärien vaihtelu. Tällä tavalla oikaistuna aineistosta paljastui, että keskimäärin 64 % sidosryhmien edustajista suhtautuu alueellaan esiintyvään karhukantaa neutraalisti, noin 22 % haluaisi kannan kasvavan ja viitisentoista prosenttia haluaisi kannan pienenevän.

6.1.3 Ihmisen ja karhun yhteiseloon liittyvät kannanotot

Kysymykseen keinoista ihmisen ja karhun yhteiselon ylläpitoon tai parantamiseen vastaajat yksilöivät mielestään parhaiten tuota päämäärää palvelevia tekijöitä. Vastaukset käsittelevät oikeastaan seitsemää eri pääteemaa, ja niiden lisäksi kertyi lukuisa joukko yksittäisiä ehdotuksia yhteiseloon liittyen.

Pääteemat olivat:

- 1) *karhututkimus ja kantojen seuranta* – Sen katsottiin parantavan yhteiseloä, mikäli tutkimusta karhun ja ihmisen välisten suhteiden oleellisista seikoista lisättäisiin ja tutkimustulokset julkistettaisiin peittelemättä;
- 2) *tiedotus ja valistus laajasti karhuun liittyvissä asioissa* – Karhusta halutaan tiedotukseen liittyvistä kannanotoista päätellen tietää likipitäen kaikki, ja tuon tiedon avulla auttavan karhuasenteiden myönteiseen kehitykseen;
- 3) *kannansäätely metsästämyllä* – Karhu halutaan säilyttää järjestelmällisen metsästyksen kohteena kautta maan, ja sen myötä ihmisten uskotaan sietävän karhua sitä paremmin, mitä varmemmin kanta pysyy hallittavissa rajoissa, ihmisarkuus säilyy ja vahingot eivät kasva liiaksi;
- 4) *ongelmayksilöiden poisto* – Asutuksen lähelle toistuvasti hakeutuvat karhut koetaan erittäin hankaliksi, ja ihmiset kautta maan haluavat olla täysin varmoja siitä, että tapausten varalle on olemassa mahdollisimman aukottomasti toimiva joustava järjestelmä;
- 5) *karhujen haaska- ja muun ruokinnan rajoittaminen* – Ruokinnan uskotaan aikaansaavan karhujen kesyntyntymistä ja ongelmayksilöiden yleistymistä, ja tämä koetaan ihmisen ja karhun suhteiden kannalta ongelmalliseksi,
- 6) *vahingonkorvausjärjestelmän kehittäminen* – Epäoikeudenmukaiseksi koetun vahingonkorvausten omavastuun poistoa toivotaan kaikkien sidosryhmien taholta, sillä poiston myönteistä vaikutusta petoasenteisiin pidetään varmana; ja
- 7) *karhuvahinkojen ennaltaehkäisy* – Jos ennaltaehkäisyyn sijoitetut resurssit turvaavat joltisenkin koskemattomuuden karhun taholta, ihmisten suhtautumisen uskotaan muuttuvan suosiollisemmaksi.

Yksittäiset ehdotukset koottiin luokkaan 8) *muut kannanotot*. Se sisälsi muun muassa ehdotukset karhujen pitämiseksi riittävän laajoissa metsissä tai eläintarhassa, kehotuksia karhujen elinympäristön parantamistoimiin, karhuseminaarin järjestämisen, ehdotuksen maakunnallisesta hoito-ohjelmasta ym. Kysymys yhteiselosta kohtasi myös kritiikkiä, sillä jokaiselta sidosryhmätaholta järjestysviranomaisia sekä ympäristöviranomaisia lukuun

Taulukko 10. Ihmisen ja karhun yhteiselon edellytykset sidosryhmähoitoin. Kunkin sidosryhmätahon kaksi tärkeimmäksi nostamaa yhteiselon edellytystä on merkitty. Muut kannanotot sisälisivät valikoiman yksittäisiä yhteiselon edellytyksiä. Niistä on tarkempi selvitys tekstissä. Kukin vastaaja saattoi listata useammankin tekijän.

	tiedotus	metsästys	ongelma- pedot pois	muut kannanotot	vahingon- korvaukset	tutkimus ja seuranta	vahinkojen ennaltaehkäisy	ruokinta- kielto
järjestys- ja maanpuolustusviranomaiset	40,9	22,7	9,1	0,0	4,5	4,5	4,5	13,6
kunnat ja maakuntaliitot	32,6	41,9	4,7	11,6	7,0	2,3	0,0	0,0
luonnonsuojelujärjestöt	38,5	19,2	3,8	11,5	7,7	7,7	11,5	0,0
maa- ja metsätalouselinkeinot	11,9	47,6	2,4	7,1	16,7	2,4	7,1	4,8
lakisääteinen metsästäjäorganisaatio	28,7	38,9	14,8	5,6	4,6	5,6	0,9	0,9
vapaaehtoiset metsästäjäjärjestöt	26,3	31,6	26,3	10,5	5,3	0,0	0,0	0,0
ympäristöviranomaiset	37,5	0,0	12,5	12,5	12,5	25,0	0,0	0,0
muut tahot	30,0	10,0	10,0	30,0	20,0	0,0	0,0	0,0

ottamatta löytyi ainakin yksi vastaaja, joka totesi, ettei yhteisölle ole mahdollisuuksia vaan ihmiset ja karhut tulee pitää erillään.

Sidosryhmätahoittain yhteiselon edellytyksiä tarkasteltaessa voitiin todeta, että kaikki tahot ympäristöviranomaisia, maa- ja metsätalouden harjoittajia ja ' muita tahoja ' lukuun ottamatta nostivat karhutiedotuksen ja kannansäätelyn metsästämillä mielestään parhaiksi yhteiselon edellytyksiksi (taulukko 10). Maa- ja metsätalouselinkeinoja edustavat vastaajat puhuivat kyllä hekin voimakkaimmin metsästyksen puolesta, mutta seuraavaksi he nostivat esiin toimivan vahinkokorvausjärjestelmän tarpeen.

Karhukannan tiheyden mukaista alueittaista tarkastelua yhteiselon edellytyksiä koskeville vastauksille emme katsoe tarpeelliseksi tehdä, koska esiin nousseet pääteemat eivät juurikaan vaikuttaneet liittyvän kannantiheyteen vaan olivat hyvin yleisluonteisia. Sen sijaan me yhdistimme koko aineiston oikaisten siitä jälleen eri sidosryhmätahojen vastaajamäärien vaihtelusta aiheutuvat painotuserot. Sen jälkeen laskimme kaikkien kahdeksan teeman kesken vastausten saneleman keskinäisen paremmuuden.

Kaikkein merkittävimäksi tekijäksi kaikkien sidosryhmien kesken nousi karhutiedotus ja valistus, jonka jälkeen seurasivat kannansäätely ja ihmisarkuuden ylläpito metsästyksen, ongelmayksilöiden poisto, sekalaiset kannanotot, vahingonkorvausjärjestelmän kehittäminen, tutkimus ja kannanseuranta, vahinkojen ennaltaehkäisy ja ruokinnan kieltäminen (kuva 7).

Kuva 7. Karhun ja ihmisen yhteiselon edellytysten keskinäinen merkitys kaikista vastauksista määritettynä. Luku kertoo kunkin tekijän suhteellisen tärkeyden verrattuna tärkeimpään, eli tiedotukseen, jolle määräsimme arvon 1. Eri sidosryhmätahojen vastaajamäärien vaihtelusta aiheutuvat painotuserot tahojen väliltä on poistettu. 'Muut kannanotot' sisälsivät valikoiman yksittäisiä yhteiselon edellytyksiä. Niistä on tarkempi selvitys tekstissä.

6.1.4 Karhukannan hoitoon liittyvät ristiriidat

Kaavakkeen kolmannessa kysymyksessä tiedustelimme vastaajan näkemystä siihen, esiintyykö alueella karhuun liittyviä ristiriitaisia tavoitteita. Vastauksia tarkastellessa selvisi, että kysymystä olisi pitänyt jollain tavalla tarkentaa. Ristiriitaa saattoi olla hankala mieltää ilman konkreettista esimerkkiä. Kysymykseen otettiin kyllä monisanaisesti kantaa, mutta varsin usein 'ristiriita' kääntyi vastaajan mielessä 'ongelmaksi'. Vastauksissa kuvattiin huomattavan paljon karhun esiintymisestä aiheutuvia ongelmia. Toki nämä voi sikäli tulkita myös ristiriidaksi, että ongelmia esiintyy sitä enemmän mitä tiheämpi kanta on ja ongelmien esilletuonti on siten epäsuora osoitus eri sidosryhmien erilaisista kannanhoitotavoitteista; toiset haluavat kasvattaa kantaa, ja toiset päinvastoin kokevat sen jo olevan liian tiheä.

Saattaa myös olla, että tämänkaltaisen ”täsmentymättömän” kysymyksen esiintyminen jo lomakkeen alkupäässä kirvoitti ihmisiltä niitäkin kommentteja, jotka eivät täydelleen juuri siihen vastaukseksi sopineet mutta jotka koettiin tarpeelliseksi sanoa. Ne olivat ikään kuin mielessä jo vastaamaan ryhdyttyäessä ja sanottiin sitten julki ensimmäisen tilaisuuden tullen.

Sidosryhmien välisistä ristiriidoista kannanhoito- ja -tiheystavoitteissa kerrottiin kyllä selvinkin sanoin. Toisinaan ristiriitaan kuulumaton taho kommentoi ikään kuin ulkopuolelta eri sidosryhmien kärhämöintiä. Useimmiten kuitenkin kuvaukset tulivat asianosaisilta itseltään. Maatalous- ja poroelinkeinon harjoittajat moittivat luonnonsuojelujärjestöjä karhukannan kasvattamistavoiteista, ja suojelutahot puolestaan muistuttivat tuottajatahojen mielestään liian innokkaista pyrkimyksistä kannanalentamiseen. Vaikka tähän asetelmaan niveltyy taatusti myös suurpetoasioissa klassinen stereotypia vastakkainasettelusta kaupunkilaisen ja maaseudun asukkaiden välillä, sitä tuotiin konkreettisin sananvalinnoin esiin ainoastaan yhdessä kannanotossa.

Paikallisesti merkittävä ristiriita on meneillään Itä- ja Pohjois-Suomessa ja eritoten Kainuussa. Joitakin vuosia sitten alkanut karhun katselulle ja valokuvaukselle rakentuva luontomatkailuyrittäjäisyys on herättänyt närää metsästäjien ja poroelinkeinon harjoittajien keskuudessa. Toiminta perustuu karhujen haaskaruokintaan piilokojujen läheisyydessä, ja kohteiden pienelle alalle keräämät karhujoukot koetaan ongelmallisiksi.

Karhujen ja yleensäkin suurpetojen siirrot puhuttivat tämänkin kysymyksen yhteydessä jonkin verran. Tätä esiin tuoneet vastaajat kokivat, että tietyt tahot salassa levittävät petoeläimiä heidän asuinalueelleen. Nämä kannanotot tulivat pääsääntöisesti Länsi-Suomesta. Petosiirtojen todellisesta tolasta oli maininta jo aiemmin tekstin Johdanto-osassa.

6.1.5 Karhukannan säätelyn keinot

Kysyimme vastaajilta heidän mielipidettään Suomen karhukannan sopivista säätelykeinoista, ja tarjosimme kysymyksen yhteydessä kuusi erilaista vastausvaihtoehtoa: 1) luonnon suorittama karsinta; 2) pyyntilupiin perustuva metsästys; 3) vain häiriöyksilöihin kohdistuva metsästys; 4) eläinten tappaminen vain viranomaistyönä; 5) eläinten siirtoisutukset; ja 6) jokin muu. Vaihtoehtojen lisäksi lomakkeessa oli varattu tila tarkentaville kommentteille vastausta koskien. Paitsi tarkennuksia niin tähän tarjottiin myös usein mielipiteitä ja arvioita kannansäätelyn keinojen välisestä paremmuudesta sekä muita toiveita karhun kannansäätelykäytäntöihin liittyen.

Kysymyksenasettelu oli sikäli ongelmallinen, että vastaajille annettiin mahdollisuus valita useampikin vaihtoehto mutta vaihtoehtojen sanamuoto viittasi valittavana olevan vain yhden vaihtoehdon. Vastaajat noudattivat kumpaakin käytäntöä. Monesti usean eri kannansäätelykeinoon päätyneet vastaajat olivat tämän ristiriidan tähden poistaneet kolmannelta tai neljännestä vaihtoehdosta sanan ”vain”. Kiersimme ongelman soveltamalla tulosten tulkinnassa oletusta, että pyyntilupiin perustuvaa karhun kannansäätelyä kannattava henkilö tai taho hyväksyy aina myös ongelmallisesti käyttäytyvien yksilöiden poiston sekä metsästyksen että viranomaistyönä. Vastaavasti ongelmayksilöiden poiston metsästyksellisin keinoin hyväksyvän vastaajan oletimme sulattavan myös viranomaistehtävinä hoidettavat poistot. Kultakin vastaajalta olemme tämän käytännön avulla valinneet hänen ehdottamansa pääasiallisen kannansäätelykeinoon.

Tarkastelimme säätelyn keinoja ainoastaan sidosryhmätahoittain (taulukko 11). Pyyntilupiin perustuvan metsästyksen suosio karhukannan pääasiallisena säätelykeinona oli niin merkittävä, ettemme katsoneet karhukannan määrän suhteen tehtävän alueittaisen tarkastelun tuovan kokonaiskuvaan mitään oleellista lisää. Kaikkiaan 90 % vastaajista katsoi lupapyyntin sopivimmaksi kannansäätelykeinoksi. Tasoitetulla keskiarvolla (ks. taulukkok teksti) tarkasteltunakin pyyntilupametsästyksen osuus oli 84,1 %.

Pyyntiluvanvaraisesta metsästyksestä pääasiallisena kannansäätelykeinona poikkesivat käytännössä ainoastaan luonnonsuojelujärjestöt. Niiden osalta enemmistö vastaajista kannatti kannansäätelykeinoksi vain häiriöyksilöiden poistoa metsästyksen keinoin. Luonnonsuojelujärjestöt myös muita tahoja useammin päätyisivät pelkästään viranomaistoimin tehtävään yksilöiden poistoon. Suojelutahon vastausten jakauma selittynee metsästyskielteisyydellä, vaikkakaan kysymyksen tarkennukseksi annetut kommentit eivät tätä suoraan osoittaneet.

Taulukko 11. Karhukannan säätelyn keinot sidosryhmätahoittain tarkasteltuna. Prosenttiosuudet kuvaavat kunkin säätelykeinoon kannatuksen osuutta sidosryhmätahon sisällä. Tasoitetussa keskiarvossa sidosryhmätahojen vastaajamäärien vaihtelusta aiheutuvat painotukset on poistettu, ja luku siis kertoo mielipiteiden keskinäisen suhteen tilanteessa, jossa kussakin sidostahossa olisi sama määrä vastaajia.

	vastanneet	metsästys pyyntiluvun	vain häiriöyksilöiden metsästys	poistoja vain viranomais- työnä	muu keino
järjestys- ja maan- puolustusviranomaiset	18	88,9	11,1	-	-
kunnat ja maakuntaliitot	31	93,5	3,2	3,2	-
luonnonsuojelujärjestöt	14	35,7	42,9	21,4	-
maa- ja metsätalous- elinkeinot	31	96,8	-	-	3,2
lakisääteinen metsästäjä- organisaatio	83	95,2	3,6	-	1,2
vapaaehtoiset metsästäjäjärjestöt	13	100,0	-	-	-
ympäristö- viranomaiset	4	75,0	25,0	-	-
muut tahot	9	87,5	12,5	-	-
yhteensä	203				
tasoitettu keskiarvo		84,1	16,4	12,3	2,2

Sanalliset tarkennukset sisälsivät kirjavan joukon toiveita ja kannanottoja. Tyypillisiä, kymmeniä kertoja esille tuotuja teemoja olivat pyyntilupapolitiikan yksinkertaistaminen sekä lupien määrän lisääminen, päätöksenteon siirtäminen lähemmäs paikallistasoa, karhunmetsästyksen tärkeys ihmisarkuutta ylläpitävänä tekijänä ja ongelmayksilöiden poistolupien myönnön helpottaminen. Kaikki sellaisia toiveita, joilla vastaajat oletettavasti etsivät tunnetta siitä, että kannansäätely ja ongelmatilanteiden hoito on heidän itsensä tai ainakin paikallistason päätöksentekijöiden hallinnassa. Muutenkin koko kyselyn vastauksista välittyi rivien välistä pelko siitä, että suurpetotilanne yleensä tai karhutilanne erityisesti voi juuri omalla alueella riistäytyä käsistä, mikäli päätöksentekotaso on liian kaukana paikallistasosta. Pelätään sitä, ettei todellinen tieto kulloisestakin asioiden tilasta välity riittävän nopeasti ja tarkasti päättävälle elimille saakka, ja siitä juontavat nämä hätähuudot.

Taajaan toistuvien teemojen lisäksi joukossa oli myös joitakin yksittäisiä konkreettisia toimenpide-ehdotuksia. Karhunpyyntiä toivottiin mahdolliseksi myös lähellä asuttuja ja viljeltyjä seutuja pelotevaikutuksen aikaansaamiseksi ja pyynnin suuntaamiseksi juuri lähimpänä ihmistä oleiviin yksilöihin. Lisäksi ehdotettiin syksyisestä kiintiöstä poronhoitoalueella kaatamatta jääneiden pyyntiä seuraavana keväänä. Tähän kuitenkin

eräänlaisena vastavetona joku muistutti, että täyttymätön pyyntikiintiö on osoitus sopivansuuruisesta kannasta. Muutenkin kevätpyynnin palauttamisen perään kyseltiin ehkä puolessakymmenessä kannanotossa.

Vain luonnon suorittamaan karhukannan karsintaan ei päätynyt yksikään vastaajista. Siirtoistutuksia ei liioin ehdotettu muutamaa tokaisua lukuun ottamatta säätelykeinoksi. Nuokin vastaajat kuitenkin pitivät sopivimpana säätelykeinona jotain muuta vaihtoehtoa.

6.1.6 Häiriökäyttäytyminen – määritelmä ja ratkaisut

Kyselyssä pyydettiin vastaajia luonnehtimaan karhun häiriökäyttäytymistä. Toisin sanoen siis sitä, millaisen käyttäytymisen karhun kohdalla katsotaan olevan ihmiselle häiriöksi. Sen lisäksi tiedusteltiin vastaajan mielipidettä sopivista toimenpiteistä häiritsevästi käyttäytyvien karhuyksilöiden varalle. Vaikka ongelmapedot tosiasiallisesti koskettavat perin harvojen kansalaisen elämää, ne koetaan selvästikin hyvin tärkeäksi kannanhoitolliseksi kysymykseksi. Tähän kysymykseen nimittäin vastattiin sanallista vastausta vaativista kysymyksistä ehkä kaikkein ahkerimmin; kannanottoja oli lähes kaksisataa vastauseroittain 97:ään.

Karhun tulo ihmisasutuksen piiriin tai muu selvä osoitus ihmisarkuuden puutteesta koetaan erittäin ongelmalliseksi. Asiasta vallitsi aivan silmiinpistävä yksimielisyys sekä alueittain että sidostahoittain tarkasteltuna. Yksikään sidosryhmätahoista ei poikennut toisista tämän asian suhteen.

Huomattava osa vastaajista toi eri sanoin julki huolensa karhujen tämäntapaisesta rohkaistumisesta. Monesti pelkkä asutuksen likelle tulo oli vastaajan mielestä riittävä osoitus siitä, että ollaan tekemisissä ongelmayksilön kanssa mutta usein vastauksissa korostettiin nimenomaan käyttäytymisen toistuvuutta. Kerran tai kaksi voi karhulle ikään kuin käydä vahinko, mutta tavan takaa pihoihin hakeutuva yksilö pitää vastaajien mukaan yksiselitteisesti voida poistaa. Ja juuri poistoa tappamalla esitettiin selvästi useimmin näiden tilanteiden ratkaisuksi. Yllättävän harvoin ehdotettiin karkotusta siihen nähden, kuinka paljon julkisuudessa on puhuttu liian tuttavalliseksi käyneiden karhujen karkotuksista puutarhoista ja taajamien liepeiltä väljempiin maisemiin. Myöskään ratkaisuehdotuksissa ei ollut eroa sidosryhmätahojen välillä. Häiriökäyttäytymisen mahdollisia syitä ei tiedusteltu, mutta muutamassa vastauksessa ehdotettiin, että ihmisarkuuden hälvenemisen taustalla on karhunpyynnin loppuminen, ja niinpä lääkkeeksi niissä ehdotettiin väljempää, joskin silti edelleen kontrolloitua metsästystä. Tai täsmennettiin tarkemmin, että pyynnin tulisi säännönmukaisesti kohdistua ennen kaikkea jo niihin vähänkään rohkaistuneisiin yksilöihin eikä karhunpyyntiä saisi lainsäädännöllä rajoittaa vain erämaissa tapahtuvaksi, jolloin ihmisiin jo tottuneimmat yksilöt jäävät entistä enemmän pyynnin arkauttavan vaikutuksen ulkopuolelle.

Hyvin usein vastauksissa mainittiin häiriökäyttäytymisen tunnusmerkkejä pohdittaessa myös aivan tyypilliset karhun aiheuttamat vahingot. Siinä yhteydessä vastaajat näyttivät kuitenkin tiedostavan melko säännönmukaisesti sen, että kyse on pikemminkin ravinnonhankinnasta. Karhun tapa hoitaa ravinnonhankintansa vain sattuu usein olemaan ihmisen kannalta ongelmia tuottava. Toki vastaajien joukossa on niitäkin, jotka eivät siedä karhun taholta minkäänlaista tuttavallisuutta; muutamassa vastauksessa häiriökäyttäytymiseksi luetaan jo se, että karhu yleensäkin on ihmisen näkösilällä.

Myös aggressiot mainitaan jokusen kerran, mutta niidenkin osalta usea vastaaja ehättää toteamaan, että kyseisissä tilanteissa syy karhun kimmastukselle on käytännössä aina löydettävissä. Maassa vallitsevaa yksimielisyyttä kysymyksen koko aihepiiriä koskien kuvaa hyvin se kuriositeetti, että ainoastaan yksi vastaaja oli asiassa omilla linjoillaan; tuon vastaajan mukaan vain ihmistä uhkaava yksilö on häiriöksi, eikä siinäkään tapauksessa tappaminen ole ensisijainen torjuntakeino.

6.2 Tiheän karhukannan riistanhoitopiirit

Maakunnallisten sidosryhmävastausten analysoinnin jälkeen kaikissa maan viidessätoista riistanhoitopiirissä järjestettiin kyseisen maakunnan/riistanhoitopiirin sidosryhmien neuvottelutilaisuudet sekä seitsemässä piirissä yleisölle avoimet kuulemistilaisuudet. Tilaisuuksien käytännöistä ja etenemisestä on selvitys aiemmin Aineisto ja menetelmät -kappaleessa. Täsmällisen selvityksen tilaisuuksista antaa myös Liukkonen ym. (2005).

Alla on keskeiset seikat julki tuova lyhyt yhteenveto kunkin riistanhoitopiirin sidosryhmävastauksista. On syytä todeta, että esimerkiksi kuvissa esitetyn maakunnan karhutilanteen osalta nämä piirikohtaiset tulokset voivat poiketa aiemmin koko aineistosta esitetystä, koska tuolloin suuri joukko sanallisia vastauksia piti 'pakottaa' muutamaa yleispätevään luokkaan. Tässä piirikohtaisessa tarkastelussa meillä oli pienempien vastaajamäärien kanssa hivenen enemmän vapauksia tulkinnan suhteen. Muilta osin kirjallisista vastauksista käydään piirikohtaisesti läpi nimenomaan maakunnallisiin erityispiirteisiin keskittyvät kyselyn osat, kuten karhutilanne ja alueen mahdolliset ristiriidat. Myös kannansääätelykeinoihin annettuja tarkentavia kommentteja käydään joiltain osin läpi.

Jokaisen piirin osalta esitetään myös katsaus neuvottelussa esitettyihin kannanottoihin – kansalaisten karhukantoihin. Kaikkia puheenvuoroja joka tilaisuudesta tässä emme voi esittää, jolloin väistämättä julkaistujen kannanottojen valinta on meidän tekemämme. Pyrimme kuitenkin tuomaan esiin keskeisimmät sidosryhmien edustajia sekä suurta yleisöä keskusteluttaneet aihepiirit. Joukossa on mielipiteitä, kritiikkiä ja karhun kannanhoidon osalta rakentavassa hengessä esiin tuotuja kannanottoja. Tekemämme valinta tässä julkaistavista puheenvuoroista ei myöskään tarkoita sitä, että olisimme tieteen karsineet

äärevimmät karhua puolustaneet tai vastustaneet mielipiteet. Nekin on tuotu näkyviin, mutta tosiasia on että karhun osalta niitä oli vähän.

Puheenvuorot on esitetty tilaisuuden etenemisjärjestyksessä. Joissain tapauksissa peräkkäiset puheenvuorot liittyvät toisiinsa, jos olemme katsoneet niiden täydentävän toisiaan. Hakasuluissa olevat lisäykset ovat meidän tekemiämme, ja ne on lisätty selvyyden vuoksi. Osa puheenvuoroista oli todella pitkiä, ja usein lainattu onkin vain sen verran, että asian ydin välittyi. Tulkintoja emme ole kannanotoista tehneet. Ne puhuvat itse puolestaan. Mikäli piirissä järjestettiin avoin yleisötilaisuus, niin siinä käydyssä keskustelussa pidetyt keskeiset puheenvuorot ja esiin tulleet asiat on käsitelty kappaleen lopuksi.

Kunkin riistanhoitopiirin esittelytekstin aluksi on otsikossa tuorein Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen piiriä koskeva kannanarvotieto, ja itse tekstissä arvioitu pentuemäärä sekä vuoden 2005 karhunpyynnin tulos. Karhua ei ole metsästetty, mikäli pyynnistä tai luvista ei ole mainintaa. Ensin käymme läpi tiheän karhukannan alueen kuusi riistanhoitopiiriä, ja sen jälkeen kappaleessa 6.3 loput piireistä, jotka siis puolestaan muodostavat maan harvan karhukannan alueen.

6.2.1 Etelä-Savo – 80 karhua

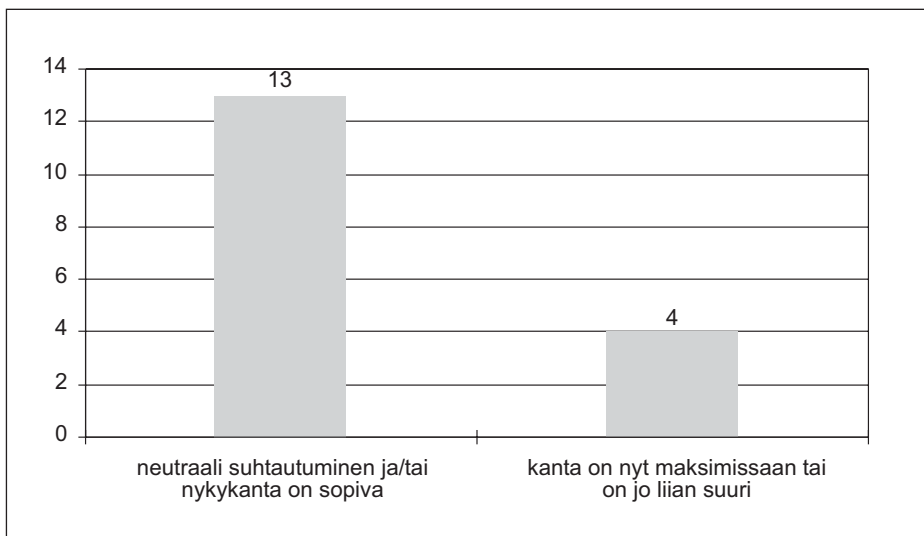
Etelä-Savossa oli vuonna 2004 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan 8–10 karhupentuetta. Vuonna 2005 riistanhoitopiiri myönsi 3 pyyntilupaa. Kaikki luvat käytettiin.

Sidosryhmäkyselyn vastaajia oli 18. Joukossa oli 3 kuntaa, 2 kihlakunnan poliisi, riistanhoitopiiri, 8 riistanhoitoyhdistystä, Suomen metsästäjäliiton piiri, kennelpiiri, metsänomistajien liitto ja Metsähallitus.

Kysymyksiin maakunnan karhukannan tilasta vastasi yhteensä seitsemäntoista tahoa, joista 13:lla ei ollut sen kummempia tavoitteita karhukannan kehitystä koskien vaan ne suhtautuivat tilanteeseen neutraalisti. Neljän vastaajatahon mukaan kanta ei ole enää syytä kasvattaa (kuva 8). Kannantihentymäalueet mainitaan Etelä-Savon kaavakkeissa useammassa yhteydessä, ja vastaajien mukaan kanta saisi olla tasaisemmin jakautunut myös piiriin länsiosiin.

Karhun ja ihmisen yhteiselon edellytysten osalta maakunnan vastaukset olivat aiemmin koko aineistosta esitetyn mukaisia.

Kannansäätelykeinoja koskien kaikki vastaajatahot olivat pyyntilupiin perustuvan metsästyksen kannalla. Lisäkommenteissa korostettiin ongelmatilanteisiin puuttumisen päätöksenteossa paikallisuutta ja riipeyttä sekä myös varsinaisen kannansäätelymetsästyksen pyyntilupamenettelyn saattamista alemmalle päätöksentekotasolle. Myös lisää pyyntilupia kaivattiin.

Kuva 8. Etelä-Savon sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Etelä-Savon sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 1.8.2005 Juvalla. Paikalla oli 9 sidosryhmien edustajaa, ja puheen-
vuoroja tallentui 43 kappaletta.

1. *”Karhu hajotti karjan ympäri tiluksia ja kolme lehmää repi utareensa, lääkärilasku oli 200 €, monta viikkoa teetti parantelu töitä, kun käsin piti lypsää. Ei korvauksia. Lammas ja ilves on toinen, ilves ottaa yhden ja se jää usein ilmoittamatta. Jos omavastuu poistuu, niin tilastot rumenee, ja sama on karhulla ja mehiläispesillä.”*
2. *”Puumalassa paalit ja karhut on olleet ongelma. Vahingot on nyt vähentyneet. Ihmiset ja karhut molemmat oppineet.”*
3. *”Säilöntäaine on muuttunut ja se on vähentänyt [paalivahinkoja], ei kuitenkaan kokonaan poistanut.”*
4. *”Ihmisen ei pidä pelätä petoja, vaan petojen ihmistä. Rohkeat pitää poistaa ensimmäiseksi, jotta se arkuus säilyy. Kannan tasoa ei tarvitse säätää ja määrätä, jos ihmisarkuus säilyy, sillä se säätelee, ja koskee kaikkia lajeja. Susi on ensimmäinen paha, karhun kanssa tulee toimeen, ja ilves on se pienin paha.”*
5. *”Ihmiselle näyttäytyviä petoja ei pidä sietää. Vaikka sanotaan, että se kuuluu Suomen luontoon, niin pitkään pärjättiin ilman. Eikä luonnossakaan pahoja tapahtunut. Hirvikin on lisääntynyt muista syistä.”*
6. *”Puumalassa ollut karhuja toistakymmentä vuotta, ja alkuasukkaat on oppineet kyllä jo elämään. Kirkonkylässä enempi päivitellään ja pelätään.”*

7. ”Käyttäisin termiä siedettävän suojelun taso. Sehän nousee Pohjois-Karjalassakin. Alkuasukkaat tottuu, mutta kesävieraat ja mökkiläiset pelkää. Olen samaa mieltä sikäli, että ainakaan taajamien liepeillä ei tarvitse sietää niitä yksilöitä. Takametsissä ne kuuluu faunaan luontaisesti.”
8. ”Jos lupajärjestelmän päätöksenteko olisi paikallistasolla, niin se perustuisi niitten ihmisten käsityksiin, jotka asuu täällä alueella. Ei niiden, jotka ovat vaan kesäloimalaisia tai jostain kauempaa. Eli niihin, jotka ovat ihan vuodet ympäriinsä.”
9. ”Metsästäjien kannalta oleellista olisi pystyä hyödyntämään karhuhavaintoja koirien koulutukseen, silloin kun koiria voi pitää irti. Yhteisenä asiana pitäisi nähdä tämä seurantakin – kulujen osalta sun muuten.”
10. ”Korostan vielä, että ne ihmiset jotka asuu petojen vaikutuspiirissä, niin ei ne panikoi, vaan keskustelu on asiallista. Minäkin olen sitä ikäpolvea, että jo koulu-kirjoissa heti peloteltiin, ja on vinyt minultakin vuosikymmeniä, että oon näistä peruspeloista päässyt eroon. Pelkään ja kunnioitan, mutta hysteeristä sen ei tarvii olla.”
11. ”Minä en pelkää karhuja enkä tunne itseäni yltiöpäiseksi suojelijaksikaan. Lau-sunnot kehä kolmosen sisäpuolelta on ihan poikkeavia kaikkeen, mitä täällä on. Pihayksilöt pois. Päätäntä paikallistasolle. Ei rysseliin.”
12. ”Karhukanta tasaisemmin maahan.”
13. ”Omavastuu pois.”

Etelä-Savon yleisötilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 1.8.2005 Juvalla. Paikalla oli 25 ihmistä, ja he käyttivät 46 puheenvuoroa.

14. ”Voiko tavallinen ihminen ilmoittaa karhuhavainnoistaan?”
15. ”Mehiläispesä on 40–120m talosta, karhu käy noilla pesillä. Se ei ole niinkään vahinkokarhu, mutta liian tottunu ihmiseen.”
16. ”Pihaan tulevia karhuja pitäis hyödyntää. Olisi koirankoulutusmahdollisuus näillä karhuilla.”
17. ”Karhun tappaman hiehon hinnan määrittelijä otti aanelosestaan 40 €, ja Honkajoelle vieni oli 50 €. Nämäkin on omistajalta pois. Ja jos vaaditaan että petoja pitää olla, niin ei kustannuksia saa näin tulla.”
18. ”Ei kuulu itikan iäni taivaasee.”
19. ”Ihmiset turtuu siihen ettei asioihin voi vaikuttaa, kun EU sanelee. Päätöksenteko paikalliseksi, ja korvaukset täysimääräiseksi.”

20. *”Karhun kanta menossa alas. Sitä ei saa sanoa EU:hun päin. Voitais sinne ainakin näyttää suoraa viivaa.”*
21. *”Onko niin, ettei EU:ta kiinnosta karhujen määrä Etelä-Savossa, vaan [hoito]suunnitelmien puute?”*
22. *”Kyllä minä yhdyn samaan. Suunnitelmat pitää olla, meni mihin hyvänsä – vaikka perunoita kaivamaan. Ja sen verran nöyrä pitää isolle puljulle olla, että kyllä tätä paperia vielä on Suomessa. Nolo juttu, jos ei riitä tähän.”*
23. *”Paljonko Venäjältä tulee petoja? Tai kulkee edestakaisin?”*
24. *”Metsästystä tarvitaan ihmisarkuuden ylläpitoon. 2–3 lupaa Etelä-Savoon alkaa olla semmonen määrä, ettei se metsästys ole teknisesti järkevää, eikä sillä mitään painostavaa metsästystä oikein saada. Savonlinnan itä- ja länsipuolella on ihan eri karhutilanteet, eikä sitä saada tasattua, kun lupia on niin vähän, eikä metsästystä saada sellaiseksi, että karhut alkais liikehtiä.”*
25. *”Ei tarvii suomalainen karhu kumiluotiloita. Jos on hyvä koira, joka käy kiinni... ja jos se tullee päälle niin sitten on ryhdyttävä muihin toimenpiteisiin – ei se ole silloin enää häirikkö, vaan vaarallinen.”*
26. *”Karhu on nyt voitolla, mutta muistan vielä kun karhusta sai tapporahan. Ja karhunkierroksia myytiin. Eikä karhuja ollut kun Lapissa vaan. Nyt on luonnon-suojelijoiden takia tämä päässyt riistäytymään näin päin. EU:hun ei sais kuka tahansa laittaa niitä kirjeitä.”*
27. *”Sietokykyä auttaa se, että on osoitettavissa että on keinovalikoima, joka voidaan tarpeen mukaan ottaa käyttöön. Ellei, niin sitten tulee se oman käden oikeus.”*
28. *”Haaskakuvaus totuttaa karhut ihmisiin. Se on ristiriitainen tämän suhteen, että ne pitäis arkauttaa.”*

6.2.2 Kainuu – 90 karhua

Kainuussa oli vuonna 2004 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan 11–13 karhupentuetta. Vuonna 2005 Kainuun riistanhoitopiiri myönsi 8 karhunpyyntilupaa. Seitsemän karhua ammuttiin.

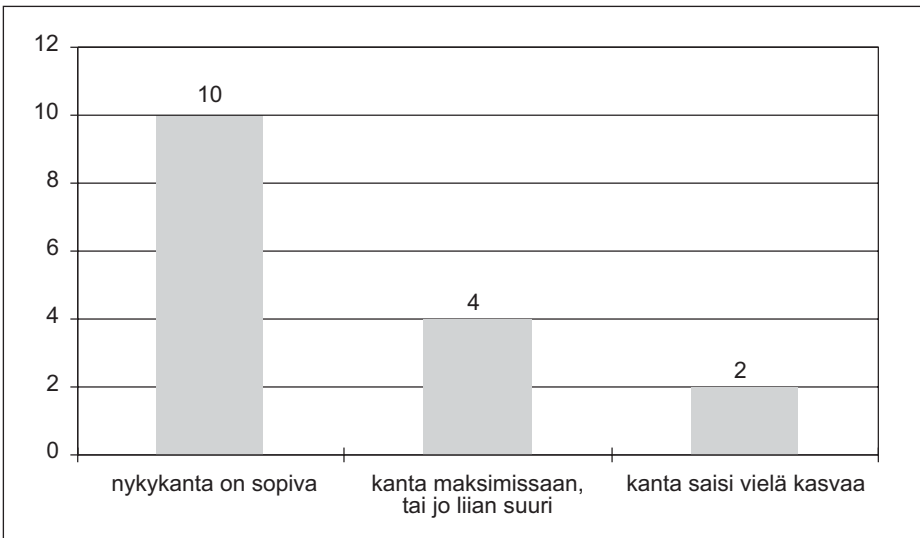
Sidosryhmäkyselyn vastaajia oli 16. Joukossa oli 1 kunta, poliisi, ympäristökeskus, 3 paliskuntaa, riistanhoitopiiri, 2 riistanhoitoyhdistystä, Sotkamon luonto ry, Lentua-seura, kennelpiiri, Metsähallitus, Kainuun nuotta, luonnonuojelupiiri ja Kainuun liitto.

Kysymyksiin maakunnan karhukannan tilasta vastasi yhteensä kuusitoista tahoa. Kymmenen oli sitä mieltä, että nykykanta on sopiva. Neljän vastaajatahon mukaan kantaa ei ole enää syytä kasvattaa, ja kaksi totesi enemmillekin karhuille vielä tilaa olevan (kuva 9).

Kainuun karhutilannetta yleisemmin koskien useat vastaajat muistuttavat vallitsevista näkemyseroista ja väliin vahvoistakin ristiriidoista matkailuyrittäjien ja metsästäjien kesken. Myös poroelinkeinon todetaan useammassa vastauksessa kärsivän karhun läsnäolosta. Eräs kuntatahon vastaaja kuitenkin muistuttaa, että karhuun on Kainuussa aikojen saatossa totuttu ja sen aiheuttamat vahingot ovat lopulta aika vähäisiä.

Karhun ja ihmisen yhteiselon edellytysten osalta Kainuun vastaukset olivat aiemmin koko aineistosta esitetyn mukaisia. Täältä löytyivät vastauksesta itse asiassa kaikki kuvassa 7 mainitut seikat.

Kaikki tahot ovat metsästyksen perustuvan kannansäätelyn kannalla. Muut kannattavat pyyntilupia sekä kiintiömetsästystä, mutta yksi vastaaja vapauttaisi pyynnin kokonaan. Kevätpyyntiä toivotaan mahdolliseksi ainakin rajan pintaan, ja lisäksi muistutetaan traditioiden noudattamisen tärkeydestä karhunpyynnissä.

Kuva 9. Kainuun sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Kainuun sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 1.8.2005 Kuhmossa. Paikalla oli 17 ihmistä, ja he käyttivät 17 puheenvuoroa.

²⁹. ”Kuhmossa ajatellaan tästä kuvaajien ja metsästäjien ristiriidasta että kumpikin taho tekee kyllä erittäin isänmaallista työtä. Matkailutulot tulee kummankin kautta, vähän enemmän metsästäjien. Kaupungilla on tässä sovitteleva kanta, ja kumpaakin halutaan laajasti hyödyntää matkailubisneksessä. Se katsanto, että toiset hoitaa matkailupuolen ja toiset tappavat, ei ole kaupungin kanta.”

30. *"Tilanne on kaikkea muuta kuin siedettävä. Petoihin täytyy suhtautua myönteisesti, koska niistä on monen elanto kiinni, mutta kannanarviot ei pidä paikkaansa. Niitä on enemmän. Martinselkosesta on kanssa juuri tullut tieto, että ruokinnalla oli ollut yhtä aikaa 25 karhua. Poronhoidon kannalta tilanne on mennyt viimeisen viiden vuoden aikana erittäin huonoon suuntaan."*
31. *"Ei poromies suoranaisesti petoja vihaa, mutta korvauskäytäntö ei tällaisenaan toimi. Tilanne on paha, ja huonon hallinnon takia voi petoviha taas kiihtyä. Ilves on nyt pahin, karhun kanssa on opittu elämään."*
32. *"On mielenkiintoista, että vähiten petoja on siellä, missä on eniten vahinkoja. Seuranta ei toimi."*
33. *"Monille poronhoito ainut toimeentulo. Kuka tässä salissa olisi valmis antamaan 2/3 tuloistaan suurpedoille? Kuka sen tekee vuosi vuoden jälkeen? Karhuja tilastoissa oli aika vähän, mutta karhu tekee sen tuhon keväällä, kun porot on juuri vasoneet. Niistä ei jää mitään jäljelle."*
34. *"Poronhoitoalueen raja on liian jyrkkä, joka vuosi tulee uudet pedot tilalle. Etelästä ja idästä tulee."*
35. *"Korvausjärjestelmä pitäisi saattaa kuntoon. Pedot syö eläimiä, siihen ei voi vaikuttaa, mutta kenenkään ei pitäisi joutua kohtuuttomasti kärsimään."*
36. *"Iso periaatteellinen kysymys on, että annetaanko eläinten elää omaa elämäänsä vai ei. Jos ruoka on katettuna niin kyllä ne sitä käyttää eikä elä luontaisesti."*
37. *"Jos pelkää, niin pelkää, se ei riipu onko karhuja 100 vai 1000."*
38. *"Kaikille on tilaa Kainuussa, tänne mahtuu metsästäjät ja karhunkatselijat."*
39. *"On selvää että eläin minimoit kaikki kustannukset ja maksimoi hyödyn. Se muuttaa käyttäytymistään. Se tulee valmiiseen pöytään ja lepää sitten. On valokuva jossa on yhtäaikaan 15 karhua. Eli ruokinta kyllä kerää."*
40. *"Susi on vain osa laajaa venäjän populaatiota – tätä ei kuitenkaan ympäristökommisssaari tunnustanut, koska EU katsoo vain omien rajojensa puitteissa. Karhu samoin. Liikkuu niin paljon ja rajan yli suuntaan ja toiseen."*
41. *"Eikö eteläiset paliskunnat voisi olla puskurivyöhykettä, jolla olisi erityinen korvausmenettely ja erityisasema myös luvanmyönnön suhteen. Sellainen vyöhyke on kuitenkin jollain kohtaa, tai sitten poronhoito poistuu Suomesta. Pedot ja poronhoito ei tällaisenaan sovi yhteen."*
42. *"Kun totutaan, niin toivottavasti ei tarvii niitä virtuaalipelkoja lietsoa."*
43. *"Haaskalla käyvien karhujen ulosteessa on paljon kasvimateriaalia sun muuta, eli ne ei pelkäästään tarjotulla ruoalla elä."*

44. *"Haaskakeskustelu kuulostaa takaa-ajolta. Itse en ole yrittäjä. Heitä painostetaan lopettamaan. Elinkeino se on siinä kuin poronhoitokin. Ei saa kesyttää, se on selvä, ja yrityksiä ei tietenkään voi kasvaa kuin sieniä sateella."*
45. *"Pedot ja poronhoito mahtuvat kyllä hyvin yhteen, mutta hallinnolla on tässä tärkeä rooli."*

Kainuun yleisötilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 1.8.2005 Kuhmossa. Paikalla oli 28 ihmistä, ja he käyttivät 16 puheenvuoroa.

46. *"Täällä useita kertoja poliisipäällikkö on selvästi sanonut, että jos maaseudulla pihaan tulee, niin siihen ei vielä ole tarvis puuttua. Eri asia on kaupungissa. Kuitenkin mm. oikeuskansleri on ottanut kantaa siihen, että julkisen vallan pitää turvallisuuksa taata myös maaseudulla. Toivottavasti suunnitelmassa tuolla tarkoitetaan ilmiötä [karhujen tuloa asutuksen piiriin] myös maaseutua koskien."*
47. *"Kyllä toimittajien työskentelyssä on toivomisen varaa. Tieto suodattuu ja jutut on yksipuolisia. Tilaajina ja lupamaksujen suorittajina meillä on oikeus todenmukaiseen tietoon."*
48. *"Nämä ovat lihansyöjäotuksia, ja hirvikantojen alentamista vaaditaan. Jos ruoka harvenee ja petokannat kasvaa, niin pihoihin tulemisen riski kasvaa."*
49. *"Vuonna 1996 jo määriteltiin, että täällä kannat riittävät, ja silti on vaan kasvatettu ja edelleen lisätään."*
50. *"Vika ei aina ole tiedossa tai tiedonvälittäjässä. Vika voi myös olla vastaanottajassa. Kaikki me suhtaudumme eri lähteistä tulevaan tietoon eri tavalla. Joku uskoo minua enemmän kuin ... , ja joku toinen taas häntä ennen kuin minua. Ennakoasenteet vaikuttaa."*
51. *"Kannan määrittely on perusasia. Siinä ristiriita. Olen entinen petoyhdyshenkilö. Täällä on noin 50 yhdyshenkilöä Kuhmon alueella. Me vedettiin yhteen oma käsityksemme petomääristä ja kun kuultiin RKTL:n, niin se alle puoleen tipahti se."*
52. *"Kevätmetsästys pitäisi saada ainakin itärajalta takaisin. Se on mahtava reissu, käydä karhumetällä... keväällä hiihtää."*
53. *"Kevätmetsästys pitäisi perustella, sillä että silloin se valikoivuus on kaikista paras."*
54. *"Eikö nämä kaikki ongelmat ole ilmautunu 1993 jälkeen kun metsästyslaki muuttu. Ei ennen sitä tarvinnu joka vuosi jossain palaverissa istua kuuntelemassa tammösistä ongelmista. Silloin vaan käytiin metällä."*

55. *”Lyhyesti ja ytimekkäästi sanon, että karhujen ruokinta metsästysaikana on kiellettävä ja mieluiten kokonaan.”*
56. *”Hyvin se oli ne keskeiset kirjattu noissa vastauksissa [viittaa Kaimuun sidosryhmävastausten yhteenvetoon].”*
57. *”Toivottavasti maaseudun ääni riittävästi kuuluu.”*

6.2.3 Keski-Suomi – 70 karhua

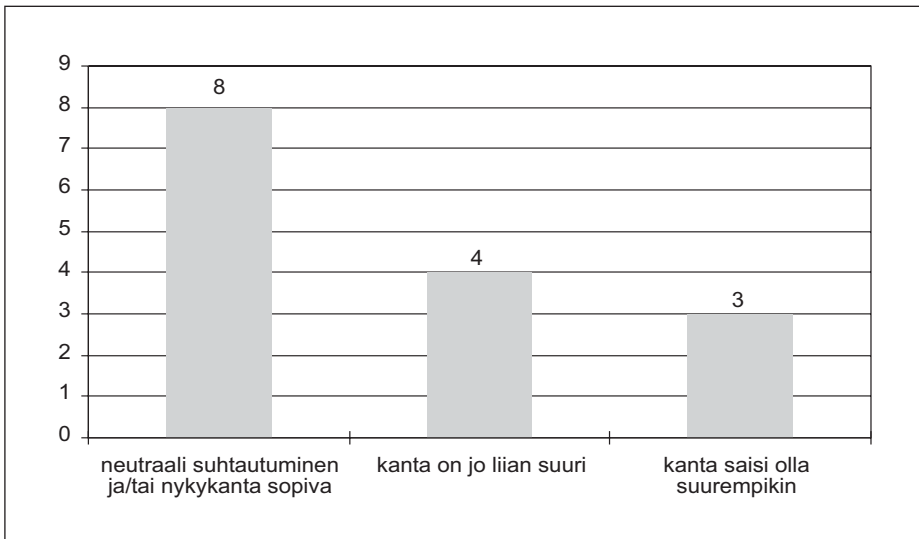
Keski-Suomessa oli vuonna 2004 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan 7–9 karhupentuetta. Maa- ja metsätalousministeriön määräys mahdollisti Keski-Suomen riistanhoitopiirille yhden pyyntiluvan myönnön vuonna 2005. Riistanhoitopiiri jätti kuitenkin luvan myöntämättä. Edellisenä vuonna yksi lupa myönnettiin ja myös käytettiin.

Sidosryhmäkyselyn vastaajia oli 15. Joukkoon kuului luonnonsuojelupiiri, kennelpiiri, 6 riistanhoitoyhdistystä, 5 kuntaa, Keski-Suomen maitotilayhdistys ja TE-keskus.

Kysymyksiin maakunnan karhukannan tilasta vastasi yhteensä viisitoista tahoa, joista kahdeksalla ei ollut sen kummempia tavoitteita karhukannan kehitystä koskien vaan ne suhtautuivat tilanteeseen neutraalisti. Myös täällä neljän vastaajatahon mukaan kantaa ei ole enää syytä kasvattaa, ja kahden mielestä kasvun varaa on (kuva 10). Petosiirrot puhuttivat jonkin verran Keski-Suomessa ja tihentymäalueisiin toivotaan pystyttävän puuttumaan ajoissa metsästyksellisin keinoin.

Karhun ja ihmisen yhteiselön edellytysten osalta maakunnan vastaukset olivat koko maan aineiston pohjalta paljastuneen yleisen linjan mukaisia. Kaikki ottivat kantaa yhteiselön edellytyksiin, ja seitsemässä muistutettiin valistuksen ja karhuaiheisen tiedotuksen merkityksestä yhteiselön turvaajana. Viisi mainitsi häiriötä tuottavien yksilöiden tappamisen. Kahdeksan korosti metsästyksen tärkeyttä, ja siinä perusteena oli kannansäätely ja ihmisarkuuden säilyminen karhuissa. Yhdessä vastauksessa vaadittiin lisäksi, että yhteiselön edistämiseksi on ”estettävä EU:n reservaattina olemisen tunteen syntyminen siten, että kansalaisille annetaan todellisia vaikutuskeinoja kannansäätelyyn”.

Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kaikki puoltavat pyyntilupin perustuvaa metsästystä. Lisäkommenteissa korostettiin vielä ongelmaksiilöihin puuttumisen päätöksenteossa paikallisuutta. Yksi vastaaja korostaa, että karhunpyyntiä tulisi suunnata myös taajemmin asutuille seuduille takamaiden sijaan kunnollisen pelotevaikutuksen aikaansaamiseksi. Samaan epäkohtaan ovat kiinnittäneet huomiota itärajan tihentymäalueilla karhun kanssa painiskelevat.

Kuva 10. Keski-Suomen sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Keski-Suomen sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 12.8.2005 Jyväskylässä. Paikalla oli 14 ihmistä, ja he käyttivät 108 puheenvuoroa.

58. *"Karhun ja suden kohdalla korostuu enemmän ihmisen reviirin kunnioittaminen... Jos kurissapitämistä myös pidetään hoitona, määrällisesti pidetään kurissa, niin jossain vaiheessa tulee kysymys siitä, että tämä on metsästäjille tällainen yhteiskunnallinen tehtävä, niin kuin hirvikannankin kurissa pitäminen... missä vaiheessa nämä rupeaa muodostumaan ongelmaksi, että kuinka kauan tätä tehdään."*
59. *"Siellä missä nuo paikalliset keskittymät on, asukkaat kokevat että he eivät voi tehdä mitään. Vaikka ne tulisi pihalle, karhu tai vaikka susikin, niin kyllähän se petovastaisuutta lisää ja yleistä pelkoa."*
60. *"Metsästyskulttuurin säilyminen tulisi taata sen luonnon käytön monimuotoisuuden nimissäkin. Siinä mielessä ristiriita suojelun ja metsästyksen välillä saattaa olla olemassa."*
61. *"Sen takia metsästys olisi hyvä, se pysyisi ihmisarkana, tietäisi kuka sitä jahtaa. Ja pysyisi pihosta pois."*
62. *"Jos meillä ei ole sitä metsästyskulttuuria, jos me ei olla saatu kouluttaa niitä koiria siihen, ei meillä ole väkeä lähtemään poliisin avuksi sinä päivänä kun ne sitä tarvitsee. Se ei ole yhteiskunnalle ilmaista jos aletaan Ilomantsista hakemaan väkeä. Pitäisi saada Keski-Suomessakin paikallisella tasolla saada säilymään se taito ja koirat."*

63. *”Yhteiskunnan kanta on että halutaan suojella suurpetoja niin kyllä korvauskäytännön pitäisi, oli ne sitten vähäisiä tai vähän isompia vahinkoja niin pitäisi olla vaivatonta hakea niitä korvauksia ja nolla omavastuuta.”*
64. *”Nykyinen järjestelmä perustuu havaintoihin ja suurpetoyhdyshenkilöiden havaintoihin ja miten hyvin se asia toimii, niin en oikein enää jaksaa uskoa siihen. Tietääkö tavallinen ihminen tuolla tavatessaan karhun tai suden, että kenelle se ilmoitus pitää tehdä?”*
65. *”Enemmän pitäisi yhteiskunnan satsata muita kuin metsästyskorttivaroja siihen ja pistää sieltä isännän potista rahaa, ja silloin tiedettäisiin mikä se kannan todellinen koko on. Olkoon se isompi tai pienempi mutta oikea määrä pitäisi saada, ja silloin koko tämä kannan hoito perustuisi siihen.”*
66. *”Niin kuin kaikkien näiden petoeläinten kohdalla että kyllä niiden pitää omissa käsissä olla eikä EU:n talutusnuorassa.”*
67. *”Kansan suussa on ruvennut pyörimään tällöinen että on joku häirikkösusi tai häirikkökarhu, semmoisesta terminologiasta pitäisi päästä pois. Se on karhuyksilö joka saattaa kotiutua mehiläispesälle. Se tekee sen vaistonvaraisesti kun se saa sieltä ravintoa. Niinhän mekin tullaan hyvälle ruokapöydälle.”*
68. *”Paras tieto on paikallisella tasolla, ei siellä Brysselissä näistä tiedetä.”*
69. *”Kovasti tuntuu turhauttavalta kun eihän ne edes tiedä että missä on Suomi.”*
70. *”Poliisipäällikkö voi antaa luvan, mutta pitää olla näyttö. Pitää olla verta haggella.”*
71. *”Ei siihen tarvita poliisipäällikön lupaa, se on ihan tavallisella poliisillakin se oikeus.”*
72. *”Hyvä esimerkki oli viime keväänä Hankasalmella. Siihen tuli äkkiä lupa. Viime vuonna se erauspentuna nuohosi komposteja ja nyt se jatkoi sitä keväällä 50 kg painavampana. Siinä ei ollut muuta vaihtoehtoa. Se oli siellä keskellä päivää pihassa.”*
73. *”Imagokysymys on aika tärkeä asia. Kuitenkin me ympäristökeskuksessa tehdään aika paljon työtä sen eteen että ihmiset liikkuisi luonnossa, tutkisi luonnon ilmiöitä, kävisi suojelualueilla, mutta meillä on tosi paljon niitä rivikansalaisia jotka eivät sinne metsään mene. Se on paljolti sen tiedotuksen ansiota, että siellä on karhu. Tiedotus on nousnut uhkaavaksi tekijäksi ihmiselle, että se välttää sinne metsään menoa.”*
74. *”Ei se ihmistä pelkää. Sitä turha yrittää kuskailla ja ajaa pois. Sitä pitää jahdata niin silloin se auttaa. Ei se varmaan kumiluotiakaan tunne, mehiläisenpistoksena pitää.”*

75. *"Se ei ole hyvä asia, että siellä on ensin ihmisen haju ja sen jälkeen tulee sa-
puskaa... Ei tunnu oikein hyvältä, jos me koko ajan lähdetään tässä siitä, että
petoeläinten pitäisi olla luontaisia ihmistä karttavia. Vähän arveluttava juttu."*
76. *"Pitäisi tutkia onko luvallisella haaskalla tuollaisia vaikutuksia."*
77. *"Jos ajatellaan näitä matkailijan kannalta se on jännittävä elämys katsoa karhun
saapumista."*
78. *"Pitäisi välttää myös raatokuvien esittelyä, toivoisin että me ei myöskään antau-
duttaisi siihen, että pidä karhua niskasta tai korvista. Ne pitäisi myöskin jättää
pois. Se on saaliseläin ja sillä siisti."*
79. *"Jos vahinkojen lisäksi otettaisi nämä haitat mitä niistä koetaan olevan. Sillä on
merkitystä. Monesti haitta on suurempi kuin vahinko."*

Keski-Suomen yleisötilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 12.8.2005 Jyväskylässä. Paikalla oli 3 ihmistä, ja he käyttivät 73 puheenvuoroa. Karhusta oli kovin vähän asiaa.

80. *"Miten karhu periyttää ihmisarkuutta? Jos puhutaan hallitusta metsästyksestä,
niin onko siinä ollut ajatuksena se, että annetaan sille karhulle epämiellyttäviä
kokemuksia, sillä silloin se kyllä periyttää niitä, mutta jos se tapetaan, niin miten
se silloin voi periyttää ihmisarkuutta?"*
81. *"Tiedän kyllä että ilveksen metsästyksessä on helpompaa ja myös karhun metsästyksessä
käytetään koiria, mutta ei meillä ole täällä sellaisia koiria, ei me osata. Me on
aina otettu karhukoirat muualta."*
82. *"Jos se on saanut geenien kautta sen sytykkeen, että se käy toistuvasti siellä piha-
piirissä, niin se että se siirretään johonkin toiseen paikkaan, on aika epätoivoista.
Olen edelleen sitä mieltä että pihapiireissä toistuvasti pyörivät poistetaan. Siirto
voisi olla ideana hyvä mutta se ei tule koskaan Suomessa toimimaan. Viranomais-
poisto on ihan ok, eihän se tarkoita sitä, että ne lähtee sinne metsään, vaan ne on
siinä mukana riistanhoitopiirin ja metsästäjien kanssa. Mutta ei mitään pelkkää
poliisijahtia, ei niistä siihen ole, eikä niiden tarvi ollakaan."*
83. *"On hyvä että metsästäjät ja luonnonsuojelutahot ovat yhteistyötä kehittämäs-
sä."*
84. *"Ne [metsästäjät ja luonnonsuojelutahot] kuuluu yhteen ja niiden pitää kuulua
yhteen. Kuulun luonnonsuojelijoihin vaikka metsästäjän kans. Niinhän se Pulliainen-
kin tekee. Se painostus tulee tuolta Euroopasta, ei Suomelle anneta päätösvaltaa
omissa asioissa. Ei Helsingistä voida sanoa miten lappilaisten pitää tehdä sieltä
Arkadianmäeltä. Enemmän valtaa paikallistasolle."*

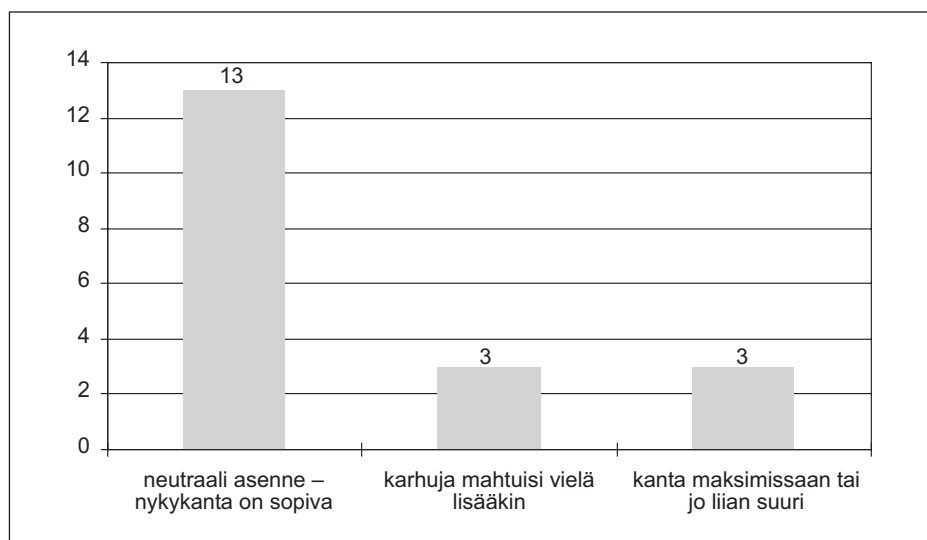
85. ”Ei tule tapahtumaan EU:ssa yhtään mitään, niille on sormi annettu, se vie toisenkin. Sen asian tiimoilta on meille paljon valehdeltu. Muistan meidän riistanhoitoyhdistyksessäkin kun ensimmäisen kerran tarjottiin, että äänestäkää EU:iin liittymisen puolesta. Melkein joka ukko kysyi, että vaikuttaako se meidän metsästyksen mitenkään. Kaikki sen ajan viranomaiset tai toimihenkilöt sanoivat että ei mitään, ei vaikuta mitään. Kyllä Suomessa olisi viisaita miehiä hoitamaan meidän petokantoja.”

6.2.4 Kymi – 70 karhua

Kymessä oli vuonna 2004 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan 7–9 karhupentuetta. Vuonna 2005 Kymen riistanhoitopiiri myönsi 5 karhupyyntilupaa. Kaikki luvat käytettiin.

Sidosryhmäkyselyn vastaajia oli 19. Joukossa oli 3 kuntaa, 2 kihlakunnan poliisi, raja-
vartiolaitos, ympäristökeskus, luonnonsuojelupiiri, 6 riistanhoitoyhdistystä, tiepiiri, metsänomistajien liitto, MTK (2 vastausta) ja Reporeitti-hanke.

Kysymyksiin maakunnan karhukannan tilasta vastasi yhteensä yhdeksätoista tahoa, joista 13:lla ei ollut sen kummempia toiveita karhukannan kehitystä koskien vaan ne suhtautuivat tilanteeseen neutraalisti. Kolmen vastaajatahon mukaan kantaa ei ole enää syytä kasvattaa, ja toiset kolme soisivat kannan vielä kasvavan (kuva 11). Piirin itäosan tiheää karhukantaa pitävät useat vastaajat ongelmallisena. Kannan toivotaan huomattavan monessa vastauksessa olevan tasaisemmin jakautunut.

Kuva 11. Kymen sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Karhun ja ihmisen yhteiselön edellytysten osalta Kymen piirissä annetut vastaukset olivat aiemmin koko aineistosta esitetyn mukaisia. Vastauksissa mainittiin tiedotus, ongelmayksilöiden tehokas ja systemaattinen poisto, täysimääräiset korvaukset, vahinkojen ennaltaehkäisy ja kannansäätely ja ihmisarkuuden ylläpito metsästäen. Pari vastausta viittasi taajamien läheisyydessä suoritettavan metsästyksen tärkeyteen.

Kannansäätelyä koskien kaksi vastaajaa puuttuisi vain häiriötä tuottaviin yksilöihin ja kaikki muut vastaajat olivat lupapyyntin kannalla. Lisäkommenteissa korostettiin ongelmiin puuttumisen päätöksentekoon ripeyttä ja poistolupien myöntöprosessin siirtämistä paikallistasolle. Myös lisää pyyntilupia kaivattiin.

Kymen sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 2.8.2005 Luumäellä. Paikalla oli 23 ihmistä, ja he käyttivät 35 puheenvuoroa.

86. *"Kaikki hakee ruokansa sieltä, mistä sen helpoimmin saa. Ihminenkin. Pitää metsästyksessä ottaa huomioon petojen luontaisen ravinnon säilyminen."*
87. *"Muitakin keinoja pitää yllä luonnon tasapainoa kuin metsästyks. Luonto on viisas. Valtakunnallista petopolitiikkaa tarvitaan, sillä liipaisinsormi voi olla herkässä monilla alueilla. Valvontaa tarvitaan. Paikallisilla pitää toki olla sananvalta."*
88. *"Ihminen saalistaa huvikseen eikä syödäkseen. On runsaasti esimerkkejä, kuinka lajeja on metsästetty sukupuuttoon tai sukupuuton partaalle. Ihmisen tyhmyys on paljastunut monessa asiassa. Myös metsästyksessä."*
89. *"Erheitä on tehty ja niistä on opittu. Säätelkeinoja on monia. Annetaanko luonnon hoitaa vai säädelläkö pyynnillä? Me ollaan ainoa tässä kiertokulussa, jolla on järkeä säätelyjärjestelmää kehittää. Edelleen perään yhteistyötä."*
90. *"Kaksi tärkeää. Omavastuu poistettava. Päätösvalta maakuntiin. Ei tihentymät ole pääkaupunkiseudulla. Jos yhteiskunta vaatii, että näitä pitää olla jossain tiheät kannat, niin kyllä pitää siellä olla myöskin tunne siitä, että asia on hallinnassa ja lupia saa tarvittaessa."*
91. *"Jos päätäntävalta siirrettäisiin paikallistasolle, niin se olisi edistyksellistä petopolitiikkaa koko maailmassa, ja siitä otettaisiin mallia muuallakin."*
92. *"Joka ei ole oikeus ja kohtuus, ei voi olla lakikaan."*
93. *"Mikä taho paikallisesti olisi, joka päätöksiä voisi tehdä. Se on hankalasti määriteltävä. Ja objektiivisuus kärsii varmasti, jos päätäntävalta siirtyy paikallistasolle."*
94. *"RKTL antaa kestävän verotussuosituksen ja ministeriö puolittaa luvut, ja se nä-rästä. Ja kuitenkin RKTL on jo omat varmistuksensa tehnyt. Ministeriö vois yhtä hyvin pyörittää bingosta nämä luvut, jollei se omaan tutkimuslaitokseen luota."*

95. *”Ja jos lakia muutetaan, niin voidaanhan se aina muuttaa takaisin tai tiukentaa. Ei se sukupuoli heti viiden vuoden päästä edessä ole.”*
96. *”Elinkykyinen kanta pitää turvata, mutta vastuu painottunut liiaksi tänne kaakkois- ja itäosiin maata. Lisäksi siellä on vielä tihentymiä. Alueellisia ongelmia. Juuri siksi päätökset pitäisi tehdä täällä, ei se sen objektiivisempaa tai parempaa ole Helsingistäkään, kun siellä ei kaikki vaikuttavat asiat ole tiedossa.”*
97. *”Paikallisessa lehdistössä pitää olla tietotusta lisää, mutta laatuakin pitäisi nostaa. Uutisointia, kun on tarkasteltu niin siinä on sensaatiohakuisuutta.”*
98. *”Pitäisi mennä myös itseemme. Jos edustan jotain kantaa, ja tiedotus ei ole minun kannan näköinen, niin se on ’provokatorista ropakantaa’. Me luetaan asioita omalta kantiltamme.”*
99. *”Kuinka hyvin nämä meidän esittämät asiat sinne suunnitelmaan voi päätyä?”*

Kymen yleisötilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 2.8.2005 Luumäellä. Paikalla oli 20 ihmistä, ja he käyttivät 42 puheenvuoroa.

100. *”Kenelle suurpetohavainnoista pitää ilmoittaa?”*
101. *”Satunnaisemmat luonnossa kulkijat sen sijaan ovat tämän [petohavainnoista ilmoittamisen] suhteen ongelmallisempia – heille pitäisi tieto jollain tavalla saada.”*
102. *”Luumäellä on tiedonlevitystä markkinoitaessa todettu, että kesäasukkaat ja kuorma-autoilijat on semmonen voimavara... Toiset on aktiivisia kesällä, ja toiset aamuöisin. Ei kukaan käy tarkemmin ympäristöään läpi kuin se mökkiläinen. Ja ne autoilijat löytää jätöksiä ja tekee näköhavaintoja.”*
103. *”Karhun osaltakin täällä ollaan yli asetettujen tavoitteiden, mutta ilmeisesti ollaan vielä siedettävällä tasolla, kun yleisöä on näinkin vähän eikä tule negatiivisia kommentteja.”*
104. *”Sen valtakunnan kannan voisi kyllä antaa kasvaa pikkusen hitaammin, kun se ylitti ne neuvoston tavoitteet niin nopeasti. Tänne ajettiin se 120 karhua, niin kyllä siitä tuli ongelmia. Ei ole enää varaa mennä siihen systeemiin.”*
105. *”Jottei tulis hienoista riistaeläimistä haittaeläimiä, niin vahinkojen ennaltaehkäisyyn liittyvät toimet ja korvaukset pitää hoitaa. Ei ole yleisen oikeustajun mukaista, että jotain Saaren tai Parikkalan tai Ruokolahden lampuria rankaistaan siitä, että valtakunnan tasolla on päätetty, että täällä pitää olla ylimäärin petoja, jotta niitä saataisiin muualle maahan.”*
106. *”Korvaukset täysimääräisiksi. On ihme, että vaikka kaikki ovat sitä mieltä, että omavastuu on väärin, niin sitä ei saada muutettua. Vaikka tuntuu, että jotain lakeja saadaan säädettyä, kun yö vaan nukutaan.”*

107. *"Täkäläiset karhut elää ja käyttäytyy eri tavalla kuin Kainuussa. Sitä pitäisi tutkia ja saada siihen hommaan rahaa. Parikkalassa ympäristöministeriö lupasi tätä erityisesti edistää."*
108. *"Miten levittäytymisen kanssa on? Kun muutama vuosi sitten oli, että karhuja kun meni tuonne Lahden alapuolelle, niin Mäntsälässä viimeistään se ammuttiin. Kun taas Imatralla oli nytkin emä ja pentu, ja Papurannassa oli viikonloppuna yksinäinen karhu, ja ne elää kyllä. Ei niitä ammuttu, vaikka ne oli ihan keskellä kaupunkia."*
109. *"Tasaisesti niitä voi olla, mutta ylitiheät kannat ei ole eduksi. Pelkoja ei voi sivuuttaa. Kukaan ei laita lapsiaan mielellään pimeään koulutielle alueilla, joilla jälkiä on."*
110. *"Direktiiveihin pitäisi meidänkin osata suhtautua kuten eteläeurooppalaisten. Miettii, onko niistä itselle hyötyä. Jos on, niin noudatetaan, jos ei, niin heitetään helvettiin. Vaimoni on Hollannista ja siellä on karhuongelmat eri mittakaavassa kuin täällä, joten ei niitä voi samalla kammalla kammata kumpaakin... Mutta näin vaan tehdään."*
111. *"Rajavartijat kokee tuon kyselyn tuloksien mukaan karhun työturvallisuushkana. Onko raportoitu yhtään 'läheltä piti' -tilannetta? Niistä pitäisi nimittäin raportoida."*
112. *"Rajamies kertoi päivällä, että yksi tuore tapaus oli, jossa karhu oli tullut 5 metrin päähän."*
113. *"Suurpetoja pitäisi metsästä, että niillä ihmispelko säilyy."*
114. *"Onhan se kuitenkin rajanpinnassa kaikkein suurempi se tiheys."*
115. *"Onko Länsi-Suomessa tihentymiä?"*
116. *"Voidaanko aineettomista menetyksistä, kuten vaikkapa pelot on, maksaa korvauksia. Se olisi oikeudenmukaisempaa."*
117. *"Määrätään kunnille pelkokertoimet, ja sen mukaan valtion tukijärjestelmä."*
118. *"Saaristo ei olis kovassakaan kalleusluokassa tuossa."*
119. *"Useampia kymmeniä tuhansia tuli kunnille lisälaskua ylimääräisistä petokuljetuksista. Kun laajennettiin koulukyytiä sellaisillekin, joita se ei normaalisti kata."*

6.2.5 Pohjois-Karjala – 190 karhua

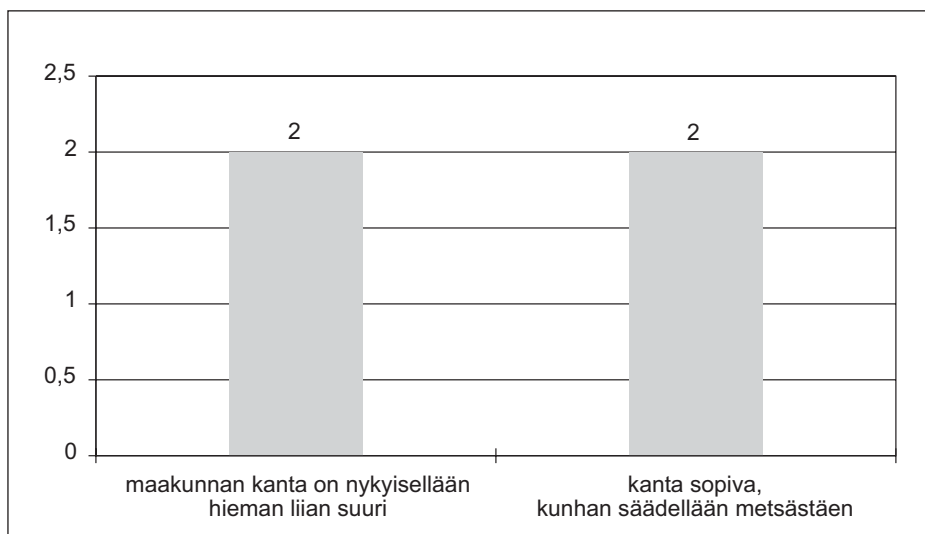
Pohjois-Karjalassa oli vuonna 2004 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan 23–25 karhupentuetta. Karhunpyyntilupien määrissä Pohjois-Karjalan riistanhoitopiiri on omilla kymmenluvuillaan. Vuonna 2005 piiri myönsi 33 pyyntilupaa. Eräksi saatiin 31 karhua.

Sidosryhmäkyselyn vastaajia oli 4: matkailuyrittäjä, TE-keskus, Metsähallitus ja Joensuu yliopisto.

Kysymyksiin maakunnan karhukannan tilasta vastasivat kaikki neljä. Äänet jakautuivat tässä puoliiksi sikäli, että kaksi vastaajaa totesi nykyisen kannan kanssa pärjättävän, kunhan sitä voidaan säädellä metsästäen. Kaksi tahoja oli sitä mieltä, että kanta on jo liian suuri (kuva 12). Pohjois-Karjalassa karhut eivät ole vastausten mukaan aiheuttaneet suurempaa aineellista vahinkoa. Karhupelon arvellaan lisääntyneen jonkin verran. Ristiriitoja tosin herättää se, että alue koetaan suurpetojen leviämiskeskukseksi. Toisaalta karhuun on Pohjois-Karjalassa aikojen saatossa totuttu. Ongelmia tuottavia yksilöitä ei siedetä. Metsästys hyväksytään, ja juuri se takaa ihmisarkuuden säilymisen.

Karhun ja ihmisen yhteiselon edellytysten osalta maakunnan vastauksissa mainittiin tiedotus, maakunnallinen hoito-ohjelma, täysimääräiset vahinkokorvaukset, häiriköiden poisto ja haaskanpidon kieltö tai kontrollointi.

Kaikki vastanneet ovat pyyntilupiin perustuvan metsästyksen kannalla. Häiriötä tuottavien yksilöiden poiston lupamenettely toivotaan saatavan joustavaksi ja paikallisesti päätettäväksi.

Kuva 12. Pohjois-Karjalan sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Pohjois-Karjalan sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 3.8.2005 Joensuussa. Paikalla oli 5 Pohjois-Karjalan suurpetoneuvottelukunnan jäsentä, ja heiltä kertyi 22 tallennettua puheenvuoroa.

120. *"Itärajaa pitää huomioida. Meillä on riittävä kanta aina juuri rajantakaisesta reservistä johtuen. Ja kuitenkin tietyt tahot katsovat, että sen takana on vaan nolla-alueita."*
121. *"Tää on niin raskas historiallinen taakka idän ja lännen välillä, ettei tästä kysehyillä selviä. Kyllä tämä juridisia päätöksiä vaatii, jos toisaalla petoja on ja niitä siedetään, ja toisaalla ei ole petoja, eikä halutakaan."*
122. *"Keskeinen kysymys on että miten niihin asenteisiin vaikutetaan, ja se on joka tapauksessa kymmeniä vuosia pitkä prosessi."*
123. *"Tavoitekannat on ainoa työkalu, jolla tämä levittäytyminen voidaan varmistaa. Muuten vastuu pysyy aina täällä."*
124. *"Nythän näitä pitää tehdä, kun asetelma on vino. Miksi Itä-Suomen pitää kantaa vastuu. Tämä on ydinkysymys."*
125. *"Meillä maa- ja metsätalousministeriön kiintiö ja RKTL:n kestävän verotuksen taso on samat, vaikka kuinka on viestitty vahingoista ja siitä että karhuja on täällä liikaa. Kiintiön pitäisi olla suurempi, jos vahinkokehitykseen halutaan vaikuttaa. Ministeriön linja on se, että täällä nykykanta on sopiva. Sitä tämä viestii."*
126. *"Työkalut löytyy [kannan levittämiseen]. Pistetään luvat tähän itärajalle ja muualla valtakunnassa pelit seis. Oikein hankalat voi sielläkin ottaa pyyntiluvilla pois. Kyllä se sillä tasaantuu. Mutta semmosta halua ei valtakunnasta löydy. Sympatioita ei muualta Suomesta kyllä heru."*
127. *"Kansalaiset haluaa ja tarvitsee kiistatonta tietoa. Siihen pitäisi satsata."*
128. *"Tähän [tiedotukseen] pitäisi RKTL:n rekrytoida ehdottomasti joku."*
129. *"Onko niin, että jos kansa ei luota tutkimukseen, niin luottaako tutkimuskaan kansaan?"*
130. *"Pohjois-Karjala on poikkeuksellisessa asemassa, koska niin suri osa maan kannoista on täällä. Pelko on että sanottiin maakunnista tästä nk. oman kannan hoidosta mitä tahansa, niin ei silti oteta tarpeeksi näitä näkökantoja huomioon. Se on kuitenkin ratkaisevaa muun Suomen kannoille."*
131. *"Mikäköhän se Pohjois-Karjalan painoarvo on? Voiko varsinaissuomalaisten painoarvo olla suurempi?"*
132. *"Tämä [petoalueiden ihmisten näkökantojen huomioiminen painotetusti] on tärkeä ja määrää sen, onko hoitosuunnitelmalla kansallisella tasolla uskottavuutta."*

6.2.6 Pohjois-Savo – 50 karhua

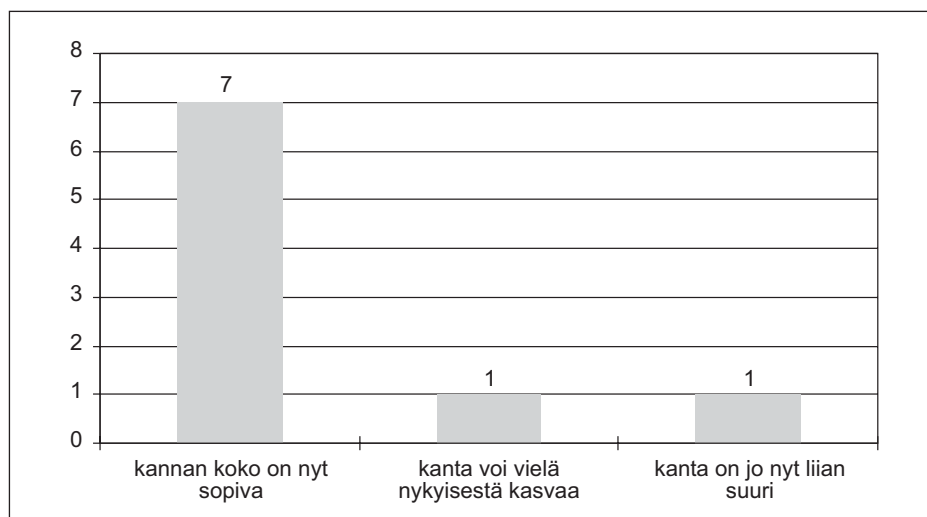
Pohjois-Savossa oli vuonna 2004 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan 5–7 karhupentuetta. Vuonna 2005 maa- ja metsätalousministeriö ei osoittanut Pohjois-Savon riistanhoitopiirille mahdollisuutta pyyntilupien myöntöön. Edellisenä vuonna piiri myönsi yhden luvan, joka jäi tuolloin käyttämättä.

Sidosryhmäkyselyn vastaajia oli 9, jotka olivat luonnonsuojelupiiri, kennelpiiri, 5 riistanhoitoyhdistystä, poliisi ja 1 kunta.

Kysymyksiin maakunnan karhukannan tilasta vastasi kahdeksan tahoa. Seitsemän katsoi nykykannan sopivaksi. Yhden mielestä kanta on liian tiheä, ja yksi vastaaja sietäisi lisääkin karhuja (kuva 13). Karhutilanteen suhteen vaikutettiin Pohjois-Savossa hyvin maltillisilta. Ristiriitotakaan ei mainittu.

Karhun ja ihmisen yhteiselön edellytysten osalta maakunnan vastaukset muistuttivat hyvin paljon maan yleistä linjaa. Kaikki 9 vastasivat kysymykseen. Kuudessa vastauksessa mainittiin valistuksen ja tiedotuksen merkitys yhteiselön turvaajana. Kaksi mainitsi häiriötä tuottavien yksilöiden poistamisen tavalla tai toisella. Kolme muistutti metsästyksen tärkeydestä kannansäätelyssä ja ihmisarkuuden säilymisen tähden. Yhdessä vastauksessa toivottiin korvausjärjestelmän tehostamista tai parantamista. Kahdessa mainittiin lisäksi vahinkojen ennaltaehkäisy tärkeänä yhteiselön edistäjänä.

Kaikki vastaajat pitivät pyyntilupametsästäystä sopivimpana kannansäätelykeinona. Ja täälläkin korostettiin vastauksien lisäkommenteissa ongelmiin puuttumisen päätöksenteossa paikallisuutta ja ripeyttä.

Kuva 13. Pohjois-Savon sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Pohjois-Savon sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 1.8.2005 Kuopiossa. Paikalla oli 9 henkilöä, ja heiltä kertyi 48 tallennettua puheenvuoroa.

133. *"Kaiken kaikkiaan näissä petoasioissa, oli sitten mitkä pedot tahansa tai mikä maakunta hyvänsä niin siihen olen törmännyt että sitä paikallista ratkaisuvaltaa kannan säätelyssä ei ole, ja niin kuin täällä tuo ilves ja Pohjois-Karjalassa karhu ja susi."*
134. *"Jonkun verran riistanhoitopiiriin tulee tietoa, että karhut kaivelee lähinnä sikaloiden läheisyydessä haudattuja sikoja ja tällä tavalla kesyntyvät mutta se on pieni ongelma, mutta toinen taho on jota meidän varmaan täytyy valtakunnallisesti opastaa ja neuvoa ovat kesämökkiläiset sillä siellä jätehuolto voi olla hieman huolimattomampaa."*
135. *"Menneinä vuosinakin on muutamia tilanteita ollut että karhut ovat kesämökkien läheisyydessä pyörineet, ovat oppineet helppoon ja makeaan elämään niin siitä on sitten vaikeampi vierottautua pois."*
136. *"Millä puolen rajaa kukin seisoo, siitähän se hyvin pitkälle riippuu että minkälainen mielipide sillä on. Jos katotaan viherpiipertäjiä niin niiden mielestä niitä on liian vähän, metsästäjien mielestä niitä on liian paljon. Mutta yksi mikä siinä on, niin rehellisyys ja avoimuus ennen kaikkea siinä pitäisi olla että minkä mukaan niitä katotaan. Jos ruvetaan väittelemään ja peittelemään ettei niitä ole, niin se johtaa pitemmässä juoksussa sitten ojasta allikkoon."*
137. *"Kyllä kai karhukannan osalta Pohjois-Savossa voidaan kai sanoa yksimielisesti että se kanta mikä nykyisellään onkin niin ei siitä ole ongelmia suuressa mitassa varmaan kellekään, että sen kanssa voidaan hyvin elää kyllä."*
138. *"Lieksassa oli pari vuotta sitten sellainen tapaus että asutusalueelle, omakoti-alueelle tuli karhu. Silloin ei ole aikaa odotella lupia. Siellä oli joutua laittamaan kouluja ulkonaliikkumiskieltoon kun se oli siinä pari-kolmesataa metriä koulusta. Toki siellä kävi niin että kun siitä radiossa ilmoitettiin, niin uteliaat ympäröi sen alueen ja se karhu ei päässytäkään minnekään. Se oli pakko lopettaa."*
139. *"Ja joitakin tapauksia on ollut sillä tavalla, että ensisijaisena hoitomuotona on, että poliisi ja riistanhoitoyhdistys ovat yhdessä sopineet että käytetään karhua haukkuvia koiria, eli annetaan sille karhulle lähtö esimerkiksi jonkin kotieläinpihan tai mehiläistarhan läheisyydestä."*
140. *"Sen lisäksi siihen otetaan paras mahdollinen koira joka käytettävissä on, ne ei ole koiran kouluttamistilaisuuksia vaan ne viranomaisjohtoisesti tehtäviä vahinkojen estämistoimia."*
141. *"... se koira pelasi sen neljä tuntia kovassa helteessä, koko ajan toimi... koira oli sellainen, että huonompi koira olisi siinä kyydissä pudonnut siitä karhun kyydistä."*

142. *”Kun ihmisen ja eläimen tiet kohtaa epämiellyttävällä tavalla, niin kun niitä tapauksia lähtee tarkastelemaan taaksepäin niin kyllä se syy yleensä meistä peiliin katsomalla löytyy. Eli se kaikista tärkein tekijä on, että me teemme vahinkojen ehkäisyä, kouluttamalla, kasvattamalla, neuvomalla ja opastamalla ihmisiä menettelemään oikein ja tietenkin tällaisten eläinyksilöiden poisto on viimeinen keino jos mikään muu ei toimi.”*
143. *”Tuossa Keski-Suomen Etelä-Savon rajamailla jouduttiin tänä keväänä karhunaaras lopettamaan joka oli aivan poikkeuksellisen kesy, mutta siinäkin se oli tottunut helppoon ravinnon saantiin ja jouduttiin tappamaan.”*
144. *”Vuonna 1988 siirrettiin karhunaaras, niin kaikki Keski-Suomessa ammutut karhut ovat tämän kyseisen karhunaaraan jälkeläisiä tai jälkeläisten jälkeläisiä. Se on ollut varsin arvokas yksilö Keski-Suomelle.”*
145. *”Nämä koirakot ovat tarpeellisia, että karhuonnettomuuksissa löytyy sopiva koira, ettei tarvitse ruveta arpomaan mistä se löytyy.”*
146. *”Asiallinen rakentava keskustelu avartaa jokaisen omia näkemyksiä ja tietoisuutta siitä että mikä se tilanne on. Jos asiaa tarkastelee pelkästään omasta näkökulmasta kuulematta muita ja ottamatta muiden näkemyksiä huomioon niin se näkökulma on varsin kapea väistämättä.”*
147. *”Hoitosuunnitelman kannalta on aika tärkeää että jotakin tapahtuisi, kun nämä hoitosuunnitelmat tehdään suurpedoille. Jos ihmiset vetää semmoisen johtopäätöksen että ne on taas semmoisia papereita, joilla ei ole mitään vaikutusta niin on aika huono ennuste suurpetoasioiden hoidon jatkoa ajatellen. Näistä on aika paljon puhuttu ja ladattu odotuksia. Jos käy niin että mitään ei tapahdu niin suurpetojen asialle se on erittäin huono asia.”*

Pohjois-Savon yleisötilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 1.8.2005 Siilinjärvellä. Paikalla oli 33 henkilöä, ja heiltä kertyi 67 tallennettua puheenvuoroa.

148. *”Käytetäänkö nauhoitusta siihen, jos tulee jonkunlaista oikeusprosessia.”*
149. *”On vähän outoja tahoja nuo miltä on kysely, mutta tyhmähän minä oon, eikä oikeen tuonne yläpäähän sovi ne joilta on kysely, ympäristökeskukset ja vapaaehtoiset maanpuolustustahot...”*
150. *”Vapaata metsästysaikaa kannatetaan!”*
151. *”Päätösvalta pitäisi siirtää paikallistasolle, pois EU:sta ja ministeriöstä. Mistään muusta meidän ei tarvitse keskustellakaan.”*

152. *"Kaikkia näitä suurpetokuulemistilaisuuksia kun meillä on ollut, jää vähän sellainen olo, ettei meillä ole valtaa täällä paikallistasolla, meitä vähän niin kuin narrataan, että otahan vähän karkkia, ihan niin kuin pieniä lapsia. Että hyödyttääköhän ne mitään."*
153. *"Jos mikään ei muutu näiden hoitosuunnitelmien teon myötä, niin sitten se on ihan tyhjää hommaa. Kyllä jotakin pitäisi tapahtua tässä suurpetopolitiikassa."*
154. *"Metsästystaitoa ja kulttuuria ei voi vaalia kun ei ole niitä lupia. Ja tämä aiheuttaa valtavan vaaran josta on jo selviä merkkejä Pohjois-Savossa. Eli korpilaki otetaan käyttöön."*
155. *"Mitä se vaikuttaa karhujen haaskalla syöttäminen ja kuvaaminen. Nehän opetetaan ihmisen hajuun jo valmiiksi niin ettei ne pelkää. Ei se ole oikein. Pitäiskö ne kieltää kokonaan. Mitä se vaikuttaa karhujen kesyyntymiseen?"*
156. *"Mikä on aiheuttanut sen että karhukanta on laskenut? Minun käsityksen mukaan se ei ole kivääri."*
157. *"Kyllä nykyinen systeemi on hyvä systeemi. Ei se ole muusta kiinni kuin siitä että meidän pitäisi saada nykyistä enemmän lupia."*
158. *"Milloin näiden hoitosuunnitelmien pitää olla valmiit? Mitenkä ne eduskuntavaalit sattuu? Nehän ne katkasee kaikki nämä hommat kun uudet poliitikot tulee."*
159. *"Minkä takia jo alun perin kun näistä asioista ruvettiin jäsenyysneuvotteluissa EU:n kanssa käymään, miksi ei siinä vaiheessa jo metsästysjärjestöt osanneet pitää puoliaan?"*
160. *"Ei meiltä kysely."*
161. *"Meille suoraan valehdeltiin siinäkin asiassa. Poliitikot lupasi että suomalaiset saa päättää metsästysasioista itse EU:ssa niin kuin on päättänyt tähänkin saakka ja se oli täydellinen valhe niin kuin moni muukin asia EU:hun liittyen."*
162. *"Eikös ne luonnonsuojelijat vie sitä väärää tietoa sinne Brysseliin?"*
163. *"Ehkä tässä metsästäjäkenttäkin on herännyt vähän jälkijunassa, että millä keinoilla sitä tietoa pitäisi sinne nimenomaan viedä."*
164. *"Mitä enemmän sinne saadaan perusteltua tutkittua tietoa, joka ei perustu pelkästään metsästäjien näkemyksiin, niin mitä enemmän sinne saadaan sitovaa tietoa niin kyllä sitä on hyvin vaikea kumota pelkillä mielipiteillä."*
165. *"Ja siellä ne päätökset kumminkin tehdään, missä niitä kumpiakaan elukoita ei ole. Ja missä kummastakaan elukasta ei mitään tiedetä. Päätökset kumminkin tehdään siellä."*
166. *"Jokaisesta pedon aiheuttamasta vahingosta pitää maksaa täysimääräinen korvaus, että se ihminen tuntee itsensä arvokkaaksi, että on saanut jotain hyvitystä*

siitä menetyksestä. Sillä lailla saadaan kunnioitusta lakia kohtaan. Mutta niin kauan kuin sitä ei saada niin tulee se oma valta sitten.”

167. *”Omavastuun poistaminen, auttaisiko se petojen sietokyvyn nostamisessa?”*

168. *”Ei, minua ei ainakaan auta yhtään.”*

169. *”Auttaa.”*

170. *”Kyllä se nyt varmasti auttaa jos jotain saa siitä, ettei vaan vedetä viivaa yli, ettet sinä ole oikeutettu mihinkään korvauksiin, ettei sulla ole ollutkaan mitään siinä.”*

171. *”Karhuja kyllä näyttäisi sopivan enemmänkin kuin tällä hetkellä on.”*

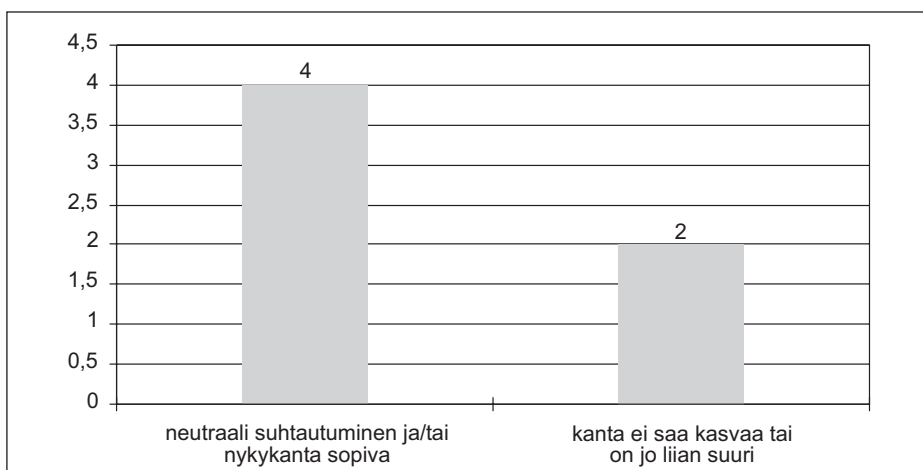
6.3 Harvan karhukannan riistanhoitopiirit

6.3.1 Etelä-Häme – alle 10 karhua

Etelä-Hämeen riistanhoitopiirin alueella oli vuonna 2004 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan 1 karhupentue.

Sidosryhmäkyselyn vastaajia oli 7. Joukossa oli 6 riistanhoitoyhdistystä ja poliisi.

Kysymyksiin maakunnan karhukannan tilasta vastasi kuusi tahoa, joista neljällä ei ollut juurikaan tavoitteita karhukannan kehitystä koskien vaan ne suhtautuivat tilanteeseen neutraalisti. kahden vastaajatahon mukaan kantaa ei ole enää syytä kasvattaa (kuva 14). Suoranaisia ristiriitoja ei maakunnan alueella karhukantaan liittyen mainittu.

Kuva 14. Etelä-Hämeen sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Karhun ja ihmisen yhteiselön edellytysten osalta neljässä vastauksessa listattiin karhuun liittyvän valistuksen sekä tiedotuksen merkitys. Erityisesti korostettiin, että karhukohtaamisissa oikea tieto on ensiarvoisen tärkeää. Yksi vastaaja totesi, että karhut tulee saada ymmärtämään ihmisen vaarallisuus.

Kaikki kannansäätelyn sopivimpiin keinoihin kantaa ottaneet olivat pyyntilupien puolella. Lisäkommenteissa vastustettiin petosiirtoja ja korostettiin, että metsästys ylläpitää karhukannassa välttämättömän ihmisarkuuden.

Etelä-Hämeen sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 4.8.2005 Hämeenlinnassa. Paikalla oli 16 henkilöä, ja heiltä kertyi 30 tallennettua puheenvuoroa.

- ^{172.} *”Mä tiedän kolme ihmistä jotka on ollut marjamettässä, jotka on lukeneet sen 10 ohjetta kun kohtaat karhun, ja ne on kyllä olleet ihan paniikissa. Ei siinä muista mitään. Sinne jäi ämpärit. Ne teki just kaikki päinvastoin kun oli ohjeissa, sataa tulivat pois mettästä. Ne ohjeet unohtuu siinä samassa kun se karhu tulee.”*
- ^{173.} *”Sellaiset karhut jotka tottuu tulemaan piholle pitäisi siitä kouluttaa pois, se on mahdollista muutenkin kuin tappamalla se yksilö, koska erilaisia pelottelukeinoja on.”*
- ^{174.} *”Ihmispelon säilyttäminen on tärkeää ja siinä kai kohtuullinen metsästys on se keino. Karhuemo opettaa pentunsa, että jos se emo ei pelkää ihmistä niin ei ne pennutkaan pelkää.”*
- ^{175.} *”Jokaisessa poliisipiirissä pitäisi olla valmius karhukolareiden varalta. Että on määrätty porukka, löytyy ne koirat. Täällä ei missään Etelä-Suomessa ole valmiutta. Joka paikassa pitäisi olla jonkunlainen valmius. Ettei sinne lähde joku virkamies sinne metsään.”*
- ^{176.} *”Koirat on ongelma. Ei ole koiria jotka haavakon kanssa osaa toimia. Kymestä saadaan parissa tunnissa koira.”*

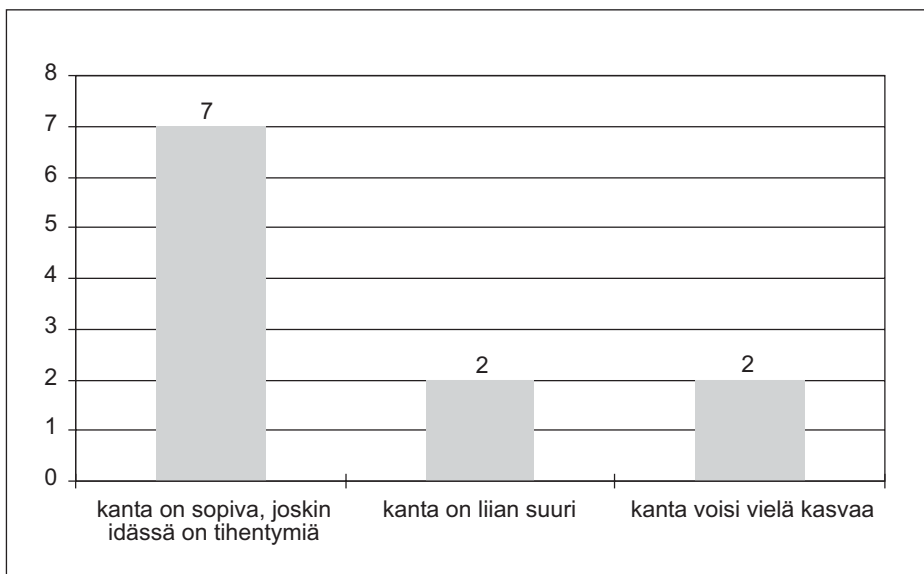
6.3.2 Lappi – 190 karhua

Lapissa oli vuonna 2004 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan 14–16 karhupentuetta. Maa- ja metsätalousministeriö myönsi itäiselle poronhoitoalueelle kiintiön 17 karhun kaatamiseen ja läntiselle kiintiön 7 karhulle. Itäisellä alueella saaliiksi saatiin 15 karhua ja läntisellä kaikki 7. Yhteensä vuoden 2005 saalis oli siis 22 karhua.

Sidosryhmäkyselyn vastaajia oli 11. Joukossa oli luonnonsuojelupiiri, Lapin ympäristön-
suojeluyhdistys, metsästäjäliiton Lapin piiri, 3 riistanhoitoyhdistystä, 1 kunta, paliskuntain
yhdistys, MTK, Pohjois-Suomen metsänomistajien liitto ja Metsähallitus.

Kysymyksiin maakunnan karhukannan tilasta vastasivat kaikki 11, joista seitsemän totesi
nykykannan olevan sopiva, joskin piirin itäosissa on karhutihentymiä. Kahden vastaa-
jatahon mukaan kantaa ei ole enää syytä kasvattaa, ja toiset kaksi näkisivät kernaasti
karhukannan kasvavan (kuva 15). Itärajan tuntuman tihentymät mainittiin ongelmallisiksi
useassa paperissa. Yksi vastaaja toteaa liian tiheän karhukannan syyksi Lapin luonnotto-
man suuren poromäärän. Yhdeksässä vastauksessa tuotiin tavalla tai toisella esiin vahingot
porotaloudelle, jolloin ristiriidan alueella katsotaan vallitsevan poroelinkeino ja kannan
kasvattamista toivovien välillä. Yksi vastaaja mainitsee ristiriidan olevan tutkijoiden ja
yleisen mielipiteen välillä, sillä tutkijat syyllistyvät vastaajan mukaan kannan levittä-
miseen. Kevätmetsästyksen suhteen todetaan maakunnassa olevan kahta ilmaa; toiset
haluavat sen palauttamista, kun taas toisten mielestä siihen ei ole tarvetta.

Karhun ja ihmisen yhteiselön edellytysten osalta maakunnan vastaukset nimesivät tiedo-
tuksen, ongelmayksilöiden poiston, kannansäätelymetsästyksen ja korvausjärjestelmän
kehittämisen. Lisäksi yksi vastanneista peräänkuulutti viranomaisten ja tutkijoiden
avoimempaa suhtautumista kentältä tulevaan tietoon karhuhavainnoista ja ongelmista.
Ajatuksena oli oletettavasti, että karhuasenteet ja sen myötä yhteiselön edellytykset
paranisivat.

Kuva 15. Lapin sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Kannansäätelyn osalta yksi vastaajista poistaisi vain häiriötä tuottavat yksilöt, mutta keinolla millä hyvänsä. Muut vastaajat kannattavat kiintiö- sekä pyyntilupametsästystä. Kuusi vastaajaa ehdottaa pyyntiä tehostettavaksi kevätmetsästyksellä. Tässä on taustalla ajatus, että urokset tulevat usein keväällä herättyään porojen vasotusalueelle, ja että rajanpinnan kevätpyynnillä saataisiin osa Venäjällä talvehtivista pysymään siellä kesään saakka. Lisäkommenteissa korostettiin ongelmiin puuttumisen päätöksenteossa paikallisuutta ja ripeyttä.

Lapin sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 9.8.2005 Rovaniemellä. Paikalla oli 20 henkilöä, joilta kertyi 98 tallennettua puheenvuoroa.

177. *"Kun karhu syö alkukesästä vasan, niin ei sitä vasaa koskaan tuolta varvikosta löydy enää, saati onko siitä mitään löydettävää. Siinä on varsinainen ongelma porolla ja karhulla."*
178. *"Karhun tappamien porojen osuus näyttää olevan laskusuunnassa."*
179. *"Vasat häviää karhun suuhun kesällä. Siltä alueelta ei kuudelta naarashirveltä löytynyt vassoja, kyllä ne karhun suuhun joutuu."*
180. *"Karhun kaatohomma mennyt vaan alaspäin viime vuosina. Kunnon koiria ei tahdo ihmisillä enää olla ja metsät on tiheitä. Kyllä se kanta taitaa isompi olla kuin mitä ajatellaan."*
181. *"Onko tämä sellainen menetelmä että mekin poromiehet soitellaan Ronkaiselle ja Heikkisen Samulille, että tulkaa tänne, meillä on täällä rekkalastillinen paskaa, että kattokaa onko nämä sukua keskenään nämä karhut, ja kuinka monta niitä sitten on. Onko tämä nyt sitten sellainen uusi juttu josta olisi apua tähän asiaan."*
182. *"Karhun ja ahman kanssa aina pärjätään. Ilveksiä on Etelä-Suomi pullollaan ja karhuakin siellä on."*
183. *"Poromiehet on sitä mieltä että petoja saa olla ja pitää olla, yksistään meidän elinkeinon imagon suhteen meillä ei ole muuta mahdollisuutta kuin puhua petoystävällisesti asioista, mutta kun saataisiin se varmuus, ettei sietokyky ylity."*
184. *"Kyllä karhun kevätpyynti pitäisi sallia. Jos kerran puhutaan, että joku kiintiö pitää poistaa niin mikä estää jakamasta sitä kahtia niin että keväällä voisi ottaa ne, jotka syksyllä jää saamatta. Ministeriö on myöntänyt ettei kevätmetsästy palaa, mikä tekee sen, ettei siihen aikaan voida pyyntiä tehdä."*
185. *"Ei Korkea-osa muistanut sitä, että hallitukset vaihtuu ja ministerit vaihtuu. Tällä hetkellä ministeriö on tällainen, ensi viikolla se voi olla joku toinen."*
186. *"Jos se olisi paikallisilla viranomaisilla, poliisipiirin päälliköllä se lupa, niin onko se häiriöyksilöiden poisto kytkettävä justiin siihen esimerkiksi lammastar-*

- han sisäpuolelle. Olisi antanut reilusti luvan, että menkää perässä pari päivää ja ottakaa hengiltä jos saatte, ja vähennetään se sitten syksyn kiintiöstä. Se on sitten yksi karhu vähemmän. Ja tietysti ettei saa ampua emoa jolla on poikaset. Joku etiikka täytyy olla tässä hommassa. Miksei voisi antaa tällaista poikkeuslupaa kun se kuitenkin on jo tehnyt vahinkoa. Nyt me ammutaan joku viaton marjakarhu sitten syksyllä.”
187. ”Kevätpyynnin poistamista aikanaan perusteltiin sillä että sattui muutamia emojen ja pentujen ampumisia, sillä aika paljon ratsastettiin, että silloin tapetaan emoja ja pentuja. Toisaalta se on järjenvastaista, silloinhan parhaiten jäljet nähdään. Näiden laittomuuksien perusteella leimattiin kaikki rehellisetkin metsästäjät. Se oli yksi lähtökohta kun tätä lakia rukattiin.”
188. ”Lapissa se on tosiaan yhden miehen ja koiran pyyntiä, täällä on paljon sellaisia miehiä, että hyvin pitkälle koiria hakevat. Kevätpyynnissä menetettiin paljon kulttuuria.”
189. ”Jos se toistuvasti tulee pihaille ja tunkiolle ja käyttäytyy vielä vähän uhkaavasti niin silloin se voisi olla häirikkö.”
190. ”Täytyy muistaa että vanhassa maailmassa sellaista pihan läpi kävelyä ei esiintynyt, ne oli metsän eläimiä. Tämä on uutta käyttäytymistä tämä häiriökäyttäytyminen.”
191. ”Ennen paukahti kun se tuli pihaan, eikä tullut toista kertaa.”
192. ”Mielenkiintoinen sana koko häiriökäyttäytyminen. Tuntuu että tämän päivän kaupungistuneet ja taajamissa asuvat ihmiset ovat luonnosta niin paljon vieraantuneet ja siihen sitten tullut vielä tiedonvälitys, että kun karhu jossakin nähdään niin siitä syntyy kauheaa häiriökäyttäytymistä.”
193. ”Oli hyvä kun tuli puhetta tästä häirikkö-sanasta. Sillä on vähän ratsastettu näiden suurpetojen osalta. On syytä kriittisesti siihen suhtautua. Siihen on houkutus varsinkin lehtimiehillä pistää että se on häiriintynyt ja pitäisi tappaa pois.”
194. ”Jos lammaslaidun on 50 hehtaarin suuruisen metsäalueen keskellä kaukana taloista, ja karhu katselee niitä lampaita pitkin kesää ja laiskistuu pyytämään hirviä ja poroja niin se tappaa siitä lampaan ja panee pahan päivän varalle siitä toisen, ei vielääkään voida sanoa että se olisi häiriökäyttäytymistä, epänormaalisti.”
195. ”Ja kun lammas on tällainen helposti saatava niin se pyörähtelee siinä ja sen käpäliin sattuu niitä villoista reilummasti.”
196. ”Jos karhun aiheuttamaan vasahävikkiin [tapettuja vasoja ei löydy, koska syödään kokonaan] saadaan ratkaisu esimerkiksi korvausjärjestelmän kautta, niin poronomistajien sietokyky olisi parempi.”
197. ”Mutta esittäisin toivomuksen toimittajien suuntaan että he pyrkisivät suurpeidoista tiedottamaan objektiivisesti ja asiallisesti. Sehän vähentäisi turhia pelkoja kansalaisten keskuudessa ja ihmiset voisi luontevasti suhtautua näihin eläimiin, eikä ruokittaisi petovihaa ja petopelkoa.”

- ^{198.} *”Jos sille [suurpetoneuvottelukunnalle] annetaan jotakin todellista valtaa, niin totta kai se on hyvä asia, mutta ei me tarvita yhtään tyhjänpäiväisiä kokouksia täällä enää. Meitä ollaan kuuntelevinaan mutta ei kukaan kuuntele. Seuraava kysymys.”*
- ^{199.} *”Näissä neuvottelukunnissa on mukana maakuntaliitot. Kyllä niillä pyritään laajaa näkemystä petoasioihin saamaan. En pitäisi sitä mahdottomana ajatuksena, voisi siitä hyötyä olla vaikka se ei päätöksiä tekisikään. Mutta voisi se ohjalla maakunnan petopolitiikkaa.”*
- ^{200.} *”Karhua on kautta koko maan, eikä poronhoitoalue ole sille erityisen tärkeä”*

6.3.3 Oulu – 30 karhua

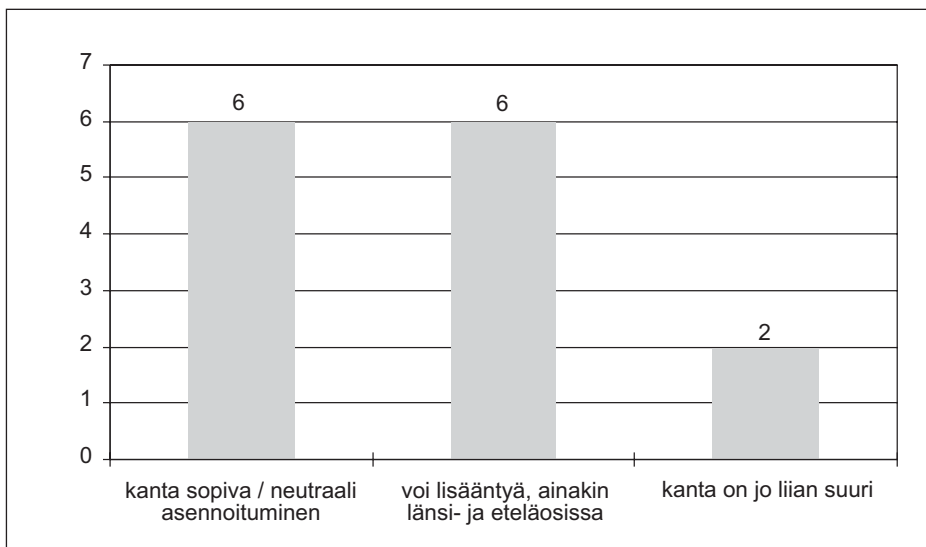
Oulun riistanhoitopiirin alueella oli vuonna 2004 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan 3–5 karhupentuetta.

Sidosryhmäkyselyn vastaajia oli 15: luonnonsuojelupiiri, 7 riistanhoitoyhdistystä, 2 kihlakunnan poliisi, Pohjois-Pohjanmaan liitto, ympäristökeskus, metsäkeskus, 1 paliskunta ja TE-keskus.

Kysymyksiin maakunnan karhukannan tilasta vastasi yhteensä neljätoista tahoa, joista kuudella ei ollut sen kummempia tavoitteita karhukannan kehitystä koskien vaan ne suhtautuivat tilanteeseen neutraalisti. Toiset kuusi katsoivat, että kanta voisi vielä lisääntyä ainakin piirin länsi- ja eteläosissa. Kahden vastaajatahon mukaan kantaa ei ole enää syytä kasvattaa (kuva 16). Viisi vastaajaa mainitsee karhun aiheuttamat vahingot porotaloudelle ja toteaa ristiriitaa olevan poroelinkeinoon ja kannan kasvattamista/ylläpitoa haluavien tahojen välillä.

Karhun ja ihmisen yhteiselon edellytysten osalta maakunnan vastaukset olivat aiemmin koko aineistosta esitetyn mukaisia, mutta lisäksi nousi esiin ajatus ihmisyyhteisöjen karhusiedätyksestä. Asia, jota varmasti lähtökohtaisesti vastustetaan monella taholla mutta joka on tapahtunut itsestään maan karhualueilla, kun karhun läsnäolo on arkipäiväistynyt. Yksi vastaaja mainitsi lisäksi yhteiselon edistäjänä erityiskysymysten selvittelyn tutkimuksen keinoin (mm. häiriötä aiheuttavien yksilöiden käyttäytymisen seuranta ja porojen suojaaminen petoeläimiltä).

Kaikki vastaajat kannattivat kannansäätelyä pyyntilupametsästyksen keinoin. Kuten monissa muissakin piireissä, myös täällä noin puolet mainitsi lisäksi erikseen häiriöyksilöiden poiston. Tässäkin tapauksessa voi kuitenkin hyvällä syyllä olettaa sitä kyllä muidenkin kannattavan, jos kaikki kerran puhuvat jo lupapyynninkin puolesta. Yksi vastaajista kaipailee kevätmetsästystä takaisin ja irrottaisi myös metsästysoikeuden maanomistuksesta.

Kuva 16. Oulun sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Oulun sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 11.8.2005 Oulussa. Paikalla oli 9 henkilöä, joilta kertyi 65 tallennettua puheenvuoroa.

201. *"Onko tällä alueella lisääntyvää kantaan ollenkaan vai voiko ajatella, että emo pentuineen on aliedustettuna havainnoissa ja vain vaeltelevat nuoret urokset näky?"*
202. *"10–15 vuotta sitten karhusta puhuttiin paljon enemmän, onko kanta taantunut?"*
203. *"Onko Oulun alueelta tosiaan tuo kannanotto, että karhukanta on kasvanut räjähdysmäisesti?"*
204. *"Varmaan niiltä tahoilta jotka kirjoittaa yleisöosastoon ettei marjaan uskalla mennä."*
205. *"Ainoastaan vahinkoeläinten poistaminen on järkevää, jos kantoja halutaan nostaa. Metsästäjänä lukeudun koiramiehiin ja sillä puolella ainakin kannatetaan että ainakin karhukannat voisivat olla huomattavasti suuremmat, ja niitähän koirien kanssa metsätetään."*
206. *"Perinnemaiseman laidunnus kärsii, se on ihan näin... Pitäisi saada 40 000–60 000 hehtaaria perinnemaisemia hoitoon valtakunnallisesti muutaman vuoden sisällä ja niiden hoito tapahtuu karjan avulla, joko lampaiden tai nautojen."*

207. *"Miten nämä pedot kun ne tottuu ihmisiin? Miten niiden käyttäytyminen muuttuu? Voi tulla sellaisia tilanteita, että kun ne koko ajan kuulee ihmisiä niin ne tottuu."*
208. *"Suhtautuminen suurpetoihin on varmasti kaikkein vaikein asia perinteisesti, niitä jotenkin kammotaan ja pelätään ja tällaisen tiedottamiseen ja asennekasvatukseen pitäisi panostaa huomattavasti."*
209. *"Jos tätä aluetta ajatellaan niin tuo viimeinen kommentti, että kantaa kasvatetaan liikaa on aika yliampuva."*
210. *"Kun karhu ilmestyy, niin se on massatapahtuma. Poliisi voisi siellä vähän selkiyttää tilannetta."*
211. *"Eräänä kriteerinä voisi pitää kun on riistaeläimestä kysymys, niin alueella luontaisesti esiintyvää metsästyskelpoista kantaa. Se voisi olla sopivan kannan eräs kriteeri."*
212. *"On hyvin epärealistista että karhun kevätmetsästys palautettaisiin, varsinkin jos karhukanta kehittyy heikosti tai jopa taantuu. Ja että jollekin alueelle myönnettäisiin vapaa metsästysoikeus. Ei se ole nykyaikaa."*
213. *"Jos karhu siellä [kaupungissa] on, niin sen väistämismahdollisuudet on huonot, siinä tulee tällainen nurkkaanajamisilmiö monessa kohdassa vastaan... on paikkoja joihin ei missään tapauksessa voi laittaa koiraa, vaan sillä pahennetaan tilannetta ja edelleen ajetaan sitä karhua pahempaan paikkaan."*
214. *"Se [karhu] ansiokkaasti vaikeassakin tilanteessa väistää ihmistä, mutta karhukaan ei ole taikuri. Jos karhu ajetaan labyrinttiin jossa se vaan jatkuvasti törmää ihmiseen, se on todella vaikea paikka ja kaupunkiolosuhteet pitäisi luokitella omantyyppiseksi olosuhteeksi määriteltäessä häirikköä ja viranomaistoiminnot suhteuttaa sen mukaan."*
215. *"Viranomaistoiminnan irvikuva on että poliisin haavoittama tai poliisin valtuuttaman metsästäjän haavoittama karhu tappaa ihmisen. Se on ihan hirveä tilanne."*
216. *"Jos suurriista tai suurpeto ei älyä palata omia jälkiään takaisin, se huomaa yllättäen olevansa jonkun ostoskeskuksen pihalla, jolloin siitä tulee tahtomattaan häirikkö."*
217. *"Olen samalla linjalla että se sama karhu joka täällä Oulussa on häirikkö niin jossakin muualla se ei sitä välttämättä ole."*
218. *"Nimenomaan toistuvaisuutta pitäisi edellyttää häiriökäyttäytymiseltä... Kyllä siinä pitää olla vakava uhka ja häiriö ihmisen näkökulmasta ja nimenomaan jatkuva, ennen kuin se leima karhun otsaan lyödään."*

219. *”Häirikkö on varmasti tärkeimpiä ja vaikeimpia asioita siinä hoitosuunnitelmassa. Vähintään siinä vaaditaan sitä toistuvuutta.”*
220. *”Pitääkö sen edellyttää jonkinlaista vahinkoa. Pitkään olin sitä mieltä että pitää... Mutta jos mietitään sitä pelkoa, niin jos karhu tai susi tai ilves käy toistuvasti siinä pihalla, niin mikä arvo annetaan sille ihmisten pelolle. Tarviiko mitään konkreettista vahinkoa tapahtuakaan?”*
221. *”Nehän lähtee sieltä luontodirektiivistä ja siellä on määritetty ne mahdollisuudet poiketa. Tavallisen ihmisen pelkkä pelko ei riitä. Jotain täytyy tapahtua, selkeä taloudellinen vahinko tai ihmisiin kohdistuva uhka.”*

6.3.4 Pohjanmaa – 20 karhua

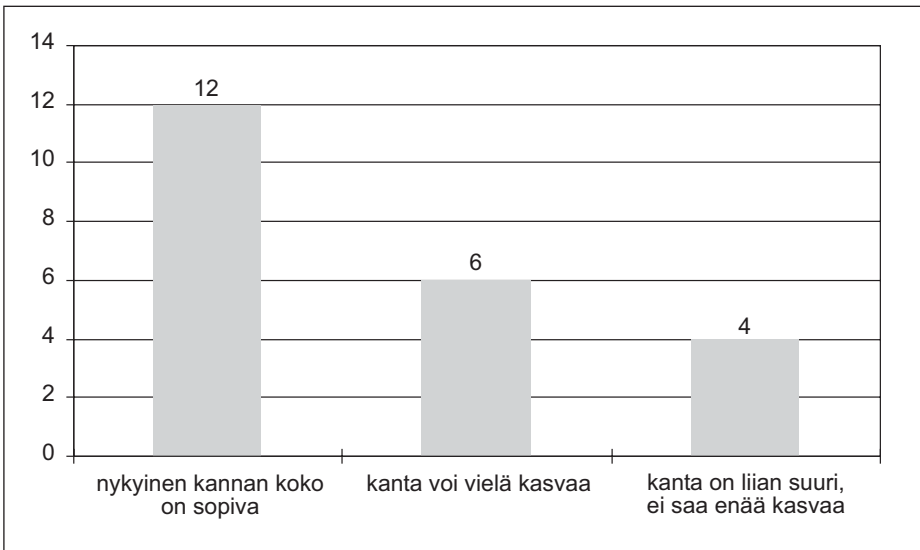
Pohjanmaan riistanhoitopiirin alueella oli vuonna 2004 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan 2–3 karhupentuetta.

Sidosryhmäkyselyn vastaajia oli 22. Joukkoon sisältyivät luonnonsuojelupiiri, Luontoyhdistys Luhurikka ry, Pietarsaaren luonto ry, Perhonjokilaakson luonto ry, metsästäjäliiton piiri, 2 kennelpiiriä, 6 riistanhoitoyhdistystä, poliisi, 6 kuntaa, MTK ja 4H-piiri.

Kysymyksiin maakunnan karhukannan tilasta vastasivat kaikki. Kaksitoista piti nykykantaa sopivana, kuusi totesi kasvun varaa olevan, ja neljä piti nykykantaa liian suurena (kuva 17). Ristiriitoja kuvataan vain aivan yleisellä tasolla; toiset haluavat kasvattaa kantaa, ja toiset tahot eivät halua.

Karhun ja ihmisen yhteiselön edellytysten osalta Pohjanmaan vastaukset olivat tiedotustarpeineen ja kannansäätelymetsästyksineen yleisen linjan mukaisia. Yksi vastaaja peräänkuulutti suoraa keskusteluyhteyttä kannan tekemistä vahingoista ja kannan verotuksesta. Keskusteluyhteyttä ei täsmennetä, mutta sen voi nähdä esimerkiksi alueellisen suurpetoneuvottelukunnan työnä. Yksi vastanneista ehdotti, että lasten satukirjoja tulisi muuttaa karhusta myönteisesti kertovaan tyyliin.

Kaikki vastanneet tahot ottivat kantaa kysymykseen kannansäätelyn keinoista, ja niistä 17 kannatti pyyntilupiin perustuvaa metsästystä. Neljä tahoa keskittyisi vain häiriötä tuottaviin karhuihin joko metsästäjien tai viranomaisten toimesta. Tiukin katsanto kannansäätelyyn on edellisten neljän joukossa yhdellä vastaajataholla, joka sallisi viranomaistyön lisäksi vain luonnonkarsinnan ja ”citykarhujen” siirrot. Vastauksien lisäkommenteissa korostetaan ongelmiin puuttumisen päätöksenteossa paikallisuutta ja ripeyttä. Parissa muistutetaan karhunpyynnin vaativuudesta ja todetaan, ettei ongelmayksilöiden poisto ole noin vain viranomaisten hoidettavissa ilman asiantuntija-apua.

Kuva 17. Pohjanmaan sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Pohjanmaan sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 8.8.2005 Seinäjoella. Paikalla oli 18 henkilöä, joilta kertyi 85 tallennettua puheenvuoroa.

222. *"Mitä on se oikea tieto? Kuka uskaltaa sanoa toiselle, että kun karhu on siellä alueella, että mene vaan, ei se mitään tee. Eihän sitä voi toiselle sanoa näin, mitä se on se oikea tieto?"*
223. *"Eikä kellään vastuullisella henkilöllä ole otsaa mennä sanomaan että ei ne mitään tee, ne on nallukoita vaan."*
224. *"Tästä jälkikoirahommasta. Meidän täällä käsketään tällaisia asioita opetella ja käsketään systeemejä kehitellä, mutta miten kun ei ole pyyntilupia?"*
225. *"Lohtajalla on karhu ajanut saman karjan kaksi kertaa kasitielle ja vahinkoja tuli. Ja niitä tulee varmasti lisää."*
226. *"Ei se saa olla sellaista tämä karhupolitiikka, että se menee jotakin lääninrajaa pitkin, vaan se pitää se hoitoalue pitää myös pyyntilupa-alueena."*
227. *"Lienee tänä päivänä niin, että karhu ja susi on täysrauhoitettuja ensimmäisen kerran muutaman miljoonan vuoden historian aikana. Ehkä joskus takavuosina ollut pelkästään kuninkaiden riistaa, mutta ihminen ja nämä suurpedot ovat kilpailleet vuosimiljoonia samasta riistasta. Nyt on tilanne katkaistu, se ihmisen suurpetorooli ja kilpailumahdollisuus."*

228. *"Pitäisi hyvin tarkkaan siinä paperissa kertoa, miten tuo Suomenselkä ja muut on siihen asiaan liittynyt. Se on vaikea yhtälö, täällä voidaan sanoa, että karhukanta saa kasvaa, mutta me Ähtärissä päin ei tarvita lisää."*
229. *"Kyllä riistanhoitopiirin raja voitaisiin tällaisissa tapauksissa pyyhkiä pois. Siellä se on tehtävä missä niitä on."*
230. *"Se mikä pelottaa eniten on se, että karhu ja auto törmää keskenään. Seuraava joka liikkuu siinä kohdin, niin karhu on sen päällä. Niitä koiria pitäisi opettaa, tässä tulee sellainen katastrofi vielä, toivottavasti ei hyvin äkkiä."*
231. *"Se [karhu] kuuluu Ähtärin eläinpuistoon."*
232. *"Sinne on turha lähteä äkkinäisen, jos sanotaan että lähdet karhun jälkeen pimeeseen kun se on auton alle jäänyt. Kyllä se on oltava niin ammattimiehen käsissä kun vaan voi."*
233. *"Häiriökäytöksestä se, että se mikä auttaa siinä on että metsästetään."*
234. *"Mutta kun niitä metsästetään säännöllisesti niin ne pelkää ihmisen hajuakin eikä tule roskiksia tonkimaan. Näin se homma hoidetaan."*
235. *"Ei saa noin sanoa."*
236. *"Kyllä häiriköt loppuu kun ne oppii pelkäämään ihmistä."*
237. *"Lupakäytäntö ei saa olla ministeriössä vaan se pitää tuoda lähemmäs."*
238. *"Metsästyksestä voisi sanoa, että se on hyvin luonnonmukainen menetelmä. Suurpetojen pitäisi olla jonkinlaisen metsästyspaineen alaisena."*
239. *"Kyllä näitä häiriköitä on. Meillä oli viime syksynä, se hyökkäsi sen pojan päälle. Sillä piti hermo, se antoi tulla kolmeen neljään metriin ennen kuin ampui."*
240. *"Mitenkä häirikkö määritellään? Eikös se ole näin, että kun sitä ei ole ahdistettu eikä metsästetty niin se levittää reviiriä sinne päin mistä ruokaa saa, onko se häirikkö silloin."*
241. *"Se pitäisi saada siviilien tietoon että kenelle ilmoittaa, että se tapahtuisi joustavammin."*
242. *"Jaa, mutta tähän menee nauhalle, en tietysti olisi ampunut. Joku muu olisi."*
243. *"Näitä tutkimuksia koordinoi RKTL ja on aika paljon kokemuksia siitä, että se ei paljoa kerro."*
244. *"Sellaista sisänpäin lämpiävää touhua se kyllä on, jotain tällaista siinä voi olla."*

245. *"Karhu ja ilves pitää säilyttää riistaeläiminä ja säilyttää hallinto maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa ettei sinne haihattelijat pääse sotkemaan hyviä asioita. Suurpetojen edun kannalta olisi hyvä että kannan hoidon suorittaisi metsästäjät ja metsästysviranomaiset."*
246. *"Ei ole enää olemassa sellaista petovihaa kun joskus on ollut. Yksittäisiä tapauksia ja mielipiteitä siihen suuntaan voi olla, mutta se perusrakenne on täysin terve. Se olisi nimenomaan suurpetojen edun mukaista toimintaa."*
247. *"Oli se hyvä ettei se karhu sua tappanut, tuo oli hyvä puhe."*
248. *"En tiedä tuleeko tälle vuotta lupaa, mutta ei se karhun metsästys ole niin helppoa, se voi olla että vaikka meillekin annettaisiin kymmenen lupaa niin ei saataisi yhtään. Ne ei taivaasta ne koirat tipahda. Se olisi sellaista perinnettä, velvoittaisi meitä harjoittelemaan pyyntiä."*
249. *"Jos se tarve tulee, kolari tai muu, niin me ei löydetä sitä ammattimiestä sinne."*
250. *"Meillä oli sellainen täpärä tilanne joku vuosi sitten. Oli sellainen ampumatilanne jossa karhu ei haavoittunut, mutta se piti varmistaa. Tuli ilta, ja katsottiin mikä koira lähtee, siinä oli kymmenen koira, ja yksi koira lähti sinne pimeeseen. Kyllä päivällä lähtijöitä oli, mutta ei yöllä."*
251. *"Täällä on jo kasvattajia, jotka kasvattaa paljon karhua haukkuvia. Se on kohutuutonta yhdenvertaisuuspykälän mukaan, että kun niitä pitäisi olla ja sitten ei kukaan saa niitä missään käyttää. Kyllä mä luotan raakasti pohjalaisiin että kyllä me saadaan sellaiset koirat."*
252. *"Ottakaa mikit pois päältä että voi alkaa puhua."*

6.3.5 Pohjois-Häme – 15 karhua

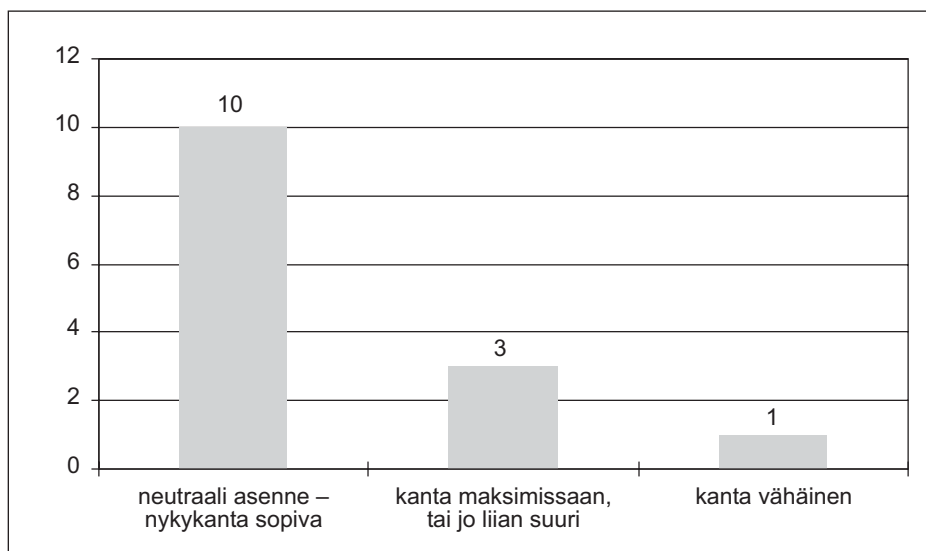
Pohjois-Hämeen riistanhoitopiirin alueella oli vuonna 2004 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan 1–2 karhupentuetta.

Sidosryhmäkyselyn vastaajia oli 14. Vastaajajoukko käsitti luonnonsuojelupiirin, 2 poliisipiiriä, 10 riistanhoitoyhdistystä ja Metsähallituksen.

Kysymyksiin maakunnan karhukannan tilasta vastasi yhteensä neljätoista tahoa, joista kymmenellä ei ollut ihmeempiä tavoitteita karhukannan kehitystä koskien vaan ne suhtautuivat tilanteeseen neutraalisti. Kolmen vastaajatahon mukaan kantaa ei ole enää syytä kasvattaa, ja yhden mielestä piirin kanta on vähäinen (kuva 18). Ristiriitojen osalta kolme vastaajaa mainitsee erikseen karhupelot ja toteaa, että kannan kasvatusta ei tuota silmällä pitäen ole kovinkaan myönteistä. Yksi vastaaja tosin toteaa, että pelot johtuvat ennen kaikkea perusteettomasta hysterian lietsonnasta.

Karhun ja ihmisen yhteiselon edellytysten osalta kaksi vastaajaa ei näe siihen mahdollisuutta. Toinen toteaa, että suurpetojen on väistyttävä ihmisen tieltä ja toinen määrittelee vähän pehmeämmin, että olosuhteet maakunnassa on pidettävä sellaisina, etteivät karhut viihdy. Muuten Pohjois-Hämeen vastaukset olivat aiemmin koko aineistosta esitetyn mukaisia.

Neljästatoista vastanneesta kaksi hyväksyisi vain ongelmayksilöiden poiston. Muut olivat pyyntilupiin perustuvan metsästyksen kannalla. Kannansäätelyn keinoja koskevien vastausten lisäkommenteissa toivottiin vielä ongelmiin puuttumiseen paikallistason päätöksentekoa sekä joustavuutta. Karhunpyyntilupia kaivattiin lisää myös Pohjois-Hämeeseen.

Kuva 18. Pohjois-Hämeen sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Pohjois-Hämeen sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 9.8.2005 Kangasalla. Paikalla oli 12 henkilöä, joilta kertyi 11 tallennettua puheenvuoroa.

253. *”TV:ssä olivat yhdyshenkilö ja RKTL vastakkain, ja olivat kiistelleet laskentatuloista.”*
254. *”Aluejako kannan tiheyden mukaan olisi maalaisjärkeen käyvä. Siis tavoite on, että täällä lisätään ja idässä vähennetään?”*
255. *”Suunnitelman tekijöillä näyttää selvästi olevan tarpeelliset tiedot käsissään, ja myös tieto siitä mitä ihmiset haluaa, mutta maakunnassa kyllä pelätään, että tässä toimitaan EU:n ehdoilla ja heitä vastaan ja tämä on kyllä yhtä suuri kuin petospelko.”*

256. *”Ei täällä vielä oo karhusta harmia, jos meillä olis vapaat kädet myöntää niitä lupia – mikä olis hyvä, kun ei Helsinki-keskeinen lupamenettely näytä toimivan – niin ei täällä silti niitä lupia haettas varmaankaan. Joskus yhtä haettiin, ja sitäkään ei saatu kaadettua, mutta karhuja saatiin pidettyä varpaillaan, ja se vaikuttais kyllä ihmisten mielipiteisiin, kun olisi tieto, että jotain kuitenkin tehdään.”*
257. *”Häiriköt pitää saada poistaa. Poliisi osaa harkita, ja laki pitää säilyä sellaisena, että se on mahdollista.”*
258. *”Sietokyky olis ihmisillä parempi, kun se voitais paikallisella tasolla päättää. Riistanhoitopiirille enemmän valtaa, ja sidosryhmille.”*
259. *”Mikä on petomäärä oikeasti?”*
260. *”Usein kuulee, ettei havainnosta uskalla edes vaimolle sanoa, kun ei sitä saa enää marjametsään.”*
261. *”Pitää muistaa, että sama karhu voi olla useamman kunnan alueella. Siinä on tiedotuksen paikka, että se ei ole aina eri karhu.”*
262. *”Esitetäänkö hoitosuunnitelmassa suosituksia lainsäädäntömuutoksista?”*
263. *”Riistapäälliköltä kysyn, että onko ihan aidosti mitään mahdollisuuksia saada sitä päätäntävaltaa sieltä kehä III:n sisältä tänne alaspäin.”*
264. *”Vaikea vastata. Kyllähän se toiseen suuntaan on mennyt viime aikoina. Ei kai ihan lähinäköpiirissä.”*
265. *”Joo, sitä arvostelua kuulee, että kun se väki Helsingistä kävis edes joskus katomassa mistä ne tekee päätöksiä ja mistä ne puhuu.”*

6.3.6 Ruotsinkielinen Pohjanmaa – alle 10 karhua

Ruotsinkielisen Pohjanmaan riistanhoitopiirin alueella ei Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan ollut karhupentueita vuonna 2004.

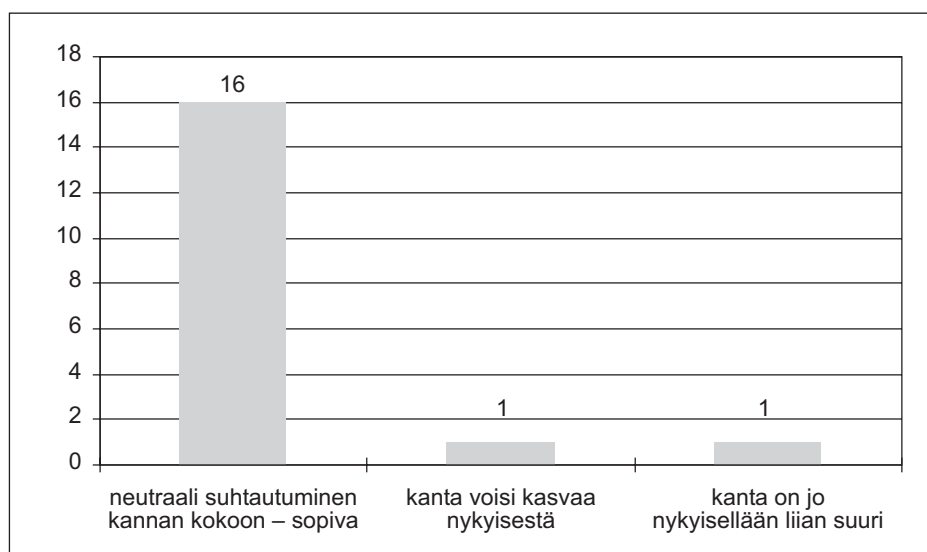
Sidosryhmäkyselyn vastaajia oli 18. Joukkoon kuului metsästäjäliiton piiri, riistanhoitopiiri (2 vastausta), 7 riistanhoitoyhdistystä, poliisi, 2 kuntaa, MTK, Maaseutukeskus Pro Agria, Metsänomistajien liitto, metsäkeskus ja 4H-piiri.

Kysymyksiin maakunnan karhukannan tilasta vastasivat kaikki 18 tahoa. Näistä 16:lla ei ollut sen kummempia tavoitteita karhukannan kehitystä koskien, vaan ne suhtautuivat nykykantaan neutraalisti. Yksi totesi kannan jo nykyisellään olevan melko suuri, ja yksi vastaaja totesi tilaa olevan ennemmillekin karhuille (kuva 19). Karhutilanteen todettiin Ruotsinkielisellä Pohjanmaalla olevan hallinnassa, koska vain yksittäisiä yksilöitä

tavataan. Yksi vastaaja toteaa vahinkoja syntyvän, mutta ei halua ottaa kantaa karhutilanteeseen muuten. Petosiirrot puhuttavat jonkin verran myös tällä alueella. Ristiriitoja sivuten mainitaan ongelmat marjamailla, ja kaksi vastaajaa toteaa, että maakuntaan ei haluta karhuja.

Karhun ja ihmisen yhteiselon edellytysten osalta maakunnan vastaukset olivat täsmälleen samoilla linjoilla kuin aiemmin koko aineistosta analysoidut yleiset linjat.

Kaikki vastaajat sanoivat sanansa kannansäätelystä, ja kaikki puhuivat pyyntilupien puolesta. Vastauksien lisäkommenteissa halutaan ongelmiin puuttumisen päätöksentekojoustavasti toimivaksi paikallistasolle.

Kuva 19. Ruotsinkielisen Pohjanmaan sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Ruotsinkielisen Pohjanmaan sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 10.8.2005 Vaasassa. Paikalla oli 16 henkilöä, joilta kertyi 76 talennettua puheenvuoroa. Keskustelu käytiin ruotsin kielellä.

^{266.} ”Olisi mielenkiintoista jos kanta kasvaisi Helsingin seudullakin. Siellähän ollaan eniten huolestuneita suurpedoista, kun siellä ei tarvitse elää seurausten kanssa. Mutta kun esimerkiksi hirvi eksyy kehäkolmosen sisäpuolelle, siellä on poliisi, paloauto ja kaikki mahdolliset ja se hirvi ammutaan varmasti. Mitä sitten jos se olisi karhu ja susi?”

^{267.} ”Karhu on meillä vielä niin harvinainen, että sen kaikki jäljet kyllä ilmoitetaan, toisin kuin ilveksellä.”

268. *"Näin kerran karhun töissä ollessani Närpiön Pjelasissa, mutta me siitä hävisimme kumpikin tahoillemme. Tilanne oli hallinnassa. Erosimme ystävinä."*
269. *"Ei saa unohtaa, että karhu on vaarallisin suurpedoistamme."*
270. *"Jos otetaan esimerkiksi lampaat, niin niitä pitää repiä aika monta ennen kuin saa korvausta. Näin on kaikkien petojen kanssa."*
271. *"Omavastuu on pois ja korvaukset maksetaan täysimääräisinä. Näin vastuu jakaantuisi kaikkien kesken, eikä niin, että maksatetaan niillä, jotka asuu petoalueilla."*
272. *"Eläimet jotka ovat menettäneet ihmispelkonsa tai urbanisoituneet, niille pitää saada nopeat luvat paikallisesti."*
273. *"Jos lehmät lähtee livohkaan, siitä on paljon ylimääräistä työtä ja kustannuksia. Tämäkin pitäisi ottaa huomioon korvausjärjestelmässä, että ne voi säikähtää ja karata."*
274. *"Tarkkaan pitää arvioida, mitä korvataan. Esimerkiksi nämä 40 lehmää karkuteillä, se voi tulla paljon kalliimmaksi kuin yksi karhun repimä lehmä."*
275. *"Jotkut väittää, että näitä istutetaan ja toiset sanoo että ei istuteta. Mikä on totta?"*
276. *"Kaikki ovat sitä mieltä, että yhteiselo onnistuu sillä, että kanta pidetään metsästyksellä hyväksyttävällä tasolla. Toinen juttu sitten on, että kuka määrittelee sen hyväksyttävän tason."*
277. *"Onko tämä 10 karhun kanta täällä ruotsinkielisellä Pohjanmaalla aika varma luku?"*
278. *"Riistanhoitopiiri on yhden kunnan levyinen tässä rannikolla, joten yhtenä päivänä karhu on meidän piirissä ja seuraavana Pohjanmaalla."*
279. *"Ne on yhtenä päivänä täällä ja toisena muualla. Mutta täällä vakituiseen asuvia karhuja ei haluta lisää."*
280. *"Ainakin Lappväärtin alueella on vähintään se kaksi karhua."*
281. *"Paikalliset tuntee kannat."*
282. *"Sopivin keino häiriköiden poistoon lienee metsästyksen lisääminen sillä silloin elukat ei tule piholle etsimään ruokaa vaan pysyvät metsässä."*
283. *"Lupamäärä ei Ruotsissa kasvanut vaikka karhukannan koko tuplaantui, eli onko uusilla menetelmillä mitään merkitystä?"*
284. *"Kun me nyt ollaan EU:ssa niin eipä me lainsäädännölle mitään voida. Eestissä niillä on eri säännöt. Tällainen poikkeuslainsäädäntö pitäisi olla mahdollista meilläkin."*

285. *”Karhuhan on hyvin liikkuvainen, mutta sellaista politiikkaa, jonka tarkoituksena on lisätä karhukantaa Pohjanmaalla ei voida hyväksyä.”*
286. *”On ihan eri asia siellä päin Suomea missä on laajoja koskemattomia metsiä ja isoja kansallispuistoja ja missä ei ole kotieläimiä.”*
287. *”Ihmiset pelkää suurpetoja. Ja se mitä tuossa äsken oli suojavarusteista, pitääkö ruveta kulkemaan kypärä päässä?”*
288. *”Yhteiskunnassa päättäjät haluaa että suurpetoja on koko maassa. Nyt kun on marjanpoimimisaika niin päättäjät kommentoi, ettei meillä kerätä marjoja talteen, vaan metsiin jää marjoja... Yhteiskunnan mielipide menee koko ajan ristiin.”*
289. *”Ihmiset ei enää mene metsään tai lenkkipolulle tai marjaan. Esimerkiksi Maa-lahdessa kun oli karhuhavainto niin sinne ei monetkaan mene enää marjaan siinä pelossa että siellä on karhu.”*

Ruotsinkielisen Pohjanmaan yleisötilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 10.8.2005 Vaasassa. Paikalla oli 22 henkilöä, joilta kertyi 153 tallennettua puheenvuoroa. Keskustelu käytiin ruotsin kielellä.

290. *”Jos niitä nyt pitää olla jokunen, niin olkoon sitten niin, ja nukkuuhan ne talvella, ettei silloin ainakaan joudu karhun tappamaksi.”*
291. *”Karhutilanne on tällaisenaan hyvä, mutta en halua sellaisia karhuja jotka tulee neljällä pyörällä.”*
292. *”Eiköhän alueelle siirtyvät ja sinne asettuvat yksilöt tule sinne sen takia, että siellä on edellytyksiä elää, eli ruokaa ja tilaa.”*
293. *”Luonnonsuojelijat hokee että karhu on vaaraton, mutta sitä ei pidä uskoa, sillä sitä se ei missään tapauksessa ole.”*
294. *”... kyselin siellä naisilta että ovatko he olleet poimimassa mustikoita ja vadelmia, niin kaikki sanoi että ei tietenkään, he eivät mene enää metsään. Se on loppu. Minusta se on sääli.”*
295. *”Jos ihminen pelkää jotain niin sitten pelkää vaikka mitään ei tapahtuisi.”*
296. *”Olihan tässä ennen ihan vapaat kädet sen suhteen, että jos pihaille tuli eläimiä niin ne sai poistaa, koska se on muuttunut?”*
297. *”Kuinka monta kertaa se yksilö saa tulla mun pihalle ja kuinka kauan pitää odottaa että saa sen luvan? Ei siellä pihalla ole mitään häirikköä silloin enää. Minä kyllä haen pyssyn ja saatte tunkea sen luvan mihin haluatte.”*

298. *"Me elämme täysin erilaisessa maailmassa kuin muut eurooppalaiset. Niiden jahdit ja riista on jotain ihan toista kuin meillä täällä pohjoisessa. Ei koko EU:n alueelle voida laittaa yhtäläisyysmerkkejä, se on idioottimaista."*
299. *"Häiritsevää on tämä mustavalkoinen ajattelu, että ainoa vaihtoehto on aina tappaa. Koskaan ei keskustella siitä, millaisia toimenpiteitä voisi tehdä tappamisen sijasta, esimerkiksi säikyttää pois pihalta."*
300. *"EU päättää ja silti korkeintaan 10–15 % EU:sta tietää missä Suomi on ja sitten ne päättää siitä, millaista meillä täällä on."*
301. *"Hoitosuunnitelmaan pitää kirjata se, että päätösvalta pitää olla paikallisella tasolla."*
302. *"Metsästyksellä ne siirtyy varmasti... Ainoa tapa saada ne juoksemaan on metsästä niitä."*
303. *"Silloin kanta on hyvä, kun ne ei tule piholle."*
304. *"Eihän koko kanta ole häirikkö jos yksi yksilö tulee pihalle."*
305. *"Sellaisia karhuja pitäisin häiriintyneinä jotka kerta toisensa jälkeen tulee penkomaan roskapönttöjä."*
306. *"Sitä [karkotusta pihoilta] voisi ihan hyvin käyttää täälläkin. Ainakin kokeilla ja tutkia, ja ampuminen olisi vasta viimeinen keino. Ja roskikset täytyy hoitaa niin, ettei siitä ole karhulle ruokaa."*
307. *"Heti pitää ampua pois jos tulee pihalle."*
308. *"Jos se on pari kertaa löytänyt pihalta ruokaa, niin aivan varmasti se tulee takaisin. Vaikka sen ajaa pois, se tulee takaisin."*
309. *"Mutta eikö voisi huolehtia, ettei sitä ruokaa ole siellä piholla saatavilla."*
310. *"Sain eilen tietää, että Munsalassa postinkantaja oli nähnyt karhun istuvan pellolla ennen juhannusta. Näin kauan [2 kuukautta] kesti että se havainto tuli minulle [puhujalla on petoyhdyshenkilö]."*
311. *"Vetäkää nyt ainakin yli tuo kommentti että Suomi on niin pieni maa, että tarvitaanko täällä karhuja. Kyllä täällä muutamille on tilaa."*
312. *"Haluan korostaa sitä, että tappamiselle on vaihtoehtoja."*
313. *"Yhä useampaan ihmiseen vaikuttaa se, jos meillä petomäärät kasvaa. Ihmiset ei enää mene ulos. Kansanterveys on vaarassa."*
314. *"Ainoa tapa vaikuttaa perusteettomaan pelkoon on tiedon jakaminen."*
315. *"Karhuhan on loppujen lopuksi todella säikky eläin. Sillä on hyvä haju- ja kuuloaisti. Vaaratilanne syntyy oikeastaan vaan siitä, kun ihminen joutuu emon ja*

pentujen väliin. Tai sitten hirvijahdissa jos karhu joutuu ajoin. Näitä tilanteita on kuitenkin aika harvoin. Eli ei nyt ylidramatisoida tätäkään. Vaara on todellinen ja se pitää ottaa huomioon, mutta asiallisesti.”

^{316.} *”Jos kohtaa karhun, oli sitten metsästäjä tai ei, niin kyllä siinä säikähtää niin, että tippuu persiilleen.”*

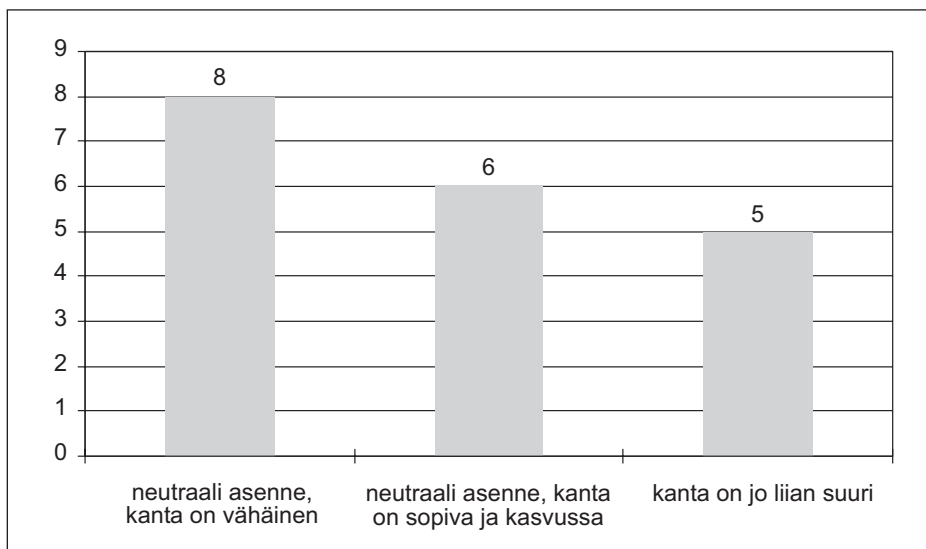
6.3.7 Satakunta – 10 karhua

Satakunnan riistanhoitopiirin alueella oli vuonna 2004 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan 1–2 karhupentuetta.

Sidosryhmäkyselyn vastaajia oli 19. Joukkoon kuului kaikkiaan 7 kuntaa, maakuntaliitto, 7 riistanhoitoyhdistystä, MTK, Metsänomistajien liitto, metsästäjäliiton piiri ja Metsähallitus.

Kysymyksiin maakunnan karhukannan tilasta ottivat kantaa kaikki vastaajat. Kahdeksan vastaajaa oli sitä mieltä, että kanta on vähäinen. He eivät kuitenkaan esittäneet varsinaisia kannan lisäämistöiveita, vaan suhtautuivat asiaan neutraalisti. Kuusi totesi niinkään tilanteen olevan kunnossa, vaikka kanta vähän näyttäisi kasvavankin. Viisi vastaajaa oli sitä mieltä, että kanta on jo liian suuri (kuva 20). Ristiriidoista esiin nousevat tiettyjen sidostahojen vastustus luonnonsuojeluväen tavoitteena olevaa kannan kasvatusta tai vaihtoehtoisesti petojen siirtoa kohtaan.

Muuten karhun ja ihmisen yhteiselon edellytyksiä käsitelleet vastaukset olivat aiemmin koko aineistosta esitetyn mukaisia, mutta kolme vastaajaa totesi, ettei yhteiselolle ole edellytyksiä.

Kuva 20. Satakunnan sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Kaikki vastasivat kannansäätelyn eri keinojen sopivuutta koskevaan kysymykseen, ja 17 kannatti pyyntilupiin perustuvaa metsästystä. Kaksi poistaisi vain häiriötä tuottavat yksilöt. Lisäkommenteissa toivottiin lupabyrokratiaa karsittavan; ongelmayksilöt nopeasti pois ilman kohua. Myös pyyntilupia toivottiin Satakuntaan, mikäli kanta nykyisestä kasvaa.

Satakunnan sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 8.8.2005 Nakkilassa. Paikalla oli 8 henkilöä, joilta kertyi 16 talennettua puheenvuoroa.

317. *"Onko hoitosuunnitelman yksi tarkoitus pitää päätäntävalta Suomessa? Ja valmistautua tulevaan?"*
318. *"Eikös ne ole arvokkaita [DNA-testit]? Sehän on todellista tietoa, jolla voidaan hälventää niitä luuloja."*
319. *"Usein vahingot on seuduilla, joilla tuottajien elämisen edellytykset on muutenkin vaikeampia."*
320. *"Se viime vuoden karhu kävi kai 9:llä eri hunajatilalla, ja rikkoi pesän tai kaksi, eikä kai omavastuu täytynyt juuri missään."*
321. *"Jos hoitosuunnitelma on tehtävä, niin paras tapa on kyllä pohtia se täällä eikä EU:ssa. Selviää sietokyky ja kantojen oikea taso."*
322. *"Kyllä näihin tavoitteisiin [riistanhoitopiirin alueella karhukanta kaksinkertaistuu ja ilveksiäkin vielä nykyisestä hiukan lisää] voimme me luonnonsuojeluväki yhtyä, ja ongelmayksilöiden poisto toimii ja se on oikein tehty. Ne sopii poistaa, ja tästä huoneistosta [riistanhoitopiiri] löytyy se asiantuntemus. Kaikki mitä ollaan puhuttu, niin kuulosta asialliselta."*
323. *"Häiriköiden poisto pitäisi hoitaa joustavasti. Ei voi olla niin, että ongelmayksilön pitää mennä uusiksi tekemään pahaa, ja se pitää tappaa rysän päältä."*
324. *"Vuonna 1999 ammuttu karhu oli tavan takaa ihmisten näkössä eikä piitannut yhtään, ja viimekesäinen hunajakarhu [jota ei poistettu] ei näyttäytynyt kelleen, vaikka senkin rohkeus kasvoi tarhoilla käydessä."*
325. *"Yhtä lailla voi olla hirvi ja villisika vaarallisia."*
326. *"Olen juossut niin pirusti karkuun valkohäntäpeuraa, ettei oo tosikaan."*

6.3.8 Varsinais-Suomi – alle 10 karhua

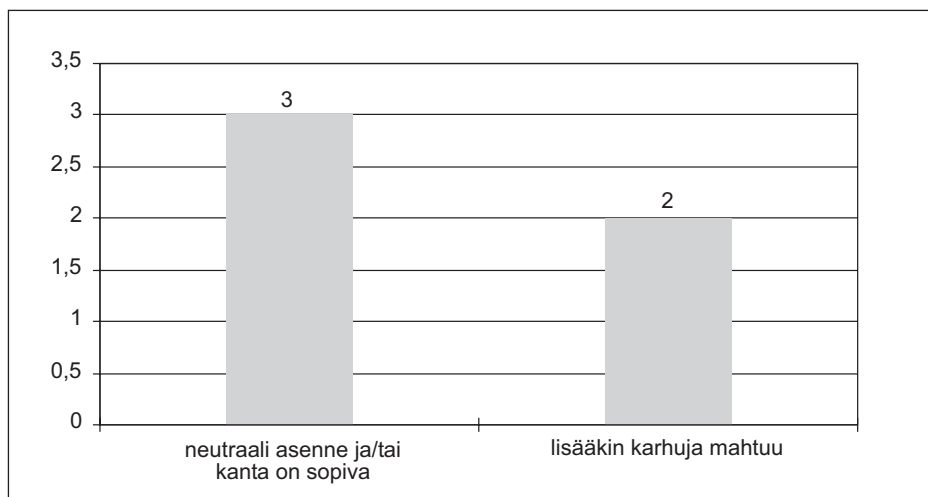
Varsinais-Suomen riistanhoitopiirin alueella ei Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan ollut karhupentueita vuonna 2004.

Sidosryhmäkyselyyn vastasi luonnonsuojelupiiri, kennelpiiri ja 3 poliisipiiriä.

Kysymyksiin maakunnan karhukannan tilasta vastasivat kaikki. Kolme oli tyytyväisiä nykytilanteeseen, ja kahden mukaan Varsinais-Suomeen sopisi karhuja enemmänkin (kuva 21). Kanta luonnehdittiin satunnaisesti tai lähes olemattomaksi. Petosiirtoja vastustettiin myös Varsinais-Suomessa, mutta muuten ei ristiriitoja noussut esille.

Karhun ja ihmisen yhteiseloon liittyen peräänkuulutettiin asiallista tiedotusta, metsästystä, seurannan lisäämistä ja alueellista suurpetotutkimusta esimerkiksi yliopistoissa. Lisäksi tulee suunnitella keinoja, joilla lemmikkeihin ja kotieläimiin erikoistuneiden petojen töihin puututaan. Yksi vastaaja totesi, että on syytä järjestää seminaari laajalla joukolla (”riistaväki, luonnonsuojelijat, retkeilyjärjestöt, urheiluseurat, maatalous, metsäväki...”) kartoittamaan karhuun ja muihin suurpetoihin liittyviä asioita sekä kantojen hoitoa maakunnassa.

Kannansäätelyn keinoista kaikki vastaajat totesivat, että ongelmaksiilöihin on syytä puuttua. Lisäksi kaksi vastannutta puolsi pyyntilupiin pohjaavaa metsästystä.

Kuva 21. Varsinais-Suomen sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Varsinais-Suomen sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 10.8.2005 Paimiossa. Paikalla oli 14 henkilöä, joilta kertyi 47 tallennettua puheenvuoroa.

327. *"Sietokyky. Miten mitataan, ja kuka tulkitsee? Ongelmallinen, kun kaupunkilaisilla on erilainen sietokyky kuin maalaisilla. Sietokykyyn vaikuttavat yksilöt kirjoittamalla lehtiin ym. Sietokyky on olennainen tavoitekannan määrittelyssä."*
328. *"Sietokykyä pitää pohdiskella paikallisten ja vahingonkärsijöiden kautta. Jos kokee, ettei tilanteeseen voi vaikuttaa, niin melkoinen raivo siitä nousee."*
329. *"Ne muutamat siirrot elää edelleen ihmisten mielissä."*
330. *"Asia on täällä sen verran kaukainen ja nykyinen työtahti sellainen, että katsoimme, ettei kannata nyt laittaa tällaiseen aikaan ja vaivaa. Että paperinkeräykseen kiitos."*
331. *"Tiedotuksesta; siinä on se ongelma, että lähteestä riippuen se voi olla vastaanottajan kannalta lähtökohtaisesti 'väärää' tietoa – jos siis tulee vastapuolen leiristä."*
332. *"Metsästäjässä ollaan panostettu petotiedottamiseen, mutta ei sekään leviä juurikaan muille kuin niille 300 000:lle. Joskus jakelua yritettiin laajentaa, mutta palaute oli sitä, että 'me ei tappajien lehtiä lueta'."*
333. *"Lehdet yrittää kyllä lypsää ihan yksittäisistä vilahduksistakin. Paikallislehdet kyllä pyrkivät hyvään tiedottamiseen, ettei turhia pelkoja tulisi."*
334. *"Maaseudun tulevaisuudessakin valitettavasti valtaosa jutuista on yleisönosastossa, ja tyylisiin 'siirtoistutus mieluiten metrin syvyyteen'. Sinnekin pitäisi saada asiatietoa, koska yhteistyöllä ja tiedottamalla pärjää. Valmiita paketteja eri etutahoille täsmällisesti toimitettuna."*
335. *"Meillä on retkeilyreittejä, ja jos kasvu tapahtuu yhtäkkiä vuodessa kahdessa ja sitten tulee konflikteja. Voiko se tapahtua niin nopeasti?"*
336. *"Jos karhu tottuu, niin voiko tapahtua jotain?"*
337. *"Venäjällä on suurempi karhutiheys kuin meillä, ja kyllä ne on tuttujeni mukaan siellä tavattoman arkoja."*
338. *"Mutta ne onkin jatkuvasti pyynnin kohteena."*
339. *"No joo, se siinä tietysti on."*
340. *"Täälläkin on moneen kertaan todettu, että metsästys arkauttaisi meidän suurpetokantaa. Minä rohkenen epäillä, että siinä käytetään nyt termiä tahallisesti väärin. Metsästyksellä kyetään hoitamaan ne häiriköt, mutta minä en ymmärrä,*

miten ammuttu karhu tai ammuttu ilves menis kertomaan niille hengissä oleville kavereille, että älkää menkö sinne, siellä käy huonosti. Että se on minun mielestäni semmoinen turha... Puhutaan tosiasioista – ammutaan ne häiriköt pois silloin kun on pakko, mutta ei sillä nyt sitten sitä jumalanpelkoo siihen olemassa olevaan karjaan varmasti saada.”

341. *”Ei me niin hyvin metsästetä, että 100 % saatais. Karkuun päässeet kertoo.”*

342. *”Oppi tulee just niille, jotka jahdista selviää.”*

343. *”Mitä olennaista se [karhun kannanhoitosuunnitelma] tuo Varsinais-Suomeen?”*

344. *”Mitä näkemyksiä tavoitetasosta Varsinais-Suomessa?”*

345. *”Ei ole karhulle tarpeeksi rauhallista.”*

346. *”Kuinka suojeltuja tulee nämä lajit olemaan, jos ne tänne oikein levittäytyy. Tuleeko tästä niin kuin valkoselkätikka, että se estää maanomistajaa toimimasta omilla maillaan.”*

347. *”Petojen laaja elinpiiri ja väljät elinympäristövaatimukset ei oikein istu tuohon tikkakuvioon. Ei ole vaaraa tulla semmosta.”*

6.3.9 Uusimaa – alle 10 karhua

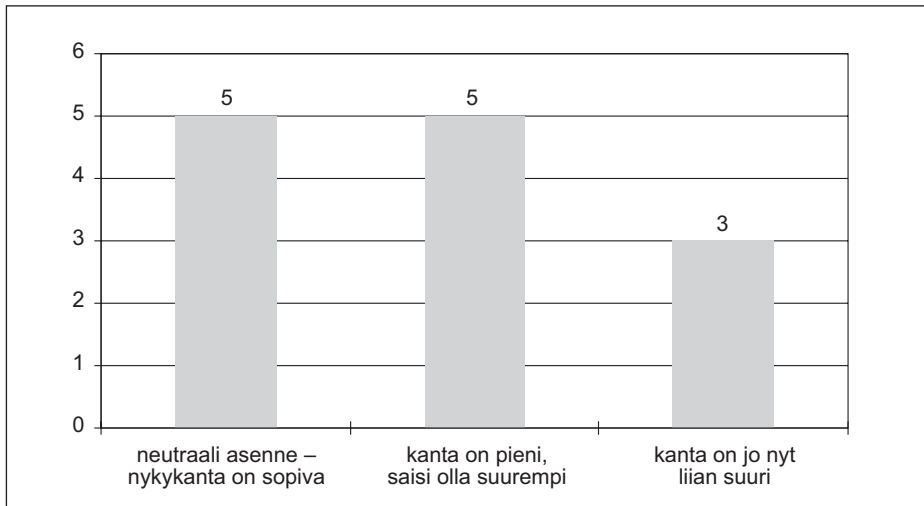
Uudenmaan riistanhoitopiirin alueella ei Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen tekemän arvion mukaan ollut karhupentueita vuonna 2004.

Sidosryhmäkyselyn vastaajia oli 13. Joukkoon kuului Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri ry, kennelpiiri, 6 riistanhoitoyhdistystä, poliisi, 1 kunta, ympäristökeskus, Nylands Hästavelsförbund ja metsänomistajien liitto.

Kysymyksiin Uudenmaan karhukannan tilasta vastasi yhteensä kolme, joista viisi toivoi kannan kasvua ja viidellä ei ollut sen kummempia tavoitteita karhukannan kehitystä koskien, vaan ne suhtautuivat tilanteeseen neutraalisti. Kolmen vastaajatahon mukaan kanta on jo nyt liian suuri (kuva 22). Yhden vastaajan mukaan karhulle ei maakunnassa ole tarpeeksi elintilaa. Ristiriidoista nousivat esiin vastaajien mukaan tiettyjen ryhmien karhuvastaisuus sekä oletukset valheellisen tiedon levittämisestä karhusta.

Karhun ja ihmisen yhteiselön edellytysten osalta maakunnan vastaukset olivat aiemmin koko aineistosta esitetyn mukaisia. Tosin kaksi oli epäileväisiä yhteiselön tarpeen tai onnistumisen suhteen. Yhdessä vastauksessa lisäksi muistutettiin viheralueiden ja viheryhteyksien tärkeydestä karhulle.

Kannansäätelyn osalta kolme taho puuttuisi vain häiriöyksilöihin, joko metsästäjien tai viranomaisten toimesta, ja yhdeksän kannatti pyyntilupiin perustuva metsästystä. Yksi taho sallisi vain petosiirrot sekä viranomaisten puuttumisen häiriötä aiheuttaviin yksilöihin.

Kuva 22. Uudenmaan sidosryhmävastaajien mielipiteiden jakautuminen maakunnan karhukannan tilaa koskien.

Uudenmaan sidosryhmätilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 10.8.2005 Nuuksiossa. Paikalla oli 16 henkilöä, joilta kertyi 129 tallennettua puheenvuoroa.

- ^{348.} *”Jos sellainen 150-kiloinen nalle tulee tänne ruuhka-Suomeen niin se joutuu väkisinikin ihmisten kanssa tekemisiin, se ei pysty täällä kävelemään sataa metriä ilman että se törmää jonkunlaiseen jumpuraan, joka tulee vastaan.”*
- ^{349.} *”Nuuksiossa on marjastajia niin paljon että kun karhu koittaa väistää yhtä niin tulee toinen vastaan. En niin tarkkaan tunne karhun sielunelämää mutta voi tulla ihan tällaisesta terveestä karhusta, että se kokee ahdistusta ja tulee sitten vahinkoja. Kyllä täällä on niin paljon ihmisiä metsässä ja ihmisiä yritetään saada liikkumaan metsässä.”*
- ^{350.} *”Monilla ei-metsästävillä tahoilla on vähän semmoinen että jos me nyt kerrotaan, että täällä on karhu tai ilves tai jotain, niin sitten ne tulee ja ampuu. Se ei kyllä ollenkaan pidä paikkaansa. Sellaisia havaintoja mitä olisi ihan hyvä saada, jää aika paljon pois.”*
- ^{351.} *”Jos tulee tuommoisia, oli ne mitä petoja tahansa, niin semmoinen pilleri siihen johonkin, että niistä pääsee pois, eikä niistä tarvi lehdessä kirjoittaa. Laittaa*

- vaan virallisia tietoja, että semmoinen ja yksi tommoinen. Sillä nyt se on pelkkää paapomista. Äh, minä suutun liikaa.”
352. ”Luonnonsuojeluliitto on esittänyt että karhu siirrettäisiin liitteeseen V jolloin sen metsästys ei olisi niin byrokraattista ja se ottaisi enemmän huomioon tätä Suomen tilannetta, että meillä on karhukanta jo yli elinvoimaisen populaation.”
353. ”Yksi asia mikä tuolla vastauksissa kiinnitti mun huomiota, niin kuinka aika laajasti myös metsästäjät ajatteli ilvestä, karhua monimuotoisuuden kannalta. Että hyvin usein luodaan tarkoitushakuisesti sellaista ilmapiiriä ja käsitystä, että metsästäjät haluaa vaan tappa kaikki. Se on täysin sen vastaista mitä itse olen kokenut ja mitä osoitti nuo vastaukset, jotka oli hämmentävän hyviä ja monipuolisia.”
354. ”Metsästäjä arvostaa riistaeläintä, nyt näissä on täysin EU:ssa käännetty tää status vahinko- ja tuhoeläimiksi, pyyntilupia voidaan myöntää vain vahinkoperustein.”
355. ”Uteliimmat ihmiset pitäisi pitää aisoissa ettei tulisi vahinkoja.”
356. ”Asiaa tulisi tarkastella aika monesta näkökulmasta. Se mikä alueen asukkaita rauhoittaa on se, että on olemassa tällainen koneisto jonka avulla ne asiat [ongelmayksilöt] voidaan hoitaa.”
357. ”Jos Nuuksion reunalla on nähty karhu tai karhun jäljet niin sen jälkeen meillä soi, että voiko vielä mennä kun siellä on karhu. Se on sitten sen kaltainen makukysymys että voiko mennä vai eikö voi mennä, jos ihmistä pelottaa mennä metsään niin silloin on ehkä parempi olla pois. Jos ei pelota, niin silloin varmaan kannattaa mennä.”
358. ”Tässä tulee nyt sellaisten ihmisten näkemyksiä, joilla on hyvin vahvat tunteet puolesta tai vastaan, aika vahvasti on nämä metsästystahot mukana ja sitten luonnonsuojelutahot. Onko tarkoitus selvittää kansalaismielipidettä näistä asioista eli mikä on keskivertokansalaisen näkemys.”
359. ”Tulee kuulla niitä ihmisiä joita asia käytännössä ja konkreettisesti koskee. Se on EU:n läheisyysperiaate.”
360. ”Epätavallinen käyttäytyminen tulee väkisinkin niille jotka täällä Uudellamaalla liikkuu.”
361. ”Aina löytyy joku ihminen joka tulkitsee häiriökäyttäytymistä esiintyvän vain siksi että pelkää. Se ei lopu ollenkaan, ellei päästä yksimielisyyteen niistä pelon eli häiriökäyttäytymisen rajoista. Keskustelu pitäisi ehkä aloittaa siitä, koska ei voida tehdä mitään päätöksiä ilman sitä määritelmää.”
362. ”Tässä ollaan ihan suloisen yksimielisiä siitä, että häiriköt pitää poistaa, mutta se että mitä ne häiriökäyttäytyminen sitten on, niin siitä pitäisi saada yksimielisyys.”
363. ”Kyse oli vaelluksellaan ihmisasutuksen ja rakennusten saartamaksi joutuneesta elukasta, jota olisi ihan järkevää saada oikeille reiteille. Ei siinä ollut mitään häiriökäyttäytymiseen viittaavaa. Mutta se asenne millä esimerkiksi toimittajat meitä lähestyi oli se, että sieltä tuli heti se häirikkö-sana.”

364. *"Espoossa kun poliisi tiedotti asiasta tarkoituksena että ihmiset pysyy poissa että metsästäjät ja poliisi voi tehdä työtä, niin se oli tavallaan niin kuin kutsu, sinne tuli sadoittain ihmisiä sotkemaan sitä työtä."*
365. *"Media käyttää sitä häirikköä hyvin helposti, siitä saa aina lööpän aikaiseksi."*
366. *"Siinä tosiaan lähdettiin siitä, että se on nyt sattuman seurausta että se ahtautui tämmöiseen hankalaan paikkaan, josta se piti pois saada ja uskon ettei ollut kysymys mistään häiriökäyttäytymisestä, siinä karhulla kompassinneula osoitti sinne ja kyllä sillä varmaan joku erämaa oli tavoitteena mutta kaupunki oli rakennettu väärään paikkaan."*
367. *"Pitkään on ollut aika, jolloin ihmiset eivät ole tottuneet elämään näiden suurpetojen kanssa. Kantojen kasvaessa pikkuhiljaa pitäisi uudestaan totuttautua."*

Uudenmaan yleisötilaisuus

Tilaisuus järjestettiin 10.8.2005 Nuuksiossa. Paikalla oli 45 henkilöä, joilta kertyi 89 tallennettua puheenvuoroa.

368. *"Se miten koen ilveskannan tai karhukannan kun menen metsään niin haluaisin tietää onko karhu liikkeellä. Mutta kun olen yli 50 vuotta kulkenut metsässä niin kuljen edelleenkin ja kyllä me sinne karhun kanssa sovitaan. En tiedä mitä teen jos se tulee vastaan, ei kuulemma naisista niin piittaa."*
369. *"Nuuksiossa kun ollaan niin onko tietoa että onko tällä alueella ilveksiä. Karhuja on joskus otsikoissa, että täällä on nähty karhuja mutta taitaa olla enemmänkin uskomuksia."*
370. *"Karhuhavaintojakin on, viime talvelta en tiedä yhtään, mutta kaksi edellistä talvea oli, lähin on tästä noin 500 metriä. Kävin itse sen todentamassa noin puoli tuntia sen jälkeen kun siinä oli oltu."*
371. *"Mielelläni kuulen että tässä lähellä niitä on... Kyllä minusta näille alueille vähän mahtuisi lisääkin."*
372. *"Toissakesänä citykarhu aiheutti melkoisen hälinän ja tiedotuksen ja itäsuomalaiset varmaan nauroivat oikein kunnolla että mites nyt yhdestä karhusta saadaan tuollainen hälinä aikaan. Kyllähän tosiasia on se, että näillä seuduilla missä on tiheä asutus ja tänne tulee karhu, niin jossakin vaiheessa se väkisin törmää ihmisiin ja häiriintyy ja sitten ollaankin pulmatilanteessa."*
373. *"Ei niitä tarvi siirtoistutella kun niillä on tassut ja satoja, jopa tuhansia kilometrejä on karhut ja sudet ainakin liikkuneet."*
374. *"Voisin negatiivisena asiana sanoa että kun niitä näkee niin vähän."*
375. *"Sun täytyy muuttaa Pohjois-Karjalaan niin näät enemmän."*

376. *”Yksittäisen petoeläimen ampuminen ei tee sitä kantaa millään lailla varovaiseksi. Täytyy varmasti tapahtua niin, että toinen eläin sen näkee.”*
377. *”Tai sitten ampuu ohi ja se pelästyy.”*
378. *”Vaikka saataisiin muutama lupa kuukaudessa, eikä niitä saada metsästettyä, niin sillä ne elukat oppii valppaiksi.”*
379. *”Pimeessä kun sinne menee jäljittäjät lamppujen ja koirien kanssa, ei tiedä onko sulla ollut kolari hirven vai peuran kanssa. Ja sitten siellä onkin karhu. Kyllä se on niille miehille ensimmäinen kokemus vaikka olisivat ammattimiehiä. Siellä on monenlaista väkeä pyörimässä ympäri sitä puskaa.”*
380. *”Kyllä se pyyntikulttuuri pitäisi jollain lailla säilyttää.”*
381. *”Tuusulan–Järvenpään karhusta sen verran että metsästäjille siitä pitää täysi kymppi antaa, enemmän siinä oli harmia niistä ihmisistä jotka sinne meni turismia harrastamaan. Miten ne saataisiin sieltä tieltä pidettyä pois jatkossa. Se siinä varmaan isoin ongelma.”*
382. *”Olisiko hyvä määrittely määräksi että se olisi reilun pelin säännöillä, yhtä paljon kuin on metsästäjiäkin. Silloin olisi puntit tasan ja katsottaisiin että kuka on kuka.”*
383. *”Ihmisillä on perimässä tuo petoviha. Kestää varmaan vuosisatoja että ihmiset kasvaa siitä ulos.”*
384. *”Milloin karhukanta on aikaisemmin ollut yhtä tiheä kuin nyt. Sehän on nyt laskemassa.”*
385. *”Se on ollut joskus 1800-luvulla.”*
386. *”Että tässä on mennyt oikeastaan pari sukupolvea että karhusta ei ole tiedetty.”*
387. *”En usko että susipelko tai karhupelko on geneettistä. Siellä alueilla missä ne on arkipäivää joku törmää niihin metsässä ja entäs sitten. Kun se tulee ensimmäistä kertaa elämässä tai sukupolvessa niin olisi hyvä että se tiedottaminen olisi asiallista eikä revittelevää.”*

6.4 Kansallinen taso

6.4.1 Kirjalliset vastaukset

Kansallisilla sidosryhmillä oli kosolti asiaa karhusta. Vastaukset olivat keskimäärin huomattavasti pidempiä kuin maakunnallisten sidosryhmävastaajien antamat. Vertailimme kansallisen tason vastaajia niiden kunkin antamien kaikkien vastausten yhteispituuden sekä keskimääräisen yksittäisen vastauksen pituuden perusteella, ja runsassanaisuudessa

omaa luokkaansa oli Metsästäjien keskusjärjestö. Erityisen seikkaperäisiä vastauksia antoivat lisäksi Suomen luonnonsuojeluliitto sekä Suomen Metsästäjä- ja kalastajaliitto. Kunkin sidosryhmän keskeisten kannanhoidollisten linjausten selvittämiseksi täsmällinen tieto oli tietenkin pelkästään hyödyllistä. Kansalliset sidosryhmät näyttävät olevan karhukannan hoidon suurista kysymyksistä hyvinkin samaa mieltä. Kyselyyn vastanneista ainoastaan ympäristöministeriöllä linja poikkeaa selvästi muiden sidosryhmien päämääristä ja keinoista niiden saavuttamiseen. Alla käymme kansallisten sidosryhmien vastaukset läpi kysymys kysymykseltä.

Suomen karhutilanne

Pyysimme vastaajilta luonnehdintaa Suomen karhutilanteesta. Kaikki vastaajat ottivat kysymykseen kantaa. Neljä vastaajista liittyy yleisluonteiseen 'Suomen karhutilanne'-käsitteeseen useampia eri näkökohtia, ja siksipä kannanotoissa asiaa tarkastellaan useammasta eri näkökulmasta; kommentointi kohdistuu kannan elinkykyyn, viimeaikaiseen kannankehitykseen, kannan alueellisen jakautumiseen, karhun aiheuttamiin vahinkoihin sekä kannansäätelyyn.

Kannan elinkykyyn ottavat kantaa Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto (MTK), Metsästäjien keskusjärjestö (MKJ), Suomen Kennelliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto ja ympäristöministeriö. Suomen luonnonsuojeluliitto ja MKJ määrittelevät kannan elinkykyiseksi, ja MTK ja Kennelliitto toteavat omasta puolestaan saman asian toisin sanomalla karhun suotuisan suojelutason täyttyvän Suomessa. Ympäristöministeriön mukaan karhun suotuisa suojelun taso ei Suomessa täyty. Syyksi ministeriö mainitsee itärajan takaa tulevan kannanlisän. WWF Suomi sekä Suomen metsästäjä- ja kalastajaliitto eivät suoraan ota kantaa elinkykyyn, mutta toteavat Suomen karhukannan voivan kohtuullisen hyvin.

Viimeaikaisesta kannankehityksestä maan karhutilanteen määrittäjänä mainitsevat Metsähallitus ja MKJ. Molemmat toteavat kannan lisääntyneen viime vuosina ja vuosikymmeninä. MKJ muistuttaa, että 2003 kanta aleni. Kannan alueellisen jakautumisen itäpainotteisuudesta muistuttavat MKJ ja luonnonsuojeluliitto. Jälkimmäinen toteaa maan länsiosien kannan olevan harva ja koostuvan pääosin uroksista. MTK toteaa vastauksessaan maan karhukannan aiheuttavan vahinkoja maa- ja porotaloudelle ja toteaa, että karhukannan verotusta voisi lisätä. Kennelliitto mainitsee erikseen, että kanta kestää metsästyksen keinoin toteutetun kannansäätelyn.

Karhuun liittyvät myönteiset ja kielteiset ominaisuudet

Painoarvojen summin tarkasteltuna ylivoimaisesti myönteisimmäksi karhuun liittyväksi seikaksi vastaajat katsoivat sen, että karhu on alkuperäinen osa suomalaisen metsäluonnon

monimuotoisuutta. Seuraavaksi tuli karhun metsästysmahdollisuus/riistaeläimen asema yhtä selvällä erolla kolmanteen myönteiseen seikkaan, joka korosti karhun ekologista roolia muun muassa maamme suurimpana petoeläimenä ja haaskansyöjänä.

Karhuun liitetyistä kielteisistä seikoista oli, jälleen painoarvojen summin tarkasteltuna, hyvin selvästi etunenässä karhun aiheuttama pelko, johon liittyi sekä turvallisuusuhka että luonnon muulle virkistyskäytölle aiheutuvat haitat. Seuraavaksi merkittävimmäksi listattiin karhun aiheuttamat haitat ihmisen elinkeinotoiminnalle, ja kolmanneksi vastaajat nostivat yksittäisten karhuyksilöiden ihmisarkuuden väistymisen.

Vastaajien painotuksia tarkastellessamme totesimme, että monimuotoisuutta korostivat vastaajista kaikki muut paitsi Suomen metsästäjä- ja kalastajaliitto, ja karhun osan yhtenä Suomen riistaeläimistä mainitsivat muut kuin Suomen Metsästäjäliitto, WWF Suomi ja ympäristöministeriö. Kielteisistä seikoista karhupelon nostivat esiin kaikki muut paitsi ympäristöministeriö. Toiseksi merkittävin kielteinen ominaisuus eli karhun taipumus aiheuttaa vahinkoja mainittiin muissa paitsi Suomen metsästäjäliiton, Suomen metsästäjä- ja kalastajaliiton sekä WWF Suomen vastauksissa.

Karhuun liittyvät ristiriitaiset tavoitteet

Kysymykseemme karhuun liittyvistä ristiriitaisista tavoitteista ja niiden syistä ottivat myöskin kantaa kaikki vastaajat. Sidosryhmien välisiä ristiriitoja ja niiden taustalla olevia syitä listattiin varsin mittava määrä. Aiempiin maakunnallisiin vastauksiin verrattuna tässä ei kuitenkaan noussut esiin mitään yllätyksellistä, vaan teemat olivat jo sieltä tuttuja.

Ristiriitoja miellettiin olevan EU:n ja Suomen, tuottajatahojen ja luonnonsuojelijoiden, maaseudun asukkaiden ja kaupunkilaisten, 'paikallisten' ja 'luonnonsuojelijoiden', maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja riistanhoitopiirien, metsästäjätahojen ja ympäristöministeriön, luonnonsuojelijoiden ja metsästäjien sekä metsästäjien ja luontomatkailuyrittäjien/-kuvaajien välillä.

Ristiriidat katsottiin luonnollisesti johtuviksi karhuun liittyvistä kannanhoidollisista ongelmakohdista; kannan elinkyky ja alueellinen jakautuminen, karhun aiheuttamat taloudelliset vahingot sekä vaara ihmisen hengelle ja terveydelle, kannansäätelyn tarve ja keinot, karhun status lajina, karhusta saatava välillinen tuotto ja kannanhoidon hallinnointi. Aivan erityisen ja lähtökohtaisesti ratkaisemattomaksi tuomittavan, kannan alueelliseen jakautumiseen nivoutuvan ristiriidan mainitsevat Kennelliitto ja Suomen Metsästäjäliitto, jotka toteavat valtaosan kansasta vastustavan karhuja aivan kotikonnuillaan mutta olevan samanaikaisesti sitä mieltä, että karhu kuuluu Suomen luontoon ja kannan tulisi olla tasaisemmin jakautunut. WWF Suomi toteaa karhun elintilan rajoittuvan kaiken aikaa taajamien leviämisen myötä, jolloin ristiriita olisi karhukannan elinkykyä sekä suotuisan suojelun tasoa vaalivien tahojen ja taajamien levittäytymisestä hyötyvien tahojen välillä.

Nähdäksemme taajamien levittäytyminen ja kokonaan uusien taajamien synty tapahtuu nyky-Suomessa pääsääntöisesti kuitenkin alueilla, jotka jo valmiiksi ovat karhun elinympäristönä varsin marginaalisia. Päinvastoin voisi ajatella kaupungistumisen hyödyttävän karhua maaseudun autioitumisen myötä.

Mielenkiintoista vastauksissa on erityisesti se, että verrattaessa tässä listattuja ristiriitoja kaikesta saamastamme vastausmateriaalista määriteltäviin sidosryhmäkohtaisiin kannanhoidollisiin linjauksiin ja tavoitteisiin näyttää siltä, että osa ristiriidoista on kuviteltuja tai ainakin niiden merkitys oletetaan todellista paljon suuremmaksi. Vaikuttaa siis siltä, että 'vastapuolen' todellisia tavoitteita ei tunneta tarpeeksi hyvin ja tiedon aukot täytetään omilla olettamuksilla. Esimerkiksi metsästäjä- ja luonnonsuojelutahojen katsantokannat ovat useammassa karhukannan hoidon keskeisessä kysymyksessä paljon lähempänä toisiaan, kuin mitä osapuolet näyttävät olettavan.

Ihmisen ja karhun yhteiselön edellytykset

Kysymykseemme ihmisen ja karhun yhteiselön ylläpidon ja parantamisen keinoista ottivat niin ikään kantaa kaikki vastaajat. Kuvassa 7 esitettiin maakunnallisten vastaajatahojen kantoja, eivätkä kansalliseen kyselyyn vastanneet siitä juurikaan poikenneet. Tiedotuksen tärkeyttä korostivat MKJ, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen Metsästäjäliitto, WWF Suomi ja ympäristöministeriö. Kannansäätelyn ja ihmisarkuuden ylläpidon metsästyksen keinoin sekä ongelmia aiheuttavien yksilöiden poiston mainitsivat MTK, MKJ ja Suomen metsästäjä- ja kalastajaliitto. Luonnonsuojeluliitto totesi yhteiselön vaativan, että karhu pidetään villinä metsän eläimenä. Millä keinoin, siihen ei liitto tässä yhteydessä ottanut kantaa. Karhuvahinkojen korvausjärjestelmän toimivuus ja vahinkojen ennaltaehkäisy tulivat esiin MTK:n, MKJ:n, luonnonsuojeluliiton, metsästäjä- ja kalastajaliiton, WWF Suomen ja ympäristöministeriön vastauksissa. Ravintotarjonnan kontrollointia asutuksen läheisyydessä esitti Metsähallitus.

MTK esittää kevätmetsästyksen palauttamista harkittavaksi yhteiselön ylläpidon ja parantamisen keinona, ja MKJ muistuttaa, että kannan lisäämisen tulee tapahtua ihmisen sietokyvyn ehdoilla. Kennelliitto toivoo lisää luotettavuutta kannan seurantaan sekä kannanhoidon kysymysten päättävällän siirtämistä alemmas, kansalliselle ja alueelliselle tasolle.

Sopiva karhukanta Suomessa

Ensimmäisen kysymyksen vastauksissaan Suomen karhutilanteesta osa vastaajista jo kertoi mielipiteensä meille sopivasta karhukannasta, vaikka varsinaisesti kysyimme sitä vasta tässä. Aiemmin, maakunnallisten vastausten osalta, muodostimme tästä sekä ensimmäisestä kysymyksestä niihin annettujen vastausten päällekkäisyyden tähden kul-

lekin vastaajalle yhden kannanoton. Usein maakunnallisessa kyselyssä oli myös vastattu vain toiseen. Kansallisten vastaajien osalta emme menettele näin, koska kaikki antoivat helposti tulkittavan vastauksen mielestään sopivasta karhukannasta.

MTK, Metsähallitus, MKJ, Suomen Metsästäjäliitto ja WWF Suomi ovat sitä mieltä, että nykyisellään kanta on sopiva. Kaksi ensin mainittua viittaavat nykykannasta puhuessaan 800–1000 yksilöön, ja muut käyttävät ilmaisua ’nykyinen’ tai ’nykykanta’.

Kannan karttumista toivovat Kennelliitto, luonnonsuojeluliitto, Suomen metsästäjä- ja kalastajaliitto sekä ympäristöministeriö. Kennelväki ja vapaaehtoinen metsästäjätaho toivoisivat sanavalinnoista päätellen hillittyä ja hallittua kannanlisää; ”enemmänkin mahtuisi” ja ”voisi olla enemmänkin”. Luonnonsuojeluliitto mainitsee sopivan kannan pääluvuksi 1000–1500 yksilöä, ja ympäristöministeriö tuplaisi karhukannan. Yksilömääränä tämä tarkoittaa tuoreimman kannanarvion perusteella hitusen yli 1600 karhun vähimmäiskantaa. Toisaalta ympäristöministeriö kuitenkin perää vastauksessaan suurpetotyöryhmän vuonna 1996 asettaman tavoitteen täyttymistä. Työryhmä asetti tuolloin tavoitteeksi runsaan 20 % kannankasvun 1996 tasosta vuoteen 2010 mennessä (Ympäristö- ja luonnonvarainneuvosto 1996). Vuonna 1996 karhun vähimmäiskannaksi arvioitiin 770 yksilöä, joten työryhmän tavoite vuoteen 2010 on 920–940 karhua.

Erillisten kannanhoitoalueiden tarve

Mielipidettä erillisten kannanhoitoalueiden tarpeellisuudesta emme maakunnallisilta sidosryhmillä kysyneet lainkaan. Kansalliset tahot ottivat tähän ahkerasti kantaa. Tarkkaan ottaen niiltä kysyttiin, onko Suomeen tarpeellista muodostaa erilaisia karhukannan hoitoalueita, joilla asutustiheydestä ja elinkeinorakenteesta nousevien perusteiden vuoksi olisi erilaiset kannantihetydet ja kannanhoitopolitiikka.

Vastausten pääasiallinen viesti oli se, että erilliset kannanhoitoalueet nähdään likimain välttämättöminä yksinkertaisesti siitä syystä, että kannanhoitotavoitteet eivät voi olla yhtäläiset yli koko maan. Tämän sanovat selvin sanoin Metsästäjäin keskusjärjestö, Suomen Kennelliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto ja WWF Suomi. MTK toteaa ykskantaan, että erillisille kannanhoitoalueille on perusteita. Ympäristöministeriö viittaa tässäkin vastauksessa suurpetotyöryhmän työhön. Siinä määriteltiin nykyiset, tavoitteiltaan toisistaan poikkeavat kannanhoitoalueet, joten ympäristöministeriö on edellä mainittujen vastaajien kanssa samoilla linjoilla. Metsähallitus sanoo asian hiukan toisin, mutta sekin puhuu erillisten alueiden puolesta.

Suomen metsästäjäliiton sekä Suomen metsästäjä- ja kalastajaliiton mielipide poikkeaa muista. Edellinen ei usko erillisten kannanhoitoalueiden muodostamisen onnistuvan ja jälkimmäinen ei näe niitä tarpeellisiksi.

Maakuntien hallinnon rooli karhukannan hoidossa

Myöskään maakuntatason hallinnon roolista karhun kannanhoitokysymyksissä emme maakunnallisilta vastaajilta itseltään kysyneet, vaan kysymys esitettiin ainoastaan kyselyn kansallisella tasolla. Suomen Metsästäjäliitto jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Annetut vastaukset olivat antamamme rajallinen vastausmahdollisuus huomioiden varsin monipolvisia ja pohdiskelevia.

Kukaan vastaajista ei antaisi karhukannan hoidon päätöksentekoa kokonaan maakuntiin, mutta toisaalta kaikki vastaajat ympäristöministeriötä lukuun ottamatta muistuttavat maakuntatason/riistanhoitopiirin tavoitteiden huomioinnin ehdottomasta tärkeydestä, jotta kannanhoidolla olisi entistä paremmin alueellisten sidostahojen tuki. Ympäristöministeriö toteaa nykyisen maa- ja metsätalousministeriön ohjauksen riittävän.

Maakuntatason toimijoiden kannanhoitotavoitteiden nykyistä merkittävämpää huomioimista siis kannatettiin. Kysymyksessä emme varsinaisesti tiedustelleet, mille taholle maakuntien päätöksenteon tulisi olla alisteinen karhukannan hoidossa, mutta siihen otettiin silti kantaa. Vastaajien ehdottamat käytännöt eroavat jonkin verran toisistaan. Ylin päätösvalta annettaisiin joko Luonnonvarainneuvostolle, jonka alla maa- ja metsätalousministeriön Kala- ja riistaosasto ohjaisi kannanhoitoa (MTK:n kanta) tai nykyiseen tapaan maa- ja metsätalousministeriölle (Metsähallituksen, MKJ:n ja WWF Suomen kanta). Kennelliitto antaisi riistanhoitopiireille vapaimmat kädet, mutta lopullinen neuvonpito pidettäisiin siinäkin tapauksessa pyyntiluvanvaraisten hirvieläinten kannansäätelyn tapaan maa- ja metsätalousministeriön ja riistanhoitopiirien välillä. Suomen metsästäjä- ja kalastajaliitto ei nimennyt ylimmän päätösvallan käyttäjää mallissaan, mutta toteaa sen olevan maakuntatason yläpuolella. Tuo elin olisi kuitenkin oletettavasti maa- ja metsätalousministeriö, koska liitto toisaalla vastauksessaan toteaa nykyisysteeminkin olevan toimiva. Luonnon-suojeluliitto muiden tapaan peräänkuulutti sekä maakuntien näkemysten huomioimisen ehdotonta tärkeyttä, muttei ottanut kantaa ylimpään päätösvallan käyttäjään.

Karhukannan säätelyn sopivimmat vaihtoehdot

Myös kansallisen tason kyselyssä oli sopivimpia kannansäätelyn vaihtoehtoja koskevassa kysymyksessä aiemmin maakunnallisen kyselyn yhteydessä kuvatun kaltainen ongelma. Vastaajille annettiin mahdollisuus valita useampikin vaihtoehto, mutta vaihtoehtojen sanamuoto viittasi valittavana olevan vain yksi vaihtoehto. Vastaajat noudattivat kumpaakin käytäntöä. Usean eri kannansäätelykeino vaihtoehtoon päätyneet vastaajat olivat tämän ristiriidan tähden saattaneet poistaa kolmannelta tai neljännestä vaihtoehdosta sanan ”vain”. Kiersimme ongelman soveltamalla tulosten tulkinnassa oletusta, että pyyntilupiin perustuvaa karhun kannansäätelyä kannattava henkilö tai taho hyväksyy aina myös ongelmallisesti käyttäytyvien yksilöiden poiston sekä metsästäen että viranomaistyönä.

Vastaavasti ongelmayksilöiden poiston metsästyksellisin keinoin hyväksyvän vastaajan olemme sulattavan myös viranomaistehtävinä hoidettavat poistot. Kultakin vastaajalta olemme tämän käytännön avulla valinneet hänen ehdottamansa pääasiallisen kannansäätelykeidon.

Kaikki vastaajat ympäristöministeriötä ja WWF Suomea lukuun ottamatta asettivat sopivimmaksi kannansäätelykeinoksi pyyntilupiin perustuvan metsästyksen. Nuo vastaajat olisivat valmiita vain häiriötä aiheuttavien yksilöiden poistoon metsästäen. Tosin WWF Suomi tarkensi vastaustaan lisäkommentilla, että olisi valmis hyväksymään lupapyyntin, mikäli alueellisesti kanta kasvaisi reilusti yli tavoitteiden. MTK on käyttänyt kysymyksen suomaan tilaisuutta ja lausunut ehdottoman kiellon karhujen siirtoistutuksille.

Muita vastauksen oheen lisäkommentin antaneita olivat MKJ ja luonnonsuojeluliitto. Edellinen totesi, että ongelmayksilöiden poiston kehittämiseen laidunkauden ja hunajakauden aikana saattaa olla tarvetta, ja jälkimmäinen muistutti metsästyksen säätelyn tärkeydestä, ettei kantaa yliveroteta. Yliverotuksen vaaraa kasvattaa luonnonsuojeluliiton mukaan se, että karhu on hyvin arvostettu ja haluttu saalis ja kilpailu on sen myötä kovaa.

Karhun häiriökäyttäytyminen

Karhun häiriökäyttäytymisen määritelmää koskevaan kysymykseen kaikki vastaajat ympäristöministeriötä lukuun ottamatta toteavat, että asutuksen läheisyyteen tai piha-piireihin tulo pääsääntöisesti täyttää ihmistä häiritsevän käyttäytymisen tunnusmerkit. Kuudessa vastauksessa mainitaan lisäksi 'ihmisiin tottuminen' tai 'ihmisarkuuden puute', ja samoin kuusi vastaajaa kiinnittää huomiota käyttäytymisen toistuvuuteen. Keskeisenä ajatuksena on, että nimenomaan tietyn käyttäytymismallin omaksuminen ja toistaminen on ongelmallisen yksilön määrittelyssä oleellista. Kaikki kolme yllämainittua ominaisuutta sisältyvät Metsähallituksen, MKJ:n, kennelliiton, luonnonsuojeluliiton ja WWF Suomen vastauksiin.

Lisäksi MTK, Metsähallitus, MKJ, Kennelliitto ja WWF Suomi mainitsevat vastauksissaan koti- ja tuotantoeläinten verottamisen tai toistuvan verottamisen. Luonnonsuojeluliitto luonnehtii samaa asiaa hiukan eri sanoin toteamalla merkittävien ja toistuvien kotieläin-, poro- ja mehiläisvahinkojen täyttävän häiriökäyttäytymisen tunnusmerkit.

Ympäristöministeriö ei määrittele häiriökäyttäytymistä, mutta toteaa sen olevan seurausta ihmisen tarjoamista mahdollisuuksista ravinnonsaantiin.

Ongelmatilanteiden edellyttämiä toimenpiteitä ehdottaa neljä vastaajaa. Kennelliitto toteaa kuvaillulla tavalla käyttäytyvien yksilöiden tappamisen olevan ainut oikea toimi, ja MTK sekä MKJ karkottaisivat ja vasta tarvittaessa lopettaisivat kyseiset yksilöt. Ympäristöministeriö parantaisi jätehuoltoa.

Kehittämistarpeet

Kymmenes kysymyksemme koski keskeisiä kehittämistarpeita karhua koskevassa: a) tutkimuksessa, b) kannan seurannassa, c) kantaan liittyvässä tiedotuksessa, d) viranomaisyhteistyössä ja e) lainsäädännössä. Tässä esille tulleista seikoista monet ovat toistuvasti nousseet keskustelunaiheiksi niin maakunnallisen kyselyn vastauksissa kuin edellä esitetyissä 'kansalaisten karhukannoissa'. Käymme siksi vastaukset tässä yhteydessä läpi vain lyhyesti alakohdittain.

Tutkimuksen kehittämistarpeita (a) koskevissa vastauksissa lähinnä listattiin toivottuja karhututkimuksen erityisaiheita: reviiiri- ja vaellustutkimukset, ruokinnan vaikutusten tutkiminen, pantaseurannan lisääminen, tutkimus karhun suhteesta häiriöön tai ihmisen läheisyyteen, peto-saalissuhteen tutkimus.

Kannan seurannan kehittämistarpeiden (b) osalta vastaukset olivat edellistä ympäripyöreämpiä. Toivottiin menetelmien tehostamista ja luotettavuuden parantamista sekä seurannan saamista ”niin pitäväksi, ettei karhumääristä jää epäselvyyttä”. Tavoitteet ovat siis selkeitä, mutta toteutuskeinot jäävät hämärän peittoon. Kahdessa kysellään konkreettisemmin satelliitti- ja radiotekniikan perään. Suden kohdalla keino on pätevä, mutta neljä kertaa runsaamman karhun kohdalla menetelmän hyödyt kustannuksiin suhteutettuna eivät ole välttämättä yhtä ilmeiset. MKJ muistuttaa petoyhdyshenkilöille lähetettävän palautteen tärkeydestä nykyisen järjestelmän ylläpidossa. DNA-menetelmiä ei maininnut yksikään vastaajista.

Kantaan liittyvää tiedotusta (c) halutaan pääsääntöisesti aina lisää niin maakunnallisella kuin tällä kansallisellakin tasolla. Täsmällistä alueellista tiedottamista toivotaan useammassa vastauksessa ja muistutetaan internetin mahdollisuuksista. Metsähallitus toteaa vastauksessaan, että tiedotusvastuu on sillä, joka kannanhoidosta päättää. Myös ohjeita karhu kohtaamisten varalle halutaan yleiseen levitykseen

Viranomaisyhteistyön (d) kehittämistoiveet muistuttavat kannanseurannan kehittämistä. Yhteistyötä tulee vastaajien mukaan tiivistää, lisätä, laajentaa ja muuttaa avoimemmaksi. Tarkemmin ei aina huomata täsmennettä, minkä viranomaisten välistä yhteistyötä tarkoitetaan. Poliisin ja riistaviranomaisten yhteistyö mainitaan MTK:n vastauksessa nykyisellään toimivaksi, ja kennelliitossa toivotaan ongelmaksiilöiden poiston poikkeuslupien helpommin heltiävän ministeriöstä, jottei paikallispoliisin tarvitse niin usein käyttää erityisoikeuksiaan. Riistanhoitopiirien ja ympäristöviranomaisten, maa- ja metsätalousministeriön, ympäristöministeriön sekä luonnonsuojeluorganisaatioiden vuoropuhelua toivotaan luonnonsuojeluliiton ja WWF Suomen taholta.

Lainsäädännön kehittämistarpeista (d) mainitaan päällimmäisenä toiveena suurpetoasioiden saattaminen kansallisen päätöksenteon piiriin (MTK, MKJ, Kennelliitto ja Suomen Metsästäjäliitto). Metsähallitus toivoo alueittain vaihtelevien olosuhteiden huomioimista

entistä paremmin, minkä voi myös tietyllä tavalla katsoa vastaavan toivetta kansallisesta päätöksenteosta. Suomen metsästäjä- ja kalastajaliitto antaa monisanaisen vastauksen kevätpyyntiin palauttamisen puolesta.

Muut karhua koskevat kannanotot

Muiden kysymysten yhteydessä julkilausumattomat kannanotot saivat sijansa kysymyslomakkeen lopuksi. Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto totesi, että Venäjän kanta tulee huomioida Suomen pyyntilupapolitiikassa. Metsästäjien keskusjärjestö peräänkuulutti yhteiskunnan vastuuta karhukannasta aiheutuvien kustannusten kattamisessa (vahingot, ennaltaehkäisy, tutkimus, tiedotus jne.) sekä alueellisten erityispiirteiden huomioimista kannantiheyden tavoitteita määriteltäessä. Lisäksi MKJ totesi, että karhukannan kestävä käyttö ja suotuisan suojelun tason saavuttamisessa on myös haittojen vähentäminen oleellista. Suomen Kennelliitto toivoo kannan annettavan kasvaa sen verran, että normaali metsästyksessä mahdollistuu, jolloin karhunpyyntiin soveltuvien koirarotujen käyttömahdollisuudet eivät ole uhattuna. Toisaalta kennelliiton mukaan kanta ei saa olla niin suuri, että se häiritsee muita luontoharrastuksia. Suomen luonnonsuojeluliitto edellyttää, että villiintyvään lupapyyntiin tulisi puuttua rajoituksin. Liitto ehdottaa myös pakollista karhunpyyntikurssia. Ympäristöministeriö poistaisi omavastuun porovahingoista ja vastavaroisesti lopettaisi poronhoitoalueen kiintiömetsästyksen ja muuttaisi sen pyyntiluvanvaraiseksi.

6.4.2 Kansallinen sidosryhmäneuvottelu

Tilaisuudessa käydystä sekä karhua että ilvestä koskeneesta keskustelusta kertyi sidosryhmien edustajilta 74 tallennettua puheenvuoroa tai kannanottoa. Keskusteluaiheiden osalta tai karhun kannanhoitoon oleellisesti vaikuttavien seikkojen suhteen mitään kokonaan uutta ei ilmennyt. Karhukannan hoitoon liittyvä keskustelu keskittyi pääasiassa viiteen aiheeseen: 1) hoitosuunnitelman sisältö sekä suunnitelman linjausten muuttamisen mahdollisuudet tiedon karttuessa, 2) karhukannan itäpainotteisuus ja levittäytymisen edellytykset, 3) karhunpyyntiin liittyvät seikat, 4) ympäristöministeriön muista vastaajista poikkeavat kannat, sekä 5) mahdollisuus karhun siirtoon luontodirektiivin liitteestä IV liitteeseen V.

Keskustelutilaisuus alkoi lyhyellä sananvaihdolla karhukannan hoitosuunnitelman sisällöstä ja itse suunnitelman linjausten joustavuudesta, jossa todettiin, että tutkimushankkeessa, ja siis tässä käsillä oleva raportissa, kuvaamme prosessin kulun ja kansalaisten esille nostamat asiat sellaisenaan, mutta itse hoitosuunnitelman sisältö on maa- ja metsätalousministeriön vastuulla. Hoitosuunnitelman kyvyn mukautua kulloinkin vallitsevaan karhukannan tilaan ja kulloiseenkin karhutietämyksen tasoon todettiin olevan välttämätön.

Kannan länteen levittäytymisen suhteen Suomen luonnonsuojeluliitto kiinnitti huomion nuorten elinpiiriään etsivien sekä aikuisten, jo tuottavien naaraiden merkitykseen. Liiton mukaan olisi varsin tärkeää kohdistaa pyynti entistä enemmän uroksiin. Toisaalta nostettiin esiin ruotsalaistutkimuksen havainto, jonka mukaan alueen johtavan uroksen poisto saattaa johtaa lisääntyneeseen pentukuolleisuuteen. Jäi epäselväksi, esiintyykö ilmiötä vain vaikiintuneen kannan alueella vai onko se mahdollista myös Suomessa levittäytyvän kannan esiintymisalueella. Ympäristöministeriön edustaja muistutti, että kaikkein niukimman kannan alueella meillä on käytännössä pelkästään uroksia, joten naaraita tarvitaan kipeästi. Niiden metsästystä pitäisi niin ollen välttää, koska se on suojellisesti tavoiteltavaa. Suomen kennelliiton edustaja totesi että maan tiheän karhukannan alueella pyritään jo ennen pyynnin aloittamista varmistamaan, ettei alueella ole pennullisia naaraskarhuja. Lisäksi kannan levittäytymistavoitetta koskien Kennelliiton edustaja edelleen linjasi, että valikoidut siirtoistutukset tiheän kannan alueelta olisivat ainut keino päästä tasaiseen levittäytymiseen, mutta siirrettävien yksilöiden vastaanottajat ovat ymmärrettävästi nykyisin varsin harvassa. Kennelliitto muistutti lisäksi, että nykyisellään hyvin pieni osa väestöstä joutuu kohtaamaan suurimman osan Suomen karhukannan ylläpidon seurauksista.

Karhunpyyntiin liittyvistä seikoista keskustelua piti yllä lähinnä Suomen luonnonsuojeluliitto kiinnittämällä huomiota pyynnin epäkohtiin. Liiton edustajan mukaan eritoten saaliiksi saadun ison uroskarhun korkea rahallinen arvo on omiaan johtamaan kilpailuun karhun lupapyynnissä. Tämä taas houkuttaa liiton edustajan mukaan laillisuuden rajoja kolkuttelevien vippaskonstien käyttöön, kuten jo ennen metsästyskautta tapahtuvaan karhujen houkutteluun ruokkimalla, jolloin karhunmetsästysajan alkaessa paikkaan jo tottuneen karhun jäljille on helppo päästä. Liiton edustaja kiinnitti huomiota myös ampumakokeen puutteeseen. Siihen Suomen Metsästäjäliitto ja Suomen Kennelliitto ehättivät vastaamaan, että karhunpyyntiin osallistuvilta vaaditaan kyllä ampumakokeen suoritus. Keskustelussa ei tullut ilmi, mutta tässä yhteydessä voimme tarkentaen todeta, että kokeen on oltava maa- ja metsätalousministeriön määräysten mukainen, ja se vaaditaan kaikilta hirvieläimen tai karhun metsästykseseen ampujina osallistuvilta. Tämä säädös on ollut voimassa vuoden 1993 metsästyslakiuudistuksesta lähtien. Metsästäjäliiton edustaja totesi, että nimenomaan karhun osalta koetta ollaan paraikaa uudistamassa karhunpyyntiin paremmin sopivaksi, ja osin myös vaativammaksi. Luonto-Liiton edustaja kiinnitti huomiota salakaatoihin toivoen kannanhoitosuunnitelmassa karhun metsästykselle määriteltäväksi parempaa säätelyä. Suomen Metsästäjäliitto totesi yleisemmällä tasolla pyynnin ongelmista, että laittomuudet ja metsästys pitää luonnollisesti erottaa toisistaan eikä yksittäisten ongelmatapausten merkitystä tulisi turhan voimakkaasti korostaa.

Kansallisen sidosryhmäkyselyn tulosten yhteenvedossa näkynyt ympäristöministeriön vastausten omaleimaisuus herätti myös keskustelua. Kannansuuruustavoitteitaan koskien (kappale 6.4.1; Sopiva karhukanta Suomessa) ympäristöministeriö puolustautui vedoten IUCN:n (Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto) uhanalaisuusluokituksiin sekä siihen, että niin kauan kuin karhukanta on Suomessa vaarantunut, se ei ole elinkykyinen. Ympäristöministeriön edustajan mukaan karhukannan kehitys riippuu paljolti siitä, miten Suomessa

hoidetaan hirvikannan säätely ja sen mukaisesti me voimme ylläpitää juuri haluamamme suuruista karhukantaa.

Karhun siirtämisestä luontodirektiivin liitteeltä IV liitteelle V käydyssä keskustelussa olivat äänessä pääasiassa Luonnonsuojeluliitto ja Kennelliitto. Keskustelussa todettiin, että EU-komissio on ilmaissut olevansa vastahakoinen tämänkaltaisia siirtoja kohtaan, mutta siitä huolimatta sekä luonnonsuojeluliitto että Kennelliitto liputtavat voimakkaasti siirron puolesta. Myös Suomen Metsästäjäliitto toi epäsuorasti esiin kantansa siirron puolesta. Luonto-Liitto ja ympäristöministeriö eivät ottaneet osaa tästä seikasta käytyyn sananvaihtoon.

Luonto-Liittoa lukuun ottamatta muut läsnä olleet sidosryhmät olivat aikanaan vastanneet kansalliseen sidosryhmäkyselyyn. Luonto-Liiton edustaja pahoitteli tätä vastaamattomuutta ja käytti lyhyen linjapuheenvuoron ryhmänsä tavoitteista ja odotuksista karhukannan hoitoa koskien. Koska liitto nyt osallistui tilaisuuteen, katsomme olevan paikallaan esittää heidän linjanvetonsa tässä yhteydessä.

”Karhuja voisi olla enemmän, mutta täsmällisiin yksilömääriin Luonto-Liitto ei ota kantaa. Tilaa ja ravintoa riittäisi runsaammallekin kannalle. Ihmisten asenteisiin vaikuttaminen on tärkeää; sietokykyä karhua kohtaan pitäisi pyrkiä kasvattamaan. Myös oikeaa karhutietoa pitäisi jakaa, sillä turhaa petopelkoa ja -vihaa on paljon ja se perustuu väärään tietoon. Olemme todella huolissamme salakaadoista. Toivomme, että ne saataisiin kuriin. Mikäli mahdollista, niin kannanhoitosuunnitelmassa pitäisi määritellä karhun metsästykselle parempaa säätelyä. Karhukanta on itäpainotteinen, mutta Suomen kannankehitystä ei voida laskea toisen valtion varaan. Suomessa pitäisi olla lisääntyvä ja elinvoimainen kanta. Haluamme korostaa, että tiheän karhukannan alueella, karhut voivat olla matkailuvaltti ja siten Suomelle mahdollisuus.”

7 Pohdinta

Uskallamme väittää, että karhulla menee hyvin. Suurpedoista puhuttaessa sanomisissa on monesti lajista riippumatta sellainen perusvire, että asiat eivät ole oikein miltään kantilta mallillaan. Nisäkässuurpetojen nelikko niputetaan usein perusteettomasti, vaikka lajit eroavat melkoisesti niin perusbiologiansa, kantojen nykyisen tilan kuin ihmisten suhtautumisenkin puolesta. Erilliset kannanhoitosuunnitelmat näille lajeille ovat paikallaan.

Suomalaiset ovat, havaittuaan ja tunnustettuaan karhun ahdingon, onnistuneet viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana nostamaan maan rajojen sisällä vakituisesti elävän karhukannan yksilömäärän nelinkertaiseksi. Suuriko osuus toteutuneesta kannanlisästä on syntyvyyttä ja suuriko muuttovoittoa itärajan takaa, on epäoleellista. Ihmisen ja luonnon suomat olosuhteet ovat olleet sellaiset, että karhuja on nyt tuo nelinkertainen määrä. Vasta maan karhukannan säätelyä linjattaessa on syntyvyyden, luontaisen kuolevuuden ja edestakaisten rajanylitysten keskinäisillä suhteilla merkitystä.

Suomalaisten suhtautumisesta karhuun eri aikakausina kerroimme alussa. Viime vuosikymmeninä karhuun kohdistettu lainsäädännön sanelema määrätietoinen hävitysota on historiaa, ja karhu nauttii jälleen eittämätöntä kunnioitusta – kansalliseläimen tittelin myöntämisen perussyöt ovat syvällä suomalaisuudessa. Vankasta perinnetaustasta johtuen kansakunnan asenteissa on ollut sijaa myönteisyydelle karhua kohtaan myös noina vaikeampina aikoina. Karhun asema on siten täysin erilainen kuin vaikkapa suden.

Sykähdyttäviksi erämaisuuden symboleiksi ja suomalaisen alkuperäisluonnon suojelun keulakuviksi pitkään koetut lajit ovat nykyään noihin mielikuviin nähden kiusallisen tuttavallisia meitä ihmisiä kohtaan. Entiset rannattomien aapojen joutsenet hautovat pesyeitään pikkujärvisissä Etelä-Suomen valtateiden varsilla. Naavaisten ikikuuksikoiden vikkelat näädät jakavat jo asuinsijansa mökkikansan kanssa. Pääsemättömiä louhikoita asuttanut ilves alkaa olla joillain seuduilla maatiaiskissojen vakavin hengenuhka. Kerran liki loppuun tapettu hirvikanta on heilunut tiheän ja ylitieheän rajamailla nyt jo vuosikymmeniä. Kotkat ruokittiin tukevaan kasvuun. Metsäpeuran ja euroopanmajavan sukupuutot olivat onneksi nekin väliaikaisia – jopa niin väliaikaisia, että ne nykyisin tietyn seudun ehtimiseen nostattavat tekemisillään karvaita tunteita maaseutuelinkeinojen harjoittajien piirissä.

Mikään mainituista lajeista ei ole aikanaan taantunut elinympäristön häviämisen takia. Itse asiassa yksikään niistä ei edes ole erikoistunut mihinkään tiettyyn elinympäristöön. Kaikkien kannat ovat sen sijaan olleet alamaissa 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa nimenomaan metsästyksen tai vainon tähden. Ja kaikki ne ovat sieltä lainsäädännön ja asenteiden muututtua myös suhteellisen nopeasti nousseet. Enemmän tai vähemmän intensiivisen pyynnin kohteena ne olivat olleet aina, mutta tuolloin 1800-luvun puolivälin tietämillä ja jälkeen tapahtuneet ratkaisevat yhteiskunnalliset muutokset sekä muutokset asumattomien seutujen saavutettavuudessa ja pyytäjien aseistuksessa nostivat pyynnin

tehokkuutta liiaksi. Valtakunnan tason kannanseurantamenetelmien puuttuessa tämä johti väistämättä ylilyönteihin.

Karhu kuuluu täsmälleen tuohon samaan joukkoon, ja myös siihen pätee kaikki edellä sanottu. Menneiden sukupolvien virheet voisikin näiden lajien osalta jo unohtaa, koska suomalaiset lainsäätäjät, metsästäjät, luonnonsuojelijat ja muut luonnonkäyttäjät ovat selvästikin osoittaneet kykynsä saattaa niin karhun kuin näiden muidenkin kohdalla asiat takaisin oikealle tolalleen.

Karhulla menee siis tätä nykyä hyvin. Peräti niin leppoisasti, että ilmeisesti ensimmäistä kertaa jääkauden jälkeisessä Suomessa ihmisen ja karhun rinnakkainelolon historiassa on karhun kannalta epäoleellista, tuleeko se päivittäisissä askareissaan ihmisen taholta havaituksi. Karhulla on pääsääntöisesti täydellinen lain turva. Sen suomiin mahdollisuuksin karhu onkin tietämättään, mutta oppivaisena hanakasti tarttunut, ja tämä kuuluu ihmisten puheista.

7.1 Keskeiset tulokset

7.1.1 Karhu nähdään eri tavoin

Tämän tutkimuksen tulosten ydin on – otsikosta huolimatta – nähdäksemme se, että karhuun suhtautumisen ja karhukannan hoidon osalta taustoiltaan ja luontosuhteeltaan hyvin erilaiset ihmiset ja samalla heidän edustamansa sidosryhmät ovat suurista linjanvedoista lopulta aika tavalla samaa mieltä. Kaikki tahot katsovat, että karhu on kiistatta osa maamme luonnon monimuotoisuutta, sillä on oma tehtävänsä luonnossa eikä kannan elinkykyä saa vaarantaa. Yksikään taho ei toisaalta suoranaisesti kiistä karhun aiheuttamien pelkojen ja vahinkojen merkitystä.

Katsantokannoissa on kuitenkin tulosten perusteella myös eroja, kun kukin etutaho tyypillisesti kiinnitti huomiota juuri omalta kannaltaan katsottuna keskeisiin seikkoihin. Maakunnallisessa tarkastelussa maa- ja metsätalouselinkeinoja edustavat ryhmät korostivat muita useammin karhun aiheuttamia vahinkoja elinkeinotoiminnalle. He myös useimmin pitivät alueensa karhukantaa jo liian suurena. Parhaiksi yhteiselön edellytyksiksi maa- ja metsätalouden edustajat määrittelivät kannansäätelyn metsästyksen keinoin sekä toimivan vahinkokorvausjärjestelmän. Muilla ryhmillä yhteiselön edellytysten kärkipäässä oli metsästyksen parina karhua koskeva monipuolinen ja avoin tiedotus.

Toinen maakunnallisessa tarkastelussa enemmistöön verrattuna tietyt asiat usein eri tavoin nähnyt oli luonnonsuojelutaho. Lähestulkoon kaksi kolmannesta luonnonsuojelujärjestöjä edustaneista vastaajista toivoi karhukannan kasvavan alueellaan, ja samoin enemmistö kannatti pääasialliseksi kannansäätelykeinoksi vain häiriöyksilöiden metsästystä. Luon-

nonsuojelujärjestöt maakunnissa päätyisivät myös muita tahoja useammin pelkästään viranomaistoimin tehtävään yksilöiden poistoon. Muut maakunnalliset sidosryhmät pitivät kannansäätelyn sopivimpana keinona pyyntiluvanvaraista metsästystä.

Maakunnissa lakisääteisen metsästysorganisaation edustajat pitivät muita sidosryhmätahoja tärkeämpänä karhun hirvieläimiin kohdistamaa saalistusta, ja järjestysviranomaiset kokivat huolta liikenneturvallisuudesta selvästi muita tahoja enemmän. Muitakin keskeisiä eroja maakunnallisten sidosryhmien välillä havaitsimme, mutta monesti niiden todenperäisyydestä emme saaneet täyttää varmuutta ryhmän vähäisestä vastaajamäärästä johtuen. Esimerkiksi alueelliset ympäristöviranomaiset olivat joissain kysymyksissä muihin ryhmiin verrattuna hivenen eri linjoilla, mutta vastanneita oli ryhmässä ainoastaan neljä.

Edellä kuvaillut maakunnallisten sidosryhmien väliset erot huomioiden kansallisen tason kyselyn tulokset ovat varsin mielenkiintoiset. Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK tai Suomen luonnonsojeluliitto ei kumpikaan linjauksissaan eronnut yllä olevaan tapaan mitenkään säännönmukaisesti muista kansallisista tahoista, vaan päinvastoin kannat olivat vastaajilla monin osin silmiinpistävästi yhtenevät. Vain ympäristöministeriö oli useissa karhuun ja sen kannanhoitoon liittyvissä kysymyksissä vahvasti omilla linjoillaan. Sen katsanto poikkesi muista sidosryhmistä karhun suotuisan suojelutason, Suomeen sopivan karhukannan, maakuntien kannanhoidollisen roolin, kannansäätelyn vaihtoehtojen sekä häiriökäyttäytymisen määrittelyn suhteen.

Sidosryhmien välisten erojen lisäksi karhua katsellaan myös eri puolilla maata hiukan eri silmin. Tiheän kannan alueella karhua ei mielellään luokiteltu osaksi ekologista kokonaisuutta. Tämä saattaa johtua siitä, että suurimman petomme omin rooli meikäläisessä metsäeliöyhteisössä on tiettyinä vuodenvaihteina verottaa hirvieläinkantoja, eli hoitaa tehtävää, jota ihminen on nykyisin tottunut pitämään omanaan. Harvan kannan alueella karhulle näytetään suotavan sen osa luonnossa helpommin – ehkäpä juuri alhaisesta yksilömäärästä johtuen. Harvan karhukannan vaikutus kun ei luonnossa näy. Toisaalta tiheän ja harvan kannan alueiden välillä näkyi ero karhuun totumisessa. Karhun aiheuttama pelko ja turvallisuushuoli tunnustettiin kyllä tiheän kannan alueella, mutta siellä näytettiin harvan kannan aluetta useammin tiedettävän, että käytännössä karhu on vaarallinen vain tiettyjen olosuhteiden vallitessa. Karhuvahingot sen sijaan ovat tiheän kannan alueella arkipäivää, ja ne koettiin siellä tärkeimmäksi karhuun liittyväksi kielteiseksi seikaksi. Harvan kannan alueella asetelma on päinvastoin. Outoa karhua arastellaan ikään kuin 'varmuuden vuoksi', ja toisaalta karhun aiheuttamat vahingot ovat harvinaisia ja sellaisina eivät ole yleisen mielipiteen muodostuksessa niin kovin oleellisia. Verrattuna karhun esiintymisen ydinalueisiin suhtautui harvan karhukannan alueella suurempi osuus vastaajista maakuntansa karhutilanteeseen neutraalisti eikä esittänyt toiveita kannantiheyden muutoksista suuntaan tai toiseen. Tosin myös tiheän karhukannan alueella lähes kaksi kolmannesta vastaajista piti nykyistä kannantiheyttä sopivana. Karhun kanssa tullaan siellä toimeen.

Seuraavassa käsittelemme yksityiskohtaisemmin saavuttamiemme tuloksia tiettyjen karhukannan hoidossa keskeisten seikkojen ja ongelma-kohtien osalta. Kyseessä ei ole mikään irrallisten asioiden kokoelma vaan vyyhti, jossa kaikki osat vaikuttavat toisiinsa. Kannantiheys, kannan elinkyky, levittäytyminen, karhun aiheuttamat vahingot, karhunpyynti, muu kannansäätely, karhupelot ja -asenteet, karhun ihmisarkuuden väheneminen, ongelmayksilöt, karhututkimus ja -tiedotus ja kannan seuranta ovat kaikki kytköksissä toisiinsa. Kansalaisten karhukannat olemme nivoneet osaksi pohdintaamme viitenumeroin. Viittaus yhteen kannanottoon ja viittaamattomuus johonkin toiseen ei merkitse kansalaisten puheiden välillä edellisen paremmuutta ja jälkimmäisen huonommuutta; hyvien ja sisällökkäiden kannanottojen määrä on niin suuri, että kaikkiin emme voineet tekstin luettavuuden kärsimättä mitenkään viitata.

7.1.2 Karhu pelottaa

Karhuemon tiedetään varjelevan ja tarpeen vaatiessa hanakasti puolustavan pentujaan kaikelta, minkä se olettaa olevan niille vaaraksi. Puolustaminen on ihmistäkin kohtaan useimmiten uhkailua, mutta jos emo tosissaan hätääntyy jälkikasvunsa puolesta, se tulee muutta mutkitta päälle. Karhu voi olla vaarallinen myös kesäkuussa kiima-aikaan, mikäli ihminen joutuu liian lähelle lisääntymistoimissa olevaa pariskuntaa. Ravintokohdettaan karhu saattaa joskus puolustaa kiivaasti. Metsästyksen yhteydessä haavoitettu tai liikenteessä vammautunut, mutta vielä toimintakykyinen karhu on erittäin vaarallinen.

Ihmiset pelkäävät karhua sen taholta koetun hengen ja terveyden uhkan takia, ja yllä ovat oikeastaan kaikki ne tilanteet, jotka käsikähmään voivat johtaa. Toisaalta Swenson ja Sandegren (2000) toteavat karhun vaarallisuutta kohtaamistilanteissa selvitettyään, että tšekäläinen kanta on maailman karhuista ehdottomasti säyseimpiä. Uralin itäpuolen sekä Pohjois-Amerikan karhujen tilillä ihmisiin kohdistuneita vahingontekoja on enemmän. Skandinaavisen karhututkimushankkeen yhteydessä on kerätty kaikki saatavilla oleva tieto karhun vaarallisuudesta, analysoitu hankkeen henkilöstön 114 karhukohtaamista ja perehdytty venäläistutkijoiden dokumentoimiin 704 karhukohtaamiseen. Yksikään kohtaamisista ei ole johtanut henkilövahinkoihin, mutta joitain valehyökkäyksiä ja uhkauseleitä on havaittu. Tutkijat päätyivät toteamukseen, että mahdollisuus vahingoittaa karhun kanssa kohdattaessa on pienempi kuin 1:2000 (Swenson & Sandegren 2000). Vammautumiseen tai kuolemaan johtavia kohtaamisia silti toki niitäkin tapahtuu, joskin useimmissa tapauksissa karhua on ensin haavoitettu. Myös Ruotsissa 1900- ja 2000-luvuilla noin sadan vuoden välein sattuneet kaksi tuoreinta kuolemantapausta ovat olleet metsästyksessä haavoitettujen karhujen aiheuttamia.

Suomesta tunnetaan viimeisen vuosisadan ajalta yksi kuolemaan johtanut tapaus. Pentujaan puolustanut emokarhu aiheutti lenkkeilijän kuoleman Ruokolahdella kesäkuussa 1998, kun karhun kynnen tekemästä reiästä pääsi ilmaa uhrin verenkiertoon. Tapahtumapaikalla tehdyn jälkikatselmuksen tulosten perusteella uhrilla vaikutti olleen matkassa myös kosolti epäonnea (Juha Sormunen, suull. ilm. 2005). Vastaavia hyökkäyksiä on

tapahtunut muutamia muitakin, mutta niistä on selvitty säikähdyksellä tai lievin vammoin. Myös Suomessa useimmat vammautumisiin johtaneista tapauksista ovat sattuneet metsästyksen yhteydessä haavoitetun karhun kanssa.

Eräs ihmisen ja suurpetojen etujen väkisin vastakkain asettamisen erikoislaatuinen ilmentymä ovat perättömät huhut, joita tehtaillaan yhtäläillä ihmisen kuin petojenkin näkökulmasta. Aivan säännönmukaisesti huhuja esiintyy eritoten siirtoistutuksista ja henkilövahingoista puhuttaessa, ja niinpä täysin paikkansapitämättömiä tarinoita on synnytetty myös Ruokolahden kuolemaan johtaneen onnettomuuden tiimoille – useimmat dramatisoimaan tapahtunutta, mutta jotkut jopa syylistämään uhria omasta kohtalostaan. Tapahtuneesta on aikaa yli seitsemän vuotta, mutta tutkimushankkeeseen liittyvien tapaamisten ja tilaisuuksien yhteydessä saatoimme todeta huhujen edelleen elävän ja voivan hyvin. Levittämiseen syyllistyivät ’tavallisen kansan’ lisäksi valitettavasti myös metsästäjäorganisaation edustajat ja vieläpä joku haastateltukin. Herkullista tilaisuutta raflaavan ”sisäpiiritiedon” levittämiseen voi olla vaikea jättää käyttämättä, mutta toisaalta taas samalla suulla ei soisi kovin pontevasti iltapäivälehtien sensaatiohakuista petouutisointia suomittavan.

Ihmisten karhupelon huippu kulkee uusille alueille levittäytyvän ja vakiintuvan kannan muassa. Pelko ei siis ole Suomessa suurimmillaan tilanteissa, joissa karhuja on paljon vaan tilanteissa, joissa karhu on uusi tuttavuus. Tosin yksittäiset onnettomuudet, kuten juuri Ruokolahden tapahtuma, lietsovat pelkoa ainakin jonkin aikaa myös tiheän kannan alueilla. Aineistonkeruun yhteydessä haastatellut tiheän karhukannan riistanhoitopiirien riistapäälliköt mainitsivat, että aikanaan karhuhavaintojen alkaessa heidän piireissään enemmän kertyä pelkoa ja hysteriaa vaikutti olevan joka taholla. Ajan myötä karhun läsnäolo kuitenkin arkipäiväistyi ja pelot alkoivat hälvetä, vaikka kanta edelleen kasvoi (Veli Lappalainen, Erkki Kiukas, suull. ilm. 2005).

Olkoonkin, että yllä olevaan tapaan sanoiksi puettuna karhun pelkääminen vaikuttaa muihin arjessa kohtaamiimme vaaranpaikkoihin verrattuna suhteettomalta liioittelulta, ei karhupelkoa voi kannanhoidon linjauksia pohdittaessa sivuuttaa. Tässä työssä saamiemme tulosten mukaan pelko ja karhun taholta koettu turvallisuusuhka on kuitenkin keskimäärin kaikkein merkittävin kielteiseksi koettu seikka.

Vaikka osassa vastauksista sekä joidenkin tulosten esityksessä ihmisten karhupelko ja karhun ihmisarkuuden häviäminen esiintyvät itsenäisinä kielteisinä seikkoina, ne tietenkin liittyvät mitä tiiviimmin yhteen^(4, 174). Sidosryhmäneuvotteluissa ja yleisötilaisuuksissa puhutun perusteella pelko ja turvallisuusuhka liittyvät ihmisten mielissä usein marjastukseen^(172, 203-204) tai muuhun luonnon virkistyskäyttöön⁽²⁸⁹⁾, mutta ennen kaikkea ne liittyvät karhujen tuloon asutuksen tuntumaan^(59, 220, 296-297). Karhua pelkäävä ihminen voi aina tehdä valinnan olla menemättä metsään, mutta karhujen ihmisarkuuden hälveneminen ja sen myötä tulo ravinnonhakuun ihmisasutuksen tuntumaan ikään kuin tekee tyhjäksi karhupelon hallinnan kotioiloissa pysyttelemällä. Jotkin karhuyksilöt ottavat tavaksi liikkua asutuksen tuntumassa ja vieraila pihapiireissä säännöllisesti⁽⁸²⁾. Pihavierailut yleistyvät

karhukannan kasvaessa⁽⁴⁸⁾, mutta niitä voi nykyisilläänkin kannantiheyksillä sattua missä päin maata hyvänsä. Vierailijat eivät ole tyypillisesti jompaakumpaa sukupuolta tai jotain tiettyä ikäryhmää, vaan pihaan voi töksähtää yhtä hyvin nuori uros tai pennullinen naaras. Karhuemo on pentujaan kohtaan melkein pä ylisuojeleva, joten sen pihavierailu on paitsi todellinen vaaran paikka myös merkki monen kynnyksen ylittämisestä ja melkoisesta ihmisiin totumisesta.

Ihmiset kokevat karhun tulon asutuksen piiriin hyvin traumaattisena, ja ilmiö on karhuongelmista varmasti kaikkein keskeisin^(11, 46). Ihmiselle häiriötä aiheuttavan karhun käyttäytymisen useimmin esiin tuotu määritelmä niin maakunnallisten kuin kansallistenkin sidosryhmien keskuudessa oli toistuva ihmisasutuksen keskellä tai tuntumassa esiintyminen. Käyttäytymisen toistuvuus viittaa ravinnonhankintaan, joka näissä tapauksissa useimmiten yhdistyy ihmisten mielissä tunkioihin ja roskiksiin^(189, 234). Niinpä pehmeäksi ratkaisuksi pihoihin tuloon ehdotetaan usein jätehuollon muuttamista karhunpitäväksi⁽³⁰⁵⁻³⁰⁶⁾. Pihanperien jätetarjontaa hyväksi käyttäviä yksilöitäkin takuulla meiltä löytyy, mutta vähintään yhtä persoja karhut ovat puutarhamarjoille, ja niiden saattaminen turvaan karhuilta on jo huomattavasti konstikkaampaa. Maan tiheimmän kannan alueella Pohjois-Karjalassa ongelmaksi kehkeytyneiden yksilöiden karkotustilanteet ovat usein alkaneet pihapiirien mansikkamailta sekä herukka- ja vadelmapensaista (Pekka Kunnas suull. ilm. 2005).

Karhujen ihmisarkuuden hälvenemisen katsotaan käytännössä kautta kaikkien vastaja-tahojen johtuvan siitä, että karhu ei enää tätä nykyä ole säännönmukaisesti pyynnin kohteena. Tätä kuvastivat myös sidosryhmä- ja yleisötalaisuuksien lukuisat kannanotot aiheesta^(4, 61, 80, 174, 234). Useimmat haastattelemamme karhuasiantuntijatkin, jotka karhujen ihmisiin totumisesta puhuivat, toivat tämän kytköksen esiin (Eero Kemilä, Ilkka Koivisto, Ilpo Kojola, Riku Lumiaro, Jouni Tanskanen ja Ilkka Tiainen, suull. ilm. 2005). Tähän liittyen kannanhoidon osalta keskeinen kysymys on se, millä keinoin karhun ihmisarkuutta voidaan maanlaajuisesti vastedes ylläpitää. Jos ja kun ongelmiin joudutaan puuttumaan, on oleellista suunnitella, kuinka luoda yleisesti hyväksytty toimintamalli toistuvasti asutuksen piiriin tulevien yksilöiden varalle. Yksi aineistonkeruun yhteydessä tekemämme havainto oli, että riistanhoitopiireillä useinkin on valmiit suunnitelmat ongelmia aiheuttavien yksilöiden varalle mutta suurella yleisöllä ei tämänkaltaisten suunnitelmien olemassaolosta ole juurikaan tietoa⁽²⁵⁷⁾. Yksistään jo tästä valmiudesta tiedottaminen saattaisi osaltaan hiukan hälventää karhupelkoa. Myös rajankäyntiä käyttöön omaksuttavien menetelmien suhteen on syytä käydä, sillä tilanteen vakavuus vaihtelee sen mukaan, millaiseen ympäristöön tapahtumat sijoittuvat ja minkälaisesta yksilöstä on kyse; vallankin haja-asutusalueella olisi tottumattomuuttaan asutuksen tuntumaan eksyneen, mutta kannan levittäytymisen suhteen arvokkaan erauksen tai nuoren karhun tappaminen useimmiten turhaa, kun taas toisissa olosuhteissa toisenlaisen yksilön kanssa voi lopetus olla ainoa ratkaisu.

Liian tuttavallisiin yksilöihin tulee toki puuttua, mutta muuten kaikkein tärkein ase karhupelkoa vastaan on oikeanlainen tiedotus. Käyttäytymisestä kohtaamistilanteissa on jaettu ahkerasti tietoa, joka on tietenkin sekin tärkeää. Vähintään yhtä tärkeää on jakaa

tietoa esimerkiksi juuri meikäläisen karhukannan lauhkeudesta sekä edellä kuvatusta huomattavan alhaisesta todennäköisyydestä sille, että ihmisen ja karhun kohtaaminen todellakin päättyisi ihmisen kannalta onnettomasti.

Herkän asian julkisen setvimisen ja siitä tiedottamisen toivoisi perustuvan ennen kaikkea maltillisuuteen. Sen olemme velkaa sekä ihmisille että karhuille. Nykyinen karhutietous ja vaaratilanteiden vähäisyys huomioiden on aivan selvää, että hysterian lietsonta on vastuutonta mutta yhtä lailla hedelmätöntä on myös ykskantaan ja ehkä vähätellen kertoa karhua pelkääville heidän pelkonsa olevan turha. Pelon tunne on heillä aito, eikä sellaisena varmasti poistu ilman riittävää ja todenmukaista taustatietoa sekä asian perinpohjaista omakohtaista pohtimista.

7.1.3 Karhu on riistaa

Metsästäjätahot muistuttavat mielellään, että karhu on rauhoitussäännöksistä huolimatta Suomessa edelleen riistaeläin ja sellaisena pidettäessä sen arvostus saadaan heidän mukaansa myös parhaiten säilytettyä^(78, 354). Edellä jo selvitimme, että karhun pitäminen edes jonkinlaisen pyynnin kohteena sai kannatusta kaikilta sidosryhmiltä. Maakunnalliset luonnonsuojelujärjestöt ja kansallinen ympäristöviranomainen asettivat etusijalle pelkästään ongelmayksilöihin kohdistettavan metsästyksen, mutta muissa tapauksissa sopivimmaksi kannansäätelyn keinoksi katsottiin nykyisin käytössä oleva pyyntilupiin perustuva metsästysjärjestely. Koko aineistoa tarkastellen ihmisen ja karhun yhteiselön tärkeimpänä edellytyksenä oli karhua koskevan asianmukaisen tiedotuksen kanssa lähes yhtä tärkeänä kannansäätely metsästyksen keinoin. Vastauksista yhteen vetäen ihmisten uskotaan sietävän karhua sitä paremmin, mitä varmemmin kanta pysyy hallittavissa rajoissa, ihmisarkuus säilyy eivätkä vahingot kasva liiaksi. Mitä tulee metsästyksen merkitykseen karhujen ihmisarkuuden ylläpitäjänä, niin on selvää, että pyynnin yhteydessä saaliiksi saadut yksilöt eivät ihmisarkuutta kannassa levitä mutta jokaista saaliiksi saatua kohti saa ehkä toinen mokoma jonkinmoisen äkkilähdön koirien ja metsästäjien toimesta^(80, 337-342). Pynnin aiheuttamasta häiriöstä saavat lisäksi osansa myös emokarhut pentuineen, vaikka kokonaan rauhoitettuja ovatkin. Karhukannan levittäytymistä silmällä pitäen tulisi joka maakunnassa jo nyt olla edes muutama karhulla varmasti toimiva koira ongelmatilanteiden selvittelyn varalle^(25, 62, 81, 140-141, 145, 175-176, 250), mutta koiratilanne ei ole paras mahdollinen edes tiheän kannan alueella (Pekka Kunnas suull. ilm. 2005). Tämän takia saattaisi olla hyödyllistä selvittää, onko meillä tarvetta ja mahdollisuutta sekä järjestelmällisesti koulua koiria karhutyöskentelyyn että arkauttaa karhuja väistämään ihmistä myös niissä riistanhoitopiireissä, joissa varsinaista pyyntiä ei harjoiteta^(9, 16, 224, 248).

Sidosryhmäneuvotteluissa tai yleisötilaisuuksissa esitetyistä kannanotoista yhdessäkään ei karhunpyyntiä ehdotettu lopetettavaksi. Tiukempaa karhunmetsästyksen valvontaa kyllä peräänkuulutettiin⁽⁸⁷⁾. Myös kaikki haastattelemamme asiantuntijat olivat karhunpyynnin jatkamisen kannalla.

Kannanottojen perusteella yksi keskeisimmistä pyyntiin liittyvistä pohdinnan aiheista ja sidosryhmien välisten ristiriitojen nostattajista koskee metsästysasetuksen 13 §:n kieltoa käyttää karhunmetsästyksessä apuna ravintoon liittyvää houkutinia. Karhunpyytäjät ovat epävarmoja siitä, missä laillisuuden raja tämän osalta kulkee. Lainsäätäjän olisikin syytä nykyistä yksiselitteisemmin linjata, mitä metsästysasetuksessa mainittu 'ravintoon liittyvä houkutin' tai sen 'apuna käyttö' tarkoittaa ja mitä ei. Syksyllä karhu ei juuri muuta tee kuin syö, joten metsästysaikana se omaan tahtiinsa liikkeellä ollessaan on joko matkalla ravintokohteelle tai poistumassa ravintokohteelta. Syyllistyykö karhunpyytäjä ravintoon liittyvän houkuttimen käyttöön metsästyksen apuna, jos hän väijyy karhua tai ampuu karhun sen vakituisesti käyttämältä marjastelupaikalta tai sinne vievältä kulkureitiltä? Mikäli ei, niin muuttuuko tilanne, jos karhun kiinnostuksen kohteena on marjojen sijaan niiden kanssa yhtä luonnonmukainen hirvenraato? Haaskaltahan karhua ei saa ampua, mutta saako haaskan tuntumasta tai haaskalle johtavalta kulkureitiltä? Jos saa, niin muuttuuko tilanne, jos karhu onkin luodin tielle sattuaan matkalla jonkun ulkopuolisen henkilön varta vasten karhuja varten asettamalle keinotekoiselle ravintokohteelle tai sellaiselta pois? Mikäli ei muutu, niin voiko ravintokohde olla metsästäjän itsensä karhua varten asettama, kunhan ampuminen tapahtuu itse kohteen ulkopuolella? Jollain kohtaa tuossa vaihtoehtojen ketjussa se raja lienee, mutta kukaan ei oikein tunnu tietävän että missä. Menneenä syksynä on kaurapellon tuntumasta ampuminen jo todettu lain sallimaksi. Tämä on sinällään varsin myönteistä, koska muussa tapauksessa viljelysten tuntumassa liikuskeleva ja kulttuuriympäristöön jo joten kuten totunut kannanosa olisi aivan turhaan pyynnin ulottumattomissa. Tässäkin yhteydessä voidaan kuitenkin kysyä, että muuttuuko tilanne metsästysasetuksen 13 §:n kannalta, jos muuten vastaavassa asetelmassa kyseessä on kaurapellon sijaan varta vasten riistanruokintaa silmällä pitäen perustettu peltoviljelys?

Ravintohoukuttimen käyttöön epäsuorasti liittyen kannanotoissa pohdittiin myös, onko karhun metsästysaika kohdallaan. Aikainen metsästysajan alku (20.8.) koettiin ongelmalliseksi, koska tuolloin karhulla on ravintoa tarjolla varsin monessa muodossa eikä kellään vaikuta yllä kuvattuun tapaan olevan täsmällistä kuvaa mainitun säädöksen hengestä. Toisaalta pyynnin aikainen aloitus on eduksi tilanteissa, joissa pyynti pyritään tehokkaasti kohdistamaan tiettyyn ongelmalliseksi luokiteltuun yksilöön, jonka poistoon ei metsästyskauden ulkopuolella ole saatu poikkeuslupaa.

7.1.4 Karhu tekee tuhoja

Karhun aiheuttamien vahinkojen lähihistoriaa käsitelimme melko yksityiskohtaisesti alun kappaleessa 1.2.3. Rahallisesti merkittävimpiä ovat porovahingot. Poronhoitoalueen ulkopuolella enimmäkseen vahingot kohdistuvat mehiläistarhoihin. Petoeläinvahinkojen korvausjärjestelmässä olevasta omavastuusta meillä ollaan kokonaan vastaajan taustasta ja hänen edustamastaan sidosryhmästä riippumatta käytännössä ainoastaan sitä mieltä, että omavastuu tulee epäoikeudenmukaisena poistaa.

Aiemmin jo mainitsimme, että tiheän karhukannan alueella vahingot koettiin pelkoja kielteisemmäksi karhuun liittyväksi seikaksi. Lisäksi totesimme, että elinkeinon kohdistuvien vahinkojen merkitystä karhun syntilistalla korostivat maakunnallisista tahoista eritoten maa- ja metsätalouden edustajat. Sama taho nosti kannansäätelemetsästyksen rinnalle yhteiselon ylläpidon parhaaksi keinoksi toimivan ja oikeudenmukaisen vahinkokorvausjärjestelmän.

Vahingot mainittiin usein myös häiriökäyttäytymisen tunnusmerkkejä koskevissa vastauksissa, joskin neuvotteluissa ja yleisötilaisuuksissa sekä asiantuntijahaastatteluissa todettiin useampaan otteeseen, että vahingot liittyvät karhulla ravinnonhankintaan eikä niitä siten voi lainkaan kaikissa tapauksissa luokitella varsinaiseksi ongelmakäyttäytymiseksi. Rajankäynti tuleekin tehdä huolella muttei liene kuitenkaan ylivoimaista. Ohjenuoraksi voidaan ottaa yhtäältä ihmisarkuuden häviäminen ja toisaalta toistuvuus. Ihmisistä ja häätistely-yrityksistä piittaamaton pihan kasvimaasta porkkanat syövä tai toistuvasti karjan kimppuun käyvä karhu voidaan määritellä häiriötä tuottaviksi ongelmayksilöiksi. Porkkanapellossa, etäällä talosta ruokailemassa käyvä yksilö, tai lampaan metsälaitumelta tappava tuottavat toki vahinkoa, mutteivät vielä ole luokiteltavissa ongelmakarhuiksi.

Muilta osin sidosryhmäneuvotteluissa ja yleisötilaisuuksissa karhuvahinkojen ympärillä käyty keskustelu koski lähinnä omavastuuta^(13, 63, 90, 106, 167-170, 271, 320), välillisiä vahinkoja, ja hiukan myös vahinkojen ennaltaehkäisyä^(105, 142) ja sen kytkemistä vahingonkorvauksiin. Välillisillä vahingoilla ymmärretään esimerkiksi karhun laitumelta metsiin juoksuttaman karjalauman etsimisestä ja kokoamisesta koituneet kustannukset⁽¹⁾, mahdolliset eläinlääkärikulut⁽¹⁾, jälkihoitoon käytetty työ ynnä muut^(1, 17).

Koko riistavahinkojen korvausjärjestelmä tulee uudistumaan täydellisesti lähiaikoina, ja sen myötä muuttunevat myös nuo yllä mainitut seikat. Vahinkokorvausjärjestelmän pohdiskeluun emme näin ollen tässä paneudu. Muuten kannanhoitoa linjattaessa vahinkoihin liittyvä keskeinen kysymys on esimerkiksi se, kuinka riistanhoitopiirit voisivat kaikki oleelliset näkökulmat huomioiden parhaiten reagoida metsästysajan ulkopuolella toistuvasti vahinkoa tuottaviin yksilöihin.

7.1.5 Karhu on hyvä tuntea

Ihmisen ja karhun yhteiselon ylläpidon parhaimmaksi keinoksi katsottiin ilahduttavasti karhua koskeva tiedotus ja valistus. Ehkä vähemmän ilahduttava oli havainto monien kansalaisten tiedonjonon syistä. Karhutietoutta perättiin vastauksissa aina, kun tilanne tai käsiteltävä aihepiiri sen vähänkään salli, ja 'tieto' tai 'tutkimustieto' oli perin usein varustettu jollain halutun tiedon laatua kuvaavalla lisämääreellä; vastaajat halusivat "asiallista", "puolueetonta", "uskottavaa", "avointa", "aktiivista", "oikeaa", "kattavaa", "tutkimukseen perustuvaa", "totuudenmukaista", "ajantasaista", "todellista", "maltillista", "luotettavaa",

”nopeaa”, ”ennakkoluulotonta” ja ”harkittua” tietoa tai tiedotusta^(ks. myös 127-129). Noita toiveita lukiessamme emme voineet välttyä ajatukselta, että useat sidosryhmistä olivat sillä kannalla, että täkäläisessä suurpetotiedotuksessa on jotain perustavanlaatuisesti vialla. Päällimmäinen tuntuma vastauksista oli ihmisten vahva käsitys siitä, että heiltä pimitetään oleellisia suurpetotietoja tai jopa kerrotaan jotain täysin paikkansapitämätöntä.

Hyvin yleinen oli myös vastaajien taholta esitetty toive ”enemmästä”, ”runsaammasta” tai ”laajemmasta” tiedotuksesta. Tilanteen valottamiseksi loimme pikaisen katsauksen internetiin sekä lehtien Metsästäjä, Suomen Luonto ja Suomen Riista muutaman viime vuoden numeroihin. Katsaus paljasti, että suurpetotiedon määrästä homma ei kiikasta vaan siitä, että ihmiset eivät näennäisestä tiedonhalustaan huolimatta juurikaan etsi tietoa tai etsivät sitä vääristä paikoista. Useammassa sidosryhmäneuvottelussa ja yleisötilaisuudessa tiedotuksesta keskusteltiin enemmänkin ja alkoi vaikuttaa siltä, että muutamat oleelliset mediat ovat suurpeto- ja karhutiedotuksessa aliedustettuina. Näytti nimittäin siltä, että ihmiset lopulta kaikkein mieluiten ottaisivat tiedon vastaan tuttujen päiväleh-
tensä kautta^(97, 197, 334). Se seikka, että he tuntevat olevansa kokonaan tietoa vailla, asettaa tietysti vähän outoon valoon jaetun tiedon laatua koskevan edellä kuvaillun arvostelun. On varmasti niin, että vähäisen tiedon varassa olevista osa yksinkertaisesti kaipaa sitä lisää mutta joku osa menee pohdinnassaan pidemmälle. He saattavat nähdä tilanteen niin, että vähäinen tai kokonaan puuttuva tiedotus on merkki salailusta tai suurpetoasioista tiedotusvastuussa olevien tahojen piilotetuista motiiveista olla kertomatta jotain asioita. Toinen puoli tiedon laatua koskevasta kritiikistä saattaa johtua siitä, että tietoa koetaan jaettavan väärää – esimerkiksi ’vastapuolen’ leirin – tiedonvälityskanavia pitkin ja niitä ollaan lähtökohtaisesti uskomatta^(50, 98, 331-332).

Moni vastaaja toivoi myös tiedotusta omalla asuinseudulla liikkuvista ongelmallisesti käyttäytyvistä tai ihmispelkonsa menettäneistä karhuyksilöistä. Turvallisuussyistä tämä voisi olla perusteltua, mutta yhtä hyvin turvallisuuteen vedoten sen voisi todeta olevan mieletöntä. Ongelmakarhujen karkotuksia tehneiden asiantuntijoiden mukaan kansalaisten suhtautuminen niihin on kahtalaista: toiset eivät hakeutuisi alueelle kuuna päivänä, kun taas toisia sieltä ei saa pidettyä pois millään ilveellä, mikäli tieto alueella liikkuvasta karhusta heidän korviinsa tulee (Pekka Kunnas, suull. ilm. 2005). Ongelmayksilöiden karkotus- tai lopetustilanteet ovat järkiään sellaisia, että ylimääräistä väkeä ei alueelle kaivata. On tapauksia, joissa karkotukseksi suunniteltu toimi on vaihtunut lopetukseksi, koska alueella on ollut liikaa yleisöä karhun poistua rauhallisesti aiottuun suuntaan⁽¹³⁸⁾. Pääosin suomalaiset luottavat tutkimukseen, vaikka soraääniäkin toki kuulimme^(51, 64, 129, 243-244). Ne kohdistuvat ennen kaikkea kannanarvioihin, mutta muilta osin suurpetotutkimus vaikuttaa koettavan laadukkaaksi. Karhua koskevan tutkimustiedon popularisointiin olisikin syytä suunnata riittävästi resursseja^(128, 314), eikä varmasti olisi pahitteeksi kertoa suomalaisille myös vaikkapa skandinaavisen karhuprojektin keskeisiä tuloksia (Ruotsi & Norja; www.bearproject.info).

7.1.6 Karhu halutaan pitää

Suomalaiset haluavat karhun olevan osa maan luontoa nyt ja jatkossa. Kuten jo pohdinnan alussa totesimme, kaikki vastaajatahot korostivat karhun merkitystä osana Suomen luonnon monimuotoisuutta. Viime vuosikymmenten kannankehityksen valossa karhulla ei ole hätää. Varsinainen ongelma karhun ja ihmisen yhteisössä ja -olossa ei olekaan yksilömäärä vaan kannan alueellinen jakautuminen. Itäsuomalaiset kokevat aivan oikeutetusti koko muun maan elävän karhukannan ylläpidon suhteen heidän kustannuksellaan⁽¹³⁰⁾. Luonnonvarainneuvoston linjaus kannan kasvattamisesta Läntisellä kannanhoitoalueella ei ole toteutunut. Alku näytti lupaavalta, mutta nyttemmin läntinen kannanosa on taantunut.

Kiireisin selvitettävä seikka karhun osalta on kannan todellinen tila^(23, 51, 65, 253, 259). Pe-toyhdyshenkilöjärjestelmä on tiettyyn mittaan asti varsin toimiva, mutta toisaalta sen puutteetkin on pakko tunnustaa^(64, 100-102, 129, 241, 310). Kainuun riistanhoitopiirin DNA-näytteisiin perustuva selvitys saattaa⁽¹⁸¹⁾ antaa lisävalaistusta siihen, kuinka lähellä totuutta yhdyshenkilöjärjestelmän avulla saatu kannanarvio on⁽³¹⁸⁾. Jos karhukannan tila on nykyarvioiden mukainen ja länteen levittäytymistä pitää toden teolla tukea, meidän tulee ratkaista saman tien se, kuinka me pystymme huomioimaan ihmisten arkiset tarpeet kannan ydinalueilla, joilla tulee levittäytymisen turvataksemme ylläpitää ylitiheää kantaa^(108, 123, 126). Lisäksi meidän tulee ratkaista, kuinka paikalliset ihmiset saadaan kokemaan, että heitä aidosti kuullaan karhukannan hoito- ja säätelykysymyksissä^(57, 130, 152, 198, 255, 359). Kyse siis on siitä, kuinka saada kuulumaan se ”itikan iäni taivaasee”⁽¹⁸⁾.

Lähteet

- Anonyymi 1860a. H:fors. Björnjakt. 12.03.1860, Wiborg.
- Anonyymi 1860b. Tavastehus. En björn skjuten. 06.09.1860, Åbo Underrättelser.
- Anonyymi 1861. Björnjagt. 18.01.1861, Björneborgs Tidning.
- Anonyymi 1864. Småbref från Björneborg. 2 björnar fällda vid Susikoski såg. 22.03.1864 Åbo Underrättelser.
- Anonyymi 1865a. Karhuntappu lähellä Tampereen kaupunkia. 22.02.1865, Suometar.
- Anonyymi 1865b. Heinolasta. Karhu. 24.05.1865, Suometar.
- Anonyymi 1870. Wasa. Björnar och björnjagt. 06.10.1870, Åbo Underrättelser.
- Anonyymi 1872. Kaikenlaista. Karhun jahdista Hämeenlinnassa. 07.03.1872, Hämläinen.
- Anonyymi 1874a. Karhuja Lattomeren metsässä. 13.06.1874, Satakunta.
- Anonyymi 1874b. Björnar. 17.06.1874 nro 47 Björneborgs Tidning.
- Anonyymi 1874c. Björn visat sig i Bredvik. 29.07.1874, Björneborgs Tidning.
- Anonyymi 1876a. Karhu Lattomeren tienoilla. 08.04.1876, Satakunta.
- Anonyymi 1876b. Björneborg. Björnjagt. 21.04.1876, Åbo Underrättelser.
- Anonyymi 1876c. Karhuja Porin lähistöllä. 02.09.1876, Satakunta.
- Anonyymi 1876d. Karhut Lattomeren taustalla. 23.09.1876, Satakunta.
- Anonyymi 1882. Björnjagt i Heinola trakten. 13.12.1882, Helsingfors Dagblad.
- Anonyymi 1916. Ifrågasatt fridlysning af björnen i Sverige och Norge. Finlands Jakt-tidskrift 11(1): 314.
- Anonyymi 1918. Bättre skydd åt björnen i Sverige. Tidskrift för Jakt och Fiske 1:28.
- Bisi, J. & Kurki, S. 2005. Susipuhetta Suomessa. Julkaisuja 3, Maaseudun tutkimus ja koulutuskeskus, Helsingin yliopisto, Seinäjoki.
- Boitani, L. 2003. Wolf conservation and recovery. Teoksessa: Mech, D. & Boitani, L. (toim.) Wolves: Behavior, Ecology, and Conservation. University of Chicago Press, Chicago.
- Bonsdorff, G. 1782. Afhandling on de allmännaste djurfängen i Tavastland. J. C. Frenckell, Åbo.

- Chauvet, J.-M., Deschamps, E. B. & Hillaire, C. 1996. Chauvet Cave. The Discovery of the World's Oldest Paintings. Thames & Hudson, London.
- Danilov, P. 1998. Venäjän Karjalan suurpetokantojen tila. Teoksessa: Wikman, M. (toim.) Riistapäivät 1998 – teema: suurpedot petoina. Riistantutkimuksen tiedote 149.
- Danilov, P. I. 2005: Game animals of Karelia. Ecology, resources, management, protection. Nauka, Moscow.
- Finska Jagtforening 1900. Jägarmötet år 1900, den 15. och 16. Juni i Helsingfors. Frenckellska Tryckeri-Aktiebolaget, Helsinki.
- Franklin, A. 1999. Animals and Modern Cultures – A Sociology of Human-Animal Relations in Modernity. Sage Publications, London.
- Fritts, S. H. & Carby, L. N. 1995. Population viability, nature reserves, and outlook for gray wolf conservation in North America. Restoration Ecology 3:26–38.
- Haapanen, E. 1999. Menneisyyden Helsingin eläimet. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja, Helsinki.
- Hintze, A. 1912. [ei otsikkoa – vastine kirjoitukseen Palmgren, R. Några ord i en aktuell fridlysningsfråga]. Tidskrift för Jägare och Fiskare 20(1):11–13.
- Immonen, R. 1998. Suurpetojen siirtoistutukset Pohjois-Satakuntaan huhupuhetta. 09.06.1998, Satakunnan Kansa.
- Järvinen, A. 2000. Ihmiset ja eläimet. WSOY, Helsinki.
- Kairikko, J. K. 1991. Seitsemän vuosikymmentä metsästykselle. Suomen Metsästäjäliitto, Hanko.
- Kalliola, R. 1942. Karhukanta Ruotsissa ja muualla Euroopassa. Luonnon Ystävä 46(1): 29.
- Kangas, P., Jäppinen, J.-P., von Weissenberg, M. & Karjalainen, H. 1997. Suomen biologista monimuotoisuutta koskeva kansallinen toimintaohjelma 1997–2005. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Kivirikko K. E. 1940. Suomen selkärangaiset – Vertebrata Fennica. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo, Helsinki.
- Kojola, I. 2001. Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2000. Riistantutkimuksen tiedote 175:1–6. Helsinki.
- Kojola, I. 2002. Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2001. Riistantutkimuksen tiedote 182:1–7. Helsinki.
- Kojola, I. 2003. Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2002. Riistantutkimuksen tiedote 190:1–7. Helsinki.

- Kojola, I., Nygrén, T., Pesonen, M. & Ruusila, V. 2003. Mitä hirvenmetsästäjien havainnot kertovat karhujen esiintymisestä? Suomen Riista 49: 93–101.
- Kojola, I. & Laitala, H-M. 2000. Changes in the structure of an increasing brown bear population with distance from core areas: another example of presaturation female dispersal. *Ann. Zool. Fennici*, 37:59–64.
- Kojola, I. & Määttä, E. 2004. Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2003. Riistantutkimuksen tiedote 194:1–7. Helsinki.
- Kojola, I., Määttä, E. & Hiltunen, H. 2005. Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2004. Riistantutkimuksen tiedote 203:1–7. Helsinki.
- Korn, H. 1994. Genetic, demographic, spatial, environmental and catastrophic effects on the survival probability of small populations of mammals. Teoksessa: Remmert, H. (toim.) *Minimum animal populations*. Ecological Studies 106, Springer-Verlag, Berliini.
- Lande, U. S., Linnell, J. D. C., Herfindal, I., Salvatori, V, Brøseth, H., Adersen, A., Odden, J., Andrén, H., Karlsson, J., Willebrand, T., Persson, J., Landa, A., May, R., Dahle, B. & Swenson, J. 2003. Potential habitat for large carnivores in Scandinavia: a GIS analysis at the ecoregion level. NINA fagrapport 064.
- Linnell, J. D. C., Steuer, D., Odden, J., Kaczensky, P. & Swenson, J. E. 2002. *European Brown Bear Compendium*. Safari Club International Foundation, Wildlife Conservation Issues – Technical Series. Series Number: 004A.
- Liukkonen, T., Mykrä, S., Bisi, J. & Kurki, S. 2006. Ilveksiä ja ihmisiä. Julkaisuja 7, Ruralia-instituutti, Helsingin yliopisto, Seinäjoki.
- Lõhmus, A. 2002. Management of large carnivores in Estonia. *Estonian game* 8A.
- Lyytikäinen, V., Luotonen, H., Uotila, I., Kotanen, J. & Hokkanen, T. J. 2004. Pohjois-Karjalan suurpedot – erämaisen luonnon ja ihmisen rinnakkaiseloa itäisimmässä Suomessa. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus, Joensuu.
- Mehtälä, J. 2003. Ekologia, suotuisa suojelutaso ja luonnonsuojelusuunnittelu. Pro Gradu –tutkielma, Turun yliopisto, Biologian laitos.
- Mela A. J. 1882. Suomen luurankoiset eli luonnontieteellisen Suomen luurankoiseläimistö. Helsingin kirjapaino-yhtiön kirjapaino, Helsinki.
- Mela A.J. and Kivirikko 1909. Suomen luurankoiset; *Vertebrata Fennica*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo.
- Munsterhjelm, L. 1929. Är fredandet av vårt större rosvilt önskvärt ur nationalekonomisk synpunkt? *Tidskrift för Jakt och Fiske* 12:364–367.
- Mykrä, S., Kurki, S. & Nikula, A. 2000. The spacing of mature forest habitat in relation to species-specific scales in managed boreal forests in NE Finland. *Annales Zoologici Fennici* 37:79–91.

- Mykrä, S., Vuorisalo, T. & Pohja-Mykrä, M. 2006. A history of organized persecution and conservation of wildlife: species classifications in Finnish legislation from medieval times to 1923. *Oryx* 39(3):275–283.
- Nyholm, E. S. 1990. Ruskeakarhu *Ursus arctos arctos* L.. WSOY, Porvoo.
- Nyholm, E. S. 1995a. Suomen suurpetokannat vuosina 1991–93: ahma, ilves ja karhu runsastuneet. Riistantutkimuksen tiedote nro 135.
- Nyholm, E. S. 1995b: Petosiirrot – riistantutkimuksen vaatimaton kokeilu. *Metsästäjä* 44(1):12–14.
- Nyholm, K-E. & Nyholm, E. S. 1996. Karhu. Teoksessa: Lindén, H., Hario, M. & Wikman, M. (toim.), Riistan jäljille. Oy Edita Ab, Helsinki.
- Palmgren, R. 1912. Några ord i en aktuell fridlysningsfråga. *Tidskrift för Jägare och Fiskare* 20(1): 9–11.
- Palmgren R. 1915. Vildnaden och Människan. Reflexioner och kritiker i jaktlagsfrågor. Lilius & Herzbergs Förlag, Helsinki.
- Palviainen, S. 2000. Pohjoiskarjalaisten luonnonkäyttäjien kokemuksia suurpedoista. Teoksessa: Pohjois-Karjalan liitto. Suurpedot Pohjois-Karjalassa. Pohjois-Karjalan Liiton julkaisu 51/2000.
- Peltonen, J. 1997. Anapolulla. Suomen metsästysmuseon julkaisuja 7.
- Pentikäinen, J. 2005. Karhun kannoilla: metsänpitäjä ja mies. Etnika, Helsinki.
- Pohja-Mykrä, M & Mykrä, S. 2006. Luonnonvaraiset eläimet sodassa ja sodan kohteina. Teoksessa: Laakkonen, S. & Vuorisalo, T. (toim.), Tuntematon sota – sodan ekologiaa [käsikirjoitus].
- Pohja-Mykrä M., Vuorisalo, T. and Mykrä S. 2005. Hunting bounties as a key measure for historical wildlife management and game conservation: Finnish bounty schemes in 1647–1975. *Oryx* 39(3): 284–291.
- Poutanen, T. 1996. Karhu on kansalliseläimemme. *Luonnonsuojelija* 4:12.
- Pulliainen, E. 1970. Suomessa vuonna 1968 kaadetut karhut ja ilvekset. *Suomen Riista* 22:145–149.
- Pulliainen, E. 1974. Suomen suurpedot. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Pulliainen, E. 1983. Karhu. Teoksessa: Palmén, E. (toim.) Suomen eläimet. Weilin+Göös, Espoo.
- Pulliainen, E 1984. Petoja ja ihmisiä. Tammi, Helsinki.
- Pulliainen, E. 1990. Recolonisation of Finland by the brown bear in the 1970s and 1980s. *Aquilo Ser. Zool.* 27: 21–25.

- Pulliainen, E. & Rautiainen, L. 1999. Suurpetomme. Karhu, susi, ahma, ilves. Arctic-media, Kajaani.
- Pulliainen, E. & Saario, V. 1993. Vuoden 1993 metsästyslaki – Mitä uusi metsästyslaki merkitsee metsästäjälle ja metsästykselle. Karisto Oy, Hämeenlinna.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. 2001. Suomen lajien uhanalaisuus. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Ratamáki, O. 2001. Pelkäätkö karhua, vihaatko sutta? Pro gradu -tutkielma, Joensuun yliopisto, Sosiologian laitos.
- Saarma, U. & Kojola, I. 2005: Phylogenetic relationship of brown bear lineages in Finland. [käsikirjoitus].
- Siivonen, L. 1950. Riistan esiintyminen ja sen vaihtelut. Teoksessa: Yläne, Y. (toim.) Suomen metsästys. Otava, Helsinki.
- Soule, M. E. 1987. Viable populations for conservation. Cambridge University Press, Cambridge.
- Suomen tilastolliset vuosikirjat ajalta 1881–1942. Keisarillisen Senaatin kirjapaino/Valtioneuvoston kirjapaino, Helsinki.
- Suomen viralliset tilastot ajalta 1876–1880, II/Taloudellinen tila. Keisarillisen Senaatin kirjapaino, Helsinki.
- Swenson, J., Gerstl, N., Dahle, B. & Zedrosser, A. 2000. Action plan for the conservation of the Brown Bear (*Ursus arctos*) in Europe. Nature and environment, No. 114. Council of Europe Publishing.
- Swenson, J. & Sandegren, F. 2000. Ekologi och förvaltning av brunbjörnen i Skandinavien: slutrapport från det skandinaviska björnprojektet. – Statens Naturvårdsverk, Tukholma.
- Swenson, J. & Sandegren, F. & Söderberg, A. 1998. Geographic expansion of an increasing brown bear population: evidence for presaturation dispersal. J. Anim. Ecol. 67:819–826.
- Swenson, J. E., Wabakken, P., Sandegren, F., Bjärvall, A., Franzén, R. & Söderberg, A. 1995. The near extinction and recovery of brown bears in Scandinavia in relation to the bear management policies of Norway and Sweden. Wildlife Biology 1(1): 11–25.
- Taloustutkimus Oy 2004. Suomalaisten suhtautuminen metsästykseseen. Metsästäjain keskusjärjestö.
- Teperi, J. 1977. Sudet Suomen rintamaiden ihmisten uhkana 1800-luvulla. Historiallisia tutkimuksia 101. Suomen historiallinen seura, Helsinki.

- Tufto, J., Saether, B-E., Engen, S., Swenson, J. E. & Sandegren, F. 1999. Harvesting strategies for conserving minimum viable population based on World Conservation Union criteria: brown bears in Norway. *Proceedings of the Royal Society, London, B.* 266(1422):961–967.
- Vikström, S. 2000. Suurpetoasenteet poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa vuonna 1999. Pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto, Maantieteen laitos.
- Voutilainen, A. 1996. Karhunmetsästys Suomessa ja Karjalan tasavallassa. Joensuun yliopisto, Metsätieteellinen tiedekunta, Tiedonantoja 44. Joensuun yliopiston monistuskeskus, Joensuu.
- Yläne, Y. 1945. Metsästäjän käsikirja. Otava, Helsinki.
- Yläne, Y. 1950. Suomen metsästys. Otava, Helsinki.
- Ympäristö- ja luonnonvarainneuvosto 1996. Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito. Suurpetotyöryhmän raportti. MMM:n julkaisuja 6/1996.

Liite 1. Alueellisille sidosryhmille lähetetty karhun hoitosuunnitelman sidosryhmäkyselylomake

1

KARHUN HOITOSUUNNITELMAN SIDOSRYHMÄKYSELY

Vastaajan taustatiedot:

Edustamanne taho

Vastaajan nimi/nimet

Vastaajan yhteystiedot(osoite, puh. sähköposti):

Jos jokin kysymys tuntuu liian vaikealta, voitte jättää vastaamatta. Tarkoitus ei ole testata tietojanne, vaan saada selville edustamamme tahon näkökannat niistä kysymyksistä, joita pidätte tärkeinä ja joilla on merkitystä teidän näkökulmastanne.

1. Miten luonnehtisitte karhutilannetta riistanhoitopiirin/maakunnan alueella?

2. Mitkä ovat mielestänne nykyiseen karhukantaan liittyvät merkittävimmät a)positiiviset ("hyödyt") ja b) negatiiviset ("haitat") näkökulmat. Mielellään vähintään 3 molemmista. Merkitkää asian merkityksellisyys/painoarvoasteikolla 1–5 (jossa 1 vähämerkityksinen, 2 melko merkittävä, 3 merkittävä, 4 hyvin merkittävä, 5 erittäin merkittävä).

a) positiiviset asia merkityksellisyys/
painoarvo (1–5)

1.		
2.		
3.		

b) negatiiviset asia merkityksellisyys/
painoarvo (1–5)

1.		
2.		
3.		

Jos näette positiivisia tai negatiivisia seikkoja enemmän, voitte kuvata niitä tähän tai muuten halutesanne lisäkommentoida ko. teemaa.

3. Esiintyykö alueella karhuun liittyviä ristiriitaisia tavoitteita ja mistä ne mielestänne johtuvat?

4. Millä keinoilla mielestänne voidaan ihmisen ja karhun yhteiselo parhaiten pitää yllä tai nostaa?

5. Mikä olisi käsityksenne mukaan riistanhoitopiirin/maakunnan alueen sopiva karhukanta? (jos tämä määrittely tuntuu vaikealta, voitte vastata käsityksenne tämän hetken karhukannasta: onko se liian pieni, sopiva vai liian suuri?)

6. Jos karhukannan määrää on säädeltävä, mikä olisi mielestänne sopivin/sopivimmat vaihtoehdot

- a) vain luonnon suorittama karsinta
- b) pyyntilupiin perustuva metsästys
- c) vain häiriöyksilöihin kohdistuva metsästys
- d) eläinten tappaminen vain viranomaistyönä
- e) eläinten siirtoistutukset
- f) jokin muu, mikä

edellisiin mahdollisia lisäkommenteja?

7. Millaisen käyttäytymisen koette karhulla häiriökäyttäytymisenä? Millaisia toimenpiteitä se mielestänne edellyttäisi?

8. Millaisia keskeisiä kehittämistarpeita näette esimerkiksi karhua koskevassa a) tutkimuksessa, b) kannan seurannassa, c) kantaan liittyvässä tiedottamisessa, d) viranomaisten yhteistyössä, e) lainsäädännössä (esim. rauhoitussäädökset, metsästyssäädökset).

a) tutkimus

b) kannan seuranta

c) kantaan liittyvä tiedotus

d) viranomaisyhteistyö

e) lainsäädäntö

9. Jokin muu karhua koskeva mielestänne tärkeä näkökulma tai kannanotto, joka ei noussut esiin edellisissä kysymyksissä?

10. Miten muodostitte sidosryhmänne vastauksen oheiseen kyselyyn ja oliko siinä erityisiä vaikeuksia?

Kiitokset vastauksista!

Liite 2. Kansallisille sidosryhmille lähetetty karhun hoitosuunnitelman sidosryhmäkyselylomake

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

1

KARHUN HOITOSUUNNITELMAN SIDOSRYHMÄKYSELY

Vastaajan taustatiedot:

Edustamanne tahon

Vastaajan nimi/nimet

Vastaajan yhteystiedot(osoite, puh. sähköposti):

Jos jokin kysymys tuntuu liian vaikealta, voitte jättää vastaamatta. Tarkoitus ei ole testata tietojanne, vaan saada selville edustamanne tahon näkökulma niistä kysymyksistä, joita pidätte tärkeinä ja joilla on merkitystä teidän näkökulmastanne.

1. Miten luonnehtisitte Suomen karhutilannetta?

2. Mitkä ovat mielestänne nykyiseen karhukantaan liittyvät merkittävimmät a) positiiviset ("hyödyt") ja b) negatiiviset ("haitat") näkökulmat. Mielellään vähintään 3 molemmista. Merkitkää asian merkityksellisyys/painoarvoasteikolla 1–5 (jossa 1 vähämerkityksinen, 2 melko merkittävä, 3 merkittävä, 4 hyvin merkittävä, 5 erittäin merkittävä).

a) positiiviset asia merkityksellisyys/
painoarvo (1–5)

1.		
2.		
3.		

b) negatiiviset asia merkityksellisyys/
painoarvo (1–5)

1.		
2.		
3.		

2

Jos näette positiivisia tai negatiivisia seikkoja enemmän, voitte kuvata niitä tähän tai muuten halutessanne lisäkommentoida ko. teemaa.

3. Esiintyykö Suomessa karhuun liittyviä ristiriitaisia tavoitteita ja mistä ne mielestänne johtuvat?

4. Millä keinoilla mielestänne voidaan ihmisen ja karhun "yhteiselo" parhaiten pitää yllä tai nostaa?

5. Mikä olisi käsityksenne mukaan Suomessa sopiva lisääntyvien karhujen määrä ja millä perusteella? (jos tämä määrittely tuntuu vaikealta, voitte vastata käsityksenne tämän hetken karhukannasta: onko se liian pieni, sopiva vai liian suuri?)

6. Onko mielestänne perusteltua muodostaa erilaisia kannanhoitoalueita, joissa asutustiheyden tai elinkeinorakenteen perusteella olisi erilainen karhukannan määrä ja myös hoitopolitiikka.

3

7. Mikä rooli mielestänne maakuntatason hallinnolla tulisi olla karhukantojen hoidossa, esim. päätettäessä alueellisista tiheyksistä ja karhukannan mahdollisesta säätelystä? Kuinka maakuntien välinen koordinointi tulisi tapahtua ja kenen toimesta?

8. Jos karhukannan määrää on säädeltävä, mikä olisi mielestänne sopivin/sopivimmat vaihtoehdot

- a) vain luonnon suorittama karsinta
- b) pyyntilupiin perustuva metsästys
- c) vain häiriöyksilöihin kohdistuva metsästys
- d) yksilöiden poistoja vain viranomaistyönä
- e) eläinten siirtoistutukset
- f) jokin muu, mikä

edellisiin mahdollisia lisäkommenteja?

9. Millaisen käyttäytymisen koette karhulla häiriökäyttäytymisenä? Millaisia toimenpiteitä se mielestänne edellyttäisi?

10. Millaisia keskeisiä kehittämistarpeita näette esimerkiksi karhua koskevassa a) tutkimuksessa, b) kannan seurannassa, c) kantaan liittyvässä tiedottamisessa, d) viranomaisten yhteistyössä, e) lainsäädännössä (esim. rauhoitussäädökset, metsästyssäädökset).

a) tutkimus

b) kannan seuranta

c) kantaan liittyvä tiedotus

d) viranomaisyhteistyö

e) lainsäädäntö

11. Jokin muu karhua koskeva mielestänne tärkeä näkökulma tai kannanotto, joka ei noussut esiin edellisissä kysymyksissä? (esimerkiksi julkisen karhukeskustelun mahdolliset taustat tms.)

12. Miten muodostitte sidosryhmänne vastauksen oheiseen kyselyyn ja oliko siinä erityisiä vaikeuksia?

Kiitokset vastauksista!

Kansalaisten karhukannat -tutkimus kuvaa suomalaisten suhtautumista karhuun. Tutkimuksessa kuuluu niiden ihmisten ääni, joiden arkielämään karhu vaikuttaa ja joita ratkaisut karhukannan hoidossa ensisijaisesti koskevat.

Aineisto muodostuu noin tuhannen ihmisen näkemyksistä, jotka kerättiin kyselyillä, haastatteluilla ja kuulemistilaisuuksissa. Kansalaiset tiheään karhukannan alueella saivat painotetusti puheenvuoron mutta aineisto koskee koko Suomea. Kannanotot kertovat paitsi karhun aiheuttamista peloista ja ongelmista myös karhun arvostuksesta sekä lajin kulttuurisesta ja historiallisesta merkityksestä – karhumyyteistä ja -perinteestä.

Kansalaisten karhukannat -tutkimus tehtiin perustaksi Suomen karhukannan hoitosuunnitelman laadinnalle. Tutkimuksen toimeksiantajana ja rahoittajana oli maa- ja metsätalousministeriö.

HELSINGIN YLIOPISTO

Ruralia-instituutti